

İÇİNDEKİLER

Hadis NO:	Sayfa No:	Hadis NO:	Sayfa No:
Takdim	V	34. Hadis: İnnen nutfete izâ.....	154
Önsöz	1	35. Hadis: İne ednâ ehli	158
1. Hadis: Âcâlül behaimi.....	3	36. Hadis: İne ehlenari	162
2. Hadis: Âdemü fissemaiddünya...	7	37. Hadis: İne likullî beytin	166
3. Hadis: Âmuruküm bierbain.....	14	38. Hadis: İne min efdali.....	170
4. Hadis: İtussalâte ve aleyküm.....	20	39. Hadis: İne hazihî elümmete	173
5. Hadis: Ebridü bizzuhri	24	40. Hadis: Kâlê Cebrailu.....	176
6. Hadis: İbne âdeme indeke.....	30	41. Hadis: İnni leâlemu kelime...	179
7. Hadis: Ebû ecsâdeküm.....	36	42. Hadis: İnni reeytu elbahihate	182
8. Hadis: Etü'minu biçecerati.....	41	43. Hadis: Ene Muhammedun.....	185
9. Hadis: İttekîllâhe yâ fatimetu...	46	44. Hadis: İnnennâse leyehucun.	189
10. Hadis: Âyetül münâfıkı	53	45. Hadis: Eyrradune	193
11. Hadis: Ednâ ehli cenneti	58	46. Hadis: Ehlulcenneti	196
12. Hadis: Edîmul hacce	63	47. Hadis: Elaamalu inde allahî..	199
13. Hadis: İzâ eteytessalâte	69	48. Hadis: Ehhamdullahi.....	203
14. Hadis: İzesteygaza	76	49. Hadis: Ezzikrullezi	206
15. Hadis: İzâ udhile raculun.....	81	50. Hadis: Errahimune	209
16. Hadis: İzâ tevaddael abdu.....	89	51. Hadis: Esselatu felmescidi ...	211
17. Hadis: İzâ ehabbellâhu.....	95	52. Hadis: Ettaharatu erbaun.....	214
18. Hadis: İzesteşâta	98	53. Hadis: Elaynani delilan	217
19. Hadis: İzâ dahalel meyyitu...101		54. Hadis: Elkülubu arbaatun.....	220
20. Hadis: İzâ sallâ ahaduküm....104		55. Hadis: Elmuslimu iza	223
21. Hadis: İzâ gâmeraculü	107	56. Hadis: Ennaimuttahiru	226
22. Hadis: İzâ gâlel abdu.....	110	57. Hadis: Bekkiru bissalati	229
23. Hadis: İzâ mâte hâmilu	114	58. Hadis: Tahtelbahri narun.....	232
24. Hadis: Üzine lî en uhaddise..117		59. Hadis: Tuftehu ebvabussema	234
25. Hadis: Ervâhul mü'minîne... 121		60. Hadis: Selasun muhlikat	239
26. Hadis: Erbaun izâ küne	125	61. Hadis: Selasun Kad feraga...	243
27. Hadis: Efdalüzzühdi.....	129	62. Hadis: Selasetun yühıbbu.....	247
28. Hadis: Ekseru men	133	63. Hadis: Cealeallahu maa.....	250
29. Hadis: İnnellâhe a.v.c.....	136	64. Hadis: Hiyaru ummeti.....	253
30. Hadis: İnnellâhe a.v.c.....	139	65. Hadis: Diametuddini	256
31. Hadis: İnnellâhe teala lem....143		66. Hadis: Zakirullahi	260
32. Hadis: İne kulûbebne	147	67. Hadis: Reaytu Cibrile.....	263
33. Hadis: İnnel abde izâ kâme...151		68. Hadis: Saetun min alimin.....	266

Hadis NO:	Sayfa No:	Hadis NO:	Sayfa No:
69. Hadis: Seyeti alannasi	270	77. Hadis: Kulu meyyitin	303
70. Hadis: Sadakatu	274	78. Hadis: Kullu mevludin	309
71. Hadis: Daraballahu	279	79. Hadis: Likulli şeyiin	314
72. Hadis: Ilmu batini	283	80. Hadis: Len yenfea hazerun	320
73. Hadis: Ğaybun layaalemuh	287	81. Hadis: İbnu Ademe	324
74. Hadis: Kale aleyhisselam	289	82. Hadis: Levennekum	327
75. Hadis: Kaleallahu teala	293	83. Hadis: Ya Cabir	333
76. Hadis: Kaleteala iza	298		

TEFSİR EDİLEN SURELERİN FİHRİSTİ

1. İnşirah Suresi	259
2. Maun Suresi	270
3. Tin Suresi	275
4. Asr Suresi	280
5. Kevser Suresi	283
6. Tekasür Suresi	287
7. İhlas Suresi	293
8. Nasr Suresi	299
9. Kafirun Suresi	305
10. Zilzal Suresi	310
11. Kadir Suresi	315
12. Felak Suresi	321
13. Nas Suresi	324
14. Fil Suresi	328
15. Kureyş Suresi	330

TAKDİM

Cenabı Resulullah Muhammed Mustafa S.A.V. efendimizin mübarek fem-i saadetlerinden sadır olan ve müminlere şifa olan mübarek saadetli hadislerini, vakıf olduğu yüksek ve derin mana yönleri ve ferasetleri ile bizlere açıklayan merhum Kula'lı Bekir Sıtkı (Visali) Halıcıoğlu Hazretleri Hicri 1298 (1882) yılında Kula'da molla efendi zade Mehmed efendinin oğlu olarak dünyaya gelmişlerdir. İlk tahsillerini Kula'da Boşnak Hoca namıyla tanınan hocadan görmüşler. Tasavvuf ve mana yönlerindeki kendi deyimleri ile Muhyiddin-i Sani olarak değerlendirdikleri Muhiddin hocadan feyizlenmişlerdir. Bilhassa yüksek tahsillerindeki son osmanlı devrinin en kıymetli ve verimli olarak bilinen fatih medreselerinde ikmal etmişlerdir. Gençlik yıllarında da az bir müddet kadılık görevi de yapmışlardır. Tam olarak tarikatı Aliye'ye intisabları babalarının bağlı oldukları Nakşi tarikatı ile olmuş. İstanbul'da oturan ve Edirne kapı şehitliğinde metfun bulunan Çanakkaleli Şucaiddin babanın halifeleri Sami Savuhani (1876-1934) Hazretlerinin İzmir'de vaiz ettiği bir zamanda tanıştıkları Uşşaki şeyhinden Tariki Uşşaki Seyri Sülükünü ikmal etmişlerdir. Sami efendinin 25 adet bazıları basılmış eserleri mevcuttur. Sami efendinin babalarında Mekkeyi Mükerreme ve Medinei münevvere valilerinden kadı Muhammed Asım efendidir. Sami efendinin eserleri arasında da pek güzel bir divanı ve şerhül esma-i hüsnası tanınan eserlerindedir. Elimizdeki hadisleri bizlere açıklayan Hacı Bekir Visali hazretlerindeki Talebeleri Mehmet efendinin tab ettirip bastırıldığı Kitabı El İbriz ve rahmetli oğlu Dr. Ali Halıcıoğlunun (1920-1994) naklettiği Muhiddini Arabinin Füsüsül Hikem Şerhi ve yine İzmir'de bastırılan 87 adet kasideleri ve tabına müsadde etmedikleri 300 hadisleri bilinen eserleridir. Kasidelerindeki Münacatı Kübra ve Sultanı Selavat

bize mana yönlerini açıklayan en güzel misaldir. Ayetlerle hadisleri ve Hadislerle ayetleri açıklamışlardı Hacı bekir Visali hazretlerinin sağlam ve köklü bir medrese tahsili yapmaları en kritik ve zor konularda ilahi bir edeb samimiyetle dikkatli açıklama ve yorumlarını yapmalarına zemin oluşturmuştur. Klasik tarikat taassubundan kurtulmuş ve etrafındaki meraklı hak aşıklarına hakikat ve marifetullah bilgileriyle ve feyizleriyle zinetlendirmişlerdir kendilerinde Vahdeti Vücut zevki ve neşveleri galib idi. Kasidelerinde bu husus belirgindir. Bilhassa taliblere yaptıkları derin ve manalı sohbetleri ilede İzmir ve civarında tanınmışlardı. Sünneti seniyyeleri tatbikleri ve farzlara olan dikkat ve ciddi müdavemetleri uzaktan tanıyanlara dış görünüşlerine sadece tek yönlü olarak yanıltmıştır. Sohbetlerini dinleyenler kendilerinden ayırlamamışlardır. Bu 83 hadisle açıklamalarını yaptıkları eserleri konulara ve Resulullah S.A.V. efendimizi bizi tanıtmadaki ehliyetleri mana yönlerini açıklayan bir deildir 22.11962 de İZMİR'de vefat etmişlerdir.

Bu eserleri yeni harflere çevirmede, yazılışında pek çok emeği geçen Ödemiş meslek öğretmeni Sayın Ali Rıza Akyol'a ve yine imam hatip lisesi öğretmenlerinden bilgin ve yazar Mevlüt Sarı'ya pek çok teşekkürü rahmetlinin torunları Hasan ve Bekir ve Mehmet ve Mustafa Halıcıoğlu ve yakınları, sevenleri olarak bir borç bilir teşekkür ederiz. Bu kıymetli hadislerini manalarına ermeyi ve aslanca amel etme hususunda yardım ve inayeti Cenab-ı Allaktan dua ve niyaz ederiz. Allahın selamı, peygamberimizin şefaati cümle müminlerin üzerine olsun.

Sencer DERYA

ÖNSÖZ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ هَدَانَا الْاِیْمَانَ وَالْعَرَقَانَ وَالصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ عَلٰی سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِیْ صَاحِبُ الْكُوْتُبِ وَسَبْعِ الْمَنَانِ وَالْقُرْآنِ وَعَلٰی اٰلِهِ وَاَهْلِ بَيْتِهِ نُجُوْمِ الدِّیْنِ وَالْاِسْلَامِ

Hamd o Allah'a mahsustur ki, bizi iman ve ifrana hidayet etmiştir. Salat ve selam efendimiz Muhammed (S.A.V)'e olsun ki, Kevser ve Seb'ı mesâni ve Kur'an sahibidir. Onun âline ve ehl-i beytine de olsun ki, dinin ve islamin yıldızlarıdır.

Bundan sonra, Ashab-ı Kehf'in Kıtımrı gibi ben geda ve fakir ednalığıma bakmayıp, hadis imamlarımızın ve muhakkık mutasavvıf efendilerimizin izlerini takip edip, rasûl-i seka leyn, ceddü'l- haseneyn ve "kane kâbe kav-seyn" efendimizin kevser-i dehanından lem-ean eden (83) ehadis-i şerifenin tercüme ve ledünnî manalarını ma fevkdan aldığım il-hamla bu hizmet-i hayra cesaret, sermayemin ve ilmimin fıkdanıyla bihasebi'l- istitaa

baş koydum.Umarım ki bu hizmetime mukabil şefaati peygamberiye mazhar olurum.

Bu ehadis-i nebeviyyeye bakan kardeşlerim ayıbıma bakmayıp damen-i keremleriyle hatamı örtmelerini istirham ederim. Mütalaa edenlerden Allah Teala Hazretleri razı olsun ve ruh-u fakire fatiha okumalarını rica ederim.1375 sene-i hicriyye (1959)

Fakir Aciz Bekir Sıdkı Visalî Kulavî
Uşşakî Halifesi

Birinci Hadî

أَجَالُ الْبَهَائِمِ كُلِّهَا مِنَ الْقُمَّلِ وَالْبَرَاعِثِ وَالْجَرَادِ
وَالْخَيْلِ وَالْبِغَالِ وَالِدَّوَابِّ كُلِّهَا وَالْبَقَرِ وَغَيْرِ ذَلِكَ أَجَالُهَا
فِي التَّسْبِيحِ فَإِذَا انْقَضَى تَسْبِيحُهَا قَضَى اللَّهُ أَرْوَاحَهَا
وَكَيْسَ إِلَى مَلِكِ الْمَوْتِ مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ

(Âcâlül behâyimi küllihâ minelkummeli velberâğîsi velcerâdi velhayli velbiğâli veddevâbbi küllihâ velbakari ve ğayri zâlike âcâlûha fittesbihi feizengazâ teşbihuhâ gazallâhü ervâhahâ ve leyse ilâ melekilmevte min zâlike şey'un)

1) "Hayvanların hepsinin ecelleri, bit, sinek, çerke, katır, at, sığır ve bütün haşereler bunların ecelleri rablarına tesbihdedir. Herbirine Allah tarafından verilen tesbihin adedi tamam olunca ruhlarını bizzat Cenab-ı Allah alır. Bunların ruhlarını almakta melekü-l mevte emir yoktur. "

Kenzü'l-ummal - Cilt-1 No: 1921 (İbn-i Cevzî bu hadise mevzu demiş).

Bunların tesbihleri hakkında

(ve inmin şey'in) وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَتَفَقَّهُونَ تَسْبِيحَهُمْ
illâ yüsebbihu bihamdihi velâkin lâ tefkahûne tesbihahum)
ayetine muttali değildir. Her ayeti hadis-i şerif tefsir eder. Ayetin manası "Bütün yaratıklar rablarını tesbih eder. Fakat insan-ı hayvani onların tesbihini anlamaz." (İsra - 44)

SORU: Bütün hayvanların ruhlarını bizzat Cenab-ı Allah

alır. İnsanların ruhunu ölüm meleğine emirdeki hikmet nedir?

CEVAB: Camidler tevhid-i zat, nebatlar tevhid-i sıfat, hayvanlar tevhid-i ef'al mazharları olup, onlarda tesbih eden bizzat Allah olur İnsan-ı hayvanide ise akıl, fikir, vehim ve hayal galip olup, ibadet ve tesbihlerini kendi nefislerine isnad ettiklerinden ruhları ölüm meleğine havale olunmuştur.

Fakat insan-ı kamil gerek fena fillah'da ve gerek beka billah'da kendilerinden meydana gelen tesbih ve ibadetlerini Allah'a isnad ettikleri için onların ruhunu bizzat Allah alır. Delil:

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا
الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

(Allâhu yetevffell enfüse hîne mevtihê velletî lem temüd fi menâmihê feyümsikülletî gadâ aleyhelmevte ve yürsilül uhrâ ilâ ecelin müsemmâ)

Tercümesi: "Cenab-ı Allah insan-ı kamilin gerek ölümünde ve gerek uykusunda ruhunu bizzat alır. Ecel sonunda ruhlarını tutar. Eceli gelmediyse beden unsurlarına ecel-i müsemma tamamına kadar gönderir." Zümer 42.

SORU: Sübbûh ile kuddûs zat-ı ehadiyyetini tenzih eder. Aralarındaki fark nedir?

CEVAB: Sübbûhun manası; Sonradan olan sıfatlardan ve noksan sıfatlardan zaten münezzehtir.

"سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ" (sübhâne rabbike rabbil izzeti ammâ yasifün). Yani "zat-ı Hak kendi kendini tenzih eder.Kulların tenzihinden münezzehtir." Saffat 180.

Kuddûs'ün manası : Kötü sıfatlardan tenzih olunur. Güzel

sûretlerden tenzih olunmaz. Hz.Rasül Efendimiz **إِنَّ لِلَّهِ صُورًا** (inne lillâhi sûratun nûriyyetün yeligu bizâtihi) buyurmuşlardır.Yani "Cenab-ı Allahın zatına mahsus ve layık nurî sûretleri vardır."

3) (inellâhe cemîlun yühibbul cemâl)

SORU: Meşîyyet ile iradenin farkı nedir?

CEVAB: Meşîyyet ancak fiilin icadına ve kemale taalluk eder.İrade hükme ve kemal ve noksana taalluk eder." **يَفْعَلُ اللَّهُ**

" **يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يُرِيدُ**" (yef'alüllâhü mâ yeşâü) ve " **مَا يَشَاءُ**" (yef'alüllâhü mâ yürîdu) buyurmuştur.

Malûm ola ki, meşîyyet-i ilahiyye yaratılacak şeyin icadına taalluk eder. Yani Cenab-ı Hakın yaratması ve icad etmesi meşîyyet-i ilahiyyedir. İrade ise, o yaratılanın diğer iktiza eden hükümleri, irade-i ilahiyyenin taalluku ile dir. Bir insanın altmış sene ömürle yaratılması, meşîyyet-i ilahiyyedir. O kimsenin ömrünün noksan veya ziyade olmasına meşîyyet-i ilahiyye taalluk etmez. Nitekim ömrün artmasına hadis-i şerif sadır olmuştur :

الصَّدَقَةُ تُرَدُّ الْبَلَاءَ وَتَزِيدُ الْعُمْرَ (essadakatü teruddül belâe ve tezîdül umra) buyurulmuştur. Şimdi ömrün uzun olması ve kısa olması şöyle biline ki : Kıyamet gününe kadar insan için iki ömür vardır. Biri dünya ömrü, diğeri de kabir ömrüdür ki, kıyamete kadar kabirde durmasıdır. Mesela, bir adam dünyada halini islah ve şer'i hükümleri icra eder, zekat ve sadaka verirse, eğer onun dünyadaki ömrü ilk icadın da 60 seneyse zikrolunan ahvalinden dolayı onun kabir ömründen 30 sene alınarak dünya ömrüne ilaveyle dünyada 90 sene

yaşar. Kabirde 30 sene noksan uyur. Eğer dünyada fıkı u fücür yani yasakları işliyerek, içki ve ona benzer şeylerle uğraşırsa, irade-i ilahiyenin taallukuyla onun 60 sene olan dünya ömründen alınarak kabir ömrüne ilaveyle 25 sene ömrü olup kabirde daha ziyade yaşar. Bu ömür hakkındaki hadis-i şerifi teyid eden ayet-i kerime nazil olmuştur.

وَمَا يُعْمَرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ الْأَفِي كِتَابِ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

(ve mâ yüammeru min muammerin velâ yünkasü min umurihî illâ fî kitâbin inne zâlike alellâhi yesîrun) bir canlıya ömür verilmesi de , onun ömründen azaltılması da mutlaka bir kitaptadır. Şüphesiz bunlar Allah'a kolaydır Fatır - 11"

İşte meşiyet ile irade ikisi birdir. Ama taalluk cihetiyle başka başka olduğu gibi, sübbûh ile kuddûs dahi böyledir. İradede meşiyet bulunmaz. Ziyade ve noksan taallukunda. Fakat meşiyet bulunduğu taallukta irade de bulunur. Ömrünün 60 sene hükmünde.

İkinci Hadis

آدَمُ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا تُعْرَضُ عَلَيْهِ أَعْمَالُ أُمَّتِهِ وَيُوسَفُ فِي السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ وَأَبْنَا الْخَالَةِ يَحْيَى وَعِيسَى فِي السَّمَاءِ الثَّلَاثَةِ وَأَدْرِيسُ فِي السَّمَاءِ الرَّابِعَةِ وَهَارُونَ فِي السَّمَاءِ الْخَامِسَةِ وَ مُوسَى فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ وَأَبْرَاهِيمُ فِي السَّمَاءِ السَّابِعَةِ

(Âdemü fissemâiddünyâ tü'razu aleyhi a'mâlü ümmetihî ve yûsufu fissemâissâniyeti vebnelhâleti yahyâ ve îsa fissemâissêliseti ve idrîsü fissemâirrâbiati ve hârûnu fissemâilhâmiseti ve mûsa fissemâissâdiseti ve ibrahîmü fissemâissâbiati)

Manası: Adem (A.S)e, sema-i dünyada zürriyetinin amelleri arz olunur. Hz.Yusuf ikincide, Hz. Yahya ile İsa üçüncüde, Hz. İdris dördüncüde, Hz. Harun beşincide, Hz. Musa altıncıda, Hz. İbrahim yedincide. " Es-Suyûtî -El-Camiu's-sağîr S-7 No-9 ve yine Buharî Salat bölümü No-21 Enbiya bölümü -5 Tevhid bölümü - 37

Bu hadis-i şerifin sırrı ve ledünnî nedir ?

Zira Hz. Rasül Efendimiz Hz. Musa'yı yerde kabrinde namaz kılar gördü. Daha sonra altıncı semada vücuduyla gördü.Halbuki Hz. Rasul Efendimiz

" الْقَبْرِ أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنَ الْمَنَازِلِ الْآخِرَةِ وَآخِرُ مَنْزِلٍ مِنَ الْمَنَازِلِ الدُّنْيَا" (El kabru ev-

velü menâzilil âhirati ve âhiru menzilin min menâziliddünyâ) buyurmuştur. **Yani "Kabir, ahiret menzillerinin evvelidir. Dünya menzillerinin de ahiridir."**

Şimdi alem-i berzah hakkında

"مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ" (Meracel bahrayni yet-tegyânî beynehümâ berzahun lâ yebğiyâni) buyurulmuştur. "iki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir. Aralarında bir engel vardır. Birbirine geçip karışmazlar. Rahman - 19"

Berzah demek, 55 dünya ile ahiret arasını ayırandır. His nazarında yok olup akılda mevcut olan ayna gibi. Baktığında sûreti görürsün, ayrıldığında sûretin yok olur, aklında mevcuttur. Uyku aleminde gördüğün sûretler mevcut halen görünen sûretle karşılıklı iki taraf konuşur. Uykudan uyanıldığında hisde yok akılda mevcut. Arifler ölüleri mükâşefe ehli olduklarından uyanık olduğu halde görür. Zira onlar hayalen ve temessül ile mevcuttur. Vücut unsuru ile mevcut değildir. Çünkü onlar vücutsuz sıfattır. Vücutsuz sıfat şafak vakti gibidir. Ne geceden günün doğması ile ne gündüzdendir. Gece ile gündüz arasını ayırır. İnsan-ı kamil his gözü ile alem-i gaybı müşahede eder. Nitekim Hz.Rasûl efendimiz bir gün namazda mübarek elini uzattı. Bir gün de rengi değişti. Ashab tarafından sorulduğunda "Namazda mübarek elinizi niçin uzattınız? "His gözüyle cenneti müşahede ettim, bir salkım üzüm almak arzu ettim, dünya meyvelerinin lezzeti kalmayacağını keşfettim, almadım. "Renginin değişmesi cehennemî müşahededir. Eğer hayal gözüyle görmüş olsaydı, rengi ve mübarek eli hareket etmeyecekti. Sen rüyada bir işle meşgul olsan, cismanî vücudun hareket etmez. Şu halde Hz. Rasûl semadaki zikrolunan enbiyayı ruh ve ceset

birlikte mirac etmesi hasebiyle baş gözüyle ve baş diliyle konuştu. Hatta Hz. Musa namaz hakkında azaltmasını istedi. Onlar ise vücutsuz sıfatla konuştular. Şimdi bizim rüya aleminde sultan-ı hayalimiz alem-i berzaha intikal eder. Manayı sûret olarak müşahede eder. Rüyasında bukağı görmez dininde sabit mana olan imanını mescidde namaz kılmasıdır. Mana olan ilm-i şerifi süt ve ilm-i hakikati bal ve ilm-i aşkı şarap görür, mescid görmez. İslamiyet bağ bal görmez Kur'an.

Mükâşefe ehli ervah-ı nariyye olan cinnileri ve ervah-ı nurîyye olan melekleri müşahede eder. Şimdi peygamberler ve velilerin yakaza halinde gördüklerini müşahade etmek istersen zikr-i müdam ile hayalini tasfiye ve Kur'an tilavetiyle tenvir etmelisin. Şimdi hayal gözüyle his gözünün farkı : Mesela Kabeyi bir hacı his gözüyle müşahede etti .Vatanında namaz esnasında Kabeyi hayal gözüyle müşahede eder. His gözüyle görmez. Nitekim Hz.Rasûl sultan-ı hayalin bizde mevcut olduğunu isbat ederek :

"الاحسانُ انْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ فَاِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَانَّهُ بِرَاكِ" (El ihsânu en-ta"büdelâhe keenneke terâhu fein lem tekün terâhu feinnehü yerâke) buyurmuştur.

Yani "ihسان, Allahı görür gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen göremezsen o seni görür. "Huzu' huşu' edeb lazımdır ki, hayalini bir şeyle meşgul kılmamaktır. Şimdi ana karnında nefholunan çocuk hayal midir, sûret midir? Nitekim Hz.İsa hakkında sûret-i halk'tan önce "فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوْحِنَا" (fenefahnâ fihê min rûhînâ) yani "ruhumuzdan Meryem'e nefhettik" Enbiya-91. İsa'nın sûret-i ruhda mevcut olduğundan dokuz ay anne karnında

durmayıp hemen doğdu." اِنِّى عَبْدُاللهِ (innî abdullâhi) dedi. Nitekim çekirgeler yumurtalarını toprağa bırakmasıyla babasız vücut bulduğu gibi Hz. İsa da ruhda kendi sûretini bulmasıyla hemen vücut buldu. Dokuz ay rahimde bekledi. Diğer adem oğullarının sûreti tesviye olduğunda ruh geldi. Sûret mi önce ruh mu? Ruh öncedir. Rahimlerin meleği rahimdeki çocuğu alem-i hayaldeki sûreti üzerine tasvir etti. Şu halde hayal, ruh sûretinden öncedir. Lakin nasut aleminde görme hissi afaktaki sûreti hayale verip hayalde sûret giyer. Bu alemde gördüklerini tasvir eder. Fakat hayalin kendisine mahsus gözülle bin sene evvel geçmişleri müşahede edip kabirdeki ölüleri görür. İstikbalde olacakları fiile çıkmadan rüya ile görür. Şu halde hayal alemleri taalluku hasebiyle üç çeşittir :

(elestü) bezminde takdir olahtu (1) Misal alemleri :

" اِنِّى رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا

(innî raeytu ehade aşera kevkeben)

" Yusuf - 4 "Ey baba bu akşam rüyamda onbir yıldız, ay, güneş bana secde ettiler" "oğlum istikbalde Mısır'ın hükümdarı olacaksın"

2) Hayal alemidir ki, dünyada bilfiil işlemiş olduğu amellerinin sûretidir. İster hayır, ister şer.

" فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ حَسَنًا يَرَهُ " (femen ya'mel misgâle zerratin hayran yerahû ve men ya'mel misgâle zerratin şerran yerahû)

" kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görür. Zilzal 7-8 "

3) Berzah alemidir ki, kabirdir. "Gelelim kabir ahvaline"

Hız.Rasul efendimize İsrâfil aleyhisselâmın sûrundan sorular.Buyurdu " هُوَ قَرْنٌ مِنْ نُورِ الْقَمَّةِ إِسْرَافِيلُ " (hüve garnun min nûrin elkamahû isrâfilü)

Yani "nurdan bir boynuzdur ki,boynuzun şekli dardır, genişliğini beyan buyurdu. Şeriat lisanında İsrâfil'in üfürmesidir. Hakikat ve ledünnisi, bütün mevcudatı içine alan bir kuvvettir."

7) Zat-ı ilahiyeden başka ilk yaratık hakikat-i Muhammediyye'de dahil oldu. Çünkü dar vasfı " أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ نُورِي " (evvelü mâ halegallâhü nûrî) olup o nurdan bütün mevcudat zahir oldu. Lâhut, ceberût, melekût ve nasût alemlerini muhittir. Her peygamberin derecesi nisbetinde o sûrdan payı vardır. Hz.Musa'nın defnolunduğu kabirden altıncı kat semaya kadar ruhu uzar. Diğer peygamberler de faziletleri nisbetinde geniştir." تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ (tilkerrusulu feddalnâ ba'dahüm alâ ba'dın) O peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık" Bakara-253 ayeti şahittir. İmam-ı Ali'nin ruhu kabirden kürsiye kadar, Hz. Fahri Risaletin ruhu arşa kadar muhittir. Mü'minler de derecesine göre illiyyîne kadar uzar. Facirler de küfür ve ma'siyetleri nisbetinde siccindedir اِنَّ كِتَابَ النَّجَارِ لَفِي سِجِّينَ (inne kitâbel füccâri lefi siccînin) ayeti şahittir :

Doğrusu günahkarların yazısı muhakkak Siccîn'de olmaktadır (El-mutaffifîn -7): اِنَّ كِتَابَ الْاَبْرَارِ لَفِي عَلِيْنِ (inne kitâbel ebrâri lefi illiyyîn) Hayır and olsun, iyilerin kitabı illiyyun'dadır. El-mutaffifîn-18 Hem hayal aleminde Cenab-ı Hak sıfatları ve isimleri sûretinde müşahede edilir. Nitekim Hz.

رَأَيْتُ رَبِّي عَلَى شَابٍ أَمْرَدٍ قَطُّ عَلَى رَأْسِهِ تَاجٌ مِنْ زَبْرُجَدٍ وَعَلَى قَدَمَيْهِ رَاسُوتَانِ مِنْ دَهَبٍ
raeytü rabbî alâ şâbbin emredin gaddu alâ ra'sihî tâcun min zebercedin ve alâ gademeyhi na'leyni min zehebin) buyurmuşlardır. Yani "**Rabbimi ayaklarında altından nalın, başında zebercedden tac, saçları kıvırcık genç emred suretinde müşahede ettim.**" İmamı Azam efendimiz "Cenab-ı Hakkı rüyamda doksan dokuz defa gördüm" yani doksan dokuz isimlerini sûretinde gördüm, demektir. "Sordum: Ya Rabbi, kulun imanla sana kavuşmasına sebep nedir? Sabah namazının farzı ile sünneti arasında يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ أَسْأَلُكَ أَنْ تُخَيِّرَ قَلْبِي بِنُورِ مَعْرِفَتِكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
yâ hayyü yâ gayyûm yâzelcelâli vel ikrâm es'elûke en tühyiye kalbî bi nûri ma'rifetike yâ allâhu yâ allâhu yâ bedîassemâvâti vel ardi) buyurmuştur. Şimdi hayal gözünün nuru, baş gözünün nurundan binlerce derece yüksektir. Uyku aleminde gördükleri rüya kamilen hak ve sabittir. Hz.Rasûl'e bir kimse geldi, "rüyamda başım kesilmiş, benimle konuşmaya başladı" "rüyan sadıktır, fakat şeytan seninle oyun yapmış" buyurdu.

" لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ " Hakk'ı görmeyi akıl tenzih eder." (kemislihî şey'un) O'nun benzeri hiç bir şey yoktur" ayetiyle Şura-11. Halbuki Cenabı Hak zatı hasebiyle hayalin dışında ve hayal alemini muhittir. Bir kimse ister saîd olsun, ister şakî olsun, onun ruhu İsrâfil aleyhisselâmın hayal boynuzundadır. Dereceleri mukayyedir. Peygamberler, veliler, şehidler hayal aleminde mutlaklardır. Diğerleri amelleri nisbetinde merhundur. Nitekim Firavun hakkında

"النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ "

(ennâru yu'radûne aleyhâ guduvven ve aşıyyen ve yevme tegûmussâatü edhilû âle fir'avne eşeddel azâbi) Onlar sabah akşam o ateşe sokulurlar, kıyametin kopacağı gün de Firavun ailesini azabın en çetinine sokun, denilecek. mü'min -46 "ayeti celilesi ile sabittir. Yani İsrâfil'in sûrunda gece gündüz ateşte hayaliyle azaptadırlar. Kıyamet gününde hissi azap olan cehenneme girerler. Fütühat cilt 1 sahife 304 de Şeyh-i ekber beyan etmiştir :

Üçüncü hadis

أَمْرُكُمْ بِأَرْبَعٍ وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمْرُكُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَحَدَّةً،
أَتَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا
رَسُولُ اللَّهِ وَأَقَامِ الصَّلَاةَ وَآتِ الزَّكَاةَ وَصِيَامِ رَمَضَانَ
وَأَنْ تُؤَدُّوا لِلَّهِ حُمُسَ مَا غَنِمْتُمْ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الرِّبَا وَالنَّقِيرِ
وَالْحَنْتَمِ وَالْمُزَقَّتِ احْفَظُوهُنَّ وَأَخْبِرُوهُنَّ بِهِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ

(Âmurukum bierbain ve enhâkum an erbain. Âmûrukum bil-îmani billâhi vahdehu. Etedrüne mel-îmanü billahi? Şehâdetü en lâ ilâhe illallahu ve enne muhammeden rasulullâhi ve ikâmussalâti ve i'tâuzzekâti ve sıyâmu ramazane ve en tü'tullahe humuse mâ ğanimtum.

Ve enhâkum anirribâ vennagîri velhantemi velmüzeffeti.
Ihfazûhünne ve ahbirûhünne bihinne min verâikum)

Yani "Ey ümmet-ü ahabım size dört şeyi emir ve dört şeyden men ediyorum. Bir olan Allah'a iman ile emrediyorum. Allah'a iman nedir bilirmisiniz? La ilahe illallah muhammedün rasûlullah, cümlesini lisanen şahadet etmenizdir. Namaz kılmak ve zekat vermek ve ramazan ayında oruç tutmak ve ganimet malının beşte birini Allah'a ödemektir. Buhari Mevakîtu's-salat No:3 Müslim İman bölümü-33 Ebu Davud Eşrieb-7 Kenzu'l-ummal C.1-7"

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَانِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ

(şehidellâhü ennehû lâ ilâhe illâ hüve vel melâiketü ve ülül ilmi gâimen bilgisti lâ ilâhe illâ hüvel azîzül hakîmü) Allah adaleti ayakta tutarak (delilleri ile) şu hususu açıklamıştır ki, kendisinden başka ilah yoktur. melekler ve ilim sahipleri de bunu ikrar etmişlerdir. Evet, mutlak güç ve hikmet sahibi Allah'tan başka ilah yoktur. Al-i Imran-18 "Yani Cenab-ı Hak cem' makamında kendinden başka mevcut olmadığını beyan buyurdu. Tafsil makamı olan hazreti cem'de meleklerin şahadetini ve ilim sahibi olan peygamberler ve velilerin doğrulukla şahadetlerini beyan buyurdu. Çünkü bunlar zaruri ilimle kainatta olup olacakları levh-i mahfuzda müşahede ettiler. Tevhid yoluyla sonra kendilerine vahiy geldiğinde iman ve ümmetlerine iman-ı hukmiye basîret üzere davete memur oldular. Şimdi tevhid altı kısımdır :

1) Nefsiyle la ilahe illallah, der. 2) Nefsinin sıfatıyla, 3) Rabbisiyle, 4) Rabbisinin sıfatıyla, 5) Haliyle, 6) Rasûllerin haber vermeleri yoluyla la ilahe illallah, cümlesini lisanen şahadet etmeleri, tevhid-i hukmî ve iman bu mertebededir.

1) Şimdi tevhid-i nefsi : Kendisinin vücudu başkası ile kaim olduğundan nefsiyle tevhid eder. Muhakkıklara göre tevhid-i zattır.

2) Sıfatıyla: Tevhid ilminde vahdaniyyetden başka vücut yoktur diye nutuksuz tevhid eder.

3) Tevhid-i Rabbî: Bütün mevcudatı Hakkın aynı görüp, her ne kadar mümkinat vücutla muttasıf görünürse de Hakkın aynasıdır. Görünen vücut Haktır. Cem' makamıdır.

Mevcudat Hakkın gölgesidir, diyerek cem' makamında la mevcude illallah der. 4) Rabbin sıfatıyla tevhiddir. Hazret-i cem'dir. Kesretde ehadiyyet zuhur etmeyip, ilminde sabit olan mevcudat zuhur etmesiyle rububiyet merbubiyet, ilim malûm, razzak merzûk, halık mahluk istemesiyle halk zahir oldu. Bu makamda la mevsûfe illellah tevhididir. Şeriat makamı burasıdır. Tevhid-i ahkamdır.

" مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ " sırrı, vücudumuz onun vücuduyla kaim, sıfatımız onun sıfatıyla kaimdir.

5) Tevhid-i halî: Tevhid-i efaldir. Halkda tesir görmeyip ancak müessir Allah olduğunu bilerek la fâile illallah, diyerek tevhid eder. Bu beş tevhidde taklid olmadığından iman-ı hükmî de dahil değildir.

6) İman-ı hukmîdir ki, bütün peygamberlerin Cenab-ı Hak tarafından elçi gelip kelime-i tevhidi kalb ile tasdik lisan ile şehadetememurdurlar. Hz. Rasûl Efendimiz:

أَمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِذَا قَالُواهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا الْإِسْلَامَ وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

(Ümirtü en ükâtülen nâse hattâ yegûlû lâ ilâhe illallâhü feizâ gâlûhê asamû minnî dimâehüm ve emvâlehüm illâ yehigguhel islâmü ve hisâbühüm alellâhi) Yani "İnsanlar lâ ilahe illellah muhammedün rasûlullah söyleyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum. Ne vakit bu cümle-i mukaddeseyi söylerse kanları ve malları emandadır. İslamiyet hakkı bunu emreder. Batınları ve hesapları Allaha aittir.

"يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرَّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ "

(Yevme yecmeüllâhürusule feyegûlû mâzâ üciibtüm gâlû lâ

ilme lenâ inneke ente allâmül gûyûb) Yani "mahşerde peygamberleri toplayıp ümmetlerinden ne cevap aldınız, iman ettiler mi? Ya rabbi biz zahirlerini biliriz. Ancak batınlarını sen allamul-guyûb olmak hasebiyle hüküm sendir derler" Maide-109. Fetret zamanında peygamber göndermedim. O zamanda bulunan insanlar bu beş tevhidden hangisiyle vahdaniyeti ilmen tasdik ettilerse ahkamdan sorumlu değillerdir. وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى تَبْعَثَ رَسُولًا (ve mâ künnâ muazzibîne hattâ neb'ase rasûlen) ayeti şahittir. Yani: "Ben onlara rasûl göndermedikçe azap etmem." İsra 15. Ancak tevhidleri kafidir. Şimdi nefs-i natıkanın iman hanesi ve nurlu arsası dördttür. Namaz o duvarın güneyi, oruç kuzeyi, zekat batısı, hac doğusu. İçerisinde sakin olan nefs-i natıkasıdır. Kazanılan vücut bunlardır.

" لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ " (lehâ mâ kesebet ve aleyhâ mektesebet) ayeti şahittir. Bakara-286 Herkesin kazandığı hayır kendine yapacağı şer de kendinedir. Ey mü'min senin malumun olsun ki, bu kelime-i tevhid nefiy ve isbattır. Allah kelimesinin en efdalidir. Bütün peygamberlerin tevhîdidir. Nitekim Hz. Rasûl efendimiz " أَفْضَلُ الدُّعَاءِ يَوْمَ عَرَفَةَ " (efdalud duâi yevme arafete)

Duaların en efdali arefe günü yapılandı, buyurmuştur. Arefe'den murad Allah'ı bilenlerin duasıdır. . أَفْضَلُ مَا " (efdalü mâ kultü ene vennebiyyüne min kabli lâ ilâhe illallâh) söylediğim ve benden önce geçen peygamberlerin kelamının efdali la ilahe illellah'dır". Şimdi (لا اله) nafiye a'yan-ı mahlukata

varid oldu. Halbuki müşriklerin itikadında çok sayıda ilahlar vardır. Hz.Rasûl efendimiz bir ilaha davet ettiğinde "اجْعَلِ الْاِلَهَةَ" (ecelelel âlihete ilâhen vâhiden inne hâze leşey'un ucâbün) dediklerini, Cenab-ı Hak Kur'anda haber veriyor.(Sad-5) "Bizim kesret-i ilahlarımızı bir Allah yapmak ister. Bu şey-i ucabdır, taaccüb olunur " onların zanlarında (الآلهة) (الآلهة) dir. Halbuki eşyayı isbat muhaldir. Bizim ilahımız ancak Allahdır. İlahe müsbet de Allah'da müsbet muhaldir. Yani nefiy ile ayn-ı isbat hasıl olur. (هَذَا عَدَمٌ الْاِلَهَةِ) (hâzâ ademün illel ademü) vücuttur.

(مَا الْاِلَهَةُ الْاِلَهَةِ) (mel âlihetü illel ademü) yani âlihe ancak ademdir, Allah mevcuttur. Halbuki tevhid ehli kesret-i üluhiyyeti nefyeymiyor. Onların taptıkları putları nefyeyiyor. Onların putları ilah edinmeleriyle mabudun bilhak Cenab-ı Allah'tır." وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ " (ve gadâ rabbüke ellâ te'büdû illâ iyyâhü) Yani "hukm-i ezelimde benden başkasına ibadet olunmamağa hükmettim. Şu halde güneşe, aya, yıldızlara tapanlar, ancak bana taparlar. Onların kayıtları şirkidir. Onlar putları ilahlar itikat etmeleriyle, putlara dua eder, putlardan rızık isterler. Onların dualarını, rızıklarını, dünyada her isteklerini rahmaniyyetim hasebiyle veririm. Hz. Rasûlü tasdik etmediklerinden ahirette ebedi azaptadırlar." İsra -23.

Şimdi gökler ve yer rububiyet-i mutlakının çiftliğidir. Dört çeşit amelesi vardır :

1) Meleklerdir. Onların ibadetleri mukabilinde maaşları yoktur. Nefs-i hayvandan mücerred, sırf nurdan ya-

ratılmıştır. İbadetleri iki kısımdır. Bir kısmı rüku'da, sücûdda aşkı hakka hayrandırlar. İkinci kısmın ibadetleri semavatın ecrasında, arşın tedbirinde, rızıkları taksimdedir." وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ " (ve yehmilu arşe rabbike fevgahüm yevme izin semeniyete) buyurulmuştur. "O gün rabbinin arşını bunların da üstünde sekiz melek yüklenir" (Hakka 17). Bunların yemekleri ibadettir. İbadetten lezzet alırlar. Daima rububiyetin emrindedirler. Vazifeleri, sırf adem oğluna hizmettedirler.

2) Hayvanlardır. Beşeriyyete hizmetçidirler. Tevekkül ve tesbihdedirler. Ancak nefsanî hissesini yerler. Hizmetlerinde zevk alırlar. Tevhid-i ef'aldedirler.

3) Cemad ve bitkilerdir. Yemekleri yemezler. Toprakta çıkan gıdaların çoğalmasında için Cenab-ı Hakka tesbih ve dua ederler. Nefs-i hayvaniyetleri yoktur. Beşeriyyete hizmetçidirler. Cemad tevhid-i zattadır. Hareketleri yoktur. Bitki tevhid-i sıfattadır. Başkasının tahrikiyle hareket eder. Yürümleri yoktur.

4) İnsan oğludur. Onlarda melekîyet ve hayvaniyet vardır. Sıfat-ı melekîleri bakidir. Hayvaniyetleri fanidir. Hayvaniyetleri azaldıkça melekîyetleri kuvvetlenir. Meleklerin fevkındadır. Tamamen hayvaniyet tarafına meylederse hayvandan da aşağıdır. (أُولَئِكَ كَمَا لَاتَّعْمَقُ بِلْ هُمْ أَضَلُّ) (ülâike kel en'âmi bel hüm edallün) ayeti şahittir. Araf 179. Fütühat cilt 1 sayfa 325.

Dördüncü hadis

إِتُوا الصَّلَاةَ وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ ، فَصَلُّوا مَا أَدْرَكْتُمْ
وَأَقْضُوا مَا سَبَقَكُمْ

(İtussalâte ve aleykümüssekinete fesallû mâ edraktum ve agzû mâ sebegakum)

Yani "Namaza vekar ve sekinetle gelin, imamı idrak ettiğinizde imamlarla eda, etmediğinizi sonra kaza edin. Kenzu'l-ummal C.7 No: 20707. "Şimdi imamı idrak dört çeşittir: Muktedî, müdrîk, lahîk ve mesbûk.

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi

"يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ (yâ eyyühellezîne âmenû izâ nûdiye lissalâti min yevmil cumuati fes'av ilâ zikrillâhi) yani "Ey mü'minler siz tevhid-i ef'al, tevhid-i sıfat ve tevhid-i zat mertebesinden makam-ı cem'a davet olunduğunuzda sükûnet ve vekarla geliniz. Çünkü ef'aliniz de sıfatınız da zatınız da ben idim. Benden bana cem' makamına sukûnetle gelesiniz. Zira sekr-i tamdan sahveye davet olunuyorsunuz. Çünkü tevhid-i ef'alde fiilinizden fani olmanızla sizden zahir olan fiilin failini hal-i sekirde bilmezsiniz. Tevhid-i sıfattan sıfatınızdan fani olmanızla sekriniz bir derece daha artar. Tevhid-i zatta tamamiyle (مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا) (mûtû gable en temûtû) olup sonra sekriniz tamam olur. Makam-ı cem'de sahveye davet olunursunuz. (Cum'a-9).

"يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ"

eyyühellezîne âmenû lâ tekrabus salâte ve entüm sukârâ hattâ te'lemû mâ tegûlûne) "sekir alemindeyken namaza yaklaşmayınız. Ta ki söylediğiniz sözü anlayıncaya kadar." Nisa-43. Yani makam-ı cem'de vücud-u hakkânî ile giyinmiş olup hayal aleminde his olmaksızın hayal gözüyle cümleyi hak görürsünüz. Hak zahir olup vücutta hakdan başka bir şey göremezsiniz." فَآيْتَنَا تَوْلُوا فَنَمُ وَجْهَ اللَّهِ " (feeynamâ tüvellû fesemme vecullâh) ayeti" nereye dönerseniz, Allah'ın yüzü oradadır. Bakara-115" bu makamdır ve baka billahdır. Makam-ı cem'den fariğ olduğunuzda sıfat-ı Muhammediyyeye bürünüp ikinci sahvede hak batın halk zahir olur. Yani hazret-i cem' makamına gelip cem' makamından hazreti cem'den gelen velileri ve sıddıkları müşahade edersiniz.

"يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّتِي"

(Yâ eyyetühen nefsul mutmeinnetu irci' ilâ rabbiki râdiyeten merdiyyeten fedhulî fi ibâdî vedhulî cenneti) Fecr süresi son ayetleri. Ey huzura kavuşmuş insan! Sen ondan hoşnut O da senden hoşnut olarak rabbine dön. Seçkin kullarım arasına katıl ve cennetime gir " makam-ı cem' (ادْخُلِي فِي عِبَادِي) makam-ı velayete dahil. Çünkü makam-ı cem'de senin nazarında onlar batın idi, senden başka yok idi. Onları bilmezdin. Üçüncü sahvede hak ve halkı tek nazarda müşahade edersin. Şimdi makam-ı cem'de vahdette kesret, hazreti cem'de kesrette vahdet olmakla cem'ul cem'de kesreti vahdette, vahdeti kesrette tek nazarda

müşahede ettiğin halde, aşkın ziyadeleşip ahadiyyet-i ayn-ı zatı müşahede etmek istersin. Bu makamda Hz. Rasûl efendimiz " **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ الْكَرِيمِ** " (Allahümme innî es'elüke lezzeten nazari ile vechikel kerîm) Yani, **Vech-i kerimine bakmak lezzetini isterim.** "Şeyh-i ekber efendimiz (**رَبِّ أَفِضْ عَلَيَّ مِنْ بُخَارٍ تَجْرِيدِ أَلْفِ الذَّاتِ الْأَقْدَسِ**) (rabbi efiz aleyye min buhâri tecrîdi elifiz zatil akdes) Yani **"Ya rabbi zat-ı akdesin elifinin tecerrüd buharından benim üzerime ifaza eyle"**. Malum ola ki (**الذَّاتِ**) daki evvelki elifinde mücerred olursa (**لذات**) kahr. İşte asıl ledünnî maksad bu lezzetten zat ile lezzetlenmektir. Şimdi meyhanede dem çeken sarhoş sekr-i mecazidir. Önce ef'alini kaybeder. Ne işlediğini bilmez. Daha fazla içtiğinde sıfatını kaybeder. Gece ve gündüzü farketmez. Daha fazla içtiğinde kendisini kaybedip şuursuz düşer. Sonra ayılır, kendini bilir. Sonra arkadaşlarını tanır. Sonra tamamıyla ayıldığında işini müşahade edip meşgul olur. Bu misal üç fena ve üç bekayı bildirir. Fakat sekr-i mecazi ayılır, ehl-i dünya sarhoşu ayılmaz. Hz. Rasûl efendimiz: **"عَشِيَّتَكُمْ سَكَرَاتَانِ حُبُّ الْعَيْشِ وَكَثْرَةُ"** (ğaşiyetküm sekratâni hubbül ayşî ve kesratül cehli) buyurmuştur. Yani **"maîşet ve cehalet sarhoşluğu sizi bayılttı."** Bu sarhoşluk sekr-i daimidir, kabirde ayılır. Nitekim Hz. Rasûl buyurmuştur: **"النَّاسُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهَرُوا"**. (ennâsü niyâmün feizâmâtü intebehû) Yani **"insanlar uykudadır, ne vakit ölürlerse o zaman uyanırlar."** Fayda vermez. Dünyası hayalinde beraber gider. Vahşi

hayvanlar suretinde hayalinde azaptadır. Şimdi namaz on iki şartla tamam olur:

1) Hadesten taharettir ki, evvela suları bilmektir. Sular üç çeşittir. 1-Yağmur suyu, 2-Çeşme ve kuyu suları, 3-Deniz ve acı sulardır. İmdi batında yağmur suyu, şeriatlere kitap ve sünnetle emrettiği sırr-ı şeriattir. Elleri yıkamak, batındaki nefs-i natıkanın hırs ve tamamını ve cimriliğini yıkamaktır. Mazmaza, nefs-i natıkanın lisanından zahir olan yalan, gıybet vs. ile hayız kanıyla renklenmiş olup, onu yıkamaktır. İstınşak, burnunda olan kibri, ucubu batında nefs-i natıkayı yıkamaktır. Bunları temizleyen rahmet suyu haktan peygambere vahy gelen emirlerdir. Şimdi çeşme ve kuyu suları gerçi zahirde temizleyicidir. Akıl ve fikrin içtihiyyeyle hasıl olan icma-ı ümmet ve kıyas-ı fukahanın içtihadları ki, muhtelifdir. Bu sular ancak zahir bedeni temizler. Deniz sularıyla abdest ve gusül olunmaz. Zira şeriate bağlı olmayan hukema ve felsefe sözleri deniz suyudur.

Bu hadis-i şerifin esrarı buraya kadar beyan olundu. Diğer hadislerde sırası geldiğinde zahir ve batınları beyan olunacaktır.

Zahir abdesti nefs-i natıkaya sirayet etmezse, yedi derya ile yıkansa arap yine araptır. Kötü ahlakı temizleyemez. Yağmur suyundan, yani tarikat suyu ile alınan abdest, batında nefs-i natıkanın kötü ahlakını temizler. Fütuhât, cilt 1 sahife 329.

Beşinci Hadis

أَبْرِدُوا بِالظَّهْرِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ

(Ebridû bizzuhri feinne şiddetel harri min feyhî
cehenneme)

Yani "Öğle vaktinde hararetin şiddeti cehennemin galeyanından olduğu için öğle namazını soğuklukta kılın" Buhari Mevakit 9-10 Ebu Davud Salat-4 Tirmizi Salat-5 Kenzu'l-ummal C-7 19374. Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : "أُولِيَائِي تَحْتَ قُبَيْبِي لَا يَعْرِفُهُمْ غَيْرِي : (evliyâî tahte gübabî lâ ya'rifühüm ğayrî) Yani "Dünya kubbesinin altında nice velilerim vardır. Onları benden başkası bilmez". Onlar gece ashabıdır ki, teheccüd vaktinde uyananlardır.

Bunlar da halktan gizlenmiştir. (وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا) (vecealnel leyle libâsen) "geceyi örtü kıldık Nebe-10 "Halk uyku-larında nefislerinin istirahatinde perdelenmiştir. Bunlara onlar rakib olamaz. Bunlar benimle müsamerededir."

يَنْزِلُ رَبُّنَا عَزَّ وَجَلَّ كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى سَمَاِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْأَخِيرِ يَقُولُ مَنْ
يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأَعْطِيهِ مَنْ يَسْتَعْفِرُنِي فَأَغْفِرُ لَهُ .

(yenzilü rabbünâ azze ve celle külle leyletin ilâ semâiddünyâ hiyne yebgâ sülüsül leylil ahiyri fe yegülü menyedünî feestecibü lehü men yes'elünî fea'tiyhü men yestağfirrunî feeğfiru lehü) Yani "Cenab-ı Hak gecenin üçte biri kaldığında onların üzerine tenezzül eder.

Aralarında perde yoktur. İsteyen var mıdır , duasını kabul edeyim, istiğfar eden var mıdır,

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ " . " mağfîret edeyim, diye nida eder " . " استَوَى (errahmânü alel arşis tevâ) Taha-5 Rahman Arş'a istiva etmiştir " Kainatın tasarruf yeri arş-1 azamdan dünya semasına tenezzülü, sırf aşıklarıyla müsameredir. Yani müminin kalbini arştan sema-i dünyaya olan akl-1 mead menziline birleşip "Ey kulum, cennet ayetlerini ve cehennem ayetlerini ve diğer ayetleri okuma. Onların manaları aramıza perde olup zat ile iltizaz lezzetine mani olur.

(حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ) (hûrûn maksûrâtün fil hıyâmi keennehünnel yâkûtü vel mercâni) "Rahman-72 Otağlar içinde sahiplerine tahsis edilmiş huriler vardır. Rahman-58 sanki onlar yakut ve mercandırlar " bu ayetleri düşünmek sana şekiller keşfolup beni müşahedeye mani olur. Ey kulum

"(أَنعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ)

(en'amellâhü aleyhim minennebiyyîne vessıddîkîne veş-şühedâi vessâlihîne) Nisa-69 Allah'ın kendilerine lütufta bulunduğu peygamberler, sıddıklar, şehidler ve salih kişilerle beraberdir." Bunlar önüne perde olur. Ben gecede sen gündüzde fikrin ve nefsin meşgul olur. Bu ayetleri zatımda dinle, bu ayetlerden muradımı sana tefsir ve beyan edeyim. Şimdi sen dünya ile ahiret arasındasın. Bu makamda Hz. Musa'ya (فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ) (fehla' na'leyk) Taha-12 hemen pabuçlarını çıkar buyurdum. Dünya ve ahiret perdelerinden tecerrüt et. Makam-ı kuddüsiyyette aramıza perde girmesin, buyurarak kelam-ı zat ile müsamere ederek,

ey kulum, halkın işlerini tedbir ve tahsil için arşa urûc ediyorum. Sen de maaşını tedbir için arza tenezzül et. Halk ile muamelen benimle olsun. Kesretle vahdeti müşahede eyle. Bayezid-i Bistami bu makamda "Halkla otuz sene muamelede bulundum. Halk bizimle zannettiler. Halbuki ben halkta hakkı müşahede ederdim". Şimdi malumun olsun ki gece ashabının dereceleri var. Her birerleri derecesi nisbetinde müsamere eder. Nitekim mahşerde bütün mahşer ahalisinin her birerlerine kelam zatından gelir. Birinin cevabını işitmezler. Bu müsamere, vahdette vahdettir. Zahidin hali makam-ı zühddendir. Zühd-ü hakiki ile zahid olmak Hz. İsa makamıdır. Mütevekkiller, makam-ı tevekkül- i hakkîden ko-nuşur. Makam-ı Yakubdur.

وَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ "

(ve mâ ügnî anküm minallâhi min şey'in inil hükmü illâ lillâhi aleyhi tevekkeltü ve aleyhi felyetevekkelil mütevekkilün) Yani "takdiri ilahiden hiç bir şey mani olamaz. Hüküm Allahındır. Ben Ona tevekkül ettim. Mütevekkiller de Ona tevekkül etsin." Yusuf-67. Müsamerede bütün mütevekkiller, vahdette tevekkül ayetinin mertebesini izhar eder. Yine makam-ı tevekkül, makam-ı lisan-ı tercüman-ı üluhiyyetten ahval ve makamları hasebiyle dereceleri nisbetinde müsamere eder. Yine gece ehlinin kutupları, his ve hayalden mücerred sırf manadır. Bunların müsameresi hak ile, hakda maalhak. Bunlar da hadsiz ve nihayetsiz vücud-u ilahi iledir. Şimdi gece ehlinin bazısı sahib-i mirac terakkide ve tedennidedir. Cenab-ı Hakka

yolda mülaki olurlar. Bazısı dünya semasında, bazısı ikinci semada, bazısı üçte, bazısı dörtte, bazısı beşte, bazısı altıda, bazısı yedide, bazısı kürsîde, bazısı arşda. Bunlar her makamın esrar ve maarifini alıp, hak ile dünya semasına tenezzül ederler. İmdi gece ehlinin bir kısmı arşın fevkinde nefs-i külle urûc ederler. Bizim nefsi natıkamızın aslıdır. O makamda hakkı suretlerden münezzehe olduğu halde müşahede ederler. Gece ehlinin bir kısmı akl-ı üla ki, hakikat-i muhammediyye'ye urûc ederler. Bir kısmı ervah-ı müheymine olan, alem ve ademden, hılkatten haberi olmayan mukarrabin ki, huzur meleklerine urûc ederler. Bir kısmı ehl-i leyl-i alem olan ama-yı rabve amayı merbubu müşahede eder. Hz. Rasul: "(أَيُّنَ اللَّهُ قَبْلَ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ)" (eynellâhü gable halegassemvâti vel'arda) Yani "Allah yeri ve gökleri yaratmazdan evvel nerede idi?" sorusuna cevap olarak

"كَانَ فِي الْعَمَى ، مَا الْعَمَى يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ فَوْقَهُ هَوَاءٌ وَمَا تَحْتَهُ هَوَاءٌ ."

(kâne fil' amâ mel'amâ yâ rasülallâhi leyse fevgahû hevâün ve mâ tehteû havâün) Yani halkıyyet ve hakkıyyet olan rabların zuhurundan evvel olan makama ama denir. Bir kısım gece ehli, Hz. Ademin toprağından artan arz-ı azime urûc ederler. İstidatları ve himmetleri nisbetinde bu ulvi makamları hak ile urûc ve hak ile dünya semasına nüzül ederler. Yine gece ehlinin bazısı mihraplarında ve seccadelerinde öldükleri halde tecelli eder. "وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ"

"حَبْلِ الْوَرِيدِ" (ve nenü akrabü ileyhi min hablil verîdi) kaf-16 Biz ona şahdamarından daha yakınız "ayeti celilesi ulvi

makama bilfiil urûc etmeyenler hakkındadır. Şimdi gece ashabı olan ehl-i keşif ile avam tabakasının farkı: Cenab-ı Hak rahman sıfatının muktezası olarak umuma iki nur verdi. Bir: Göz nuru, iki: Feyyaz-ı mutlakın nuru olan güneş nuru. İkisinin birleşmesiyle görülebilen eşya müşahede olunur. Bunda avam, havas ve hayvanlar ortaktır. Bunlardan biri olmasa eşya müşahede olunmaz. Gece karanlık bir odada gözünün nuru mevcut, güneş veya ışık bulunmazsa eşya müşahede olunmaz. Güneş veya lamba mevcut, gözü a'mâ, yine eşya görünmez. Şimdi gece ashabıyla avam karanlık bir odada bulunurlar. Ehli mükâşafenin rahmaniyet nurundan başka iki nuru vardır. Bir: Basiret nuru, iki: Rahımiyyet nuru. Bu nurlarla avamın gündüz gördüğünü, o gecede kainatı müşahede eder.

Şimdi dünya hayatındayken bu iki batın nurlarını tedarike çalışalım. Çünkü Cenab-ı Hak kudretini bize vermiştir."

والَّذِينَ جَاءُوا فِينَا لِنَهْدِيَهُمْ سُبُلَنَا (vellezîne câhedû finâ lenehdiyennehüm sübülenâ) ayeti şahittir. "Şol kullarım ki, bu iki nuru mücadele ile bana vuslat etmek isteyenlere vuslat yollarını hidayet ederim". Ankebut -69. " وَمَنْ كَانَ فِي

فِي هَٰذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا (ve men kâne fi hâzihi a'mâ fehüve fil âhirati â'mâ ve edallü sebîlâ) İsra - 72 Bu dünyada kör olan kimse ahirette de kördür. Üstelik iyice yolunu şaşırmıştır" ayeti rahimiyet nurunu aşmayanlar hakkındadır. Ancak bu nur-u batın dünyada riyazat ve mücadeleyle hasıl olur. Şimdi müminler rüyalarında rahimiyet ve basiret gözleriyle istikbali keşfederler. Fakat

gece ashabı ehl-i mükâşefe uyanık oldukları halde hakayık-ı eşyayı müşahede ederler. Fütûhat birinci cilt sahife 237.

Altıncı hadis

ابْنِ آدَمَ عِنْدَكَ مَا يَكْفِيكَ وَأَنْتَ تَطْلُبُ مَا يُطْغِيكَ، ابْنِ
آدَمَ لَا بِقَلِيلٍ تَقْنَعُ وَلَا بِكَثِيرٍ تَشْبَعُ ابْنِ آدَمَ إِذَا أَصْبَحْتَ
مُعَافَى فِي جَسَدِكَ آمِنًا فِي سِرِّكَ عِنْدَكَ قُوْتُ يَوْمِكَ
فَعَلَى الدُّنْيَا الْعَفَاءُ

*(ibne âdeme indeke mâ yekfike ve ente tatlübü mâ
yütğiyke, ibne âdeme lâ bi galflin taknaü velâ bikesîrin
teşbeu ibne ademe izâ asbahte müâfen fi cesedike âminen fi
sırbike indeke gütü yevmike fealeddünyâl afâu)

Bu hadis-i kudsinin ledünnîsi, elfaz rasûlullah efendi-
mizden manası Allahdandır. "Ey ademoğlu, senin kafi
rızkın varken seni tuğyana sebep olacak fazlasını
talep edersin. Ey ademoğlu, aza kanaat etmezsın,
çok ile de doymazsın. Ey ademoğlu, cesedin
afiyette, elinde bir günlük rızkın mevcut, emin
olarak sabahladın, dünya malına hırsın nedir?"
Suyutî camiu's-sağır Salat bölümü-10 Kenzu'l-ummal C 3
7081

Allah teala buyurdu:

لَا تَمُدَّنْ عَيْنَكَ إِلَى مَا مَتَعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا لِنَفْسِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقٌ
رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْغَى

ezvâcen minhüm zehratel hayâtiddünyâ li nefteinhüm fihi ve
rizgu rabbike hayrun ve abkâ) "Habibim, bir sınıf
insanlara küfür ve tuğyanları artsın için dünya serveti
verdim. Sen onların servetine göz uzatma. Rabbinin sana
verdiği nimet hayırlı ve bakidir. "Taha-131. Bu ayetin
nüzul sebebi: Bir gün Hz.Rasûle misafir geldi. Rafi'
adındaki sahabiyi yahudiden bir ay vadeyle un almaya
gönderdi. Yahudi rehin istedi. Kılıcını rehin etmekle bu ayet
nazil oldu. Bunun üzerine: Her kim Allahın izzetiyle
izzetlenmezse nefsi husran olur. Bir kimse insanların
servetine göz dikerse hüznü, kederi uzar. Bir kimse
yiyeyeğini, içeyeğini ve giyeceğini başkasından talep ederse,
ameli az, azabı hazır olur.

Şimdi rızık iki çeşittir: 1) Hak rızkı, 2) Tabiat rızkı. Hak
rızkı zamanla kayıtlı olup nefsin vaktinden önce talep ve
meşakkati fayda vermez. Ecel gibidir. Bir an öne alınmaz ve
sonraya bırakılmaz.

Tabii rızık, fazla kazandığı ahiretteki rızkıdan gelir. Onun
için "ümmetin fakirleri zenginlerden beşyüz sene önce
cennete girer" buyurmuştur.

Şer'i hükümler iki şeyle hasıl olur: 1-İllet, 2-Hikmet.
Mesela yolculukta dört rekatlı olan farzların iki rekât
olmasının illeti yolculuktur. Seferde arız olan meşakkat
hikmettir. "الْفَرُّ قِطْعَةٌ مِنَ الْبُقْعِ" (esseferü kı'tatün
minessakar) yani "yolculuk cehennemden bir
parçadır". İllet bulunmadığı yerde hikmetle amel olunur.
Kış zamanında mukim olduğu halde dört rekatlı namazı iki
kılamaz. Hikmeti zenginden beş yüz sene evvel cennet
girmektir. Zenginlik illettir. Kafirlerin ve asilerin tuğyanları

artmasıyla cehenneme girmeleri hikmettir.

" كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظِرٌ " (kellâ innel insâne leyatgâ enraâhüsteğhâ) "insan zengin olunca tuğyanı artar" Alak-6

Keza her insandaki nefis illet ve zevcesi hikmettir. Hikmeti nefesine hakim olursa meleklerden yüce olur, hakim olamazsa hayvandan aşağıdır. Nefis, kabirde, mahşerde beraberdır. Daima vesveseden geri durmaz. Ancak zikirle mutmainne'de vesvesesi kesilir. Kalb gözü açılmasıyla mukadder olan rızkını görür, mutmainne olur." **فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ**

" (felillâhil hucetül bâliğatü) "Allah için açık hucet ve delil vardır. İstese cümlelere hidayet ederdi" En'am-149. Halbuki çok insanlar hidayetten mahrumdur.

Hidayet iki kısımdır: Ruhî hidayet, cismî hidayet."Elestü" hitabı dört çeşittir: 1-Ruhî hidayet: Bezm-i elestüde ruhlar dört sınıftır:

1) Peygamberler sınıfı: Vasıtasız "elestü" hitabına "belâ" dediler.

2) Peygamber varisi olan velilerdir: Onlar peygamberlerden işittiler. Onun için bir veli her halde peygambere tabidir.

3) Mü'minler sınıfı: Bunlar da evliyadan işittiler.

4) Müşrikler sınıfıdır: Bunlar da mü'minlerden işittiler. "Belâ" dediler.

" (velein seeltehüm men halegassemvâti vel'arda.. leyeğülunnellâhü) yani "yerleri gökleri... kim yarattı? desen, onlar Allah

diyerek ezeli imanlarını açıklarlar". Ankebut-61 Elestü hitabının teklifi: Hz. Ademin cesedini Taifile Mekke arasında yaratıp ruh nefholduğunda kıyamete kadar gelecek zürriyyetini müşahede etti.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ

" (ve iz aheze rabbüke min benî âdeme min zuhurihim zürriyyetehüm ve eşhedeüm alâ enfüsihim elestü birabbiküm gâlû belâ) A'raf-17 2 Rabbin Ademouğullarından onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki, ben sizin rabbiniz değil miyim? dedi. Onlar da evet, buna şahit olduk, dediler " çünkü ruhlar cesetsiz sûret giydi. Sonra iki sınıf peygamberler ve veliler Ademin karnına girip zulmetlere uğramadan nurdan nura insan sûreti olarak dünyaya geldiler.

" (ve tegallübeke fissâcidîne) Şuara-219 secde edenler arasında dolaşmanı da görüyor "iki sınıf mü'min ve müşrikler afaka dağılıp cemad ve nebat ve hayvanat devirlerini ikmal edip (كُلُّ مَسْئُودٍ يُؤَلَّدُ عَلَىٰ فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ) (küllü mevlûdin yüledü alâ fitratil islâmi) "Her doğan çocuk islam fitratı üzere doğar" yine islam olarak dünyaya geldiler". Bu makamda Yunus Emrem: Ademle yedim taneyi-Nuh ile girdim tufana, Bin defa geldim dünyaya-Bir kez daha gelsem gerek.

Üçüncü hitap: Ergenlik yaşına ulaşıp akıl-baliğ olduklarında peygamber varisi olan alimler vasıtasıyla davet olundular. Davete icabet edenler mü'min, etmeyenler müşrik

oldular. Cenab-ı Hakkın (açık hucyeti) burasıdır. Akıl-baliğ olmalarıyla mes'ûliyet kabul etmiyor.

Dördüncü hitap : Kabirde imam cenazenin yüzüne karşı Ya Abdallah bin Fatıma diyerek üç defa hitap eder.

"أَذْكُرُ الْعَهْدَ الَّذِي خَرَجْتَ مِنَ الدُّنْيَا شَهَادَةً أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ وَأَنْتَ رَضِيتَ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا وَبِالْقُرْآنِ إِمَامًا"

(üzküril ahdellezî haracte mineddünyâ şehâdete en lâilâhe illallâhü ve enne mühammeden rasûlullâhi ve enneke razîte billâhi rabben ve bil islâmi dînen ve bi muhammedin sallallâhü aleyhi ve selleme nebiyyen ve bil kur'âni imâmen) Elestü hitabında giydiğin elbise orada mevcuttur. (زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) ayetinde (zehra) zinet manasınadır. Eşyanın aslı temizdir.

" نِعْمَ الْمَالُ لِرَجُلٍ صَالِحٍ بِنَسْرِ الْمَالِ لِرَجُلٍ فَاسِقٍ " (ni'mel mâlû li raculissâlihi bi'sel mâlû li raculil fâsigi) buyurulmuştur. **Salih mal salih kimse için ne güzeldir.** Salih kimse Hz.Süleyman, İmam-ı Azam, Abdülkadir Geylani hazretlerinin serveti gibi. Onlar malın suretine tapmazlar. Ancak mülkün sahibiyle telezzüz ederler. Kötü mal facir kimse hakkında ne çirkindir. Facir kimse Karun, Firavun gibi cebbarlardır ki, onlar sıf mala

taparlar. Malın sahibi malikülmülkü terk edip nefislerine isnad ederler. Fütühat cilt 2 sahife 124.

Yedinci hadis

أَبْلُوا أَجْسَادَكُمْ بِالْجُوعِ وَالْعَطَشِ وَأَفْنُوا لُحُومَكُمْ وَأَذِيبُوا
شُحُومَكُمْ تَسْتَبْدِلُوا لُحُومًا طَيِّبَةً خَالِصَةً مُنَوَّرَةً وَأَقِيَّةً
مَحْشُوءَةً بِالْمِسْكِ وَالْكَافُورِ فِي الْجَنَّةِ

(eblû ecsâdeküm bil cûi vel'atşı ve efnû lühûmeküm veezîbü şühûmeküm testebdilû lühûmen tayyibeten hâlisaten münevveraten vâkiyeten mahşûvveten bilmiski vel kâfûri fil cenneti)

Yani "Ey ümmet ve ashabım, açlık ve susuzlukla cesetlerinizi eritin. Etlerinizi ifna edin. Yağlarınızı eritin. Ta ki tayyibe, halisa, münevvere etlerle ve cennette misk ve kâfurla kokulanmış vücuda tebdil edesiniz. Bu hadis-i şerifin ledünnî manası : " (gad efleha men zekkâhâ ve gad hâbe men dessâhâ) yani "Riyazat ve mücahedeyle nefsinizi tezkiye edip mutmainne makamına urûc edin". Şems-9,10.

" (feemmâ men a'tâ vettegâ ve saddaga bil husnâ fesenuyessirühû lil yüsra) o salik ki, Hak hidayet verdi, o salik benliğinden geçti, esma-i husnayı tasdik etti, biz esma-i husnayı kalbine rizk ederiz, her esmanın nurunu müşahede eder". Leyl 5-7.

" وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَعْتَى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى فَسَنِيْرَهُ لِلْعُسْرَى "

(ve emmâ men bahile vestağnâ ve kezzebe bil husnâ fesenuyessirühû lil usrâ) "şimdi nefis enaniyetle hakikati gizleyerek rahman'ın manzarı olan kalbini cimrilik ve esma-i husnayı tekzip edip kalb nurundan uzak olarak ebedi husranda kalmak yollarını kolaylaştırırız. Vehmin desiseleriyle hidayet yolundan mahrumdur". Leyl 8-10. Hadis-i Şerifin sırrı ki, salike erbaînde vücudundan misk ve amber kokuları zahir olur.

" وَأَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْمٍ مِيقَاتٍ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً "

(ve vâadnâ mûsa selâsîne leyleten ve etmemnâhâ bi aşrin fetemme mîkâtü rabbihî erbaîne leyleten)" Biz zat ve sıfatımızla Hz.Musa'ya otuz gün vaad ettik. Sonra on gün daha ilaveyle rabbinin tayin ettiği mîkat kırkta tamam oldu" A'raf-142. Bu ayetin nüzül sebebi, Cenab-ı Hak Firavun'un helak olmasıyla tevat verileceğini vadetmişti. Anasır zulmetinden tecerrüd ve ruh-u kudse vuslat, kendisini kuddûs esmasıyla halktan tecerrüd, otuz gün oruç ile emretti. Erbaînin başlangıcı zilkadeydi. Riyazattan hasıl olan ağzının misk ve amber kokusunu misvakla gidermesiyle on gün daha mîkatını uzattı. Zilhiccenin onunda tekmil oldu. Zat-ı Hak kendi kudret eliyle yazdığı tevatı def'aten Musa'ya verdi. Pîran hazretleri müridlerini terbiye etmek için Musa'nın sülûkunu tatbikle kırk gün erbaîn ki, zilkadenin başlangıcı, zilhiccenin onunda ikmal ederler. Sonra mürşidi müridin halini keşfeder. Vücudu misk ve amberle kokuyorsa bir erbaînde hılafeti verir. Hala çiğ ise bir erbaîn daha çıkarır. Üçe kadar. Üçte de koku zahir olmazsa irşada kabiliyeti yoktur.Allah Teala

buyurdu : " اِنِّى اَعْلَمُكَ خَمْسَ كَلِمَاتٍ هُنَّ عِمَادُ الدِّينِ "

(innî üallimüke hamse kelimâtin hünne imâdüddîni) "Ya Musa, dinin direği olan beş kelimatı sana öğretiyorum.

1- مَالَمْ تَعْلَمْ اَنْ قَدْ زَالَ مُلْكِي فَلَا تُتْرِكْ طَاعَتِي - (mâ lem ta'lem en gadzâle mülki felâ tetruk tâatî)

1- **Katiyen mülkünden zail olduğumu bilmedikçe bana ibadet ve taati terk etme,**

2- مَالَمْ تَعْلَمْ اَنْ خَسِرْتَنِي نَفِدَتْ فَلَا تَهْتَمُّ بِرِزْقِكَ - (mâ lem ta'lem enne hazînetî nefidet felâ tehtemme bi rızgike)

2- **Katiyen hazinemin tükendiğini bilmedikçe rızık için kasavet çekme.**

3- مَالَمْ تَعْلَمْ اَنْ عَدُوْكَ قَدْ مَاتَ فَلَا تَأْمَنُ فِتْنَتَهُ - (mâ lem ta'lem enne adüvveke gad mâte felâ te'men fitnetehü)

3- **Katiyen düşmanın öldüğünü bilmedikçe fitnesinden emin olma,**

4- مَالَمْ تَعْلَمْ اِنِّى قَدْ غَفَرْتُكَ فَلَا تَعِيبِ الْمُنْذِرِينَ - (mâ lem ta'lem ennî gadgafartüke felâ te'bil müznibîne)

4- **Katiyen günahını affettiğimi bilmedikçe günahkarları ayıplama**

5- مَالَمْ تَعْلَمْ تَدْخُلُ جَنَّتِي فَلَا تَأْمَنُ مَكْرِي - (mâ lem ta'lem tedhulu cennetî felâ te'men mekrî)

5- **Katiyen cennetime girmedikçe, mekrimden emin olma"**

Şimdi ahadiyyetü'z-zat Cenab-ı Hakkın sırf suretini tezkiye etmedikçe, zatını mahlûkun anlaması muhaldir.

Allahın fiili sıfat-ı sübûtiyye ile zahir olur. Esmâ-i husna sıfatının tasarruf yeri ve zuhuru, kainatla biz insanlar ihtiyacımızı mutlakdan talep ederiz. Ve ahadiyyet-i zat-ı hak da mukayyetten verir. Kul "Ya rabbi beni ihtiyaçtan ve fakirlikten kurtar" diye dua edersen hâdî isminden icabet eder. Şimdi insanlara sebepte cereyan eden ahval isim-fiil-harftir. Fiil ise zamanla olur. Geçmiş, hal, gelecektir. Cenab-ı Hakkın fiili ya geçmişe delalet eder, yahut hale veya istikbale. Geçmişte fiili, hakikat-i muhammediyye başta olduğu halde arş, kürsi, yedi kat semavat ve arazin, anasır ve tabayi' bunlar geçmişe ait olduğundan nasıl yaratıldı, bizce malum değildir. " خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ " (halegassemevâti vel arda fî sitteti eyyâmîn) "Allah yeri ve göğü yedi günde yarattı " Yunus-3 delili şahittir. Zaman-ı halde fiili, camitler, nebatlar, hayvanlar ve insanlardır. " كُلُّ

" يَوْمٍ هُوَ فِي سِتِّينَ " (külle yevmin hüve fî şe'nin) O her an yaratma halindedir Rahman-29 " Rahmanayeti şahittir. Geleceğe ait fiili, ölümden sonra diriltmek, ahiret günüdür ki, haşır, neşir, sırat, mizan, cennet ve cehennemdir. Bunlar bizce meçhuldür. Hakkın ilminde mevcuttur. Kullar ise gaybe imanı istikbale ait fiilidir. Şimdi kişinin bu ana kadar işlediği geçmiştir. Hayal defterinde kayıtlıdır. Halen işlediği havatıridir. Yarın gelecekte işleyeceği meçhuldür. Beş mugayyebat burasıdır. Hak için malûm, kullar için meçhuldür. Şimdi beş vakit namaz ahd-i misaka işarettir. Öğle namazının gizli okunması, ruhlar alemindeki hitaptır. İkinci batn-ı ademden nefislerimizin zuhurudur. Akşam rüşd yaşına yetişip mürşid-i kamilden aldığı telkindir. Yatsı

kabirdeki telkindir. Sabah namazı mahşerdeki hitaba işarettir. Her beş vakitte unsur kabrindeki nefs-i natıkaya telkin vermektir. Kabir ve mahşerdeki telkinler rüşd yaşındaki telkinin aynıdır. Şimdi ümmetimin olgunluk ve akıllarının kemali 600 tarihinde başlayıp şeyh-i ekber Muhyiddin-i Arabi efendimize Cenab-ı Rasûl mübeşşeratta hitap edip tevhidin esrarını ve hakikati ifşasını ve bildirmesini emir buyurdu. Bu hususta "İbrahim Edhem benim zamanımda olaydı, o ilim ve marifetle tac-u tahtını terk etmeden ilm-u irfan yoluyla irşad ederdim" buyurdu. Fütûhat cilt 2 sahife: 119.

Şimdi zamanımızda fennin ilerlemesi hakka talip olanların ilim ve irfanları derecesinde marifetullahı vuslat hızlıdır. Cüneyd-i Bağdadi ve Bayezid-i Bestami zamanında hakikat ve tevhidin esrarını anlamak, nice riyazatlara ve erbaınlara muhtaçtı. Maatteessüf hakkı olan müslümanlar, sırf dünya sevgisinde ömürlerini geçiriyorlar. Hakikat hazinesi açık, talipleri yok. Bu hususta Hz. Niyazi: İşt Niyazinin sözün- Bir nesne örtmez hak yüzün Haktan ayan bir nesne yok- Gözsüzlere pinhan imiş .

Sekizinci hadis

أَتُوْمِنُ بِشَجَرَةِ الْمِسْكِ وَتَجِدُهَا فِي كِتَابِكُمْ فَإِنَّ الْبَوْلَ
وَالْجَنَابَةَ عَرَقُ يَسِيلُ مِنْ ذَوَائِبِهِمْ إِلَى أَقْدَامِهِمُ الْمِسْكِ

(etü'minü bişeceratil miski ve tecidühâ fi kitâbiküm fennel
bevle vel cenâbete aragun yesilü min zevâibihim ilâ
akdâmihimül miskü)

Huzur-i rasûle bir yahudi gelip cennette yemek içmek var mı, dedi. "Cennette misk ağacı vardır. Kitabınız olan tevratta iman ediyor musun? Cennet mutahhardır. Yediğin içtiğin saçlarından ter olarak misk olur." Kenzu'l-ümmal C -14 39368

Bu hadis-i şerifin ledünnisi şu ayette zahir olur.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ
تُؤْتِي أُكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ وَ مَثَلُ
كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

(elemtera keyfe darabellâhü meselen kelimeten tayyibeten keşeceratin tayyibetin asluhâ sâbitün ve fer'uhâ fissesemâi. tü'ti ükülehâ küllehiynin biizni rabbihâ veyadribullahül emsâle linnâsi leallehüm yetezekkerûne ve meselu kelimetin habîsetin keşeceratin habîsetin ictüset min fevgil ardi emlâhâ min gararin)

"Habibim rabbın tevhid hakkında nasıl darb-ı mesel

zikretti. Kelime-i tevhid, şecere-i tayyibe olan zeytin ağacı gibidir. Kökü yerde meyveleri semadadır. Allah'ın izniyle yaz kış ükül-i daimdir. Mü'minin kalbindeki iman dünyada, kabrinde, ahirette daimdir. Mü'minin imanı salih amelle illiyûna yükselir. "İbrahim -24-26.

Şimdi ağacın üç hali vardır :

1- Damarlarının sağlamlığı, 2- Yerde kökü, 3- Dalında yemişleri zahir. Keza mü'minin imanı üç şeyle sabit olur: 1-Kalbde tasdik, 2-Lisanda şehadet, 3-Bedeninde amel. Keza kelime-i habîse olan küfür, şirk şecere-i habîse olan ebucehil karpuzu gibidir. Kökü, dalları yok, kararı olmayıp helak olur. Şimdi esma-i husna eşyanın vücuduyla zahir olur. Mesela zeytin ağacının çekirdeği (evvel) isminin tecellisi, meyvesinin zuhuru (ahir) isminin tecellisi, ağaçta meyve tamamıyla zahir olması (batın) isminin tecellisidir. Keza şecere-i insanın evveli nefsi-i natıka ki (hüvel evvel), cismiyle zuhuru (hüvel ahir). Allah buyurdu:

" وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ الْإِوَهُمْ مُشْرِكُونَ " (ve mâ yü'minü ekseruhüm billâhi illâ vehüm müşrikûn) yani "Kulların imanının çoğu şirk üzerine iman ederler.

" (وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ) (ve lein sealttehüm men halegassemvâti vel arda le yegülunnellâhu) Ankebut -61 "müşriklere yerleri, gökleri kim yarattı diyerek sorsan Allah derler. Onlara yağmuru kim yağdırdı, denilse, Allah derler. "Çünkü onlar elest bezminde Allahın mevcudiyetine iman ettiler. Putları ortak ettiler. Kelime-i tayyibenin manasını bilmediler. La ilahe illallah'ın manası: Menfi olan (la) cinsin hükmünü nefyeder." "لَا فَاعِلَ شَرِّ فَاَتَرُ" (lâ fâile şerrun

fâizun) Şer cinsini işleyen necat bulmaz." لا إله إلا الله da muzafun ileyh hazfolunmuştur. لا مَعْبُودَ شَيْءَ إِلَّا اللَّهُ (lâ ma'bûde şey'in illallâhü) mevcutlardan hiç bir şey mabud değildir. Mabûdun bilhak ancak Allah'tır. Bayezid-i Bestami hazretleri "tevhid nedir? "sualine cevaben "انْقِطَاعُ الْإِضَافَاتِ" (iskâtul izâfâti) yani **"bütün işleri halka isnattan iskat etmektir.** " İmam Ali Efendimiz "كُلُّ مَا أَلْهَانَ عَنْ مَوْلَانِ فَهُوَ دُنْيَاكَ" (küllü mâ elhâke an mevlâke fehüve dünyâke) her ne şey ki, mevlana vuslata mani oluyor, o şey senin dünyandır". Şirk-i hafi nedir? Hayalinde tasavvur ettiği ma'bududur. لا مَعْبُودَ شَيْءَ إِلَّا الْأَوْلَادُ mabûdum ancak evladımdır. لا مَعْبُودَ شَيْءَ إِلَّا الدِّينَارُ mabûdum ancak paradır. Aleyhissalatü vesselam Efendimiz :

يَأْتِي زَمَانٌ عَلَى أُمَّتِي دِينُهُمْ دَرَاهِمُهُمْ وَدَنَانِيرُهُمْ (ye'tî zemânün alâ ümmetî dinühüm derâhimühüm ve denânîruhüm) yani "ümmetimin üzerine bir zaman gelecek, dinleri, ma'bûdları altın ve gümüşlerdir" buyurdu. Şimdi mutlak rububiyyetin misali güneş gibidir. Nihayetsiz yıldızlar esma-i husnası mesabesindedir. Ancak güneşin nuruyla vücut bulup nurlanırlar. Güneş tecelli ettiğinde yıldızlar örtülür. Keza yerde bütün mevcudat mum misali mumlara itimad etmek ebucehil karpuzu gibidir. Mutlak rububiyyetin esma-i husna toplanıp celali zahir olur. Şirk-i hafi burasıdır. Hz. Rasûl efendimiz "لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ" (lâ havle ve lâ guvvete illâ billâh) mübarek kelimesi ile tevhide

davet ediyor. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ hayır işlemede de kuvvet yoktur. Ancak Allahın havli ve kuvvetiyledir.

Şu halde خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى (hayrihî ve şerrihî minellâhi teâlâ) imanın sırrı nedir? Gelelim hakiki tevhide ki, لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ariflerin önde gelenlerine göre nefyin tahdidıyla tahkîk ve ıtlaka isbattır. Nefyin tahdidi, enfüs ve afakta zahir mukayyedezi aradan kaldırarak mutlak ehadiyyet marifetinde zevk ve hayret ve acz ile nefsi-natika tahakkuk edip hakkal yakin ile her an ve şan aleme yeni yeni tecellilerle teknil edip لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ demek arifler için zaruret-i mutlaka ve zevk-i irfandır. Vahdet-i vücud bu mertebededir. Onun için her anda ariflerin zevklerinin mutlak kaynağı Muhammed Mustafa (S.A.V) dir. مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ (mâ arafnâke hagga ma'rifetike yâ ma'rûfu) diyerek aşkın kaynağından gelen feyz-i akdes-i ehadiyyettir. Vahıdiyyete mazhar olan arifler ise, feyz-i mukaddesden aldıkları zevkten ibarettir. Zatın kemali zatulla'ha aittir. Mahluk ise kemalini yokluk geçtikten sonra varlık tecellisi bulması fenafillah ve bakabillah mertebesidir. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ deyince her şeyi nefiy, لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ deyince her şeyin varlığını temin ederek zatullahın tecellisini isbat eder. Felsefe hukeması vahdet-i vücud olan zatı inkar ederek "alem vahdet-i mevcud, bu da tabiattır." diyerek şirkde müfrittirler. Ariflerin önde gelenleri vahdet-i vücuda yani hakkın vücuduna müfrittir. Mü'minlerin havassının tevhide, vehimlerin ve hayallerin kayıtlarını ve vücudunu nefyederek hakiki tecelliyat-ı ef'aliyye ve sıfatıyye ve zatının

vücudunda irfan ve imanla tahakkuktur. Şu halde لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ demesiyle beş harfin cinsten hükmünü afakta ve enfüste nefyeder.

O da enfüs ve afakta olan mevcudatın vücudunun eseri, ef'ali, esması, sıfatı, zatı yoktur. لَا edatı-ı sıfattır ki, Allahdır. Beş hükmü isbat eder. اللَّهُ deki baştaki elif zattır.

Sükun ve hareketi kabul etmez. غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (ğaniyyun anil âlemîne) **alemlere muhtaç değildir** Ankebut-6 Birinci lam sıfat-ı cemaliyye, ikinci lamı çeken elif sıfat-ı kemaliyye ki, ef'aldir. He asardır. Afak ve enfüse gelen vücut sıfat, esma, efal, aşar-ı ilahidir. Şeriatın esrarı ve iman-ı tafsili ve ilahi teklifler bu mertebededir. Şimdi nübüvvetin batını velayet ki, لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (lâ ilâhe illallâh). Nübüvvetin zahiri مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ (muhammedun rasûlullâhi). Bu ikisi cem'ul-cem' meratibidir. Birisi noksan olsa mü'min muvahhid olmaz.

Dokuzuncu hadis

اتَّقِيَ اللَّهَ يَا فَاطِمَةُ وَأَدِّى فَرِيضَةَ رَبِّكَ وَأَعْمَلِ عَمَلَ
أَهْلِكَ وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ فَسَبِّحِي ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ
وَاحْمَدِي ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ وَ كَبِّرِي أَرْبَعًا وَ ثَلَاثِينَ فَتِلْكَ مِائَةٌ
فَهِيَ خَيْرٌ لَكَ مِنْ خَادِمٍ (رَأْمُوزُ الْأَحَادِيثِ)

(ittegillâhe yâ fatimetü ve eddî farîzate rabbiki ve'meli
amele ehliki ve izâ ahazti mazcaaki fesebbihî selâsen ve
selâsîne ve ahmedî selâsen ve selâsîne ve kebbirî erbaan ve
selâsîne fetilke mietün fehiye hayrun leki min hâdimin
(râmûsul ehâdis) Kenzu'l-ummal C 15 No : 412688)

Bu hadis-i şerifin vüruduna sebep Hz.Fatıma evinde
hizmet etmek üzere esirlerden bir cariye istedi.Ya Fatıma
Allahtan kork, rabbinin farızasını eda et, ehlinin
amelini işle, yatağına geldiğinde 33 defa
sübhanallah, 33 defa elhamdülillah, 34 defa
Allahu ekber de, bu 100 evradın senin için
hizmetçiden hayırlıdır. Bu hadis-i şerifin ledünnîsi وَانْ

مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَنْفَعُهُمْ تَسْبِيحُهُمْ
(ve in min şey'in illâ
yüsebbihu bihamdihî velâkin lâtefgahûne tesbîhahum) yani
"mahlukattan rabbisine tesbih etmedik hiç bir şey

yoktur. Ancak onu tesbih eder. Lakin siz onların
tesbihini bilemezsiniz. "İsra- 44.

Şimdi her şey bir isme bağlıdır. Rabb-i hassıdır. Onu
tesbih eder. Sular (hay) ismine, nebatlar (razzak) ismine,
zengin (bâsıt) ismine, fakir (gâbid) ismine, insan-ı kamil
mutlak olarak zatına tesbih ve tahmid ve tekbir ederler.

Onun için Hz.Rasûl efendimiz bu yolda tesbih edenleri

سُبْحَانَ اللَّهِ بِالْعَدَاةِ وَالْعَشِيِّ (sübhanellâhi bil ğadâti vel'aşiyyi)
tefsirinde: İnsan-ı kamil sabahda ve akşamda yüz defa
sübhanallah dese, avamın yüz kabul olmuş haccına
mukabildir. Sabahda ve akşamda yüz defa elhamdülillah
dese, yüz defa avcının gazasına mukabildir. Sabahda ve
akşamda yüz defa la ilahe illellah dese, Hz.İsmailin
evladından yüz köle azat etmeğe mukabildir. Sabahda ve
akşamda yüz defa Allahu ekber dese, zamanında onun
fevkında tamamıyla hakka ta'zim etmiş yoktur.

Elhamdulillah kalenin doğusu, la ilahe illellah batısı,
sübhanallah kuzeyi, Allahu ekber güneyi, kalb de لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ (lâ havle ve lâ guvvete illâ billâhi) diyerek kemal
bulur. Şimdi bu dört kelime sureten lafzan kısadır. Mana
cihetinden marifetullahı câmi mukaddes kelimelerdir. Çünkü
senin nefsi natıkan vücut ikliminde padişahdır.Bütün aza ve
kuvveler onun emrindedir. Vücudundan da münezzehtir.
Cenab-ı Hak da afakta herşeyden münezzehtir olduğunu
bilerek sübhanallah dersin. Cümle sebepler, vasıtalar onun
kudret elinde zilletindedir. Cümle zahir ve batın nimetler ki
sayıyıya, hasra sığmaz, ondan olduğunu bilerek

elhamdulillah kelimesinin mefhumunu ve muradını idrak ettin. Zira ki, cümle nimet Allahındır. Başkasına hamdetmek şirk ve hakka zulümdür. Çünkü cümle eşya onun yaratığıdır. Hükmü caridir. Onun iradesi olmayınca hiç bir şey harekete kadir değildir. La ilahe illellah kelimesinin manasını idrak ettin. Allahu ekber kelimesinin tafsilini dinle: Allah başka eşyadan büyüktür demek, büyük hatadır. Diğer şeyler vardır, ama Allah onlardan büyüktür, çıkar. Ancak Allah akılla, fikirle idraktan ve bir şeye kıyas olunmaktan münezzehtir, demektir. الطَّرُقُ إِلَى اللَّهِ بَعْدَ أَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ (etturuku ilallâhi biadedi enfâsil halâigı) yani "nefislerin adedince Allaha yol vardır". Fakat kısa dalga ve münhasır yol dördtür: 1- acz, 2- fakr, 3- şefkat, 4- fikir. Bu dört yolla vuslata nail olur. Birinci adım acz makamıdır. فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ (felâ tüzekkû enfüsekküm) Necm-32 "bunun için kendinizi temize çıkarmayın" ayet-i celilesinin işaret ettiği gibi nefisini tezkiye cümlemektir. Zira insan cibilliyeti ve fitratı hasebiyle nefisini sever. Başka her şeyi nefisine feda eder. Firavun gibi mabuduna layık bir nezihle nefisini ayıplardan tenezzüh ve tebrie eder. Elinden geldiği kadar kusurlarını kendine layık görmez ve kabul etmez. Fıtratından, Allah tarafından kendisine tevdi olunan, mabud-u hakikinin hamd ve tesbihi için verilen cihazları ve istidadı kendi nefisine sarf ederek: مَنْ إِنْخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ (menittehaze ilâhehû hevâhu) Casiye-23 "heva ve hevesini tanrı edinen, yani nefsin hevasını ilah edinir. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir. İşte şu mertebede bu bir adım da nefisini iyi, kamil ve

kusursuz bilmemek demektir. Onu iyiliğe ve hayra nisbet etmemek, bilakis kötülüğe meyl ve kusur görmektir. لَا أُقْسِمُ

بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَامَةِ (lâ üksimü biyevmil gıyâmeti velâ uksimü binnefsil levvâmeti) "Kıyame 1-2 kıyamet gününe yemin ederim, kenidini kınayan nefse yemin ederim" bütün enbiyanın ve evliyanını levm ettikleri sıfat-ı levvamedir. Hz. Ademin رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا (rabbâne zelamnâ

enfüsenâ) Hz. Yunusun لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü minezzâlimîne) kavlen ve fiilen icra ettiğinde ve nefisine kusur gördüğünden balığın kamında mirac etmiştir.

İkinci adım, fakirlik adımdır.

" مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ (mâ esâbeke min hasenetin feminellâhi ve mâ esâbeke min seyyietin femin nefsike) Nisa-79 sana gelen iyilik Allah'tandır. başına gelen kötülük ise nefsendir." ayetinin irşadı gibi nefisde iyilik tecelli ederse feminellâh, şer zuhur ederse nefisine isnattır. Nefs-i emmarenin muktezası, daima iyiliği kendinden bilmek, kibir ve ucuba düşmektir. Bu adımda nefsin terbiye ve tezkiyesi, nefisde yalnız kusur ve aczi ve fakrı görüp bütün iyiliklerin ve kemalatın cümlesini, Cenab-ı zülcelal tarafından kendisine ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp fahr yerinde şükür, memduh yerinde hamd etmek, قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا (gad eflaha men zekkâhâ) Şems-9 " nefisini kötülüklerden arındıran kurtuluşa ermiş" sırrıyla kemalini kemalsizlikte,

kudretini aczde, fenasını ve bekasını fakirlikte bilmektir. Hz.Rasûl efendimiz bu makamda الْفَقْرُ فَخْرِي (el fakru fahrî) buyurmuştur. Bu fakirliği nefesine isnat sebebiyle Makam-ı Mahmuda yükselmiştir.

Üçüncü adım, şefkat.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ (ve lâ tekûnû kellezîne nesullâhe feensâhum enfüsehüm) ayet-i celilesinin işareti, "elest bezminde verdikleri sözü unutan kimselerden olmayınız, Cenab-ı Hak da ceza için nefsinizi unutturur". (Haşir-20) Kendini unutmuş, nefsinden haberi yok, ölümü ve ahireti düşünmeyi başkasına verir, kendisine nasihat edenleri görse hiddetlenip külfet makamında kendini unutturur. Fakat ücret almak ve istifade ve dünya hazlarında nefsini unutmaz. Ölüm ve zevalde, hizmet ve külfette vah teklifinde nefsinin düşünmek şefkat adımıdır. Bu haller şüphesiz مُوتُوا (mûtû gable en temûtû) sırrında. Ölmeden vuslat eder.

Dördüncü adım, tefekkür adımıdır. كُلُّ شَيْءٍ بِهَالِكٍ إِلَّا وَجْهَهُ (küllu şey'in hâlikün illâ vechehû) Kasas-88 "Onun zatından başka herşey yok olacaktır" ayeti celilesinin verdiği irşad, nefis kendisini müstakil ve serbest bizzat mevcut bilir. Bu makamda bir çeşit rububiyet davasıdır. Mabuduna karşı düşmanca bir ısyanı irtikap eder. İşte şu manayı bu gelecek hakikatı derk ve tefekkür etmekle kurtulur. Hakikat şudur ki, her şey nefsinde mana ismi ve mana zatıyla fanidir, mefkuddur, hâdistir, madumdur. Fakat mana-yı harfi ve hakikat-ı zati Zülcelalin isimlerine ayna olması hasebiyle

vazifelilik bir hisle şahid meşhud, vâcid mevcud odur. Şöyle ki, nefsin vücudunda yokluk, yokluğunda vücudu vardır. Nefsinin müstakil mevcud bizzat bilse, kainat kadar karanlık ve yokluk içindedir. Yani şahsi varlığına güvenip, hakiki varlıktan gaflet etse, yıldız böceği gibi geçici bir zaman için ziya, vücut olarak fani ve ehemmiyetsiz varlığı nihayetsiz yokluk ve karanlıklar içinde boğulur. Fakat enaniyeti bırakıp bizzat nefsinin hiç olduğunu, vücut-u hakikinin bir tecelli aynası bulunduğunu, görse o vakit bütün mevcudatı nihayetsiz bir vücudu kazanır. Zira bütün mevcudat isimlerinin cilvelerine mazhar olan bizzat vacib-ul vücudu bulan, her şeyi bulur.

Şimdi bu dört yol daha kısadır. Dört adımdan acz, insanı elinden, nefsinden çeker, doğrudan doğruya kadir-i zülcelalin hükmüne verir. Halbuki süratli yol aşktır. O da öncelikle mecazi aşka uğrar. Bir zaman onda karar eder. Sonra hakiki aşkı bulur. Bu adım ise, mecazi aşka uğramadan hemen maşukuna vuslat eder. Bu yoldan daha umumisi caddé-i kübradır. Vahdet-i vücut ehli gibi huzur-u daimi kazanmak için, kainatı yokluğa ve idama mahkum zannederek لَا وَجُودَ إِلَّا هُوَ (lâ mevcûde illâhû) demeğe mecbur olur. Yahut vahdet-i şuhud ehli gibi yine maksudunu kazanmak için kainatı nisyan-ı mutlak mahkum tahayyül ederek لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ (lâ meşhûde illâhû) demeğe mecbur olur. Belki kainatı idam ve hapisten çıkarıp mevcudatı kendileri hesabına hizmetten azledip kadir-i zülcelal hesabına istihdam eder ve onları esma-i hüsnasının mazhariyyet ve aynası vazifesinde istihdam ediyor. Elhasıl bu adımın sırları

mevcudatı ve kainatı mana-yı sırf nazarıyla bakarak mutlak gafletten kurtulmak ve huzur-u daimiye girmek, her şeyden Cenab-ı Hakka bir yol bulmaktır. Bu mevcudatı mevcudat hesabına azille onlara mana-yı zati nazarıyla bakmaktır.

Kesrette vahdet burasıdır. En mükemmel yol da burasıdır. Kendini kendinden azledip abd-i mahz olarak Allah namına işlemektir. Demek kalbin banisi لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (lâ ilâhe illallâhü) feyz-i akdeşden gelir, kalbi işletir. مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ (muhammedun rasûlullâhi) feyz-i mukaddestir. O da aklın yeri olan dimağdır. Şu halde şeriat, tarikat feyz-i mukaddestir ki, مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ zahirdir. Hakikat, marifet Allahındır. Feyz-i akdestir ki, batındır.

Onuncu hadis

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اتَّيَمَنَ خَانَ

(âyetül münâfıgı selâsün izâ haddese kezebe ve izâ veade ahlefe ve iza'tümine hâne)

yani "münafığın alameti üçtür:

1-Haber verdiğiğinde yalan söyler. 2-Vadettiğinde döner, 3-Emniyet edildiğinde hıyanet eder". Buhari İman -24 Şehadat -28 müslim İman 107

Bu hadis-i şerifin ledünnîsini şu âyet-i celile isbat eder.

"يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرُّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ وَعَلِمُوا

أَنْمَا أَمْوَالِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ فَتَنَّةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ"

(yâ eyyühel lezîne âmenû lâ tehûnüllâhe verrasûle vetehe-nû emânâtüküm ve entüm ta'lemûne ve'lemû ennemâ emvâlüküm ve evlâduküm fitnetün ve ennallâhe indehû ecrun azîmun) "Ey mü'min kullarım, Allah teala hazretlerine ve rasûlüne hıyanetlik yapmayın ve aranızda emaneten konulan malı ve gizli sözleri açıklamakla birbirinize hıyanetlik etmeyin. O şeyin emanet olduğunu bilirsiniz. Bilmiş olun ki, sizin malınız ve evladınız emanete hıyanet etmeğe fitnedir. Emaneti tamamıyla muhafaza ederseniz, Allahın yanında büyük ecir vardır". Enfal- 27.

Şimdi Allah'a hıyanet, şeriat makamında, emirlerini tutmayıp yasaklarından kaçmamaktır. Rasûlullah'a hıyanet, sünnetlerini icra etmemektir. Hakikatte Allah'a hıyanet, elest bezminde verdiği bela sözünden kavlen ve fiilen dönmektir. Şimdi elest bezmi demek, hakikat-i Muhammediyenin ruhundan doğan bütün ervahtır. Onların alem-i kevn olan dünyaya gelmelerini teklif etti.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

(innâ araznel emânete alessemâvâti vel ardi vel cibâli feebeyne en yehmilnehâ ve eşfagne minhâ ve hamelehel insânü innehû kâne zalûmen cehûlen) (Ahzab-72) Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de, onlar bunu yüklenmekten çekindiler, sorumluluğundan korktular, Onu insan yükledi. Doğrusu O çok zalim ve çok cahildir " ayetinin işareti üzere bu emaneti insan yükledi. Ve emaneti ifa etmemesiyle zalim ve cahil oldu. O zaman ruhlar yüze taksim olup, doksanı emaneti kabul etmeyip melek olarak kaldılar. Çünkü onlar insan-ı kamil gibi ne ulvi, insan-ı hayvani gibi süfliye tenezzül etmeyip, cism-i latif-i nuri olarak şehvet ve gazaptan, yemek ve içmekten tecerrüd edip sırf ibadet ve taatla meşgul oldular. Dünya alemine gelmek isteyen on aded yüz olup, bu yüzü misal alemler yoluyla halen cisim ve maddi aleme gelmeden bir melek gümüşten bir bayrak kaldırarak bütün dünyanın zinetlerini o bayrakta dünya ehline gösterdi. Bunlardan doksanı aşk ve muhabbetlerini dünyaya meyl ettiler. Sonra kalan on aded yüze baliğ olup, bir melek vasıtasıyla altından

bir bayrak gösterip haşirden sonra tecelli edecek cennet ve hurileri, bostanları ve ırmakları ve vildanları gösterdi. Bunların da doksanı aşk ve muhabbetleriyle cennete meyl ettiler. Kalan ona ilahi hitap olup dünya ve cennete talip olmadınız, ne istersiniz. Onlar aşk ve muhabbetleriyle rıza ve cemal rüyetine meyl ettiler. يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ (yehtessu birahmetihî men yeşâü) Bakara-105 "Halbuki Allah rahmetini dilediğine verir" ayet-i celilesinin işaretiyle, bu on peygamberler ve peygamber varisleri olarak irşada memur oldular.

أَشَدُّ الْبَلَاءِ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ ثُمَّ الْأُمَمِ (eşeddül belâi alel enbiyâi sümmel evliyâi sümmel emsâlü) "En şiddetli imtihanlar peygamberlere, sonra evliyaya ve daha sora da bunları izliyenleredir " hadisiyle imtihana tabi olup, ahidlerinde sabit oldular.

الدُّنْيَا حَرَامٌ عَلَى أَهْلِ الْآخِرَةِ وَالْآخِرَةُ حَرَامٌ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَهُمَا حَرَامَانِ عَلَى أَهْلِ اللَّهِ (eddünyâ harâmün alâ ehlil âhirati vel âhiratü harâmün alâ ehliddünyâ ve hümâ harâmâni alâ ehlillâhi) hadisinin sırrına mazhar oldular. Yani "dünya ehline ahiret haram, ahiret ehline dünya haram, ikisi de ehlullaha haram " buyurdu.

Allaha hakiki hıyanet, vermiş olduğu kudret ve sıfatları, vücuduna ve nefsine isnadla ülûhiyet makamına zulmetmiş oldular. Şimdi rasûlullah'a hıyanet, hakikati hasebiyle Abdülkadir Geylani efendimizin

الْمَلِكُ شَيْطَانُ الْعَالَمِ وَالْمَلَكُوتُ شَيْطَانُ الْعَارِفِ وَالْجَبْرُوتُ شَيْطَانُ الْوَاقِفِ وَاللَّهُ مِنْ

وَرَأَى ذَلِكَ (el mülkü şeytânül âlimi vel melekûtü şeytânül ârifi vel ceberûtu şeytânül vâgifi vellâhü min verâi zâlîke) kudsi kelimeleri, rasûle hıyaneti beyan eder. Alem-i mülk alimin şeytanı demek, feyzi mukaddesden dimağa gelen akıl nurunu sırf dünya için sarfetmek, bütün zahiri ilimleri, fenleri tahsil edip, ilimlerinin garazı, müftü, hakim, müderris olmak, halka karşı kibir, ucup ve riyayla, beytûlmalden ücret almakla Cenab-ı Haktan uzaklaştırdığı için şeytanül-alimdir. Arif ise riyazat kuvvetiyle melekuta kadar yükselir. Meleklerden aldığı kuvvetle Samirî gibi harikulade kerametle nefsi emmaresine kuvvet gelip rububiyet gösterir. Bu da ülûhiyyet makamına şerik ve şeytan-ı melekuttur. Vâkıfların ceberut aleminde esma-i husnanın nurunu müşahede etmekle mukayyed esmasını Allah diyerek zat-ı Haktan uzaklaştırdığı için, hazret-i rasûlün miracı gibi mirac ettim diyerek, rasûlullahı hıyanet etmiş olur. Hz. Yunusun şu sözleri hakikat irşada değer:

Dervişlik baştadır tacda değer,
Kızdırmak oddadır saçda değer,
Aradığın mevlayı gönülde ara,
Kudüsde, Mekke de hacda değer,
Eğer mü'minin kalbi karardı ise,
Hakka edeceği secde değer.

Dervişlik baştadır sözü, feyz-i mukaddesin dimağa tecellisine işaret eder. O nur, nur-u muhammedî denizine eriştirmezse şeytan-ı mülk, şeytan-ı melekut, şeytan-ı ceberut olur. Mukayyeden mutlağa yükselmek, hakikat-ı Muhammediyye deryasında kendini ifna edip bahr-i umman olmaktır. Mesela bir kase su, kasede mukayyed olarak hayy

ismini tesbih eder. O mukayyed kasedeki bir sebeple deryaya damlasını atarsa derya olup rabbul-hayyi kemaliyle müşahede eder. İnsan-ı kâmil ise bütün esması ile müşahede eder.

Onbirinci hadis

أَدْنَىٰ أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةَ الَّذِي لَهُ ثَمَانُونَ أَلْفَ خَادِمٍ وَأَثْنَانِ
وَسَبْعُونَ زَوْجَةً تُنْصَبُ لَهُ قُبَّةٌ مِنْ لَوْلُوٍ وَزَبْرَجِدٍ وَيَاقُوتٍ
كَمَا بَيْنَ الْجَابِيَةِ إِلَىٰ صَنْعَاءَ

(ednâ ehliil cenneti menzileten ellezî lehû semânûne elfe hâdimin vesnâni veseb'ûne zevceten tumsabu lehû gubbeten min lu'luil vezebercedin veyâgûtin kemâ beynel câbiyeti ilâ sam'âe)

Yani "menzil cihetinden cennet ehlinin en aşağısına seksen bin hizmetçi, yetmiş iki zevce, onun için lü'lü'den, zebercedden, yakuttan bir köşk yapılır. Köşkün ihata ettiği yer, Şam ile San'a arası kadardır". Buhari Rikak 51 Müslim İman 308 Tirmizi Cennet 17

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi: Cennet ehlinin cennette anasırdan mükteseb vücudu cennet olup, zahiri ruh, batını cisimdir. Dünyada ise batınımız ruh, zahirimiz cesettir. Dünyada lezzeti ancak tatma duyusudur. Diğer azaları lezzetten mahrumdur. Cennetteyse bütün vücuduyla lezzet alır. Şimdi nefs-i natıka yemek yemek isteğinde bütün vücud ile lezzet alır. Görmek istediğinde bütün vücuduyla görür. Duymak istediğinde bütün vücuduyla işitir. Onun için

ru'yet-i cemal bütün vücuduyla olduğundan ru'yet'e tahammül eder. Şimdi nefs-i natıka beş zahiri ve beş batını hasseleriyle cüz'i müşahede eder. Mesela hayal kuvvesinde bütün İzmir'i kendine mal eder. Gezdiği yerlerin şekli hayalindedir. Cennette ise maddi ve hakiki köşklere malik olur. Hayali değildir. Allah taala

" لَا يَسْتَعُونَ حَسِبَهَا وَهُمْ فِيمَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ " (lâ yesmaûne hasîsehâ vehüm fi meştehet enfüsühüm hâlidune) buyurdu.

Yine وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهُ أَنْفُسُكُمْ (veleküm fihâ mâ teştehî enfüsüküm) ayet-i mübeşşireleri delil ve şahittir. Enbiya-102. Yani cennet ehli cennette fena söz işitmezler. Ebedi oldukları halde nefs-i natıklarının arzu ve işihaları hazırdır. Cennette emmare, levvame, mülheme yoktur. İrfan ehli, ahiret cennetini dünyada bulurlar.

Girdim hakkın zikrine-Azalarım dil oldu,

Geç ak ile karadan-Halkı bırak aradan,

Niyazi dön buradan-Durma sana gel oldu.

Şimdi cennet hususunda Cenab-ı Rasûlün haber verdikleri her ne kadar akla uzaksa da imanımız hasebiyle katiyen şek ve şüphemiz yoktur.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَبْحَةً وَاحِدَةً فَأَدَاهُمْ جَمِيعُ لَدَيْنَا مُحَضَّرُونَ (in kânet illâ sayhaten vâhideten feizâhüm cemîun ledeynâ muhtarûn) (Yasin-53 Olan mâthiş bir sestem ibarettir. Bunun üzerine onların hepsi hemen huzurumuzda bulunurlar) kabir müddeti sonunda israfilin suruyla ruh ve ceset birlikte cümlemiz mahkeme için ilahi huzurda hazır bulunacağız.

Şimdi haşir hakkında üç türlü ayet-i celile vardır: 1- Aynı vücudun hayatı :

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ لَنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ نَسُوَّ بَنَاتَهُ

(eyahsebül insânü en len necmea ızâmehû belâ gâdirîne alâ en nüsevviye benânehû) Yani "Biz insanı aynen kemiklerini toplayıp parmaklarının uçlarını tesviye etmeğe kadir olmadığımızı mı zan ediyor? İnsan 3-4. Bu ayet vücud-u aynıye delalet eder.

2- أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ

(eveleysellezî halegassemâvâti vel arda bi gâdirîn alâ en yehluga mislehüm) Yani "yerleri, gökleri yaratan sizin mislinizi yaratmağa kadir değil mi? Yasin -81. Yerde zahir olan ağaçların meyveleri her sene olgunlaşp biz yeriz. Bağların üzümleri, ağaçlardan hasıl olan yemişler, şeftaliler, erikler, kirazlar vs.vs. meyvelerini aldıktan sonra kış zamanında ağaçlar, bağların yaprakları ve suları çekilir, geçici olarak ölürler. Gelecek sene vakitleri geldiğinde yeniden hayat bulup hasıl olan meyveler, bir sene evvel hasıl olan meyvelerin mislidir. Her ciş meyve cinsini verir. Şeftali erik olmaz. Çekirdeksiz üzüm çekirdekli olmaz. Şahsiyet ölür, nev'iyet baki kalır. Ne gibi: Babalar ölür, evlatlar kalır. Evlatlar babanın aynı değil, mislidir.

3- وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوبِينَ عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ

(ve mâ nehnu bi mesbûgîne alâ ennübeddile emsâleküm ve nünşieküm fî mâ lâ te'lemüne) "Biz aciz değiliz, sizin emsalinizi tebdil ve bilmediğiniz suret üzere yaratırız". Vakıa 60-61.

يَوْمَ يَنْفُخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا" (yevme yünfehu fissûri fete'tüne efvâcen) suruyla batın olan ruhlar

cesetlerine girdiğinde fevç fevç mahşere gelirsiniz". Nebe - 18.

Hız.Rasûl efendimize bu ayetten Hz.Muaz sorduğunda : "Benim ümmetim kabirden on sınıf üzerine kalkar. Domuz suretinde, maymun suretinde. Elhasıl kabirden kalkan on sınıfın dokuzu yeryüzü hayvanları, yalnız bir sınıfı insan olarak haşır olur.

Şimdi haşır hakkında bir ayeti, bu vücudun aynı, ikinci ayette misli, üçüncü ayette size malum olmayan bir hayvan suretinde zahir olarak mahşerde toplanacaksınız.

Bu üç surette nazil olan ayetlere iman etmek üzerimize farzı ayındır. Bu ayetler haktır ve doğrudur. Fakat aynı nedir? Misil nedir? Bilmediğiniz suret nedir? Bunların hakikatini anlamakla şek ve şüphesiz iman etmektir. "وَالشَّيْنِ"

"وَالزَّيْتُونَ وَطُورِ سَيْنِينَ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ (vettîni vezzeytûni ve tûri sînîne ve hâzel beledil emîni) İncire, zeytine Sina dağına ve şu emin beldeye yemin ederim" sure-i celilesinde beyan olunan tin, müdrekat-ı ruhtur. Zeytun, müdrekat-ı nefistir. Tur-i sîna, his ve tahayyül madeni olan akıldır. Belde-i emin, külli manalar ve bütün esma-i husnanın mahalleri, mazharı olan kalb-i hakikidir. Bu dört ahsen-i insanın hakikatidir. Aynıyla zahir olması bu itibarladır. Anasırdan mürekkep cesedimiz ile mislidir.

Zira dört unsur, dört hakikatın elbisesidir.

"عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَاسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوْا سَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ" (âliyahüm siyâbü sündüsün huzrun ve istebragun ve hullû esâvira min fizzati) ayeti şahittir (İnsan-21) Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır. Gümüş

bilezikler takınmışlardır." Müktesep vücudumuzun nurani ve baki elbisesidir. İslamiyet elbisesi olan namaz, oruç, hac, zekat ki, namaz toprak, oruç su, hac hava, zekat ateşidir. Bu ilahi teklifleri ifa etmeyenler, hayvan sıfatıyla bilmediğimiz suret üzere zahir olur ki, سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطْرَانٍ (serâbilühüm min gatrânin) (ibrahim-50 onların gömlekleri katrandandır) ayeti şahittir.

Şimdi aynımız olan dört hakikat hakikat-i Muhammediyeden gelen feyz-i mukaddestir. Ruhumuz ruh-u Muhammedi, aklımız akl-ı Muhammedi, kalbimiz kalb-i Muhammediden cereyan, bu dört nihayetsiz bahr-i ummandır.

Bu aşk bir bahr-i ummandır,

Buna hadd u kenar olmaz.

Ledünnî kelamıyla seyfullah beyan buyurulmuştur.

Onikinci hadis

أَدِيمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَإِنَّهُمَا يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ كَمَا
يَنْفِي الْكَبِيرُ حَبَثَ الْحَدِيدِ

(edimül hacce vel umrate feinnehümâ yenfiyânîl fakra vezzunûbe kemâ yenfil kîru habesel hadîdi)

Ey ümmet u ashabım, hacca ve umreye devam edin.Nasıl körük demirin pası giderdiği gibi hac ve umre de fakirliği ve günahları giderir." Camiu's-sağîr Salat - 26 Kenzu'l-ummal C 5 11788

Bu hadisin ledünnîsi : Allah teala buyurdu :

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ
إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا
مَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

(inne evvele beytin vudıa linnâsi lellezî bibekkete mübâreken ve hüden lil âlemîne fihi âyâtün beyyinâtün mekâmü ibrahîme vemen dehalehû kâne âminen velillâhi alennâsi hıccül beyti menistetâa ileyhi sebîlen vemen kefera feinnellâhe ğaniyyun anil âlemîne) "insanları hakka tazim için yerde en evvel vaz' olunan bina Mekke'dekidir. Orada ayat-ı beyinat makam-ı İbrahim vardır. Her kim o kudsi mekana girerse emindir. Yol cihetinden kudreti olan insana Allah için haccetmek farzdır. Kudreti olduğu halde terkederse nimete küfran etmiş olur. Cenab-ı Allah alemlerden ganidir." Al-i imran 96,97.

Şimdi Kabe'nin amiri celil, mühendisi cibril, banisi Halil, sâisi İsmail.

Şimdi Cenab-ı Hakkın Mekkeye Bekke tabiri, şiddet-i bükadan kinayedir. Çünkü o mukaddes makama toplanan hacılar, fazla ağlayarak kalblerini masivadan temizlerler.

Şimdi yer kürenin yaratılış başlangıcı su üzerine arız olan beyaz köpük, Kabenin yeridir ki, yer kürenin menisi mukabilindedir. Bütün yer küre ondan külli cisim olarak zahir oldu. "وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ" (ve kâne arşuhû alel mâi)

arşı su üzerinde iken .. Hud-7 ayet-i celilesi şahittir. Keza ana rahmine inen meniden kalb hasıl olup ondan bütün cismin azaları zahir oldu. Ve onun üzerine beş zahiri ve beş batını hasseler ve şehvet, gazap gibi kuvvelerin başı ruh-u hayvanidir. Hayvaniyyetin zahiri tasarrufudur. Diğer hayvanlarla da müşterektir. Şimdi batını olan hakikat-i insaniyyesi, nefs-i natıka, ruh, akıl, kalb-i hakikidir. Bu dörtten en evvel vücuda taalluk eden muhabbet-i nefs-i natıkadır. Sonra dört aylık olduğunda vücudun tesviyesi unsurlarla tekmil olup وَتَفَجَّتْ فِيهِ مِنْ رُوحِي (ve nefahtü fihi min rûhî) ayet-i celilesinin (Hicr-29/Sad-72) içine de ruhumdan üflediğim zaman.. irşadıyla ruh-i sultani geldi. Bu ruh hayvanlarda yoktur. Sonra rüşd yaşına baliğ olduğunda, dimağa elestu'deki akl-ı kamil zuhur etti. Sonra akl-ı kamil delaletiyle hakikat-i kalbe iman zahir oldu.

Kabenin dört rüknü bu hakikat-i vücudumuzda batın olan hakikat-i insaniyemizle rabbul-beyti ziyaretir. Şimdi Mekke ki, Bekke'dir, zahir ve bedenimiz arız ve fanidir.

مُبَارَكًا (mübâreken) kaydı, hakikat-i insaniyemiz olan nefs-i natıka, ruh, akıl, kalb mübarektir ve bakidir. فِيهِ آيَاتٌ (fihi âyâtun beyyinâtün makâmü ibrâhîme) (Al-i Imran-97 Orada apaçık nişaneler ayrıca İbrahim'in makamı vardır) hakikat-i kalbiyemize feyz-i akdesden gelen tevhid ve ledünnî ilim ve ilahi marifetlerdir. مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ (makâmü ibrâhîme) olan aklımıza feyz-i mukaddesden olan hakikat-i Muhammediyyeden ahkam-ı şer'iyyedir.

وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا (ve men dehalehû kâne âminen) her kim bu dört hakikate nail olursa dünya ve ahirette emindir.

وَمَنْ كَفَرَ (ve men kefera) bu dörde küfran-ı nimet ederse dünya ve ahirette azaptadır. Cenab-ı Hak ise غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (ğaniyyün anil âlemîne) Allah alemlere muhtaç değildir, (Al-i Imran 97) dir.

Şeyh-i Ekberin haccın esrarı hakkında şeyh Şibli ile mükalemesi :

S.1.Hacca akd u niyyet ettin mi? Evet. Yetmişiki dalalet fırkasının itikadından ehl-i sünnete akdettin mi ?

C. Hayır. Niyyetin fasiddir.

S.2.İhrama girdin mi? Evet. Ef'al ve sıfat ve zatından fani oldun mu ? Hayır. İhrama girmemişin.

S.3.Guslettin mi ? Evet. Nefs, ruh, akıl ve kalbini Hakdan başkasından temizledin mi ?

C.Hayır.Guslün fasiddir.

S.4. Mescid-i Haramı gördün mü ? Evet. Bütün haram

kılmanlardın tevbe ettin mi ?

Hayır. Mescid-i Harama girmemişsin.

S.5.Karadonlu Beytullahı gördün mü? Evet .Nurunun semada beytul-mamura ulaştığını gördün mü? Hayır. Beytullahı görmemişsin.

S.6.Lebbeyk allahümme lebbeyk dedin mi? Evet.Zat-ı Haktan cevabını işittin mi ?

Hayır.Lebbeyk dememişsin.

S.7.Hacerul esvedî musafaha ettin öptün mü ? Evet. Allaha musafahada kendini kaybederek cezbeyle nurun eseri elinde zahir oldu mu ? Hayır. Şu halde musafaha etmemişsin.

S.8.Yedi tavafda melekleri müşahede ettin mi ?

Hayır. Hakikaten tavaf etmemişsin.

S.9. Makam-ı İbrahimde iki rekat namaz kıldın mı ? Evet.

Hz.İbrahimin imametine uydun mu ?

Hayır. Namaz kılmamışsın.

S.10.Safa dağına çıktın mı? Evet. Kevni ve manevi illetlerden safi oldun mu ?

Hayır. Namaz kılmamışsın.

S.11.Merveye ulaştın mı ? Evet. Kalbine sekinet geldi mi ?

Hayır. Merveye uğramamışsın.

S.12.Tıraş oldun mu? Evet. Hırsını ve uzun emelini kestir mi? Hayır.Tıraş olmamışsın.

S.13.Safa ile merve arasında (hervele) edip koştu mu ?

Evet. Dünya zinetlerinden kaçtın mı ?

Hayır. Hervele yapmamışsın.

S.14.Arafatda vakfeye durdun mu? Evet.Nefs-i natikanı ve rabbini bildin mi?

C.14.Hayır. Arafata çıkmamışsın.

S.15.Müzdelife mescidine girdin mi ? Evet. **وَأَذْكُرُّ رَبِّيَ إِذَا نَسِيتُ** (vezkur rabbeke izâ nesîte) (Kehf-24). **Bunu unuttuğun takdirde Allah'ı an..nefsini ve masivayı unuttun mu?** Hayır. Müzdelifeye girmemişsin.

S.16.Minaya geldin mi ve kurban kestir mi ? Evet.

Nefsini ne suretle kurban ettin ?

Bilmem . Minaya gelmemişsin.

S.17.Şeytanı taşıdın mı? Evet. Cehaletini atıp bedeli ulum-u tevhid ve ledünnî kalbine geldi mi? Hayır. Taşlamamışsın.

S.18.Ziyaret tavafı ettin mi ? Evet. Rabbini görüp ikram edip ne ihsan eyledi ?

Bilmem.Ziyaret etmemişsin.

S.19.Veda tavafı yaptın mı? Evet. Nefsinden ve mekrinden külliyyen çıktın mı?

Hayır.Hacc-ı veda yapmamışsın.

S.20.İhramdan çıkıp hayvaniyyet elbisesini çıkarıp insaniyyet elbisesini giydin mi? Evet. Bundan böyle helal yemeğe azmettin mi ?

Hayır. İnsaniyyet elbisesini giymemişsin.

Ey şeyh Şibli, bir daha hac seferinde bu yirmi hakikati görerek hacedesin diyerek veda eyledi.

Rasûlullah (S.A.V) buyurdu:

**يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَحُجُّ أَغْنِيَاءُ أُمَّتِي لِلزُّهْمَةِ وَأَوْسَطُهُمْ لِلتِّجَارَةِ وَفَرَاؤُهُمُ لِلرِّبَا
وَفَرَاؤُهُمُ لِلْمَسْتَلَةِ**

(ye'tî zemânün alennâsi yehuccü ağniyâu ümmetî linnüz-
heti ve evsatuhum litticârati ve gurrâuhum lirriyâi ve fukarâuhum lilmes'eleti) Yani "ümmetimin üzerine bir

zaman gelecek ki zenginler tenezzüh için haccederler, orta hallileri ticaret için giderler, okuyucuları gösteriş için giderler, fakirleri dilenmek için giderler."

Onüçüncü hadis

إِذَا أَتَيْتَ الصَّلَاةَ فَأْتِهَا بِوَقَارٍ وَ سَكِينَةٍ فَصَلِّ مَا
أَدْرَكْتَ وَأَقْضِ مَا فَاتَكَ

(izâ eteytessalâte fe'tihe bi vagârin ve sekînetin fesalli mâ edrakte vagdı mâ fâteke)

"Ey ümmet u ashabım, namazı eda etmek için mescide vakar ve sekinetle gelin. İmamla yetiştiğin rekâtı kıl, yetişmediğini ikmal eyle." Kenzu'l-ummal C 7 20659

Bu hadisin ledünnîsi : Allah teala buyurdu : **اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ**

وَ الصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ (isteînû bİssabri vessalâti innellâhe meassâbirîn) "Ey mü'min kullarım, sabır ve namazla haktan yardım isteyin. Zira Allah sabredenlerle beraberdir." Bakara-153.

Şimdi namaz üç kısımdır: 1-Namazın mahiyeti 2-Cismani namaz 3-Ruhani namaz.

Şimdi namazın mahiyeti : Feth-i vücud olan fatihanın başına beş mutlak külli isimlerin hakikatini bilip ilmen yakın, kalben iman ve itikad etmektir.

1-الْحَمْدُ لِلَّهِ (elhamdülillâh) daki lafza-i celal :

هُوَ اسْمُ ذَاتٍ وَاجِبُ الْوُجُودِ الْمُسْتَجْمِعُ لِصِفَاتِ الْجَلَالِيَّةِ وَالْجَمَالِيَّةِ وَالْكَمَالِيَّةِ
(hüve ismü zâtin vâcibül vücûdil müstecmî li sıfâtil

celâliyyeti vel cemâliyyeti vel kemâliyyeti) yani celal, cemal ve kemal sıfatlarını cami olan vacibul vücud zatın ismidir. Namaz kılanın Allahu ekber diyerek kiblegahı bu makamdır. Mukayyed olan kulun mutlaka tazimidir. وَالْهَيْكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ (ve ilâhukum ilâhun vâhidun) (Bakara-163 ilahınız bir tek Allah'tır) üluhiyyet zuhur etmek yönüyle vahid. Cenab-ı Rasûl müşrikleri davette الْإِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ (lâ ilâhe illallâhül vâhidu) ile vasıflandırmıştır.

Onlar, أَجْعَلِ الْإِلَهَةَ الْهَاءُ وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ (e cealel âlihete ilâhen vâhiden inne hâzâ le şey'un ucâbun) Yani "çok sayıda ilahları tek ilah yapmak şaşılacak şeydir" Sad-5. dediler.

رَبِّ الْعَالَمِينَ (rabbul âlemîn) nin halk üzerine mukaddes vazifesi beştir :

1-Biri telvinde sübut : كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ. (külle yevmin hüve fi şe'nin) (Rahman-29) Sanı gör, günde yüzbin türlü sanat gösterir. Kendini bildirmek içindir, bu sanattan garaz. يُقَلِّبُ اللَّهُ الْقُلُوبَ

يُقَلِّبُ اللَّهُ الْقُلُوبَ (yügallibullâhül leyle vennehâra) (Nur-44) geceyi gündüze çevirmek, gündüzü geceye çevirmek, hasılı zerreden arşa ve arz ve semalarda bulunan hareketler ve hareketsizlikler, mutlak rububiyetin emri ve iradesidir.

2-Hakkın vücudu hakkında muhtelif fikirlerin birbiriyle ihtilafları, kavgaları ve rububiyette yetmişüç fırka ihtilaflarının yetmiş ikisi dalalet, birisi hidayet fırkasıdır. Mümkinatın rızık hususunda diğer maslahatlarda nazır-ı rububiyetidir.

3-Bütün akıl sahibi olan kullar mutlak rububiyete bağlı

olup, diğer camitler, nebatlar ve hayvanlar bunların cümlesi, mukayyed olarak rabb-i haslarını tesbih ve zikirdedir.

4- وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (ve mâ halagtül cinne vel'inse illâ liya'budüne) "cinleri ve insanları rububiyet-i mutlaka bilerek ibadet etsinler diye yarattım." Zariyat - 56.

Şimdi ubûdiyyet üç nevidir. Biri: Abd-i âsi, sırf nefsinin kölesi, cebbar, mütekebbir, ucub, riya. Reisleri Firavundur.

İki: Ubudiyet lil-esbab:

زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ

(züyyine linnâsi hubbuşşehevâti minennisâi vel benîne velganâtîril mugantarati minezzehebi velfıddati vel hayril müsevvemeti vel en'âmi velharsi) Kadınlar, evlatlar, altınlar, gümüşler, koyunlar, keçiler, develer,bağlar, bahçeler, eğrlenmiş atlar ki, bu altı puta tapanlar ikinci kuldur. (Al-i Imran-14)

Üçüncü: Abd-i mahızdır ki, nefsinin eşya köleliğinden azad edip, rabb-i mutlak kölesi ve kullarıdır. Hz. Niyazi: İbn-i vaktem ben ebul vakt olmazam, abd-i mahzam ben tasarruf bilmezem.

5-Hayatın umumi sebeplere bağlılığı: Mesela rızık-ı maddiyatta, bitki toprağa, hayvan bitkiye, insan hayvana bağlıdır. Manevi rızık ilim ve marifettir. Sebepleri enbiya ve varisi evliyadır. Çiftçinin toprağa tohum ekmesiyle bitkinin zuhuru gibi.

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الرَّارِعُونَ

tehrusüne eentüm tezrânehû em nahnuzzâriûn) ayetiyle mutlak rububiyetini beyan buyuruyor. "Ey çiftçiler, toprakta tohumu siz mi yoksa biz mi bitiriyoruz? Dilersek çürütüp mahrum kalırsınız." Vakıa 64-67.

Şimdi ahad ile vahid arasındaki fark: Ehadiyyet denizi sahilisiz, la taayyün kenzi mahfidir. "illetsiz, hikmet için, كُنْتُ كُنْتُ (küntü kenzen mahfiyyen feahbebtu en u'rafe) bilinmekliğime muhabbet edip, zat denizinden bir damla nurdan hakikat-i Muhammediyeyi yarattım. Onun bir damla terinden ezelden ebede kadar yarattım. خَلَقْتُكَ مِنْ نُورِي وَ خَلَقْتُكَ مِنْ نُورِي وَ (halagtüke min nûrî ve halagtul âlemîne minnûrike) hadis-i kudsi ile "Habibim nur-u zatımdan seni, ve alemleri senin nurundan yarattım." buyurdu. Bu görünen ve görünmeyen mülk ve saltanat hakikat-i Muhammediyenindir. Lakin tasarruf, Hak teala vahıdiyyete tenezzülüyle, Allahındır. فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا (fettehizhu vekîlen) (Müzzeemmil-9 yalnız onun himayesine sığın) delilidir.

لَا فَاعِلَ إِلَّا اللَّهُ (lâ fâile illallâh) deriz, لَا فَاعِلَ مُحَمَّدٍ (lâ fâile muhammedin) demeyiz. Çünkü Muhammed rasûldür ve mahluktur ve memurdur. Allah hâlîktir ve âmirdir. Muhammed (S.A.V) emri tebliğe memurdur. Hidayet Allahındır.

Şimdi كُنْتُ نَبِيًّا وَأَدَمُ بَيْنَ الْمَاءِ وَالطِّينِ (küntü nebiyyen ve âdemu beynel mâi vettıyni) Adem A.S. henüz balçık ve su halinde iken ben peygamberdim, hadisinin delaletiyle Hz. Rasûl evvelinin ve sonrakilerin ilimlerine vakıf olduğu

halde Zat-ı ahadiyyet deryasının ilmine nisbetle bir damladır. Böyle ekber ve azim olan künh-ü zatı mahlukun bilmesi muhaldir. Bütün enbiyanın ve varis-i evliyanın ilmi, hakikat-i Muhammediyye ilmindendir. Çünkü zat-ı hak hakikat-i Muhammediye vücudunu, kendisine bir miktar münasebet hasıl etmek için, kainatı yaratmazdan yüzbinlerce sene evvel (eddebenî رَبِّيَ رَبِّيَ فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي (eddebenî rabbî feahsene te'dîbî) **beni rabbim terbiye etti, terbiyemi güzel yaptı**, bu kadar mertebeye nisbeten مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ (mâ arafnâke hakka ma'rifetike yâ ma'rûfu) **Ey maruf seni hakkı ile bilemedik,** Errahman (الرَّحْمَنُ) yedi sübuti sıfatıyla arştan tasarruf edip bütün ruh sahiplerine hayat, ilim, irade, kudret, semi, basar, kelim sıfatlarından gelen feyzdür. Bizim hayatımız ruhtur. İlmimiz akıl, irademiz niyyet, kudretimiz takat, semi' kulak, basar göz, kelim lisandır.

Errahıym (الرَّحِيمُ) sırf mü'minlerin kalbine feyz-i mukaddes sebebiyle iman ve îkandır. حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ. (harîsun aleyküm bil mü'mîne raûfun rahîmun) Size (Müminlere) çok düşkün ve onlara merhametli, şefkatlidir. (mâlîki مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ (mâlîki yevmiddîn) Din gününün sahibidir (Fatiha -3) Bu mutlak külli ilahi isimler dünya ve ahirete şamildir. أَشَدُّ الْجَلَامِ عَلَى (eşeddül belâi al el enbiyâi sümme evliyâi)

arifleri terakkisi, avam-ı mü'minin keffareti batın için nimettir ki, beliyedir. Süt emen çocuk arız olan hastalıktan hissen elem duyar. Ana babası hayalen ve makulen elem duyar. Elem duyması çocuk cihetinden keffarettir. Kabir azabı da hissi olmayıp hayali ve batınidir.

Bu beş külli isim hassaten hakka aittir.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (iyyâke na'büdu ve iyyâke nesteînu)

(Fatiha-4) Kul ile Hakka racidir. Kul ibadeti كُ kul zamiri olan vahide, kul ise beş zahiri ve batını hasseleriyle cem'iyetle ibadet eder.Yalnız lisanı إِيَّاكَ نَعْبُدُ (iyyâke na'büdu) dese diğer azaları başkasıyla meşgul olsa, vahid olan mabud قَوْلُ الْمُصَلِّينَ (feveylün lil musallîn) ile huzurundan uzaklaştırır. Kul الْحَمْدُ لِلَّهِ (elhamdulillâh) dediği makam-ı üluhiyyete, إِيَّاكَ نَعْبُدُ (iyyâke na'büdu) makam-ı rububiyyete, وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (ve iyyâke nesteînu) makam-ı rahmaniyyete, إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (ihdines-sirâtel müstegîym) makam-ı rahimiyyete, صِرَاطَ الَّذِينَ

أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (sirâtellezîne en'amte aleyhim gayril mağdubi aleyhim veladdâllîne) makam-ı malikiyyete, kul amin - آمين der , اسْتَجِبْ دُعَاءَنَا يَا

رَبِّ الْعَالَمِينَ (istecibduâenâ ya rabbel âlemîn) ile buraya kadar kul kayyumiyyete müsterektir. Ruku' ve sücud sırf

kulun fenafillah makamıdır.aczini ve fakrını isbat eder. Teşehhüd de Hz.Rasûlullah'a tazim ve tekrimdir ki, cem'ul cem' makamıdır.

Ondördüncü hadis

إِذَا اسْتَيْقَظَ الرَّجُلُ مِنَ اللَّيْلِ وَأَيَقَظَ أَهْلَهُ فَقَامَا فَصَلَّيَا
رَكَعَتَيْنِ كُتِبَا مِنَ الذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ

(izesteygazar racülü minelleyle ve eygaza ehlehü feğâmâ fesalleyâ rek'ateyni kütibâ minezzâkirinellâhe kesîran vezzâkirâti)

"Kişi gece uykusundan uyandığı vakit eşini de uyandırıp kalkıp ikişer rekât namaz kılsalar, Allah teelayı çok zikreden erkek ve kadınlardan yazılırlar." Buhari Leyletü'l-kadr-5 Müslim İtikaf -7 Ebu Davud Tatavvu' 18 Nesei Kıyamu'lleyl -5

Bu hadisin ledünnîsi : Allah buyurdu :

فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

(feegîmunessalâte innessalâte kânet alel mü'minîne kitâben mevkûten) Yani "Namazı ikame edin. Çünkü namaz mü'minler üzerine vakit vakit farz kılınmıştır." Nisa-103. Vaktin tarifi : Vakıt zamanda farzı mukaderdir. فَالْوَقْتُ

(fel vaktü farzun mukadderun fizza mâni) Efendimiz S.A.V. buyurdu.

إِنَّ الزَّمَانَ قَدْ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

(innezzemâne gadistedâra kehey'etihî yevme halegallâhus-

semevâti vel arda)

Yani "Zaman Allah tealanın yarattığının başından beri heyetle devr eder.O dairenin başı, ortası, sonu bilinmeidği gibi, daireden murad arş-ı azamdır. Daima devr eder. Müdebbiri rahmandır. الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى (errahmânu alel arşisteva)

(inne iddeteşşühûri indellâhisnâ aşera şehran) Yani Allahın ilminde ve levh-i mahfuzda oniki ay takdir etti. Yerleri ve gökleri takdirinde. Tevbe-36. Burası, şey'iyet'üş-şüyun'dur. Halkın zuhuruyla şey'iyet'ul-vücut oldu.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ (vessemâi zâtil burûci) (Buruc-1 Burç sahibi semaya yemin olsun) arşın havlinde oniki burç ki, oniki istasyon sabittir. Yedi gezegen tren mesabesinde. Her halde burçlara uğrar. Mesela istanbul'a gitmek için İzmirden tren istasyonlara uğrayarak Haydarpaşa'ya yetişir.

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (veşşemsü tecrî limüstekarrin lehâ zâlike takdîrul azîzil alîmi) (Yasin-38 güneş kendisi için belirlenen yerde seyrederek) güneşin de makarri arştır. Orada secde eder. İstasyon memuru olan rahman hareket emrini verirse derhal harekete gelir. Kıyamet koptuğu vakitte "إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ" (izeşşemsü küvvirat veizen nücûmün kederat) yani güneşe hareket emri verilmeyince, güneş dürülür. Yıldızlar da düşer(Tekvir 1-2) وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ. (ve'bud rabbeke hattâ ye'tiyekel

yekînu) Sana yakın gelinceye kadar rabbine ibadet et. Hıcr-99. Şimdi yakinin gelmesi hayvani ruhun ölümü demektir. مَنْ مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ (men mâte fegad gâmet gıyâmetühû) **Her şahsın münferiden ölmesi, küçük kıyamettir.** Feyyaz-ı mutlak olan güneşin alemden izalesiyle bütün alemlerin helaki, büyük kıyamettir.

فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ (ferciil basara hel tera min futûrin) (Mülk-3 gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görüyor musun?) ayetinin beyanı üzere "ey unsurların karanlığında hapsolunan nefs-i natika, sana verilen görme kuvvetiyle vakitleri mevhumu olarak tayin et" Şimdi yerin perdesi olan gecenin izalesiyle güneş doğar. Doğduğu yere meşrik, aydınlattığı araziye de doğu denir. Sabah namazının vakti, doğmadan evvel zeval vaktine kadardır. İnsanın da kemali kırka kadardır ki, peygamberlere nübüvvet kırkda gelmiştir. أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِ الشَّمْسِ (egimissalâte lidülûkişşemsi) (İsra-78) gündüzün güneş dönüp gecenin karanlığı bastırınca kadar belli vakitlerde namaz kıl) dülûk, güneşin zevalden sağa meyli demektir. Öğle vaktinin başlangıcıdır. Ta ki, her şeyin gölgesi iki kat olunca ikinci vakti gelir. Güneşin batmasına kadar kılınır. Güneşin battığı yere mağrib, karanlandığı yere batı denir. Akşam namazının vakti mağribden kıvılcık kayboluncaya kadar, yatsı vakti gelir ki, subh-i kâzibe kadar kılınır.

Yine gözümüzde güneşi müşahede ederiz. Hıdır ellez gününden başlar. Hergün birer ikişer dakika evvel doğar. Kasıma kadar altı ay uzar. Kasımdan itibaren birer ikişer dakika geç doğar. Geceler kısalmır. Sonbahar ve kış gecenin

hükümündedir. وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (veşşemsu tecrî limustekarrin lehâ zâlîke takdîrul azîzil alîmi) (Yasin-38 Güneş kendisi için belirlenen yerde seyrederek) ayetinin işaretiyle istikrarı arştır. Müdebbiri azîz ve alîm olan rab, her gün hareket emri verir. Bu suretle cereyan eder.

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ (vel gamera gaddernâhu menâzile hattâ âde kel urcûnil gadîmi) yani "Aya yirmi sekiz menzil takdir ettik. Yeni gelen ay da hurma dalının inceliği gibi kaybolarak doğar". Yasin-39.

Gözümüzün görüşüyle ayları tayin ederiz.

سُومُوا لِرُؤْيَيْهِ وَأَفْطَرُوا لِرُؤْيَيْهِ (sûmû liru'yetihi ve eftirû liru'yetihi) emr-i rasûl ile "Ramazan ayını gördüğünüzde oruç tutun, şevval ayını gördüğünüzde iftar edin." buyurmuştur.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ لِّمَنْ حَسِبَ فَإِنَّ الْيَوْمَ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِثْرَةٌ فَتَتَّبِعُوا حَسْبَ رَبِّكُمْ وَتَعْلَمُوا عَدَّةَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ

(vecealnel leyle vennehâra âyeteyni femehavnâ âyetelleyleli vecealnâ ayetennehâri mübsiraten litebteğû fazlen min rabbiküm velite'lemû adedessinîne vel hisâbe) "gece ve gündüze alamet için güneşi ve ayı yarattık. Fakat ayın ziyasını mahvettik. Güneşe ilavesiyle güneşin ziyası fazla oldu. Sizin seneleri, ve ibadet hususunda rabbinizden mükafat kazanmak için mevsimleri bilmenizdir". İsra-12. Hac mevsimi, oruç mevsimi sizin için meçhûl olurdu. Fakat eflakda değişiklik yoktur. Ancak değişiklik sizin mevhum nazarınızdadır. Cenab-ı Rabbul-

alemin ...bu kainatı ve inkılabı bizim nazarımızda mevhum ve hayallerdir. Zat-ı Hak şu anda eski olduğu gibi sabittir.

(ve lâ yemdi aleddeyyâni vâgtun ve ez mânun ve ahvâlun bihâlin) Din ve şeriatin müessisi olan Allah üzerine vakit, zaman ve halden geçmesinden münezzehtir. Rumi mart dokuzundan (ki sultan nevruzdur) ilkbahar ve yaz da dahil olduğu güneşin rahman dan aldığı emir üzerine ilkbaharda arzımızı yeşillerle güllük gülistanlık, yaz vaktinde gıdamızı temin için, Hz.Mikailin idaresi altında bütün ruh sahiplerinin rızıklarını teslim ve tayin eder. Akıl sahiplerinin kazançlarıyla, ruh sahibi hayvanların rızıkları kazançsız hibe olunmuştur. Kasımdan sultan nevruza kadar sonbahar ve kış vakitlerinde, istirahat ve ubudiyet vakitleridir ki, وَسَبَّحَهُ لَيْلًا طَرِيلاً (vesebbihhü leylen tavîlen) uzun gecelerde rabbini tesbih et. İnsan- 26 buyurmuştur. Fakat gündüzlerin uzaması, kasımın dokuzundan haziranın dokuzuna kadar uzar. Üç gün duraklama yapar. Haziranın on ikisinde günde birer ikişer dakika kısalır. Ta ki, kasımın dokuzuna kadar devam eder.

Şimdi ilahi fiillerin eşyada tasarrufunu bu suretle bilmek, tevhid-i e'fal imandır.

Onbeşinci hadis

إِذَا أُدْخِلَ رَجُلٌ قَبْرَهُ فَأَتَاهُ مَلَكَانِ فَقَالَ لَهُ إِنَّا ضَارِبُوكَ
ضَرْبَةً إِمْتِلَاءً قَبْرَهُ مِنْهَا نَارًا فَتَرَكَاهُ حَتَّى أَفَاقَ وَذَهَبَ عَنْهُ
الرَّغْبُ فَقَالَ لَهُمَا عَلَى مَا ضَرَبْتُمَانِي فَقَالَ إِنَّكَ صَلَّيْتَ
صَلَاةً وَأَنْتَ عَلَى غَيْرِ طَهْوَرٍ وَ مَرَرْتَ بِرَجُلٍ مَظْلُومٍ فَلَمْ
تَنْصُرْهُ

(izâ üdhile raculun gabrahû feetâhu melekâni fegâlâ lehû innâ dâribûke darbeten imtelee gabruhû minhâ nâren feterakâhu hattâ efâga vezehebe anhurrağbu fegâle lehumâ alâ mâ darabtumânî fegâle inneke salleyte salâten ve ente alâ ğayri tahûrin ve merarte bi raculin mazlûmin felem tensurhu)
"Kişi kabrine konulduğunda hemen iki melek gelip biz seni döveceğiz diyerek hemen o kişiye bir darbe vururlar. Kabri ateşle dolar ölü ifakat buluncaya kadar beklerler. Dövülen kişiden korku gidince meleklere beni niçin dövdünüz, dediğinde, sen namazı taharetsiz kılardın, bir mazluma uğradığında ona yardım etmezdin" dediler.
Tirmizi Cenaiz - 70

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : Allah teala buyurdu : يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

امْتُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ

Şimdi taharet temizliktir ki, kötü sıfatlardan soyunup güzel sıfatlarla güzelleşmektir. Bu da hissi (ki maddi) vücudunu temizlemek, abdestte dört azayı yıkamaktır.

Gusülde bütün bedeni yıkamaktır. Manevi temizlik, Rahmanın bakacağı yer olan kalbi masivadan temizlemektir.

Şimdi temizlik suyla olduğundan suların çeşitlerini bilmek lazımdır. 1-Yağmur suyu, 2-Kuyu, çeşme, ırmak suları, 3-Deniz suyu, 4-Maden suyu.

Şimdi yağmur suyu, peygamberlere vahiy, velilere ilhamla gelen şer'i-ledünnî hükümlerdir. Tevhid ehli hazret-i cem'de şeriatın sırlarını onda keşfeyleyler. Çeşme, kuyu suları, müctehidlerin akıl ve fikirle icihadlarıdır ki, zannîdir. Çünkü bir meselede ihtilaflarıdır ki, Şafii'ye göre, abdestli olan bir kimse mutlak kadının eli temas etmesiyle derhal abdesti bozulur. Delili Kur'an'ın zahiri olan **أَوَلَيْسَ لَكُمُ النِّسَاءُ** (ev lâ mestümün nisâe) (kadınlara dokunduğunuzda.. Nisa -43) ayetidir. Ayeti te'vil edip cinsi temas manası vermiştir. Mutlak su yağmur, çeşme, kuyu sularıdır. Temizlik caizdir. Mukayyed su gül suyu, üzüm suyu, kavun, karpuz sularıdır ki, her ne kadar aslında temizse de ittifakla abdest, gusül

gibi hadesten temizlik caiz olmaz.

Şimdi suya karışan karpuz ve kavun suları, mutlak su ile karışıp suyun tadını bozarsa abdest caiz olmaz. Süt gibi hem tadını, hem rengini, hem kokusunu bozarsa yine caiz olmaz. Sirke gibi hem rengini, hem tadını, hem kokusunu bozarsa yine caiz olmaz. Su çoğunlukta olursa, cümlesinde abdest caiz olur.

Deniz suyunda ihtilaf vardır.1-Abdest caiz değildir. Delilleri, suyun tadını bozar. Batında deniz suları gadab-ı ilahiden yaratılmıştır. Gadap ise şeytan gibi Allahtan uzaklaştırır. Abdest ise Allaha yaklaşmak içindir. Bu mezhebe göre deniz suyundan abdest caiz olmaz.

Cevazına hüküm veren mezhep, tevhid deryasına dalmış, **لَا تَسْأَلُ الْإِلَٰهَ** (lâ fâile illellâh) demiş, makam-ı cem'dedir. Bu makamda Hz.Niyazi'nin :

Kahr u lutfu şey-i vahid bilmeyen çekti azap,
Ol azaptan kurtulan sultanlar anlar bizi.

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا (rabbenâ mâ halagte hâzâ bâtilen) (Al-i Imran-191 rabbimiz sen bunu boşuna yaratmadın) diyerek, eşyada asl olan temizliktir, deniz suyuyla abdest alırlar.

Şimdi ellerini dirseklerine kadar yıkamak, mutlak su ile ki, müctehidlerin beyanı üzere zahiren yıkamaktır, batınen yıkanmak.

İrşad ehlinin yağmur suyuyla abdest demek, sağ eliyle kerem, cömertlik, seha suyuyla, sol elindeki cimrilik, hırs, tamahını yıkamaktır. Cimri her ne kadar zahiren zahir suyulla abdest alıp namaz kılsa, cennete girmez. Delili : y

يَدْخُلُ الْبَحِيلُ الْجَنَّةَ وَلَوْ كَانَ عَابِدًا (lâ yedhulul bahîlul cennete velev kâne âbiden) buyurmuştur.

Ellerini dirseklerine kadar yıkamada iki mezhep vardır :

1-Dirseklere kadar derken **إلى** kelimesi gayet mugayyada dahil değildir. Dirseklerden yukarısı dahil değildir. **أَتَمُّوا الصَّيَامَ إِلَى الْإِثْمِ** (etimmussiyâme ilelleyleli) (Bakara -187 sonra akşama kadar orucu tamamlayın) ayetinde gayet mugayyada dahil olmadığı gibi. Abdest ancak dirseklere kadardır. Batında mana Cenab-ı Hakkın dirsekleri yaratması esbab halkına sebeptir. Bu mezhep esbabı müsebbibden bilip kalpleri sükûnettedir.

2-Aşırılığa gidip koltuklarına kadar suyu ulaştırırlar. Batında nisbeti, "imanla bizim bütün kuvvetimizle çalışmamız lazımdır," derler.

Şimdi mazmaza ve istinşaklar :

Mazmaza (ağıza su almak): Lisandan sadır olan küfür, yalan, gıybeti, imana zıt ahlakları tarikat suyuyla mazmaza etmektir.

İstinşak (buruna su almak): Burnundaki kibir ve gururu ubudiyet, fakr ve acz suyuyla yıkamaktır.

İmdi bu zahiri ahkam-ı şer'iyye mahsûsattır. Zahiriden batına sirayet eder. Fakat batını hükümler manadır. Batından zahire zuhur etmez. Her halde zahir-i şeriat olmayınca batın-ı hakikat zuhur etmez. Şimdi yüzleri yıkamak farzdır. İnsanın yüzü dikey olarak, alınının üstünden, adeta saç biten yerinden çenenin nihayetine kadar, yatay olarak da iki kulağın yumuşaklarının arasındadır. Şimdi sık olan sakal, bıyık ve kaşın altları yüzden haricen görünmediklerinden, abdestte

bunları yıkamak lazım değildir. Lakin sakalları seyrek köseler gibi yüze ulaştırmak lazımdır. Şimdi yüzün yağmur suyuyla yıkanması, Allah tealanın nazargahı olan kalbi masivadan yıkamaktır.

مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ اللَّهُ فَمَعِينُهُ فِي الدَّارَيْنِ اللَّهُ وَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ غَيْرُ اللَّهِ فَخَصَمُهُ فِي الدَّارَيْنِ اللَّهُ (men kâne fî galbihî allâhu femuînühû fiddâreyni allâhu ve men kâne fî galbihî ğayrullâhi fehasmuhû fiddâreyni allâhü) **yani bir kimsenin kalbinde Allah sevgisi masiva olursa, iki cihanda hasmı Allah olur.** İmdi başı meshetmede ihtilaf yoktur.

وَأَمْسَحُوا بِرُؤُسِكُمْ (vemsehû bi ruûsikum) (başlarınızı mesh edin Maide-6) yalnız miktarında ihtilaf vardır. Kimi yarısını, kimi üçte birini, kimi dörtte birini, kimi tamamını kaplama meshi farz der. Çünkü başbütün vücudun revidir, arşidir.

وَرَبُّ الْعَرْشِ فَوْقَ الْعَرْشِ وَلَكِنْ بِلَا وَصْفِ التَّمَكُّنِ وَأَنْصَالَ (ve rabbul arşi fevgal arşi velâkin bilâ ğasfut temekkûni vettisâli) yani Rabbın arşta tasarrufu aklın başta tasarrufu, lakin yoktur mekanı, hem yoktur ittisali. Bütün vücut başa muhtaç, başın hakimi akıl vücut cinsinden olmadığından yıkanmaz. Cenab-ı Hak rütbesini büyötmek için abdestte meshedilmesini kafi gördü. Sofiyye mezhebine göre **بِرُؤُسِكُمْ** (biruûsikum) deki ba

= ب zaittir. Başın tamamını kaplama mesh lazımdır. Çünkü kulun rakabesi rabbının elindedir.

مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا (mâ min dâbbetin illâ hüve âhizun bi nâsiyatihâ) Hud-56 delildir. Hanefiyyeye göre, başın

dörtte birini meshetmek lazımdır. **بِرؤسِكُمْ** (biruûsikum) deki ba = ب ilsak içindir. Üçü Allaha ait, biri iradedeki niyet kulun cüz'i iradesi demektir. Bununla meşguldür. Kul niyyet eder, rabbisi yaratır. Şimdi kulakları meshetmek şeriatin zahirine göre sünnettir. Kulak kendi başına bir aza olduğundan ayrıca taze suyla mesholunur. Ariflere göre batını mesh, kulak sübuti sıfatlardan işitme yeridir. Kur'an ve hadis-i şerif suyu ile koğu, gyibet, malâyani, halktan ve afaktan arız olan sözleri dinlemektir. Boynunu mesh, Hz. İsmail gibi kader sırrına razı olup, teslim-i küllî ile hakka teslim olmaktır. **وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ** (veercüleküm ilel ka'beyni) ayaklarınızı topuklara kadar yıkamaktır. Burada iki okuyuş, iki mezhep vardır. **فَاغْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ** (feğsilû veeydiyeküm) ayeti üzerine atfeder. Yıkamak manasıdır. İkinci mezhep **وَأَرْجُلَكُمْ** (veercüliküm) okuyuşu ile **بِرؤسِكُمْ** (biruûsiküm) ayeti üzerine atfederek, çıplak ayaklarını meshederler. Şimdi batında ayaklar, nefis makamıdır. Ayakları meşru olmayan yerlere gitmesiyle nefis-i natıka

لَا يَلَابُ قُرَيْشٍ إِلَّا فِيهِمْ رِحْلَةُ الشَّتَاءِ وَالصَّيْفِ (liilâfi gurayşin ilâfihim rihteleşşitâi vessayfi) (Kureyş süresi) ayetinin işaretiyle nefis-i natıka kalb makamı iki Kabedir, Kureyştir. Yaz zamanında ruh-i hayvanının gıdası için süflî olan şam'a tenezzül eder. Meşru olmayan kazançlar ise nefis-i emmaredir. Meşru kazanırsa mülhemedir. Meşru kazandığını çoluk çocuğu ile yerse levvamedir. Bu üç makamda süfliyat halkla meşgul olduğundan ayakları

yıkamak farzdır.

Fakat **يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً** (yâ eyyetühen nefsul mutmeinnetü irciî ilâ rabbiki râdiyeten merdiyyeten) (Fecr-27-29) ayet-i celilesinin işaretiyle kış vaktinde kureyş ehlinin Yemene seferleri gibi, nefis-i natıka da makam-ı kalbden ki, mutmeindedir, razıyye ki, ruh makamıdır, marzıyye ki, sır makamıdır, bu makam sahipleri meshederler. Bu makamlar, seyr maallahdır.

لَا يَتَقَرَّبُ عَبْدِي إِلَىٰ إِلَّا بِالنَّوَافِلِ فَإِذَا أَحْبَبْتَهُ كُنْتُ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ وَيَدَهُ وَلِسَانَهُ وَ
لَا يَتَقَرَّبُ عَبْدِي إِلَىٰ إِلَّا بِالنَّوَافِلِ فَإِذَا أَحْبَبْتَهُ كُنْتُ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ وَيَدَهُ وَلِسَانَهُ وَ (lâ yetegarrabu abdî ileyye illâ binnevâfili feizâ ahbebtühû küntü sem'uhû ve basaruû ve yeduhu vi lisânuhû ve ricleyhi) **yani kulumun kulağı, gözü, eli, dili ve ayağı olurum**" buyurmasıyla Cenab-ı Hak kevnıyyetten münezzehtir. Kulunun ayakları hak olmakla ayakları yıkamak lazım gelmez. Fakat emmare, levvame, mülheme seyr ilallah olmasıyla yıkamak farzdır. İmam-ı Azam mesciddeki şadırvandan abdest azalarından akan suları müşahede ettiğinde, her kişinin günahlarını suda görünce, kullanılmış su ayn-ı necistir, diyerek hükmetti. Sonra Cenab-ı Hakka keşfinin kapanması için dua etti. Ya rabbi kullarının ayıplarını gösterme, sen settarul uyûbsun, dedi. Sonra keşfi kapanınca, kullanılmış su temizdir, temizleyici değildir diyerek temizliğine hüküm verdi.

Şimdi mest üzerine mesh meşrudur. Çünkü ayakta temizlik hükmü meste intikal eder. Sanki mest üzerine mesh, ayakları yıkamak hükmündedir. Şimdi mestin ledünnîsi: Kul rabbine perde, kul rabbinin cennetidir. Nasıl mest ayaklara

perde olduğu gibi, kul da rabbin perdesidir. لَا يَسْعُنِي أَرْضِي وَلَا
(lâ yeseunî ardî velâ semâî (lâ yeseunî galbü abdin mü'minin tegıyyin) delildir.
Yerime, göğüme sığmam, ancak mütteki kulumun
gönlüne sığarım.

Onaltıncı hadis

إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ
فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا وَالْقِرَاءَةَ فِيهَا قَالَتْ حَفِظَكَ اللَّهُ
كَمَا حَفِظْتَنِي ثُمَّ أَسْعَدَ بِهَا إِلَيَّ السَّمَاءَ وَلَهَا ضَوْءٌ وَنُورٌ
وَفُتِحَتْ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَإِذَا لَمْ يُحْسِنِ الْعَبْدُ الْوُضُوءَ
وَلَمْ يُتِمِّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ وَالْقِرَاءَةَ قَالَتْ ضَيَّعَكَ اللَّهُ
كَمَا ضَيَّعْتَنِي ثُمَّ أَسْعَدَ بِهَا إِلَيَّ السَّمَاءَ وَعَلَيْهَا ظُلْمَةٌ وَ
غُلِّقَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ ثُمَّ تَلَفُ كَمَا يَلْفُ الثَّوْبُ الْخَلْقُ ثُمَّ
يُضْرَبُ بِهَا وَجْهَ صَاحِبِهَا

(izâ tevaddael abdu fehsenel vüdûe sümme gâme illessalâti
feetemme rukûahâ ve sücûdehâ vel girâte fihâ gâlet
hafizekallâhu kemâ hafiztenî sümme us'ide bihâ illessemâi
velehâ dav'un ve nûrun ve fütihat lehâ ebvâbussemâi ve izâ
lem yühsinil abdul vudûa velem yütimmer rukûa vessücûde
vel girâte gâlet dayyeakellâhu kemâ dayya'tenî sümme
ug'ide illessemâi ve aleyhâ zulmetün ve gulligat
ebvâbussemâi sümme tüleffü kemâ yüleffüssevbül haligu
sümme yüdrabu bihâ veche sahibihâ)

Yani "Bir kul güzelce abdest alıp sonra namazını, rukûunu, sücûdunu ve kıraatini tamamıyla eda ederek kılsa, o kulun namazı " Ey musalli sen beni muhafaza ettin, Allah da seni hıfzetsin" der. Sonra o namaz ziya ve nur olduğu halde semaya yükselir. Sema kapıları ona açılır. Kul abdestini güzelce almayıp namazda rukû', sücûd ve kıraatini tamamıyla eda etmezse, namaz o kula "Sen beni zayi ettin, Allah da seni zayi etsin" der. Buhari Vudu 36 Müslim Tahara 12 Ebu Davud Salat 48. Sonra namaz karanlık olduğu halde semaya yükselir. Sema kapıları ona kapanır. Sonra namazı dürülüp eski elbise gibi sahibinin yüzüne çarpılır.

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi: Allah teala buyurdu:

أَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَكَذَكَرَ اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا " تَصْنَعُونَ (agimissalâte innessalâte tenhâ anil fahşâi vel münkeri velezikrullâhi ekberu vellâhu ye'lemu mâ tesneûne) Habibim namaza devam et. Çünkü namaz şeriatin haram ve mekruh gördüğünü yasaklar. Allah'ın kulunu zikri, kulun Allah'ı zikrinden büyüktür. Allah sizin işlediklerinizi bilir. Ankebut -45.

Şimdi namaz yedi kısımdır:

- 1-Cismani namaz : Kötü fiillerden nehyeder.
- 2-Nefsî namaz : Kötü ahlaktan nehyeder.
- 3-Kalbi namaz : Malayani ve gafletten nehyeder.
- 4-Sırrî namaz : Haktan başkasından meneder.
- 5-Ruhi namaz: Kalbin sıfatlanması ve tuğyanından nehyeder.

6-Hafî namaz : Enaniyetin zuhurundan nehyeder.

7-Zatî namaz: Baka billahda televvüniyle zuhurdan meneder. Kul hamid mahmud, zakir mezkurun zikrini büyük olduğunu arif olup ancak zatı müşahede eder.

Şimdi temizlik iki çeşittir:

1-Gayr-ı ma'kûleti'l mana ki, hadesten taharettir.

2-Ma'kûleti'l mana temizlik ki, necasetten taharettir.

Şimdi gayr-i ma'kûleti'l mana temizlik: Aklen, hissen, maddeten görülmeyen pisliktir ki , اِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ (innemel müşrikûne necesün) müşrikler manevi pisliktir. Tevbe-28. Aynı şekilde abdest azalarında pislik görülmez.

Onu şari-i şeriat, ehl-i mûkaşefe, ehl-i iman iman nuruyla, ehl-i mûkaşefe kalb nuruyla, şari olan Allah'ı aynen müşahede ettiğinden يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ (yâ eyyühellezîne âmenû izâ gumtüm illessalâti) (Maide-6) emr u ferma buyurmuştur.

Şimdi hadesten temizlik, hâdis vücudumuzdur. İlminde mevcut ayniyeti madumdur هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ

شَيْئاً مَّذْكُوراً (hel etâ alel insâni hıynün minedehri lem yekün şey'en mezkûran) (Dehr-1 İnsanın üzerinden henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?). Cesedimizin hâdis yani sonradan anasır vücuduyla zuhurumuzdur. Hareket ve sükûn bu vücudumuza aittir. Zat-ı Hak ise hareket ve sükûndan münezzehtir. Hükmen gayri olan ef'ali bizde tasarruf eder.

Şimdi teklif, hâdis vücudumuzun ayniyetini hâdis olan kötü ahlaktan temizlemek, hadesten taharettir. Zat-ı Hakla

konuşmak ve münacat etmek için kuddûsiyyet makamında saltanat-ı halkıyyeden tecridle ayn-ı kuddûsiyyete mukabil münacatta bulunmalar, namazın hakikatidir.

فَسَنَتُ الْفَاتِحَةِ Fatiha'yı kulumla aramda paylaştırdım

(gasamtül fâtiḥate beynî ve beyne abdî) sırrı zahir olur. Ve ehadiyyet vücuduyla makam-ı ülûhiyyeti ta'zim etmiş oluruz.

Şimdi necasetten temizlik: Ma'kületi'l mana olan maddi, hissi, akli, pisliğin maddiyetini izale, temizliktir. Maddi ve hissi necaset dört çeşittir.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلُ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ -1

(hurrimet aleykümül meytetü veddemu ve lehmülhinzîri ve mâ ühille liğayrillâhi bihi) (Maide-3) Leş, kan, domuz eti, Allaha başkasının adına boğazlanan lar size haram kılındı.

2-Tebevül tegavvut dördtür.

Şimdi meyte (ölü) nedir ? Kan sahibi olan hayvandan biridir ki, önceden hayatı yoktu. Ölüm aslıdır. كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَ

كُنْتُمْ أَمْوَئًا (keyfe tekfurüne billâhi ve küntüm emvâten) yani

"Ne keyfiyette Allah'a küfrediyorsunuz ? Halbuki siz önceden ölü idiniz." Bakara-28. Bu ölü aslıdır ki Allah katında malum, kendi nefsinizde madum. "فَأَخْبَاكُمْ"

ثُمَّ يُبَيِّتُكُمْ" "geçici bir zaman için hayat verdim"

(sümme yümîtüküm) "sonra sizi ölü kılarız" bu geçici ölümdür. حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ (hurrimet aleykümül meytetü)

ayetinden murat bu geçici ölümdür. Deniz hayvanının kanı helaldir.

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ... مَا دُمْتُمْ حُرْمًا (uhilleleküm saydul bahri.... mâ dümtüm hurumen) ihramda olduğunuz halde deniz avı size helaldir. Maide - 96. Deniz hayvanlarının helal olduğu ilm-i ilahide sabittir. Kara hayvanlarının hayatları havadan "أَفْرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ" (eferaeyte menittehaze ilâhehû hevâhu) (Heva ve hevesini tanrı edinen ...Casiye-23) Hayvani ruhların gıdası hava olduğundan kanları pistir. Hayatı kendine nisbet etmeyen ehl-i tevhid, deniz hayvanları gibi kanları abdesti bozmaz. Nitekim imam Ali'nin namaz esnasında ameliyat olup kanının akması namazı ve abdesti bozmadı. İmama Şafii bu makama kıyasen kan abdesti bozmaz diyerek hükmetti. İmam Azam, insanların çoğu cahil olup hayatın haktan olduğundan gafil olduklarından, kanları ayn-ı necistir, diyerek hükmetti.

Şimdi domuz etinin haram olması, pislikle gıdalandığından eti ve kemikleri haramdır.

İnsan eti ise daima haram gıdayla gıdalanırsa ayn-ı necis olup öldükten sonra dirilişte hayvaniyet sıfatıyla haşr olur. İbadet ve haccı kurtarmaz.

Ama insanın bevlinin ve büyük abdestinin pislik olmasının hikmeti, Hz.Adem (A.S) Cenab-ı Hakkın naibi ve halifesi, meleklerin muallimi olduğu, şeref ve izzeti Allah katında yüce olduğu halde, yasaklanmış meyveden yemesi hasebiyle dünyaya inişinde idrar ve büyük abdest arız oldu. Bu ibtila bütün evlatlarına sirayet etti. ister nebi ister veli olsun intikal etti. Hz. Havvaya fazla olarak hayız ve nifas kanları, bütün

kadınlara intikal etti. Ve kainatın varlığının sebebi olan Hz. Rasûl efendimizin beşeriyet ve unsur-u vücuduna intikal etti. "İkincisi bevlini hemen yutar yer anı" kasidesiyle sabittir.

Şimdi hadesten taharet, pislik hükmî olup gerek gusülde gerek abdestte bedeninden bir kılın yeri noksan olsa tahareti temiz olmaz. Necasettir.

Necasetten taharet ise idrar gibi akıcı avucunu ıslatacak kadar kazuratu bir dirhem miktarı, üzerinde, namaz yerinde, elbisesinde bulunursa namaza mani değildir.

Hakiki necaset olan eti yenen hayvanların dörtte biri affolunmuştur.

Şimdi hakikatte necasetten taharet : Kötü fiiller ki, fiilin hariçte zahir olması şarap, zina, faiz gibi. Hadesten taharet batında kötü ahlakın izalesidir ki, kibir, gazap, ucup, hased, riya, hırs, tamah...

Onyedinci hadis

إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا اقْتَنَاهُ لِنَفْسِهِ وَلَمْ يُشْغَلْهُ مِنْ زَوْجَةٍ
وَلَا وَكَلْدٍ

(izâ ehabbellâhu abden iktenâhu linefsihî velem yüşğilhu
min zevcetin velâ veledin)

Yani " Cenab-ı Hak bir kula muhabbet ettiğinde, o kulu evlad, zevce ile meşgul etmez. Ancak kendi zatına muhabbet için kullar arasından seçer ".Kenzu'l-ummal C 11 30792

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : Allah teala buyurdu :

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَرْهَقَ
أَنْفُسَهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ (felâ tü'cibke emvâlühüm velâ evlâdühüm
inne mâ yürüdüllâhü li yuazzibehüm fil hayâtiddünyâ ve
tezhega enfüsehüm vehüm kâfirüne)

"Habibim, münafıkların malları ve evlatları seni hayrette bırakmasın. Zira Cenab-ı Allah onları, malları ve evlatları sebebiyle dünya hayatında azap, ruhlarının da imansız küfür halinde çıkmasını murat ediyor". Tevbe - 55.

Gerçi bunlar görünüşte servet, evlat sahipleridir. Batında azaptır. Mal toplamak için hırs ve tamahları ve evlatlarına tamamıyla muhabbet edip, fakr u zarurette kalmayıp, onların istikballerine gece ve gündüz hayal ve vehimleri kabir azabıdır. Ruhlarının küfür halinde çıkmaları, her anda iki nefes alırlar. Dışardan havadan aldıkları nefes bedene girmekle hayvani hayatlarıdır. İçeriden dışarıya çıkan

nefesleri ölümleridir ki, düşünceleridir.

(ey birâder tû hemân endîşei mâ bekâyet üstühânü ve rişei)
أَيُّ بِرَادِرٍ تُوْهِمَانُ أَنْدِيشِي مَا بَقَايَاتُ أَسْتَحَانُ وَرِيشِي

Yani "Ey birader, senin akıbetin düşüncendir. Vücudun unsurundaki kemiklerin ve etlerin dünyada helaktedir."

(ger endîşei gül gülşeni ger endîşei hâr külhanî)
گِرْ اَنْدِيشِي گُلْ گُلْشِنِي - گِرْ اَنْدِيشِي خَارُ گُلْخِنِي
Mesneviden

"Eğer düşüncen Allah, rasûlullah muhabbetiyse, gülşendesin. Eğer düşüncen evlat, mal ise, külhandasın." Durma yan. O senin hayvani nefsin kabirde hayali, mahşerde maddi ve unsuri hangi hayvanın tabiatında isen o vücutla haşrolursun.

Bu iki nefese tıp ilmi, müvellidül-ma hayattır, müvellidül-humûza ölümdür, dedi. Fakat insan-ı kamilin nefesi, rahmandır. "Her nefeste Allah adın de müdam, Allah adıyla olur her iş tamam" mevlid sahibinin kasidesi, nefes-i rahmanı bulanlaradır.

(el mü'minûne lâ yemûtûne bel yüntegalûne min dâril fenâi ilâ dâril bekâi)
الْمُؤْمِنُونَ لَا يَمُوتُونَ بَلْ يُنْتَقَلُونَ مِنْ دَارِ الْفَنَاءِ إِلَى دَارِ الْبَقَاءِ

Yani "Mü'minler ölmez, dar-i fenadan dar-i bekaya naklolunurlar". Allah tealâ buyurdu : وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ

"Eğer siz Cenab-ı Allahın verdiği nimetleri beşer beşer saysanız, nihayetini bulamazsınız." İbrahim - 34. En büyük nimet, nefesimizdir ki, hayatımız onunla kaimdir.

Hayat nefesi müvellidül-ma (oksijen) ki o hava vücut

içerisinde su oluşturur. " وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ " (ve cealnâ minel mâi külle şeyin hayyün) "Bütün canlıları sudan meydana getirdik. Enbiya - 30. Herşeyin aslı sudur. Hakikatte ilimdir. İlk nefes, hadesten taharet ki, öğülen ahlak doğar. Kalbde ilim, iman, irfan, tevekkül, sabır, rıza, teslim doğar. Kulda tamamıyla kalır. Daimi ve ebedi hayat, bu nefes-i rahmandır.

Vücudundan dışarıya çıkan necasetten taharet ki, hırs, tamah, cimrilik, hased, kibir, ucubtur. Bunlar müvellidül-humûza (karbondioksit) dır ki, kalbi zehirler. İlim ve irfanını ve imanını yakar. Ölümden sonraki dirilişinde hayvani şeklinde haşr olup ikametgahı cehennemdir. Necasetten taharetle bunları dünyada temizlediye, ikinci dirilişinde ikametgahı Firdevs-i a'ladır.

Onsekizinci hadis

اِذَا اسْتَشَاطَ السُّلْطَانُ تَسَلَّطَ الشَّيْطَانُ

(izesteşâtas sultânu tesellataş şeytânu)

Yani "Sultan ve onun altındaki amirler, emrindekilere öfkelendikleri zaman, şeytan fırsat bulup tasallut eder.". Kenzu'l-ummal C 6 14633 Ahmed bin Hanbel C 4 226

Bu hadisin ledünnîsi: Allah teala buyurdu :

فِيمَا أَغْوَيْتَنِي لِأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ثُمَّ لَا تَبْنَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَ مِنْ خَلْفِهِمْ وَ عَنْ أَيْمَانِهِمْ وَ عَنْ شِمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

(febimâ ağveytenî leak'udenne lehüm sırâtekel müstegîme sümme lcâtiyennehüm min beyni eydîhim ve min halfihim ve an eymânihim ve an şemâlihim velâ tecidu eksarehüm şakirîne)

"A'raf-16-17" Şeytan dedi: Beni zat-ı ahadiyyetten uzaklaştırıp dalaletime hükmettin. Sıfatların ve ef'alın kuvvesiyle onların hidayet yoluna oturup senden uzaklaştıracağım. Onlara dört yönden ki, önlerinden: Senin mekrinden emin, rahmetinin genişliğiyle masıyete sevkedeceğim, arkalarından geleceğim, yani onları fakirlik korkusuyla dünyalık toplayıp dünya sevgisine sevkedeceğim, sağ taraflarından geleceğim. Onlara yeşil elbiseyle surete temessül edip akidelerini bozmak için ilahi

sözlerle yolundan uzaklaştıracağım. Çünkü şeytan Hakkın müsaadesiyle her esmanın suretiyle temessül eder. Piran suretine girer. Yalnız Hz.Rasûlün suret-i şemailine giremez. Şemailini bilmeyen cahile rasûl suretinde temessül eder. Hz. Rasûl zanneder. Dalalete düşer. Hem de dalalete düşürür.

Onların sollarından gelerek, şehvet ve lezzetleriyle iğfal edeceğim.(Al-i Imran -14 زَيْنَ النَّاسِ حُبُّ الشُّهُواتِ مِنَ النَّسَاءِ) (züyyine linnâsi hubbuşşehevâti minennisâi) ayeti delildir.

Fakat üstünden ve altından gelemez. Üstte ruh-u sultan olup ilmi ledünnî ve melekutî cihetindedir. Altından gelemez, ruh-u hayvanının gıdasını temin için zahiri sebepler olan Cenab-ı Hakkın rububiyyetidir.

Kalbin havatırı dört çeşittir.1-Havatır-ı Rabbanî: Nefs-i râziyye, marziyye, safiyye makamında enbiyaya vahiy, evliyaya ilhamdır.

2-Havatır-ı melekiyye: Nefs-i mutmainnede tecelli eder. Bu havatır rabbani olsun, meleki olsun kalbin üstünden ruh-u sultan vasıtasıyla, dahilden nefsi natıkaya gelen havatırdır.

3-Havatır-ı şeytanî: Çoğunlukla nefsi mülhemeden gelir. Ayet-i mezkûrede beyan olunduğu üzere dört cihetten gelir. Bu şeytanî havatır dışarıdan içeriye gelir.

4-Havatır-ı nefsi: Mübah olan nefsin arzu ettiği yiyeceklerdir.

Şimdi " لَوْنُ الْمَاءِ لَوْنُ إِنَائِهِ " (levnü mâi levnü inâihî) yani "suyun rengi kabına tabidir." Aldığımız havadan müvellidülma hasıl olur. Nefs-i natıka emmareye tenezzül ettiyse havadan hasıl olan suyun kabını gök rengine tahvil eder. Daima o gök nefes alır verir. Son nefes gök olduğu halde çıktığında, vahşi hayvanlar suretinde temessül eder,

mağşerde aynen görünür. Eğer nefis levvamedeyse, suyu kırmızı renkte gösterir. Son nefesini ehli hayvanlar olarak çıkarır. Mülhemedeyse yeşil renge tahvil eder. Şeytan şeyhler, pirlar elbisesine girerek saliki saptırır. Hem sapan hem saptıran olur. Beyaz mutmainne, sarı râziyye, siyah marziyye, aynı su safiyyedir.

Ondokuzuncu hadis

إِذَا دَخَلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مَثَلَتْ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا
فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَ يَقُولُ دَعُونِي أَصَلِّي .

(iza dahalel-meyyitül-kabra müssilet lehüş-şemsü inde gurubiha feyecisü yemsehu ayneyhi ve yekûlu deûni usallî)

Yani "ölü kabre girdiğinde, güneş batıyor suretinde temessül eder. Ölü hayat bulur, gözlerini siler. Beni halime bırakın namazımı kılalım" İbni Mace Zühd-32 Kenzu'l-ummal 15.C. 42391 dediğinde, melekler derler ki, senin için beis ve korku yoktur. Şimdi bu ölü, dünyada iken uykudan uyandığında abdest alıp namaz kıları. Rüyada da halinden soruldu. Ruhum bana iade olundu. Zannettim uykudan uyanıyorum. Eski adetim üzere abdest ve namaz kılmak istiyorum. "Sen kabre intikal ettin. Bundan böyle sana korku yoktur. Zifaf uykusuna yatar gibi uyuyasın" dediler.

قَالُوا رَبَّنَا أَمَتْنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ (Mü'min-11) (kalû rabbena emettenesneteyni ve ehyeytenesneteyni). Rabbimiz bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin, ..dediler) Ölü olarak ana karnında dokuz ay beklemesi, çocukluğu, hayatı, eceli sona erdiği vefatı, ölümü, tekrar kabirde hayatı, sualden sonra uykuya dalıp kabirde kalması, ölümü, haşir zamanında dirilmesi, bu hayat ki, ebedidir.

Bu hadisin ledünnîsi: Allah teala buyurdu:

وَتُفَخَّ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

(ve nüfiha fis-suri feizahüm minel-eccasi ila rabbihim yensilün. kâlû yâ veylenâ men baasena min merkadina hâzâ ma vaader- rahmanü ve sadakal-mürselün) Yani " İkinci sur üfürüldüğünde cümle ölüler kabirlerinden kalkıp rablerine çıkarlar. O zaman kabirden çıkan ölüler" bizi kabrimizden kim uyandırdı?" dediklerinde, müekkel olan melekler" Cenab-ı Hakkın vadettiği kıyamet günüdür. Peygamberler size dünyada iken bu günün vukuunu haberde sadıktırlar." Yasin 51-52

Şimdi iki sur arası kırk senedir. Bu kırk senede mü'minler, asiler ve müşriklerden kabir azabı kalkması sebebiyle onlar kıyametin dehşetini görünce " قَالُوا يَا وَيْلَنَا " (kâlû ya veylena) sözünü söyleyeceklerdir.

Şimdi kabir aleminde -ki berzah alemdir- insanların halleri muhtelifdir. Bazı ölüler hikmetle, bazıları da kudretle muamele olunurlar.

Şimdi hikmetle muamele olunan ölüler, saîd ise amellerinin hakikati üzerine muamele olunur ki, Cenab-ı Hak onları "

الْكَفْرُ صُنْدُوقُ الْعَمَلِ " (el-kabru sundûkul- amel) **kabir amellerin sandığıdır**, fehvasınca, namazı toprağı, orucu suyu, haccı havası, zekatı harareti, şehadeti imanı nefsi-natika bu amel sandığında iâşe olunur. Gün be gün daha güzel hayali nimetlerle gıdalanır. Burası " رَوْضَةٌ مِنَ رِيَاضِ الْجَنَّةِ " (ravdatün min riyadıl-cenneti) **cennet bahçelerinden bir bahçedir**. Eğer şakî ise, dünyada ameli zina ise, Cenab-ı

Hak ateşten hayali bir ferc yaratıp onunla azap eder. İçkici ise ateşten kase yaratıp onunla azap eder.

Kudretiyle muamelede saîd ise, insanlar arasında yaptıkları amel ucup, riya, nefsanî ise yaptığı amelinin cehennemden hissesini çıkarıp kıyamete kadar azaptadır. Bunlar Allah katında şakîdir. İnsanlar nezdinde saîd zannolunurlardı.

Eğer insanlar nezdinde şakî fakat batınî temizliği hasebiyle Allah katında saîd olup, cennetten kapı açılıp kıyamete kadar cennet nimetleriyle nimetlerir.

İki nefha arasında kabir azabının kalkması, ana rahminde olan çocuğun elem ve rahattan haberi olmadığı gibi.

Şimdi İsrail sûrunun boynuzunda yedi delik vardır.

1-Meleklerin ruhları, 2-Peygamberlerin ruhları, 3-Evliyanın ruhları, 4-Mü'minlerin ruhları, 5-Şeytanların ruhları, 6-Münafıkların ruhları, 7-Hayvanların ruhları. Bunların hepsi ilk sûrda ölürlür. İkinci sûr çalındığında bütün efratın toplanması gibi, bütün hayat sahipleri İsrailin borusunun sesini işittiğinde rabbülaleminin huzurunda toplanırlar. رَبَّنَا إِنَّكَ

جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ (Al-i Imran-9) (rabbena innêke camiun-nasi liyevmin lâ raybe fihi) Rabbimiz, gelmesinde şüphe edilmeyen bir günde insanları mutlaka toplayacak olan sensin) delildir.

Yirminci hadis

إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَلِيسْ ثَوْبِيهِ فَإِنَّ اللَّهَ أَحَقُّ مِنْ تَزِينِ لَهُ
فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ إِلَّا ثَوْبٌ فَلْيَأْتِزِرْ بِهِ إِذَا صَلَّى وَلَا يَشْتَمِلْ
أَحَدَكُمْ فِي صَلَاتِهِ إِشْتِمَالَ الْيَهُودِ

(izâ sallâ ahadüküm felyelbis sevbeysi feinnellâhe ehaggu
men tüziyyine lehû fein lem yekun lehû illâ sevbnun fel
ye'tezir bihî izâ sallâ velâ yeştemil ehadüküm fî salâtihi
iştimâlel yehûdi)

Yani "sizden biriniz iki elbiseyle namaz eda etsin.
Zira huzurullah zinetle durmağa daha layıktır.
Eğer iki elbiseniz bulunmazsa rabbinizi bir elbise
ile ziyaret edin. Sizden biriniz namazda kalbi katı
yahudi kalbine müştemil olduğu halde namaz
kılmayın." Allah buyurdu: " Ahmed bin Hanbel Müsned C

3 343 يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ (yâ benî âdeme huzû
zîneteküm inde külli mescidin) "Ey adem oğulları, her
namazda zinetinizi alarak huzuruma gelin." A'raf -31.

Bu makamda dört türlü zinet vardır:

1-Amelde ihlas 2-Tevekkül 3-Hakkın rızasını gözetmek 4-
Hakda ve bekabillahda temekkün edip hak ile tahakkuk
etmektir ki, hazret-i cem' makamıdır.

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : " مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ " (men
arefe nefsehû fegad arefe rabbehû) ve

" سَتَرِيهِمْ آيَاتِنَا فِيَا لَأَقَاتِ وَ فِي أَنفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ " (senürîhim
âyâtinâ fil âfâgi ve fî enfüsihim hattâ yetebeyyene lehüm
ennehül haggu) Yani " Biz kendi kemal ve kudretimizi ve
sun'ı acayibimizi onlara dış alemde ve kendi nefislerinde
göstereceğiz. Ta ki onlara malum olsun ki, Allah her
şeye kadirdir ve hak O dur. Ondan başka ne ki varsa
batıldır." Fussilet -53.

Şimdi üzerimize öncelikle farz-ı ayn olan Allah'ı bilmektir.
O da nefis bilinmeyince bilinmez.

Şimdi nefsi bilmek için yedi şeyi bilmek lazımdır.

1-Zat-ı nefis nedir? 2-Yaratılması ne vechiledir? 3-Nereden
geldin? 4-Ne hizmete geldin ?

5-Dönüşün nereyedir ? 6-Saadetin nedir ve ne ameldedir?
7-Şekavetin nedir ve şekavet ameli nedir?

Şimdi zat-ı nefis, nefes-i rahmandan zuhur eden
muhabbetullah nurudur.

Nefsin yaratılması: Elest bezminde dört sıfatla sıfatlanıp,
elest hitabına belâ diyerek ubudiyyeti itirafıdır.

Nefsin nereden geldiği: Zevk-ı vuslat aleminden anasır
vücudunda saltanatıdır.

Nefs-i natıkanın bu kevn alemine, bu firak alemine niçin
geldiği: Ancak marifet-i hümma ve muhabbet-i anka
tahsilidir. Sırf nefis-i natıkanın vazifesi budur.

Dönüşü nereyedir? Bu iki hakikat kimyasını kazanıp
geldiği yere uçmasıdır."Orası ervah alemi".

Marifet-i hümma: Zatı Hakkın sıfatlarını, isimlerini ve
fiillerini bilmektir. Muhabbet-i anka: Sırf zatını sevmektir.

Saadeti ise: Nefs-i natıka binmiş olduğu hayvani ruhunu on iki erkânıyla nurlandırıp, أَرْوَاهُنَا أَجْرًا (ervâhunâ ecsâduna) fehvasınca ruh ve cesedlikte huzur-u baride isbat-ı vücuttur.

Şekaveti ise: Nefs-i natıka sultanlığını bilmeyip, yırtıcı kuşların sıfatlarına, hayvanların sıfatlarına, şeytanların sıfatlarına tenezzül edip, asli vatanından uzak olarak esfel-i safilin olan ateşe girmesidir.

Şimdi hadis-i şerifte "iki elbiseyle rabbinizi ziyaret edin" demek, hadesten taharet nefs-i natıkayı batındaki kötü huylardan temizleyip, batındaki güzel muhammedî huylarla süslemektir. Eğer yağmur suyu bulamazsanız "bir elbise ile ziyaret edin" yani hakkal yakın mertebesine ulaşamazsanız, ilmelyakin şeriat elbisesiyle ziyaret edin.

Şimdi hakikatte setr-i avret, nefs-i natıkaya arız olan hâdis sıfatları örtmektir.

Yirmibirinci hadis

إِذَا قَامَ الرَّجُلُ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَا يَغْمِضُ عَيْنَيْهِ

(izâ gâmerracülü ilessalâti felâ yûğammiz ayneyhi)

Yani "Kişi namaza kalktığında gözlerini kapatmasın." Suyutî Camiu's-sağîr S- 54 No : 785

Allah teala buyurdu :

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ (elem nec'al lehû ayneyni velisânen veşefeteyni ve hedeynâhüm necdeyni) "Ey beden unsurunda hapis olan nefs-i natıka, anasının hükmünden kurtulmak için sana iki göz, bir lisan, iki dudak ve necdeyn olan akl-ı maaş ve akl-ı mead vermedik mi?" Beled 8-10. Yani beden şehrinde hizmetçiler nimetini yaratmadım mı? Ancak hizmetçiler vasıtasıyla kemal kazanıp aslına dönmelisin.

Şimdi nefs-i natıka beden şehriyle ilişkisinden önce ulvî idi. Süflî unsurunu inşa etti. Hükümet merkezi olan kalbi manzar-ı rahman edip, afak ve enfüsü seyr-i süluk için ruh-u hayvanî yarattı. Ruh-u hayvanîyi oniki şubeye taksim etti:

1-Gadap kuvvesi: Vazifesi zararları defetmek.

2-Şehvet kuvvesi: Menfaati elde etmektir. Bu ikisi, hayvanın ayakları mesabesinde, bedeni bunlar hareket ettirir. Bunlar dıştaki beş duyu ki, işitme, görme, koklama, tatma ve dokunma duyularıdır, bu beş kuvve dışta olup olacak şeyleri, içteki beş duyuya malumat verirler. İçteki beş kuvve:

1-Hiss-i müşterek 2-Hayal kuvvesi 3-Vehim kuvvesi 4-Müfekkire kuvvesi 5-Hafıza kuvvesidir.

Şimdi dış kuvveler, hiss-i müşterek vasıtasıyla bütün kuvvelerin beyi olan hayale malumat verir. Hayal de fikir vasıtasıyla hafızada biriktirir. Hepsinin kumandanı olan akıl veziri, nefs-i natıkaya haber verir. Vezir ise hafızadan talebinde, fikir vasıtasıyla hayale nakşedip, ruh-u hayvanînin lisanıyla okur. Fakat bu on iki erkanın iâşesini ruh-u nebatî temin eder. O da beden içinde dokuz makineden tasfiye edip kan, safra, balgam, sevda bunların yeri arzda anasıdır.

Oniki hayvanî ruh, dokuz nebatî ruh, dört cemaî ruh toplam yirmibeş olup bunlar diğer hayvanlarda da ortakdır.

Yirmialtı akl-ı maaş ki, sırf dünya hayatına aittir. Bir de akl-ı mead ki, aynasıdır. Bekasını temin eder, yirmisekizinci nutkudur. Dışarıda beytullah insan-ı kamilin benzeridir. Beytullah bir olduğu gibi, vücudunda da nefs-i natıka birdir.

Şimdi beden şehrinde üç şerir vardır:

1-Gazap kuvvesi: Tabiatı vurmak kırmaktır. 2-Şehvet kuvvesi: Kezzaptır, tabiatı hırs, buhl, tama'dır. 3-Vehim kuvvesi: Tabiatı fitne, hile, insanları saptırmaktır. Beyitin sahibi olan nefs-i natıkadır. Şimdi beden şehrinin sultanı olan nefs-i natıkaya akl-ı mead bunların fesadını görüp ihbar eder. O da bunların ıslahı için rabbisine dua ve tazarru' eder. İmdad-ı melekut yetişip gazabını şecaate, şehvetini iffete ve kanaate, vehmini aşka dönüştürüp, şeh-i beden de rahat olup kendi vazifesiyle kemal kazanır. Eğer akl-ı meadın ihbarına itibar etmezse, nefs-i emmare Firavun, akli haman olup şehvet domuzu gazap köpeğiyle beni israil olan Musa (A.S) ve efradına azap ederler.

وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنَ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبُّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ

نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ

(ve iz necceynâküm min âli fir'avne yesûmûneküm sûel azâbi yüzebbihûne ebnâeküm veyestehyûne nisâeküm ve fi zâliküm belâun min rabbikum azîmun)

(Bakara-49) hatırlayın ki, sizi Firavun taraftarlarından kurtardık. Çünkü onlar size azabın en kötüsünü reva görüyorlar, yeni doğan erkek çocuklarınızı kesiyorlar, (fenalık için) kızlarınızı hayatta bırakıyorlardı. Aslında o size reva görülenlerde rabbinizden büyük bir imtihan vardır.

Yirmiikinci hadis

إِذَا قَالَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَرَقَتِ السَّمَوَاتُ
حَتَّى تَقِفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ فَيَقُولُ أُسْكِنِي فَتَقُولُ كَيْفَ أُسْكِنُ
وَكَمْ يُغْفَرُ لِقَائِي فَيَقُولُ مَا أَجْرَتِكَ عَلَى لِسَانِهِ إِلَّا وَقَدْ
غَفَرْتُ لَهُ

(izâ gâlel abdul müslimu lâ ilâhe illallâhu haragatis
semevâtü hattâ tegifu beyne yedeyillâhi fe yegûlü üskünî
fetekûlu keyfe eskunu velem yuğfer ligâilî feyegûlü me
ecraytüke alâ lisânihi illâ vegad ğafartülehu)

Yani "Müslim **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** (lâ ilâheillallâh) dediğinde
gökler yarılr, bu kelime-i tevhid ilahi huzurda
ızdırıp üzere durur. Cenab-ı Hak "Ya kelime-i
mübareke sakin ol" buyurduğunda "Beni söyleyen
kailim mağfiret olunmadıkça nasıl sakin olurum"
der. Cenab-ı Hak "ancak o kulumu mağfiret etmek
için seni lisanında söyledim." Kenzü'l-ummal C.1
No: 135

Allah taala buyurdu: **إِنَّهُمْ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ**
(innehum izâ gîle lehum lâ ilâheillallâhu yestekbirûne) Yani
"müşriklere Hz.Rasûl tarafından " **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**
tayyibesini söyleyin" dediğinde, kibirlerinden dolayı

söyemezler."

Bu hadis-i şerifin esrarı ve ledünnisi :

Seyr-i sülûklarını ve mi'raclarını tamamlayan kümmelin-i
arifine göre tevhid-i hakiki: **لَا مَرْبُودَ إِلَّا اللَّهُ = لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**
(lâ ilâheillallâh = lâmevcûdeillallâh) diyerek varlıkta Allahdan
başka hakiki vucud olmadığından vahdet-i vücuda kail ve
istişhad ettiler. Yalnız vücut mertebesini yedi kısımda beyan
ettiler:

1-La taayyün ve ıtlak-ı zat-ı sırf mertebesidir ki, ahadiyyet
denilir. İsimlerden ve sıfatlardan münezzehtir. Bu mertebe
hak tealanın künh-ü hakikat-i zatiyyesidir ki, ama-i
mutlaktır. Fahr-i risalet efendimize "**Rabbimiz yaratıkları
yaratmazdan evvel neredeydi?**" diyerek sorul-
duğunda **كَانَ فِي عَمَاءِ نَوْقِهِ هَوَا وَمَا تَخْتَهُ هَوَا** (kâne fi amâ mâ
fevgahû hevâ vemâ tehtehû hevâ) Yani "Yaratıcılık ve
yaratılmışlık olmayıp sırf zat vardır" buyurdu.

2-Mertebe-i taayyün-i evvel: Evvelki hak tealanın sıfatları
ve isimleri ki, isimlerin hakikatleri, eşyanın hakikatleridir.
Birbirlerinden temeyyüz olmayıp ilm-i icmalide bu
mertebeye vahdet ve hakikat-i muhammediyye denilir. "

الن وَالْقَلَمُ وَمَا يَسْطُرُونَ (nûn vel galemi ve mâ yesturûne) ayet-i
celilesinde nun = ن zat denizi ilmi olup, fiili çıkıp vücut
kokusu duymadığından, ayan-ı sabite denir. Onlar
birbirinden temyiz olmadığından **عَمَاءِ رَبِّ عَمَاءِ مَرْثُوب** (amâ-i
rab amâ-i merbut) denir.

3-Üçüncü mertebe ikinci taayyündür ki, isimler ve sıfatlar
eşyanın hakikatleri yekdiğerinden ayrılır. Bu mertebeye

vahidiyyet ve hakikat-i insaniyye denir. "والقلم" (vel galemi) ayeti bu mertebeye işaret eder ki, mesela, kalem mürekkepte mücmel olan ilahî ilmi tafsil eder. Şimdi ilk taayyün, ağacın çekirdeği, ikinci taayyün dalları, yaprakları, üçüncü taayyün çiçekleri ve meyvelerinin çıkmasıdır. Nitekim ana rahmine düşen meni ilk taayyün, ana rahminde olduğu halde dünyaya doğması ikinci taayyün, doğması üçüncü taayyün olup isim almış melektüdür.

Şu halde ahadiyyet, vahdet, vahidiyyet kadimdir.

4-Ruhlar alemi mertebesi: Her şahsın maddesiz, elest hitabını ve bütün mukadderatımızı bildiğimiz alemdir. **بَسْمَلُونَكَ**

(عَنِ الرَّوْحِ قُلِ الرَّوْحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي (yes'elûneke anirrûhi gulirrûhu min emri rabbî) Sana ruhdan soruyorlar, ruh emr-i ilahidir, söyle" İsra- 85.

Bu ayette ruh tekil olarak zikrolundu. Çünkü Hz.Rasûl **خَلَقْتَ** **الْأَرْوَاحُ قَبْلَ الْأَجْسَادِ بِالْفِي عَامٍ** (huligatil ervâhu gablel ecsâdi bielfey âmin) yani "cesetlerden ikibin sene evvel ruhlar yaratıldı." Bize nisbeten yaratılmış olduğunu beyan buyurdu. Yine buyurdu:

الْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجْتَمِعَةٌ فَمَا تَفَارَقَ مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَتَاكَرَمَتْ مِنْهَا اِخْتَلَفَ (el ervâhu cünûdun mücennedetün femâ tefârâga minhâ i'telefe vemâ tenâkera minhâ ihtelefe) Yani "Ruhlar, toplanmış askerler gibi saîd ve şakî olmak üzere iki kısım yaratıldılar. Bunlar dünyada birbirleriyle karşılaştıklarında yaratılışlarına göre itilaf veya ihtilaf ederler."

Şimdi ruhlar alakalandıkları mahal hasebiyle isimlenir ve

çoğalırlar. Cemadla alakalandığında ruh-u cemadî, nebatta ruh-u nebatî, hayvanda ruh-u hayvanî, insanda ruh-u insanî, cinde ruh-u hâyalî, şeytanda ruh-u vehmî, meleklerde ruh-u nurî, evliyada ruh-u sultan, enbiyada ruh-ul şuds olarak çoğalır. Aslı birdir.

5-Beşinci meretebede ruhlar misali ve suret kisvesine bürünürler. Bu alemde elbiseleri tecezziden, yırtılmak, paralanmak gibi hallerden mücerredir.

Her kişinin şehadet alemine gelmeden fotoğrafı sabittir. Erham meleği rahimdeki çocuğu o suret üzere tasvir eder.

6-Şehadet alemi, anasır ve madde alemdir. Geçici bir zaman için bedende tasarruf eder. Sonra beden fani olup ruh asliyetine döner.

7-İnsan-ı kamil ki, unsur cihetinden süfli alemleri, nefsi-nâtuka cihetinden ulvi alemleri camidir. **وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا** (ve alleme âdemel esmâe küllehâ) ayeti delildir.

İnsan-ı kâmilin tafsilatı başka bir bahiste Allahın izni ve tevfiğiyle beyan olunacaktır.

Yirmiüçüncü hadis

إِذَا مَاتَ حَامِلُ الْقُرْآنِ أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى الْأَرْضِ أَنْ
لَا تَأْكُلَ لَحْمَهُ قَالَتْ إِلَهِي كَيْفَ آكُلُ لَحْمَهُ وَكَلَامِكَ فِي
جَوْفِهِ

(izâ mâte hâmilül gur'âni evhallâhü teâlâ ilel ardi en lâte'küle lehme hû gâlet ilâhî keyfe âkülü lehme hû vekelâmü-ke fi cevfihi)

Yani "Kur'anı hamil vefat ettiği vakit hak teala yere "ey arz bu zatın etini yeme" diye hitab eder. Yer cevap olarak "Yarabbi senin kelamın içinde olduğu halde ben onun etini nasıl yerim" der."

Kenzü'l-ummal C 1 No: 3488

Allah teala buyurdu:

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

(innâ araznel emânete alessemâvâti vel ardi vel cibâli feebeayne en yehmilnehâ ve eşfegne minhâ ve hamelehel insânü inehû kâne zalûmen cehûlen) Yani "biz azimüşşan emaneti göklere ve yere ve dağlara arzettik. Emaneti tamamıyla muhafaza edemeyiz diyerek korkularından emaneti kabul etmediler. Yalnız insan kabul edip zalim ve cehûl oldu." Ahzab -72.

Şimdi insan hakikatte ve halkıyyette üç çeşittir :

1-İnsan-ı ekber ki, alemdir 2-İnsan-ı asgar, aleme mukabil insan asgardır 3-İnsan-ı kamildir ki, halkıyye ve hakkıyye hakikatlerini camidir.

Hakikatler üç çeşittir:

1-Hakikat-i mutlaka-i aliye-i vacibe-i faaledir. Cenab-ı hakkın hakikatidir.

2-Hakikat-i mukayyede-i münfaile-i safiledir ki, vücudu hakikat-i vacibeden feyz ve tecelliyle kabul eden alemdir.

3-Hakikat-i ahadiyye-i camiadır ki, mutlak ile mukayyed, fiil ile infial, te'sir ile müteessir arasını toplayan hakikattir.

Hz.Ali (K.V) buyurdu :

دَاؤُكَ مِنْكَ فَلَا تَشْعُرْ - دَاؤُكَ فِيكَ فَلَا تَبْصُرْ

-- devâuke fike felâ tebsur) Yani "derdin sendendir, bilmiyorsun, dermanın sendedir görmüyorsun"

وَتَزَعُمُ أَنَّكَ جِرْمٌ صَغِيرٌ - وَفِيكَ إِنطَوَى الْعَالَمُ الْأَكْبَرُ

(ve tez'umu enneke cirmün sağıyrun -- ve fike intavel âlemul ekberu)

sen kendini küçük bi şey sanırsın,

halbuki en büyük alem sende gizlidir" Alem-i ekber olan dünya sende dürülüdür.

أَنْتَ الْكِتَابُ الْمُبِينُ - بِأَحْرَفِهِ تُظْهِرُ الْمُضْمَرَ

(entel kitâbül mübînü -- biharufihî tuzhirul muzmeru) "Sen o kitab-ı mübinsin ki - Harfleriyle batında muzmeri ızhar edersin"

Şimdi insanda vicdanın emri vardır. Aklın emridir. Dünyaya ruh-u hayvanın istihkakını emrederse, akl-ı maaştır. Ruh-u sultan nefs-i natikanın yolunu emr ederse akl-ı meaddir.

Kalbe gelen havatır dördtür. Nefs-i emmare, levvame, mülhemedden gelirse gelen havatır, ruh-u hayvanın oniki

şubesinin biriyle giderilir. Mesela, yalan, gıybet ve iftira gibi lisana aittir. Akıl "bunlar şeriata aykırıdır" diyerek ruh-u sultanı uyandır. O hükmü lisana havale eder. Geriye bırakır. Eğer nefs-i natika aklın uyarısını kabul etmezse, emmareye düşer.

Görmek için göze, işitmek için kulağa, tutmak için ele, tatmak için damağa emreder. vs. vs. Eğer havatır akaide ait, yani: Kul fiilinin failidir, yahut fiilinde başkası tarafından cebirdedir, yahut hilafet Ali'nin diyen, sahabeye söğüp hakaret eden havatır, şeytanîdir.

Bu havatır lisana geldiğinde, söyleyeni siccine sokar. Eğer havatır sırf uhrevi olarak gelirse, Kur'an okumak, zikretmek, salavat ve evrad okumak gibi, melekîdir. Söyleyeni illiyûna uruç ettirip ebedi hayatına lisan sebep olur.

İlahi havatır peygamberlere vahiydir, büyük evliyaya ilhamdır. Bu havatıra akıl emredici değildir.

لَا تُحَرِّكُ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ (lâ tüharrrik bihî lisâneke lite'celebihî inne aleynâ cem'ahû ve gur'ânehû)

"Habibim, benden gelen havatır-ı ilahiyeyi hıfızla lisanını hareket ettirmekle acele etme. Hafızaya havale etme. Biz senin kalbinde sabit kılabiliriz. Sonra lisanınla halka tebliğ eyle." Kıyame 16,17.

"كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا" (külle mâ dehale aleyhâ zekeriyyel mihrâbe vecede indehâ rızgan gâle yâ meryemü ennâ leki hâzâ)

Zekeriya onun yanına, mabede her girişinde orada bir rızık bulur ve "Ey Meryem, bu sana nereden geliyor" der, O da bu Allah tarafından dilediğidir. Allah dilediğininie sayısız rızık verir derdi. Al-i Imran -37

Yirmidördüncü hadis

أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلِكٍ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ رِجَاهُ فِي الْأَرْضِ السُّفْلَى وَ عَلَى قَرْنِهِ الْعَرْشُ وَ بَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ وَ عَاتِقِهِ خَفَقَانُ الطَّيْرِ سَبْعُمِائَةَ عَامٍ يَقُولُ ذَلِكَ الْمَلِكُ سُبْحَانَكَ حَيْثُ كُنْتُ

(üzine lî en uhaddise an melekin min hamelatil arşi riçlâhü fil arzis süflâ ve alâ gârnihil arşu ve beyne şahmeti üznihi ve âtiğihî hafagânüt tayri seb'u mieti âmin yegülü zâlikel melekü sübhâneke haysü küntü)

Yani "Cenab-ı Allah tarafından bana hamele-i arştan bir meleğin büyüklüğünü ümmetime haber vermeme izin verildi. O meleğin ayakları yedi kat yerde, boynuzları üzerinde arş, kulağının yumuşağından koltuğuna kadar mesafeyi bir kuş kanatlarını açıp daima uçmakta devam etse, yediyüz senede aşar. Bu meleğin tesbihi سُبْحَانَكَ حَيْثُ كُنْتُ = seni mekandan ve cihetlerden tenzih, celal ve cemal sıfatlarını tavsif ederim"dir". Ebu Davud Süneni . Bu melekten murat İsrâfildir. Vücudunun büyüklüğünü sen hesapla. Cenab-ı Hakkın bundan büyük melekleri vardır ki , bütün alemi bir lokmada yutar. Allah teala buyurdu:

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

(velegad ketebnâ fizzebûri min ba'dizzikri ennel arda yerisuhâ ibâdiyes salihûne inne fi hâze lebelagğan li gavmin âbidîne ve mâ erselnâke illâ rahmetenlil âlemîne) Yani "yeryüzüne tamamen tevhid ve adaletle varis rasûlullahın soyundan mehdi olacağını, Kur'an ve levh-i mahfuz kitabından sonra Zeburda beyan ettik. Abidler için bu açık bir tebliğdir. Habibim seni alemlere rahmet için gönderdim." Enbiya 15,17

Bu hadisi şerif-in esrarı :

Şimdi bu büyüklükle muttasıf olan hazret-i İsrafil hakikat-i Muhammediyyenin kalbinin nurundan yaratılmıştır. Ademin kalbine üflenen hayat, ve şu anda yaşadığımız nefesler, ve alemi yok etmek için nefesini cümleten İsrafil surunda mevcut olan ruhlar cesetlerini bulur. Kalb-i Muhammedi hayata mazhar olup, asıldır. İsrafil fer'idir. Zat-ı ahadiyyet nefesten münezze, ganiyyun anil-alemindir. Şimdi hakikat-i Muhammediyye ferd-i kamil ve insan-ı ekmeldir. Kutb-u azam olup felekler vücudunda **مِنْ أَوْلَاهِ إِلَى آخِرِهِ** (min evvelihî ilâ âhirihî) "başından sonuna" onun üzerinde devr ve tavaf eder. Asıl ismi Muhammed, künyesi Ebul-kasım, vasfı Abdullah, lakabı Şemsüddin, şanında vücud unsuru itibariyle **وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ** (ve inneke le alâ hulukin azîmin) Kalem-4, "Muhakkak sen büyük bir ahlak üzeresin" buyurulmuştur.

Diğer peygamberler insan-ı kamildir. Her peygamberde o peygamberin ismiyle isimlenir. Mesela hazreti Ademden

kendi vücuduna gelinceye kadar peygamberlerin ismiyle isimlenmiştir.

"Erdi İbrahim u İsmail hem / Söz uzanur ger kalanın der isem. İşbu resmile müselsel muttasıl / Ta olunca Mustafaya müntakil. Geldi çün ol rahmeten lil'alemin / Kaldı nur onda karar kıldı hemin" kasidesiyle mevlid sahibi Süleyman Dede hakikati bize beyan buyurmuştur.

Sonra kendinden sonra gelen imamlar da ve piran da onun nurudur. Mesela Şeyh Şibli tilmizine **أَشْهَدُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ** (eşhedü ennî rasûlullâhi) tilmizi keşif sahibi olduğundan (eşhedü ennî rasûlullâhi) dedi.

Ki her kamil variste o ise de naiben Muhammed rasûlullahdır. Edeben tesmiye olunmaz.

İkinci nefhada yine hakikat-i Muhammediyyedir. Diğer vücudların zuhuruna insan-ı kamil denir. Ariflerin tasavvufta fena fişşeyh, fena firrasûl, fena fillah sözlerinin esrarı, salik oniki hayvaniyyet sıfatından soyunup, kendini şeyhi suretinde görür. Şeyh de kendisini rasûl suretinde görür. Hazret-i rasul de ahadiyyet mertebesinde fani olup, zatullah kendi suretinde vahıdiyyetini görür. Sakın bu sözlerde tenasuh itikadı yoktur. Seyyid Abdülkerim Cîlî insan-ı kamil kitabında tasrih buyurmuştur.

Şimdi hakikat-i Muhammediyye olan insan-ı ekmel nuru zatından yaratılmış olup, bütün kainat onun nurundan yaratılmıştır. Hakkın arş-ı azamı olup, zatı, sıfatları ve isimleri, alemlerin iktizası nisbetinde zuhur etmiştir. Onun

(ve وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةَ : hakiki arşını kıyas için : yehmilu arşe rabbike fevgahüm yevme izin semâniyeh) Hakka-17 "O gün rabbinin arşını bunların da üstünde sekiz melek yüklenir" ayetinin işaretiyle hakikat-i Muhammediyyenin sekizyüzü vardır :

1-Kalb-i Muhammedî : Onun nurundan İsrail yaratılmış.

2-Akıldır : Aklın nurundan Cebrail yaratılmıştır.

3-Vehm-i Muhammedî : Vehminin nurundan Azrail.

4-Himmet-i Muhammedî : Himmetinin nurundan Mikail,

5-Fikr-i Muhammedî : Âlîn melekleri fikrinin nurundandır.

6-Hayal-i Muhammedî : Hayalin nurundan bütün alemin heyulası ki, eşyanın hakikatlerinin aslıdır.

7-Ruh-u azam: Ruhların hakikatleri ruhunun nurundandır.

8-Suret-i Muhammedî: Cennet ve cehennem suretinin nurundan yaratılmıştır.

Bunların tafsili diğer hadislerde beyan olunacaktır.

Yirmibeşinci hadis

أَرْوَاحُ الْمُؤْمِنِينَ فِي أَجْوَابِ طَيْرٍ خُضِرٍ تَعْلُقُ فِي شَجَرَةِ
الْجَنَّةِ حَتَّى يَرُدَّهَا اللَّهُ إِلَى أَجْسَادِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(ervâhul mü'minîne fi ecvâfi tayrin hudrin ta'lûgu fi şeceratil cenneti hattâ yeruddehellâhü ilâ ecsâdihâ yevmel gıyâmeti)

Yani "Mü'minlerin ruhları, yeşil kuşların karnına girip kıyamet gününde cesetlerine reddoluncaya kadar cennet ağaçlarının meyvelerini yerler."

Taberani Mucemul-kebir C 19 No: 133

Bu hadis-i şerifin esrarı: Allah teala buyurdu :

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ
lehû kalbun)

Yani "Kur'anın hakikat manasını idrak eden insan-ı kamillerdir." Kaf-37. Bunlar himmetlerini, مِنْ عُدْوَةِ الدُّنْيَا

(min udvetiddünyâ) = dünya işlerinden إِلَى عُدْوَةِ الْقُصْوَى (ilâ udvetil gusvâ) = hakikatler ve batınlar işine sarfederler.

Bunlar beş hazeratın devvarları olup, çeşitli şekilleri labis olarak cennet meyveleriyle cesetsiz nimetlenirler. Gah melekûtta gah dünyada kayıtsız seyrân ederler. Bunlar muhakkıklardır ki, isimlerin ve sıfatların küllisine kalbleri mukabildir. İsimlerin cüz'iyeti ve mukayyeden mutlakıyyete urûç edip, bunlara zatiyyûn evliyası denir.

Çünkü kalbin mukayyed olarak dört yüzü vardır. Üst, alt, sağ ve sol. Kalb nuruyla üste bakan arifler, sıfatiyyûn evliyasıdır. Alta süfliye bakanlar, dünya ehlidir. Sağa bakanlar, ebrar ve abidlerdir. Sola bakanlar, nefis cihetidir. Şimdi hayvanî ruhun muvakkat bekası, gıdası; müdebbiri o da Mikailin hükmündedir. Kalbe gelen niyyet-i nefis İsraildendir. Aklımız Cebraildendir. Kalbin ğarîzî harareti Azraildendir. Dünya hayatımızın sonunda vücud unsurumuz toprak olup mikailiyyete teslim, ğarîzî hararetimiz olan ruh-u hayvan Azraile, aklımız Cebraile, nefsimiz İsraille teslim olur.

İkinci nefhada ruh ve ceset birlikte haşrolunup

فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ (feriğun fil cenneti ve ferigun fissaîri) Şura-7 "insanların bir bölümü cennette bir bölümü de çılgın alevli cehennemdedir" emr-i celiliyle ebedi hayata nail olacağız.

Şimdi bu dört vasıtasıyla afaktan enfüse, enfüsten afaka daima gelen gelir.

Sofiyye lisanında ye'cüc me'cüc şakî insanların aldığı nefestir.

Şimdi kalbin aynası alemdir. Aynanın yüzü ayine olduğu gibi kalb-i kamil kendisini alemde görür. Kalbin genişliği üç çeşittir: Kalb asıl, alem fer'idir.

1-Marifetullah kemaliyle arif olan ancak kesretde vahdeti görür. Diğer mahlukat ancak rabb-i hasını bilir. Marifeti cüz'idir. Arifin kalbinin marifeti küllî, isimlerini arif olması hasebiyle hakka marifeti küllîdir.

Aleyhisselam Efendimiz buyurdu:

إِنَّ قُلُوبَ ابْنِ آدَمَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ يُقَلِّبُهَا كَيْفَ يَشَاءُ

(inne gulûbebne âdeme beyne ısbeyni min asâbiır rahmâ-ni yûgallibuhâ keyfe yeşâu) "Ademoğlunun kalbleri rahmanın iki parmağı arasındadır. Dilediği gibi tasarruf eder." Parmağı demek kahr ve lutuf isimleridir ki eşyadan müteessir olmaz. Bu makamda Niyazi :

"Kahr u lutfu şey-i vahid bilmeyen çekti azap,

Ol azaptan kurtulan sultanlar anlar bizi "

Bu makamda gelen havadır haktır. Cin ve şeytanın tesiri yoktur.

2-Kalbin ikinci derecede genişliği: Kalb-i Vasi', Cenab-ı Hakkın cemal ve celal sıfatlarını keşfen, şuhuden muttali' olur. Bu makamda Hazret-i Rasûl: اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْأَلُكَ لَذَّةَ الشُّهُودِ (allâhümme innî eselûke lezzeteş şühûdi) Yani " Ya rabbi senden şühud lezzetini isterim." buyurmuştur. Mesela Cenab-ı Hakkın hayat sıfatı, bütün yaratıkların İsrail vasıtasıyla seyranını bilir. İlim sıfatında, kader sırtından levh-ı mahfuza gelen ilim ve marifetleri cebrailiyyet vasıtasıyla müşahede eder. Kudret sıfatının müşahedesi, bu aleme lazım olan gıdaları mikailiyyet vasıtasıyla gönderilmesini, irade sıfatı, bu alemde hayvanî hayatın ölümünü azrailiyyet vasıtasıyla müşahede eder.

3- İnsan-ı kamilin bütün isimler ve sıfatlarla mütehakkık olup zatın halifesi ve kainatın halifesi olmasıyla insan-ı ekmel olup ahadiyyet aynı mazharıdır.

مَا وَسِعَنِيْ اَرْضِيْ وَلَا سَمَانِيْ وَلَكِنْ وَسِعَنِيْ قَلْبُ مُؤْمِنٍ تَتَى نَبِيْ (mâ vesianî arzî velâ semâî velâkin vesianî galbü mü'minin tagıyyin nagıyyin) bu insan-ı ekmel hakkındadır.

Bu üç mertebede havadır ilahidir.

فَاَيْنَمَا تُوَلُّوْا فَسَمَّ وَجْهَ اللّٰهِ (feeynemâ tüvellû fesemme

vechullâhi) Bakara 115

" nereye dönerseniz, Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır. Fakat (sümme gaset *ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْرَةً* gulûbüküm min ba'di zâlike fehiye kel hicâratı ev eşeddü gasveten) Bakara-74 "ne varki, bunlardan sonra yine kalpleriniz katılaştı, artık kalpleriniz taş gibi ya da daha katıdır" insan-ı hayvanî hakkındadır. Daima kabir azabı olan nefis ve şeytan havatırından kurtulamaz. *الْمَيَادُ بِاللَّهِ*. (el iyâzu billâhi)

Şimdi insan-ı kamil, hazreti İbrahim gibi İsrafil ve Cebaril, Mikail ve Azraile vasıta etmeyerek " *حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ* " (hasbiyellâhü ve ni'mel vekil) der.

Yirmialtıncı hadis

أَرْبَعٌ إِذَا كُنَّ فِيكَ فَمَا عَلَيْكَ مَا فَاتَكَ مِنَ الدُّنْيَا: صِدْقُ
الْحَدِيثِ وَحِفْظُ الْأَمَانَةِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَعِفَّةُ مَطْعَمِ

(erbaun iza küne fike fema aleyke ma fâteke mined-dünya: sıdzul- emaneti ve husnul- hulukı ve ifeetü mat'amin)

Yani "Dört haslet sende bulunursa, dünyaca kaybedilen meta' sana tesir etmez:

- 1-Doğru söylemek,
- 2-İlahi emanet olan azalarını meşru olmayan şeyden korumak,
- 3-Güzel ahlak,
- 4-Kazandığı yiyeceğin yeri temiz olmak."

Ziraat, ticaret, sanat, yazı olsun. Buhari ilim babı No: 41 Müslim - İman bölümü No: 394 Kenzül-ummal C 15 No : 43413

Allah teala buyurdu :

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

(fekülû mimmâ razekakümüllahü halalen tayyiben veşkürû ni'metellahi in küntüm iyyahü ta'büdün) "Ey mü'minler, cenab-ı Allahın verdiği rızıktan halal ve tayyibi yiyin. Eğer Allah tamamıyla kulluk yapmak isterseniz verdiği nimetlere şükreidin." Bakara-172

Şimdi helal rızık hibe olunan mal ve miras maldır.

Tayyib ise, kendi eliyle kazandığı helaldan yemesidir.

Şimdi ruh sahiplerine gelen erzakın taksim memuru Mikail aleyhisselamdır. O da hakikat-i Muhammediyyenin himmetinin nurundan yaratılmıştır.

" فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ "

(fesübhanellezi biyedihî melekûtü külli şey'in ve ileyhi türceûn) yani " O zat-ı ilahiye, zatını tenzih ve sıfatını tavsif ederek her şeyin melekutu kudret elindedir. Yine ona rucu' eder." Yaşin 83.

Şimdi melekut alemi dört büyük deryadır : Mikailiyet, unsurların toprağından ortaya çıkan bitkilerin müekkelidir. Cebrailiyet suyun, Azrailiyet ateşin, İsrailiyet havanın müekkelleridir. Bunların tasarrufu, misal aleminden toprağın kuruluşuna, suyun rutubetine, ateşin hararetine, havanın soğukluğına hakimlerdir.

İnsan vücudunda bunların cereyanı, menfaati celbetmek olan shevî kuvve, zararın def'i için gazap kuvvesidir.

Şimdi şeriat lisanında melek : "جِسْمٌ لَطِيفٌ نُورِيٌّ" (cismün latîfün nûriyyün) yani " O zat-ı ilahiye, görünmez latif bir nuri cisimdir. Hakikat lisanında kuvvettir".

Hakikat ehli bir santimetrede beş milyon alyuvarlar ki celb-i menfaatir, beşbin akyuvarlar ki def'i mazarrattır. وَمَا

يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ (vema ya'lemü cünûde rabbike illâhüve)

Müddessir-31 "rabbinin ordularını kendinden başkası bilmez" Bunlar yeryüzü melekleridir ki hayvani ruhun oniki şubesine gelen kuvve bunlardır.

Gıda tayyib ve helal olursa, yaptığımız ibadetler illiyyûna gider. Mesela namazda beş zahiri organ, beş batını ki hiss-i müşterek hayalde okuyacağı kelimeleri hafızadan çıkarmak

için fikir, huzura durmak için şehvet, gazap ayakları, bu onikinin afakta hizmetini terk edip huzurullahda Allahuekber diyerek kulluğumuzu isbat farz oldu.

Eğer gıda haram olursa, bu oniki kuvveden hasıl fiiller cin ve şeytan olup sahibini siccine düşürür.

إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينَ وَإِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عَلِيَيْنَ (inne kitabel-füccari lefi siccînin ve inne kitabel-ebrari lefi illiyyîn) Mutaffifin 7,18 ayetleri şahittir. "doğrusu günahkarların yazısı muhakkak siccin'de olmaktadır." "and olsun iyilerin kitabı illiyyundadır."

Bu dört melek ithalat ve ihracat memurları olup unsurlar alemine sirayet ederler. Aldıkları kuvvet ceberruttandır. O da lahuttandır. O dört sıfat hakikat-i Muhammediyyeye mahsustur. Şimdi himmet-i Muhammedî ahadiyyet-i zatın nurundandır. Ondán tecelli eden nurlar ilahi huzurda durup her nur kendi nefsiyle meşguldür. Himmetin nuru zat-ı Hakla meşgul olup masıvayı terk etmiştir. Himmetin nuruna melekiyyet elbisesi giydirip ismine mikailiyet tesmiye buyurmuştur. "Vuslat ancak senin desturunladır". Müridlerin miracı, ariflerin burağı, vasılların meydanı, sabıkların köprüsü, muhakkıkların tenzihi, mukarreplerin ulviyyeti ancak himmet sahibinden gelir.

Şimdi himmet sahibinde üç sıfat mevcuttur :

1-Yakin-i kat'i: (ve bil-ahireti hümm yûkînün) Bakara -4 Ahirete de kesinkes inanırlar .

2-Matlubunu tayin.

3-Harekat ve sekenat Allahtan olduğunu bilerek Allah ile matlubunu bilfiil istemek. Mesela mürekkep, kalem ve yazmak.

Yirmiyedinci hadis

أَفْضَلُ الزُّهْدِ فِي الدُّنْيَا ذِكْرُ الْمَوْتِ وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ
التَّفَكُّرُ فَمَنْ أَثْقَلَهُ ذِكْرُ الْمَوْتِ وَجَدَ قَبْرَهُ رَوْضَةً مِنْ
رِيَاضِ الْجَنَّةِ

(efdalüz-zühdi fiddünya zikrul-mevti ve efdalül-
ıbadetittefekküru, fe men eskalehû zikrul-mevti vecede
kabrahû ravdaten min rıyadıl-cenneti)

Yani " Dünyada zühdün afdalı ölümü hatırlamak,
ibadetin afdalı tefekkürdür. Kimin daima fikrinde,
zihninde ölümü hatırlama olursa, kabrini cennet
bahçelerinden bir bahçe bulur.Kenzü'l-ummal 15. Cilt
No : 43104 "

Allah teala buyurdu :

اللَّهُ يَتَوَقَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا
الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

(Allahü yetevffal- enfüse hîne mevtiha velletü lem temüt fi
menamihâ feyüksikülletü kadâ aleyhel-mevte ve yürsilül-ührâ
ilâ ecelin müsemmä) "Cenab-ı Allah ruhları kabzeder.
Uykuda da kabzeder. Eğer uyku halinde kabzolunan ruhun
müddeti tamam olduysa onu tutar, bedenine salmaz. Eğer
müddeti tamam olmadıysa, ecel-i müsemmasına kadar
bedenine salar." Zümer- 42.

1-Mürekkep yakini, 2-Kalem matlubu, 3-Yazmak salih
amelleri.

Şeyh-i Ekberin müridine " مَنْ طَلَبَ وَجَهْدَ وَجَدَ " (men talebe ve
cehede vecede) " kim ister gayret ederse elde eder, diyerek
hükümdarın kızına malik olmak sırf himmettir.

بِسْمِ رَبِّي وَضَعْتُ جَنِي وَبِكَ أَرْقَمُهُ أَنْ أَمْسِكْتَهَا فَارْحَمَهَا وَإِنْ أُرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا كَمَا تَحْفَظُ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ

(bismike rabbî veda'tü cenbî ve bike erfeuhu in emsektehâ ferhamhâ ve in erseltehâ fahfezha kemâ tahfezu ibadekes-salihîn)Bu hadis-i nebeviyyeyi İmam Ali (R.A) telkin buyurmuştur. Yani " Ya Ali, başını yatağa koyduğun vakitte söyle: Rabbim senin isminle koydum, yine senin isminle ecelim yetmemişse kaldırırım. Ruhumu sana teslim ediyorum. Ecelim geldiyse rahmetinle muamele et. Gelmediyse salih kullarını muhafaza ettiğin gibi muhafaza et. Korkulu yerlerde gezdirme."

Şimdi insan bedeninde iki ruh vardır: 1-Hayvanî ruh: Bedeni hareket ettirir. Gıdaya muhtaçtır. 2-İnsanî ruh ki, hayvanî ruh vasıtasıyla bedeni tedbir eder. Uyku aleminde bedenden çıkıp düşündüğü alemlerde seyrân eder. Ecel-i müsemması son bulmadıysa bedene gelip bedende tasarruf eder. Ölüm demek, hayvanî ruhun ölmesidir. İnsanî ruh, hayvanî ruh üzerinde, saadet ve şekaveti hasebiyle kabirde hayat bulur. Saîd ise illiyyînde, şakî ise siccînde haşire kadar hapistedir. Haşirde cesedi bina olduğunda insanî ruh vücuda girip, haşirden sonra cennet ehli cennete, cehennem ehli ateşe atılırlar.

Şimdi ariflerin, aşıkların ruhunu Allah kabzeder. Ebrarın ruhunu rahmet melekleri vasıtasıyla Azrail, şakilerin ruhunu azap melekleri vasıtasıyla yine Azrail kabzeder.

Şimdi hazret-i Azrail, hakikat-i Muhammediyyenin vehminin nurundan yaratılmıştır. Vehm-i Muhammedî ise zatullahın celalinin nurundan yaratılmıştır. Hazret-i Azraile

kahhar ismini giydirip ruhları kabza memur kıldı. İnsanın vücudunda vehim kuvvesi, akla, fikre, hayale, bütün hayvanî ruhun şubelerine galiptir. Adem'in yaratılması için yerin toprağından İsrail, Mikail, Cebrailin alamadığı toprağı Azrail kabzedip huzura getirmiştir.

Şimdi beden ikliminin sultanı nefsi-natikadır. Beden ikliminin oniki şubesinde tasarrufu hasebiyle emmaredir. Çünkü unsurların hükmüyle tasarrufu için aslında gafil ve cahildir. Gaflet uykusundan yarım uyunması levvamedir.

Kalbine hayır işlemek ilham olunursa mülhemedir. قَالَتْهَا

فَجُورًا وَتَقْوِيًا (feelhemeha fücûrahâ ve takvâhâ) Şems-8

"ona bir takım kabiliyetler verip de iyilik ve kötülüklerini ilham edene... " ayeti şahittir.

Mülhemeden kötü havadır da gelir. Fakat mutmaindede kötü havadır tamamıyla kaldırılıp, ruh-u sultan eserleri cesedinde zahir olursa tayy-i zaman, tayy-i mekan, gaybi ilimler, ledünniyye zahir olursa, nefsi-natika ruh-u sultan hükmünü alır. Bu kevnî ve ilmî kerametden de makam-ı kuddusiyyette evsaf-i ilahiyye ile sıfatlanıp isimlerin ve zatın hakikatleriyle tahakkuk eder. Zakir-mezkûr, arif-marûf ruh-u sultanın aslı hak olduğunu tamamıyla fehmeder.

Zatiyyûn evliyasından olur. Yunus Emre :

Beni bende demen bende değilem,

Bir ben vardır bende benden içeru" ve yine

Et ile deriye büründüm,

Yunus deyu göründüm"

"Benem evvel, daim baki,

Göründüm suret-i insan" diyerek, hakikati göstermiştir.

Hazreti Niyazi de bu makamda:

"Öyle sanurdum ayıryam,
Dost gayridir, ben gayrıyam,
Benden görüp işiteni,
Bildim ki ol canan imiş" buyurmuştur.

Şimdi zatın tecellisi, yaratıkların bir beldeden diğer beldeye seferi gibi değildir. Belki tevhid-i zat, aynanın hareketi, aynaya bakanın seferi gibidir. İnsan-ı kamilin kalbi zatın aynası olup, kalbin ve zatın hareketsiz oluşmasıdır.

وَتَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ (ve nahnü akrabü ileyhi min hablil-verid) Kaf-16 "biz ona şah damarından daha yakınız" delildir. Şu halde ayna insan-ı kamil, aynada görünen haktr. Hulûlsüz ve ittihatsız güneşin aynada görünmesi, küllî cisim olan güneş, cüz'i olan aynadan görünmesi gibi. Haşa Cenab-ı Hakkın küh-ü zatı, alemlerden ganidir.

Yirmisekizinci hadis

أَكْثَرُ مَنْ يَمُوتُ مِنْ أُمَّتِي بَعْدَ قِضَاءِ اللَّهِ تَعَالَى وَ قَدْرِهِ
بِالْأَنْفُسِ يَعْغِي بِالْعَيْنِ

(ekseru men yemûtü min ümmetî ba'de kadaillahi teâlâ ve kaderihî bil-enfüsi yanî bil-ayni)

Yani "Allah tealanın kaza ve kaderinden sonra ümmetimin çoğunun ölümü göz değmesiyledir."
Kenzü'l-ummal c-6 no: 17663

İzah: Cenab-ı Hak benim ümmetime iman-ı yakın vermişken kaza ve kadere razı olmayıp eşyaya gaflet gözüyle bakmaları hasebiyle göz isabetine mübtela eder.

Bu hadis-i şerifin esrarı :

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

(maesabe min musîbetin fil-ardı velâ fi enfüsiküm illâ fi kitâbin min kabli enraeha inne zalike alellahi yesîr likeylâ te'sev alâ mâ fateküm velâ tefrahû bimâ âtaküm vallahü la yuhubbü külle muhtalin fehûr)"ey insanlar, afakî ve enfüsî isabet eden musibet ve afetler, alem ve cisminiz yaratılmadan levh-i mahfuza yazılmıştır. Yakın ilmiyle biliniz ki benim size verdiğim servet ve zenginlik, sizin kazanmanız, korumanız ve tesirinizle asla ilişkisi

yoktur. Sizin malınız ve evladınızdaki yok olan şeylerde önem vermemeniz ve gafletinizin bir tesiri yoktur. Şu halde hayırın inmesinin fevti ve şerrin inmesinde asla üzülmezin. Zira hepsi mukadderdir ve size gelen servet ve zenginliğe de kibir ve iftihar etmeyin." Hadid 22, 23.

" وَعَلَىٰ حَيْبَالِهِ وَعَلَىٰ حَيْبَالَاتِ أَهْلِ بَيْتِهِ " (ve alâ hayalihî ve alâ hayalâti ehli beytihi)

Şimdi hayal alemi, heyula, alemlerin toplamıdır ki, aslı hakikat-i Muhammediyedir. İsimlerin ve eşyanın hakikatlerinden zahir olan şuûnat-ı ilahiyyedir.

Hz. Rasûl " النَّاسُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا ابْتِغَاهُوا " (en-näsü niyamün feiza matû intebehû) "İnsanlar uykudadır, öldüklerinde uyanırlar" buyurmuşlardır. Ki şu görünen mahsûsatı uyku, uykuyu da hayal buyurmuşlardır. Dünyada her şahıs hayal ile mukayyettir. Dünya ehli maişet hayaliyle, ahiret ehli zevk-ı cennet hayaliyle kayıtlı olup, Allah ile huzurda olmadığından daima uykudadırlar. Berzah ehli, kabir aleminde kabirde olan cennet bahçeleriyle kayıtlıdır. Şakî ehli cehennem çukurlarıyla hayaldedir. Fakat dünya hayalinden bir derece uyanıktır. Sonra mahşer ehli de hesap ve azap hayalleriyle mukayyedir. Fakat kabir hayalinden bir derece uyanıktır. Sonra cennet ehli cennette cennet nimetleri ile hayaldedir. Ateş ehli cehennem azabıyla hayaldedir.

" وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ " (vemen kane fi hazihî aww'ma fehüve fil-ähireti a'mâ) İsra-72 bu dünyada ama olan ahirette de amadırlar. Dünyada hayal perdesini tevhid nuruyla keşfedenler, ahirette huzur maallahdadır. Ancak ademoğlu bu makamda uyanır, cemalullahı müşahede eder.

Nitekim hazret-i Musa: فَسَأَلَ لَأَهْلِهِ امْكُفُوا إِنِّي أَنتُ نَارًا (fekâle liehlihimeküsü innî ânestü naran) "Yani hazreti Musa ehline "Ben karşıda bir ateş görüyorum, size ondan bir parça getireyim" dediğinde o ağaçtan " إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاصْلَعْ نَعْلَيْكَ " (innî ene rabbüke fala' na'leyk) " sözünü işitti. "Ya Musa, dünya ve ahiret alakasını hayalinden çıkar. Mukaddes bir makamdasın" Hazreti Musa mukayyed olan ağaçtan sözü işitince rabbini mukayyed olmadığı itikadındaydı. Sonra: " إِنِّي أَنَا إِلَهُ إِلَّا أَنَا " (innî enellahü lailahe illa ene) "Ya Musa, bütün eşyada tecelli eden benim. Benden başka vücut yoktur." Ta ha 10, 12, 14.

Ancak zatımı kible edin. Şu halde kible ikidir: 1-Cesedin kiblesi Ka'be, 2-Ruhun kiblesi Allah'tır. " فَأَيُّمَا تَوَلَّوْا فَنُفُوسُكُمْ وَجْهَ اللَّهِ " (feeynema tüvellü fesemme vechullahi) " ruh kiblesidir. Sen ruhun kiblesini mahsûsat ve makulattan çıkar. Hakiki kibleye yönel. Bu makamda, Yunus Emre:

"Ehli dünya dünyada - Ehli ukba ukbada,
Her biri bir sevdada - Bana Allahım gerek"

Yirmidokuzuncu hadis

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا غَضِبَ عَلَى أُمَّةٍ لَمْ يُنَزِلْ بِهَا الْعَذَابَ
غَلَّتْ أَسْعَارُهَا وَاقْصُرَتْ أَعْمَارُهَا وَكَمْ تَرَبَّحُ تِجَارُهَا
وَ حُبِسَ عَنْهَا أَمْطَارُهَا وَكَمْ يَعْزِرُ أَنْهَارُهَا وَ سُلِّطَ عَلَيْهَا
أَشْرَارُهَا

(innellahe azze ve celle iza gadıbe ala ümmetin lem yünzil bihe l-azabe gallet es'aruha ve kasurat a'maruha ve lem terbah tüccaruha ve hubise anha emtaruha ve lem yazir enharuha ve süllita aleyha eşraruha)

Yani " Allah azze ve celle bir ümmete öfkelendiği vakit, onların ısyanları sebebiyle israil oğulları gibi suretleri domuz ve maymun suretine döndürülmekle zahiri azap olmaz.

Ancak gıdalarının pahasını yükseltmek, ömürleri kısa olarak kabzolanmak, tüccarı ticaretinin bereketini bulamaz. Zamanında yağmur yağması hapsolunur, nehirlerin suları azalır. Üzerlerine insanların şerlileri musallat olur." Camius-sağîr S-105 no: 1679 Bunlar bâtinî azaptır. Izdırap ve geçim darlığı ile hayatlarını mahvederler.

Bu hadis-i şerifin esrarı : Allah teala buyurdu :

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ

(zaheral-fesadü fil-berri vel-bahri bima kesebet eydin-nasi)

Yani "Karada ve denizde ortaya çıkan fesad, kendi elleriyle kazandıkları masiyet ve günahlarıdır."Rum- 41.

Bu ayetler, bu hadisler kader sırrına aykırı değildir. İnsanların çoğu his ve akıllarını ve nefs-i emmarelerini sarfederek tevhidin hakikatinden cahil ve gafil olup şeriatin hükümlerinden tecerrüd etmişlerdir.

Arifler ise kader sırrına muttali' olup, kahırdan üzüntü ve esef, lutfundan sevinç ve sürur etmezler.

Şimdi akıl mertebesinde " وَعَلَى عَقْلِهِ وَعَلَى عُقُولِ أَهْلِ بَيْتِهِ " (ve ala akliihî ve ala ukuli ehli beytihi) ile ahirihi ... buyurarak şeriat sırrını ve hükümlerini isbat etmiştir ki, hazret-i cem'dir. Şimdi akıl tasavvuf lisanında dört çeşittir: 1-Akl-ı evveldir. İlim sıfatının nurundan yaratılmıştır وَمَا وَالْقَلَمُ نَسْفُورُونَ (nun vel-kalemi vema yesturün) "nun" zat ildir ki ümmül-

kitaptır. وَالْقَلَمُ (vel-kalemi) kalem-i ala ki akl-ı evvel ilm-i zattan kalemin istidadı nisbetinde ilim almıştır. Akl-ı evvel imam-ı mübindir. Akl-ı evvelin levh-i mahfuza yazılışı kitab-ı mübindir. "أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ عَقْلِي" (ev-velü ma halakallahü aklî) "ilm-i ilahiyeden en evvel zuhur akıldır. Halkıyye hakikatlerinin ilahi hakikatlere en yakını, akl-ı evveldir.

2-Akl-ı kül: Akl-ı Muhammediyyenin nurundan yaratılmış olan Cebraildir. Doğru bir mizandır. Onun eliyle mizana akıl verilmiştir. " وَوَضَعَ الْمِيزَانَ (ve vadaal-mîzane)

Rahman-7-8 "Mizanı(dengeyi) o koydu, sakın o dengeyi bozmayın" delildir. Mizanın iki gözü vardır: Birisi hikmet, ikincisi kudrettir. Mizanın iki tarafı vardır : Biri muktezayı ilahiyeye,

biri muktezayı halkıyye. İki kuvveti vardır: Biri irade-i ilahiyye, biri halkıyye kabiliyetlerinin muktezası. Mizanı adaletle koyup asla zulüm yoktur.

3-Akl-ı mead: Dine ve ahirete alakalı olan akıldır.

4-Akl-ı maas: Sırf dünya işlerine ait olan akıldır.

Misal: Güneş akl-ı evvel, feyzi ilm-i zattan alıp, güneşin suda görünmesi akl-ı küldür. Feyzi akl-ı evvelden alır. Akl-ı mead, suda görünen güneşin ziyası, su vasıtasıyla insan kalbine ahiret işlerini öğrenmek için gelen emir ve yasaklardır.

Akl-ı meadın bir gözü vardır. O da fikirdir. Fikir vasıtasıyla ayet ve hadisten ictihad hasebiyle zan ifade eder. Halkın itikadınca şer'i delillerden sayılır. Arifler ise sırf akl-ı evvelden almaları hasebiyle ulemâ-yi kat'idir. Bu makamda Bayezid-i Bistamî efendimiz rusüm alimlerine karşı:

أَخَذْتُمْ (ehaztüm) عَلِمْتُمْ مَيْتًا عَنْ مَيْتٍ ، أَخَذْنَا عَلِمْنَا عَنِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ ilmeküm meyyiten an meyyitin , ahazna ilmeena anil-hayyillezi la yemûtü) "siz ilminizi ölüden ölüye , biz ise ilmimizi ölümüz diri olan Alahtan aldık" buyurmuştur. Akl-ı maas ise kitap ve sünnete müracaat etmeyip, sırf vehimleri kuvvetiyle aldıkları ilimdir. "فَيْل"

الْخَسْرَاءُ صُونَ) kutilel-harrasûn) "Akıllarını vehm u hayale karıştıran felsefe hakimleri, avam cahilleri ve masonlar helak olsun." Zariyat - 10.

«Otuzuncu hadis

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حَمَرَ طَنَةَ آدَمَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَكَيْلَهُ ثُمَّ أَخَذَهَا بَعْدَهُ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا قَطَعَهَا بِيَدِهِ فَخَرَجَ فِي يَمِينِهِ كُلُّ نَفْسٍ طَيِّبَةٍ وَخَرَجَ فِي يَدِهِ الْأُخْرَى كُلُّ نَفْسٍ خَبِيثَةٍ ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ حَتَّى خَلَطَهَا فَلِذَلِكَ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَالْمُؤْمِنَ مِنَ الْكَافِرِ وَالْكَافِرَ مِنَ الْمُؤْمِنِ

"İnnellahe azze ve celle hammera tînete âdeme erbeîne yevmen ve leyleten sümme ahazaha ba'dehü sümme kâle hakeza kataaha biyedihî feharace fî yemînihi küllinefsin tayyibetin ve haraca fî yedihil-uhra küllü nefsin habisetin sümme şebbeeke beyne asabihi hatta halleta felizalika yuhricül-hayye minel-meyyiti vel-mü'mine minel-kafiri velkafira minel mü'mini "

Muhakkak Allah azze ve celle ademin çamurunu kırk gün kırk gece kudretiyle yoğurdu. Sonra çamuru ikiye taksim etti. Ademin sağ omuzundan tayyib nefisler çıktı. Sol omuzundan şakî nefisler çıktı. Bunları celal ve cemal parmakları ile karıştırdı. Onun için bir kafirden bir mü'min doğdu. Hazreti İbrahim gibi bir mü'min muvahhid doğdu. Bir mü'minden de bir kafir doğdu. Hazreti Nuhun evladı gibi. İmam Ahmed Müsned C 3 no : 311

Allah teala buyurdu :

وَأَذَقَا رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْتُونٍ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَتَقَشَّتْ فِيهِ مِّنْ رُّوحِي فَقَعَا لَهُ سَاجِدِينَ

(ve zi kale rabbüke lilmelaiketi innî hâlikun beşeran min salsalin min hamein mesnûn feiza sevveytüühü ve nefahtü fihi min rûhî fekaû lehü säcîdîn) .." Rabbin meleklerle, dört unsurdan beşer halkedeceğim diyerek hitap etti." Hıcr 28, 29.

Ayet-i kerimedeki "حَمَإٍ" hamein kelimesi kokmuş çamur,

"مَسْتُونٍ" mesnûn üzerine döktüğü su, "صَلْصَالٍ" salsalin hava vasıtasıyla kuruttu. Testi gibi ses vererek kuruması. Bunlar tesviye .ve kemal bulduğunda "ruhumdan nefhettim" buyurdu. Ademin kırk gün amelîyatının hikmeti, hilafete layık bir vücut yaratmasıdır ki " خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمَنِ " (halakallahü Adeeme alâ suuretîr-rahman) Allah Ademi rahmanın suretinde yarattı "hilafetine delildir.

"وَعَلَى رُوحِهِ وَعَلَى أَرْوَاحِ أَهْلِ بَيْتِهِ"

(vealâ rûhîhi ve al^â ervahı ehli beytihî) Ruh: Hakikat-i Muhammediyyenin hayat isminin mazharıdır. Bütün peygamberlerin, velilerin ve mü'minlerin ruhları, onun nurundan yaratılmıştır.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَنْ نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَنَّهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

(vekezalike evhayna ileyke ruhan min emrina ma kunte tedrî mel kitabü velel-imanü velakin caalnahü nûran nehdi bihi men neşâü min ibadina veinneke letehdî ila sıratın

müstekîm) Yani "Sana hayat sıfatımızdan ruh-u azamî vahyettik. Bu ruhu nurla aydınlattık. Senin vasıtanla dilediğimiz kullara hidayet ederiz. Halbuki ruh ve nur verilmezden önce kitap ve iman bilmezdin. Zira sen ama-i rububiyyette şey'iyyetüş-şüyundun. İlimimde sabit idin. Sonra sende hidayet etmek ruh-u azamî vahyettim. Şey'iyyet-i vücutta alemlere rahmet oldun. Ki lahût, ceberût, melekût, misal, mülk alemlerini elinde muşahhar kıldım. Ademin ruhu ruhundan bir nefhadır. Dünyada ve ahirette senin ruhun ve nurun hakimdir. " يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا "

(yevme yekumurruhu vel melaiketü saffen) Nebe'-38 Ruh ve melekler saf saf olup durduğu gün... ayeti delildir. Mahşerde şefaati kübra senindir. Makamın mahmuddur. Bütün kainat sana hâmidir. Sen de benim ahadiyyet-i zatıma hâmidisin. Ben mahmudum. Vücutta ben asılım, sen fer'isin. Marifette sen asılısın, ben fer'iyim. Sen bilinmeyince ben bilinmem." Şûra-52.

" إِنَّكَ مَيِّتٌ وَأِنَّهُمْ مَيِّتُونَ "

" Sen de ölüsün, onlar da ötüler." Zümer-30. Bu ayet-i celile ama-yı rubûbiyyete aittir.

Halbuki : وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا : (vela tahsebennellezine kutilû fi sebilillahi emvate) Siz Allah yolunda öldürülen şehidlere ölü demeyin." Acaba onlar yerler içerler mi? sualine cevaben :

بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ (bel ahyäün inde rabbihim yürzekûn)

"Onlar diridir, rableri nezdinde rızıklandırılmışlardır".

Acaba rızıklanmış olduklarına malumatları var mıdır? Sualine cevaben: " فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ " (ferihîne bima âtâhümüllahü min fadhlihî) "Onlar, Allahın verdiği nimetlere ferah ve sürurdadırlar." Al-i İmran 169, 170.

" يَسْئَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي " (yes'elûneke anirruhi kulirruhu min emri rabbî) "İsrailoğulları alimleri hazreti rasûle ruhdan sordular. "Habibim, ruh emir alemindedir." İsra 85. Yani senin ruh-u azamından şahıslara mukayyed olarak tecelli eder. Zatını bilmek onlarca malum değildir. Fiileri ve sıfatlarıyla bilinir. Bir hastada fiil tasarrufu kalkar. Uykuda sıfat tasarrufu da kalkar. Ruhun mevcut olduğuna delildir.

Otuzbirinci hadis

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَخْلُقْ بِيَدِهِ إِلَّا ثَلَاثًا وَقَالَ لِسَائِرِ الْأَشْيَاءِ كُنْ فَكَانَ خَلْقَ اللَّهِ الْقَلَمَ وَأَدَمَ وَالْفِرْدَوْسَ بِيَدِهِ وَقَالَ لَهَا وَثَاتِي وَجَلَالِي لَا يُجَاوِرُنِي فِيكَ بَخِيلٌ وَلَا يَشُمُّ رِيحَكَ دِيوُثٌ

(innellahe teala lem yahluk biyedihii illa selasen : ve kâle lisaiiril-eşyai kün fekane, halakallahül-kaleme ve ademe vel firdevse biyedihii ve kale leha ves'etî ve celalî lâ yücavirunî fike bahîlün ve leyeşşümmü rihaki deyyûsün)

Yani "Cenab-ı Allah teala bütün eşyayı "kün" kelimesiyle icadetti. Fakat üç eşyayı ki 1-Kalem-i alâ, 2-Hazret-i ademin vücudu unsurîsi, 3-Firdevs-i alâyı kudret eliyle yarattı: Firdevs-i alâ'ya buyurdu ki "izzet ve celalime kasem ederim ki, iki çeşit insanı sende iskan edip daim yaklaştırmam 1-Cimri, 2-Deyyus ki, ailesini namahremden korumaz ve cennetin kokusunu duyamaz." Kenzü'l-ummal C -6 no: 15135

Bu hadis-i şerifin esrarı :

وَعَلَى نُورِهِ وَعَلَى أَنْوَارِ أَهْلِ بَيْتِهِ بَعْدَهُ تَجَلِّيَاتِ الْأَنْعَالِيَّةِ

(ve laâ nûrihî ve alâ envari ehli beytihi biadedi tecelliyatil-ef'aliye) Allah teala buyurdu :

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ
الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ
زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ

(Allahü nûrussemavati vel-ardı meselü nûrihi kemişkâtin fi hä mısbah elmısbahu fi-zücacetin ezzücacetü keenneha kevkebün düriyyün yûkadü min şeceratin mübaraketin zeytûnetin la şerkiyyetin vela garbiyyetin yekadü zeytüha yüdüü ve lev lem temseshü nar nurun ala nur yehdillahü linurihi men yeşa) "Cenab-ı Hak yeri ve gökleri hakikat-i Muhammediye nuruyla aydınlatır. Onun nurunun misali mişkât yani fener demek sadr-ı Muhammedî, zücade kalbi Muhammedî, mısbah zat-ı nefse koyduğu nur, zahir nübüvvetinin nuru, kainata parlak yıldız, onun ziyası mübarek şecere olan hazreti İbrahîmdir. O zat yahudi olup da yahudiler gibi batıyı, hristiyan olup da hristiyanlar gibi doğuyu kendine kıble edinmedi. Fakat Kabeyi bina edendir. Hazreti Rasûl gönderilmese bile o batınî nübüvvetiyle nurun ala nurdur. Fakat zahiri nübüvvetiyle Cenab-ı Hakkın dilediğine hidayet eder." Nur-35. Bu ayette beş nur buyurdu : 1- Zat-ı nefsi, asıl nur. 2-Amelî nur, 3-Vucudî nur, 4-Bedenden çıkış nuru ki, mercii nurdur. Şimdi Ademin unsuru tamam olduğunda "

فَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي (fenefahütü fihi min rûhi) "ruhumdan ona üflediğimde .." Hıcr-29 ayetinin beyanı üzere Ademin kalbinden hakikat-i Muhammediye tarafına gelen nur beşincidir. Hakikat-i Muhammediyeye değişik kapılar açılır. Başlıca iki kapı açılır :

1-İlim kapısı : "إِنَّا مَدِينَتُ الْعِلْمِ وَعَلَيْهَا بَابُهَا", ene medinetül - ilmi ve aliyyün babüha "Ben İlim şehriyim, kapısı Hz. Alidir" buyurmuştur.

2-Ali kapısı : "لَا فَتَى إِلَّا عَلِيٌّ لَا سَيْفَ إِلَّا ذُو الْفِقَارِ" (la feta illa aliyyün la seyfe illa zülfikar) sözüyle kadrini isbat etmiştir. İlim şerefi iki çeşittir:

1-Zahir ilim ki, bütün zürriyeti ve evladları bu ilimde ortaktır. Her insan idrak eder. Zahir ilim o kalbde bir kuvvettir. Hayvanlar bu zahir ilminden mahrumdur ki, kullukla mükellefiyetleri yoktur. Geometri ilmi, tıp, astronomi, aritmetik, şeriat, bütün sanatlar, ziraat, ticaret gibi bunların hepsi zahir ilmidir.

2-Batın ilmi: Her kişi idrak edemez. O gayet azizdir. İlmin sebepleri üçtür :

1-Beş duyu: Beş zahiri ve beş batınîdir. Bunlar vasıtasıyla gökteki yıldızların devir ve hareketlerini bilir. Denizde balıkları, havada kuşları avlar. Atom ilmi, radyo ve tayyareler gibi diğer fenler de dahildir.

2-Akl-ı selim: Bütün fenleri aklın fikir kuvvetiyle idrak eder.

3-Haber-i sadık: Ki, şeriat ilmidir. Zahirî ilimler, bütün müctehidlerin ilmi haber-i sadıkta dahildir. Bu ilme tefsir birrivaye denir. İlm-i batına da te'vil biddiraye denir. Te'vil biddiraye. Te'vilat-ı necmiye, Şeyh-i Ekberin fütûhâtı v.s.dir. Şeyh-i Ekber bu ilmin nihayeti olmadığını; تَعَتْ كُلُّ

حَرْفٍ بَحْرًا لَا سَاحِلَ لَهَا (tahte külli harfin bahrun la sahil leha) yani "Kur'anın her harfinin altında sahilsiz derya vardır" buyurmuştur. Şu halde Kur'anda yirmisekiz harf

yirmi sekiz peygamberin vücud ve ümmet ve kanunlarına aittir.

Şimdi kalbin kapıları, mü'minlerin kalbi masivadan boş olursa uyku aleminde rüya ile istikbalde olacakları keşfeder.

Kalbi fikri dünya ile meşgul olursa laşe olarak yatar, merkep olarak kalkar.

Şimdi bir mürid riyazat ve mücahedesini Züleyha gibi kalbini ve kötü ahlak putlarını kırıp, zahirî duyularını tatil eylese ve can u gönül ile bir halvette "Allah Allah" dese, ona melekût alemi keşfolur. Mü'minlerin rüyada gördüğünü yakaza halinde müşahede eder.

" وَكَذَلِكَ نُورِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ " (vekezalike nuri ibrahime melekütessemavati vel-ardı) "En'am-75 böylece biz kesin iman edenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin melekutunu gösteriyorduk " delildir.

Otuzikinci hadis

إِنَّ قُلُوبَ ابْنِ آدَمَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ يُقَلِّبُهَا
كَيْفَ يَشَاءُ

(inne kulübebe Ademe beyne ısbeyni min asabır-rahmani yügallibüha keyfe yeşâu)

Hazreti Rasul Efendimiz çok defa :

يَا مُقَلِّبِ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ (ya mukallibel-kulubi sebbit kalbi ala dinike)" yani "Ey kalbleri çeviren Allahım, kalbimi dininde sabit eyle" diyerek dua ederdi. Hazreti Enes: " Ya Rasulallah, sana iman ettik, getirdiğin kitaba da iman ettik, bizim üzerimize korkar mısın?" dediğinde, cevaben: "Adem oğlunun kalbleri Rahmanın iki parmağı arasındadır, dilediği gibi çevirir." buyurdu. Yani kulunu ezeli ilminde istidat ve kabiliyeti üzerine kevn aleminde zamanı geldiğinde hayır ve şer tarafına çevirir. Allah teala buyurdu :

"الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ" (ellezine amenü ve tetmeinnü kulubühüm bizikrillahi ela bizikrillahi tetmeinnül-kulub) Ra'd-28. Yani ancak yakini imanla kalb sek ve ızdıraptan salim olur. Ey mü'minler, dikkat edin ki, ancak Allahı zikirle kalb yakine, nefsi natika emmare, levvame, mülhemedden soyunup nefsi mutmainne olarak velayet kapısına gelir.

Bu hadis-i şerifin esrarı :

" وَعَلَى قَلْبِهِ وَعَلَى قُلُوبِ أَهْلِ بَيْتِهِ بَعْدَ تَجَلِّيَاتِ الْأَسْمَانِيَّةِ " (ve ala kalbihi ve ala kuulubi ehli beytihi biadedi tecelliyatil-esmaiye) Şimdi zikrin mertebeleri yedidir.

1-Zikr-i nefsi : Hayvani ruhun lisanen zikri.

2-Zikr-i aklî : "وَأَنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا" (vein teuddü ni'metellahi la tuhsûha) İbrahim-34 " Allah'ın nimetini sayacak olsanız, sayamazsınız" zat-ı hakkın eşyada fiillerini müşahede etmek aklî zikirdir.

3-Zikr-i kalbî : Melekûtun müşahedesi

4-Zikr-i ruhî : İlahi sıfatların müşahedesi

5-Zikr-i sırrî : Makam-ı Musa münacatı

6-Zikr-i hafî : Müşahede-i cemal

7-Zikrullah : Kulun fenafillah makamında hakkın sıfatı zatını zikreder. Kul fani olur. Hadis-i şerifdeki " esaiburrahman" rahman-ı ilahiyye dört çeşittir :

1-Rahmet-i icadiyye: Ama alemde müstehek olan mevcudatı vücut sahnesine getirmesi.

2-Rahmet-i imdadî: Ruhlar alemde nefsi-natikaya ruh vermesi.

3-Rahmet-i hukmiyye: Şehadet alemine getirdiği mevcudatta cemal-i mutlak ve kemal-i mutlakını müşahedesi.

4-Rahmet-i hasa: Ahirette sırf mü'minlere aittir. Şimdi icadiyyeye sebep "وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ" (vecaalna minel-mai külle şey'in hayyi) Enbiya-30 Canlı herşeyi sudan yarattık, dir.

Nurdan vücuda labis olup cemal-i mutlaka müşahedesinden nurdan...zahir oldu. Bütün peygamberlerin nuru ve vücudu. İkinci terinden bütün meleklerin nurudur.

Üçüncü terinden bütün evliya, bütün mü'minler, bütün mevcudatın arzdan arşa kadar nuru ve hakikat-i eşyadır. Sonra mevcudatı rahmet-i imdadiyyesiyle hakikat-i Muhammediyyenin ruhundan her birerleri ruhanî vücud giyip "كُنْتُ نَبِيًّا وَأَدَمُ بَيْنَ الْمَاءِ وَالطِّينِ" (küntü nebiyyen ve Ademü beynel-mai vetîni)" hadisinin irşadiyle ruhlar alemde bütün peygamberlere ve evliyaya muallim olup kemal-i mutlak ve cemal-i mutlak tecellisinde bize أَلْتُمْ بِرَبِّكُمْ (elestü birabbiküm) buyurduğunda bizler cümleten "بلى" bela diyerekten cevapta bulunduk. "Adem su ile tıyn (balçık) arasında" demek, Adem unsur vücuduyla henüz maddeten zahir olmamış idi. Sudan murat suyun hakikati ve hüviyetidir. "وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ" (ve caalna minel-ai külle şey'in hayyi) delildir. Maddi su müvellidül ma (oksijen), müvellidül humûza (hidrojen) den oluşur. Su galip olursa hayat zahir olur. Humûza galip olursa ateştir. Hayy u kayyuma rucu' eder.

İmdad-ı rahman olmasa bütün mevcudat fani olur. Hakikat-i Muhammediyye bütün peygamberleri ruhlar alemde talim edip, her birerlerine asırlarındaki halkın istidadına göre feyz-i akdesten aldığı rahmet-i imdadiyeden kitap verip, ilimleri hasebiyle cisim alemine gönderdi. Unsur vücutlarıyla zat-ı hakkın kemal ve cemalini bildirmek için ümmetlerine rahmet-i hukmiyyenin tecellisidir.

Şimdi kalb-i Muhammediyyenin unsuru dördtür.

1-Evvel ismi: "أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ نُورِي" (evvelü ma halakallahü nûrî)

Allah önce nurumu yarattı,

2-Batın ismi : Ruhlar alemde ruhlara muallim olması.

3-Zahir ismi: Bütün peygamberlerin hazreti peygamberin vekili olarak gelmesi. Bilahere kendi vücut unsuruyla zahir ve görünmesi, ashabını terbiye edip sonra gelecek ümmetlerini onların yolu üzerine :

عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ

(ulemaü ümmeti keenbiyai beni İsraille)
Ümmetimin alimleri Beni İsrail'in peygamberleri gibidir

4-Ahir ismi: Suyun buhar olup aslına urucu gibi baka aleminde şefaati ve imdadı.

Otuzüçüncü hadis

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَالتَفَتَ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَيُّ عَبْدِي أَنَا حَيْرٌ مِمَّا التَفَتَ إِلَيْهِ فَإِنِ التَفَتَ الثَّانِيَةَ وَالثَّلَاثَةَ قَالَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنِ التَفَتَ الرَّابِعَةَ أَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ

(innel-abde iza kame illessalati feltefete kale lehü rabbühü ey abdî eene hayrun mimeltefete ileyhi, fein iltefete s-saniyete vessalisete kale lehü mislü zalike, fein iltefeter-rabiate a'radallahü anhü)

Yani "Kul namaza kalktığına sağına soluna iltifat ederse, rabbisi hitap eder "ey kulum senin başkasına iltifatından ben hayırlıyım" buyurur. İkinci, üçüncü iltifatında yine hitap eder. Dördüncüde hak kulundan yüz çevirir." Allah teala buyurdu :

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى قَالَ رَبُّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَ قَدْ كُنْتُ بَصِيراً

(ve men a'rada an zikrî feinne lehü meişeten danken ve nahşuruhü yevmel kıyameți a'ma kale rabbi lime haşerteni a'ma ve kad küntü basıra) " Her kim beni zikirden yüz çevirirse, dar bir maişetle müptela olur. Biz onu ahirette ama olarak haşrederiz. O kul söyler " Ya rabbi beni niçin kör olarak haşrediyorsun? Ben dünyada görüyordum" der." Ta ha 124.

Bu hadis-i şerifin esrarı :

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا نَفْسِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَنْفَاسِ أَهْلِ بَيْتِهِ بَعْدَ تَجَلِّيَاتِ الذَّاتِيَّةِ
(Allahümme salli ve sellim ala seyyidina nefsi muhammedin ve ala enfasi ehli beytihi biadedi tecelliyatiz zatiye)
Şimdi nefis-i hakikat-i Muhammediyye yaratılmamış olan ruh-u kudüsün tecelli ve nurudur.

Şimdi hadis-i şerifteki iltifat meselesi :

Ruh-u kudüsün namaz kılanın kıyam, rukü' ve sücudda teveccühüdür. Ka'dede ruh-u azam olan hakikat-i Muhammediyyeye teveccühüdür. Bütün mahsûsatın ruhu yaratılmıştır. Ruhların ruhu olan ruh-u kudüs ile kaimdir. Ruh bedeni tasarruf eder. Ruh-u kudüs ruhları tasarruf eder. "فَايَسًا تَوَلَّوْا نَفْسَهُ وَجْهَ اللَّهِ" (feeynema tüvellü fesemme vehullahi) ruh-u kudüstür. Ruh nefesine mağlup; sırf beşeriyet hükümleriyle hırs, tamah gibi dünya işlerine meşgul olursa ismi emmare olup menşei olan asli alemden mahrum olup siccînde mana sûretinde inkılab olup hayvanî sıfatta tabiatında esir olur.

İnsanda az yemek, az uyumak, az konuşmak, halktan uzlet etmek, daimi zikir ve tamam fikir ile ruhaniyet işleri galip olursa beşeriyet heykeli letafete inkılab edip melekler gibi tayy-i zaman tayy-i mekan yapar.

Eğer fenay-ı ef'al, fenay-ı sıfat, fenay-ı zat umuru ilahiyye galip olup nafilerle yaklaşma ve farzlarla yaklaşma ile ruh-u kudse nail olur, hak onun gözü, kulağı ve lisanı olur. O kulun fiilleri, hakkın fiilleridir. Hazreti İsanın ölüye hayat vermesi, körlere göz vermesi gibi. Hazreti Musaya da sıfatıyla mükalemesi, Hazreti rasûle zatıyla tecellisi hep kudüs ruhun hükümleridir. Küh-ü zat ganiyyün anil-alemindir.

Fakat ruh-u kudüs üç türlü tecelli eder :

1- اِنِّي اَنَا (inni ene) ki ahadiyyettir. İsimlerden ve sıfatlardan, hakkıyyet ve halkıyyetten münezzehtir sıfatları sırf zat-ı ahadiyyettir.

2-Hüviyyettir. Ki hüviyyeti ahadiyyete mülhaktır. Ki ahadiyyetin ayıdır.

3- اِلَى اَنَا (ila ene) dir ki onun varlığıdır. Ki hüviyyet ve ahadiyyete mülhaktır.

Bu mertebede hakkın bize karşı zuhuru, sıfat-ı zatiyyesidir : Vücut, kadem, beka, vahdaniyet, muhalefetün lilhavadis, kıyam binefsihi. Bu altı sıfata imanla mükellef hakkalyakin. Bu makamın sahibi, tecelli-i ahadiyyet-i zat olan hakikat-i Muhammediyye, makam-ı mahmud burasıdır. Bu makamın menzili vahıdiyyettir. Fevki, künh-ü zattır.

Şimdi ayet-i kerimede "مَعِيشَةً ضَنْكًا" (maişeten danken) bi'r-rivaye kabir azabıdır. Bi'd-diraye maişet darlığı, nefis-i natıkanın süfli aleme teveccühüdür. Asıl aleminden perdelenip, dünya zinetiyle aldanarak dünya malı çoğaldıkça, hırsı, tamahı artmasıyla maişet darlığında kalır. Tamamıyla aslını unutup a'ma olarak haşrolunur.

Arifler buyurdular ki, bir mürid mürşidinden aldığı zikir telkininden yüzünü çevirirse, kalbi karanlıkta kalıp zahiren dünyada her ne kadar zengin olsa da maişet darlığına müptela olur. Ahirette büyük azaba girer. Zikrine devam eden müride maişet darlığı gelmez. Kalb genişliğiyle tevekkül onda zahir olur. Daima küllî zenginliğe nail olur. Halktan yüzünü çevirip daima teveccühü Allah'adır.

Otuzdördüncü hadis

إِنَّ النُّطْفَةَ إِذَا اسْتَقَرَّتْ فِي الرَّحْمِ فَمَضَى لَهَا أَرْبَعِينَ يَوْمًا
جَاءَ مَلِكُ الرَّحْمِ فَصَوَّرَ عَظْمَهُ وَ لَحْمَهُ وَ دَمَهُ وَ شَعْرَهُ وَ
بَشْرَهُ وَ سَمِعَهُ وَ بَصَرَهُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَذْكَرُ أَمْ أُنْثَى
يَا رَبِّ أَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ فَيَقْضِي اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَا شَاءَ ثُمَّ
يَقُولُ أَيُّ رَبِّ أَجْلُهُ فَيَقْضِي اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَا شَاءَ
فَيُكْتَبُ ثُمَّ تُطَوَّى الصُّحُفُ فَلَا تُنْشَرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

(innennutfete izestekarrat firrahmi femada leha erbeine yevmen cae melekürahmi fesavvera azmehü ve lahmehü ve demehü ve şa'rahü ve beşerahe ve sem'ahü ve sbasaranü feyekulu ya rabbi ezekerun em ünşa , ya rabbi eşekıyyün em saidün feyakdillahü azze ve celle ma şae sümme yekulu : ey rabbe eccilhü feyakdillahü azze ve celle ma şae feyüktebü sümme tütvassuhufu fela tünşeru ila yevmil-kıyameti)

Yani "Ana rahmine düşen nutfe annesinin kemikleri ve saçları altında kırk gün bekleyerek kana dönüşür. Mahud kan kırk gün sonra katılaştır, kırk gün sonra et olur. Rahim meleği gelir : Kemiklerini, etini, kanını, saçını, derisini, işitmesini, görmesini şekillendirir. Sonra melek

rabbinden erkek mi kadın mı şaki mi said mi, diye sorar. Allah dilediği gibi kaza eder. Sonra eceli ne kadar diye sorar. Allah dilediği gibi kaza eder. Bu hükm-ü ilahiye melek yazar. Defteri dürülür, kıyamete kadar açılmaz." Müslim kader bölümü -4

Bu hadis-i şerifin esrarı :

وَعَلَى جِسْمِهِ وَعَلَى أَجْسَامِ أَهْلِ بَيْتِهِ بَعْدَهُ تَجَلِّيَاتِ الصُّمَدَانِيَّةِ
(ve ala cismihi ve ala ecsami ehli beytihi biadedi tecelliyatis samedaniye)

Allah teala buyurdu :

وَالثَّيْنِ وَالرَّيْتُونِ وَ طُورِ سَيْنِينَ وَ هَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ
(vettini vezzeytünü ve turı sinine ve hazal -beledil-emin lekad halaknal- insane fi ahseni takvim) Yani "وَالثَّيْنِ" vettini " külli ilimleri toplayan, kevni maddeden mücerred ruh-u sultandır.

وَالرَّيْتُونِ " vezzeytünü" kevni maddeye taalluk eden, terbiyeyle, tedricen şeriat ve tarikat ilmiyle, kemaliyle riyazat ederek, sıfat-ı kevniyye olan, çekirdekten salim olan nefsi-natikadır.

وَالرَّيْتُونِ " veturi sinîne" hiss-i müşterek, hayal, vehim, müfekkire, hafıza ki batını beş hasedir, bunlar vasıtasıyla dimağa tasarruf eden akl-ı mead, akl-ı selimdir. وَ هَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ve hazal- beledil emin bütün isimlerin mazharı ve Allahın nazargahı olan kalb-i selimdir.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ lekad halaknal-insane fi ahseni takvim zulmeti ve nuru toplayan, yaratılıştaki bütün

yaratıkların afdalı, eşrefi ve ahteri vücuden azaları tam olan insan cismidir.

Şimdi rahmeten lilalemin olan hazreti rasûlullah efendimiz cismi ve beşeriyeti itibariyle ilk babası Adem, ilk annesi Havvadır. Hazreti Havvadan rahm-i Amineye gelinceye kadar beş yüz anneden doğarak beşyüz birinci annesi Aminedir.

Babaları hazreti Ademden hazreti İsmail'e gelinceye kadar peygamberden peygambere, hazreti İsmailden son pederi Abdullaha gelinceye kadar velayetten velayete tegallüb edip unsurunun güzelliğiyle kevn alemine teşrif buyurmuşlar.

وَتَقَلَّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ (vetakallübeke fissacidin) secde edenler arasında dolaşmanı da görüyor, ayeti delildir. Şuara-219. Yani seni fena fillahtan fenafillaha veli olan Abdullahın sulbüne geldiğini Kur'an haber veriyor. Vücudunun teşekkülü zulmet ve nurdan müteşekkil olduğu halde, nuru galip olup vücut unsuru da nur olmasıyla gölgesi yoktu. اِنَّا

بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ اِلَيْهِ (ene beşerun mislüküm yuha ileyye) Yani "Ben sizin misliniz gibi beşerim. Fakat sizin gibi beşer değilim. Allah tarafından vahyolunuyor." Kehf 110.

Şimdi süflî alemde taşlar çoktur. Fakat yakut cevheri itibarda ve şerefde diğer taşlara benzemez. Bütün mü'minlerin kiblegahı olan Kabe iki yönde anlaşılabilir: 1-Eşyanın hakikatleri, 2-İlahi hakikatler.

1-Eşyanın hakikatleri: Kabenin maddesi ve zahiridir. Cismi-i muhammediyyeyi temsil eder. Yirmi yedi metre yüksekliği, Kur'anda yirmiyedi peygamberin zikridir. Hacer-i esved hazreti rasûlün misali, bütün peygamberleri vücudunda

toplayan, hatemen nebbiyyin, alemlere rahmet olan ve kainatın hayatının bekasını temin eden cismi-i muhammedidir.

Bütün cesedlerin topraktan yaratıldığına işarettir. Hazret-i rasûlün Kabeyi tavafı, ruh-u kudsü tavafıdır. Bizim tavafımız ruh-u azamadır. Zat-ı rasûl zat-ı ahadiyetten haber verdi. Üç ilim de geldi. Üç ilim, manaya işaret olan ef'al, sıfat, zattır. Zatı hüviyyet, sıfatı eniyyet, ef'ali ehadiyyettir. Bu üç yekdiğerinin aynı olup bir vücuttur. Ruhların cesedlere tasarrufu gibi, ruhlara da ruh-u kuds tasarruf eder.

Bu gelen ilm-i ledün sultanıdır.

Bu gelen tevhid u irfan kanıdır.

Künh-ü zat malum olmadığından :

مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفٌ (ma arafnake hakka marifetike ya maruf) Ey bilinen Allahım, senin künh-ü hakikatini bilemedik" "وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا" ve kul rabbi zidni ilmen)

Taha - 114 ve rabbim benim ilmimi artır, de ! buyurdu.

Otuzbeşinci hadis

إِنَّ أَدْنَىٰ أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً لَيَنْظُرُ فِي مُلْكِهِ أَلْفَى سَنَةً
يَرَىٰ أَقْصَاهُ كَمَا يَرَىٰ أَدْنَاهُ يَنْظُرُ أَزْوَاجَهُ وَخَدَمَهُ وَسُرَّهُ
وَإِنَّ أَفْضَلَهُمْ مَنْزِلَةً لَمَنْ يَنْظُرُ فِي وَجْهِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ
كُلُّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ

(inne edna ehli cenneti menziletin leyenzuru fi mülkihi elfey seneten yera aksahü kema yera ednahü , yenzuru ezvacehü ve hademehü ve sürurahü ve inne efdalehüm menziletin lemen yenzuru fi vechillahi tebaraka ve teala külle yevmin merrateyni)

Yani "Cennet ehlinin en aşağısı, ikibin sene uzaklıkta ve genişliğinde olan mülküne baktığında, oturduğu köşkten yakını gördüğü gibi uzağı da görür. Hem zevcelerini, hizmetçilerini ve köşklerini görür. Cennet ehlinin derece yönünden en afdal, günde iki kere sabahda ve akşamda Allah taalanın cemalini müşahade eder." Buhari Rikak bölümü-51 Müslim İman bölümü-308 Tirmizi Cennet bölümü - 17

Bu hadis-i şerifin esrarı :

وَعَلَىٰ صُورَتِهِ وَعَلَىٰ صُورِ أَهْلِ بَيْتِهِ بَعْدَ تَجَلِّيَاتِ الْجَمَالِ

(ve ala suretihi ve ala suveri ehli beytihi biadedi tecelliyatil-cemaliye) Allah teala buyurdu :

وَيَسِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُوتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

(ve beşşirillezine amenü ve amilussalihati enne lehüm cennetin tecrî min tahtihal-enharu küllema ruziku kan kalu hazallezi ruzikna min kablu ve ütü bihi müteşabiha ve lehüm fiha ezvacün mutahhertün vehüm fiha halidun) Yani "Habibim mü'minleri ve salih amel işleyenleri müjdele. Muhakkak onlar için altından nehir akar cennetler vardır. Onlar her ne zaman cennet meyvelerinden rızıklandıklarında, renkte dünya meyvelerine benzer, lezzette muhtelif meyveleri tenavül ettiklerinde "biz bunlarla önce de rızıklanmıştık" derler. Onlar için hayızdan, tağavut ve tebevülden temiz zevceler vardır. Onlar cennette ebedidirler." Bakara 25. Ölüm arız olmaz.

Ayet-i celiledeki salih amel, dört hali toplamaktır ki 1-İlim, 2-Niyet, 3-Sabır, 4-İhlas.

Şimdi hazreti rasûlün sureti, Cenab-ı Hakkın cemel ve celal nurundan yaratılmıştır. Sağından sekiz cennet cemalinin nurudur. Soldan yedi cehennem celalinin nurudur. Birinci cennet, şeriat lisanında darus-selamdır. Hakikatte ameller cennetidir. Şeriatin emri üzerine salih amel işleyen abidler cennetidir.

Hazreti Yunus :

"Cennet babam mülküdür,

Bana miras verildi,

Zahitlere bir pula,

Onu satasım gelir," dediği bu cennettir.

İkinci cennet, şariat lisanında Cennetül-hulddür. Hakikatte mekasip cennetidir. İman ve itikadı kuvvetli olan mü'minler, terfian bu cennete girerler. "سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي ثَلَاثَ وَ سَبْعِينَ فِرْقَةً" Hazreti rasûl efendimiz (setefteriku ümmeti selase ve seb'ine fırkaten) " **Benden sonra ümmetim yetmişüç fırka olur. Yetmişikisi cehennem ehli, biri naciye fırkasıdır.** " "Onlar kimdir?" **sualine** " **Benim ve ashabımın itikadına ve imanına tabi olanlardır**" buyurmuştur. Üçüncü cennet, şariat lisanında Cennetül-me'va, hakikatte mevahib cennetidir. Bu cennette her milletten cömert olanlar ki mecus, yehud ve nasara gibi. Başlıca Hatem-i Taî mecusî olduğu halde bu cennet ehlindedir. "الَسَّخِيُّ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ وَلَوْ كَانَ فَاسِقًا" (essehiyyü yedhu-lul cennete velev kane fasikan) Yani "Cömert fasık olsa da cennete girer." hadis-i şerifi ile bu cennete işaret buyurmuştur. Dördüncü cennet, şariat lisanında Cennet-i naim, hakikat lisanında istihkak cennetidir. Bu cennet ehli ancak elüst hitabında, dünya alemine geldiklerinde aslî fitratlarını kaybetmeyenlerdir. لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ (lekad halaknal-insane fi ahseni takvim) " **and olsun, insan oğlunu en güzel kıvamda yarattık** Tin-4 Dünyadaki hayatlarında unsurların tabiatine meyletmeyenler, meczublar ve çocukluk deminde vefat edenlerdir.

Beşinci cennet, şariat lisanında Firdevs-i ala, hakikatte maarif cennetidir. Bu cennete isimlerin hakikatlerine arif olanlar girer. "وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا" (vealleme Ademel-esmae külleha) "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti- Bakara-31

delildir. Nihayetsiz isimlerin hakikatlerinin nurlarını müşahede ederler. Bu cennette maddi meyveler bulunmaz. Manevi zevk olan ılm u irfanla daima rızıklanır. Hazreti rasûl efendimiz bu cennet hakkında :

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ لَذَّةَ الشُّهُودِ" (Allahümme inni es'elüke lezzeteşşühüdi) "Allahım senden şuhud lezzetini isterim, buyurmuştur. Altıncı cennet, cennet-i ef'aldır. Hazreti rasûlün ef'alinin nurudur. Cennet'ül-faziledir. Dünyada fiillerinden fani olanların makamıdır. Her nefeste kudretini müşahede ederler.

كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ (külle yevmin hücvе fi şe'nin) Rahman-29

O her an yaratma halindedir,

"sanı gör günde yüzbin türlü sanat gösterir, kendini bildirmek içindir bu sanattan garaz"

Yedinci cennet, Cennet'üs sıfattır. Derecat-i rafia denilir. Dünyada sıfatından fani olanların makamıdır. "فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ" (fi mak'adi sıdkın inde melikin muktedir)

Kamer-55 Yüce Allahın huzurunda hak meclisindedirler " Kalam-ı zatı harfsiz, savtsız müşahede ederler. Sekizinci cennet, Cennetüz-zattır. Makam-ı mahmûd denilir. Sırf rasûlullah efendimize mahsustur. Makam-ı ahadiyyettir.

Otuzaltıncı hadis

إِنَّ أَهْلَ النَّارِ يَعْظُمُونَ فِي النَّارِ حَتَّى يَصِيرَ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ
أُذُنِ أَحَدِهِمْ إِلَى عَاتِقِهِ مَسِيرَةَ سَبْعُمِائَةِ عَامٍ وَغَلِظَ جِلْدُ
أَحَدِهِمْ أَرْبَعِينَ ذِرَاعًا وَضْرُسُهُ أَعْظَمُ مِنْ جَبَلِ أَحَدٍ

(inne ehlennari yazümüne finnari hatta yesıra ma beyne şahmeti üzni ahadihim, ila atikihî mesirete seb'u mieti amin ve galeza cildi ahadihim erbeine ziraan ve dırsühü a'zamû min cebeli ahadin) Taberanî Mucemul- kebir C - 13 No : 13482

Yani "Ateş ehlinin cehennemde vücutları büyür. Hatta herbirinin kulağının yumuşağıyla çiğni arası yediyüz senelik mesafedir. Her birinin derisinin kalınlığı kırk arşındır. Azı dişi Uhud dağından büyüktür.

Bu hadis-i şerifin esrarı : Allah teala buyurdu :

وَأَنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ

(veinne ceehenneeme lemev'idühüm ecmein leeha sebatü ebvabin liküllü babin minhüm cüz'un maksûm) Yani "Müşrik, münafık ve asilerin hepsine cehennem hazırlanmıştır. Cehennem yedi tabakadır. Asilerin isyanları derecesinde adaletle taksim olunmuştur." Hırc 39-40.

Şimdi Cenab-ı Hak cehennemi kahhar isminin narından

yarattı. Yedi defa tecelli buyurmasıyla yedi tabakaya taksim oldu.

Birinci tabaka: İsmi Leza. كَلَّا إِنَّهَا لَأُتْرَاعَةُ لِلشَّوَى (kella inneha leza nezzaaten lişşeva) Müntakım isminin mazharıdır. Masıyyet ehlinin yerleştirildiği yer. Ahalisi yalancılar, sarhoşlar, ilahi emri ifa etmeyenler. Leza'nın marıası sırf hakları ifa etmeyen asilerin yeridir. Allahın hakkını dünyada ifa etmeyenler.

İkinci tabaka:

İsmi Cahîm. إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ (innel- ebrara lefineim, ve inel füccara lefi cehim) Adalet isminin mazharıdır. Dünyada başkasının malını gasb edenler, katiller, halka söğenler ve gıybet edenlerin yeridir.

Üçüncü tabakanın ismi Usra. Şedid isminin mazharıdır. Çok mal talep edip ticaretle zekat vermeyenler, kin, hased, hayvani şehvet, dünya sevgisi olanların yeridir.

وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْتَى وَكَذَبَ بِالْحَسَنَى فَسَنِيْرُهُ لِّلْعَسْرَى

(ve emma men bahile vestağna ve kezzebe bilhusna fesenuyessiruuhu lil'usra) Leyl 8-9-10 "kim cimrilik eder, kendini müstağni sayar, en güzeli de yalanlarsa, biz de onu en zora hazırlarız" Dördüncü tabakanın ismi Haviyedir. Cenab-ı Hakkın gazabının mazharıdır. Yalan yere yemin edenlerin, mürailerin ve münafıkların yeridir.

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ (ve emma men haffet mevazinühü feümmühü haviye) Karia 8- 9 Ameli yeğni olana gelince, işte onun anası (yeri, yurdu) Haviye'dir, ayeti şahittir.

Beşinci tabakanın ismi Sekar. Cenab-ı Hakkın müzil isminin mazharıdır. Firavunlar, kibirlenenler, cebbarların

yeridir.

وَاسْتَكْبَرَ فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ سَأُصْلِحُهُ سَقَرٌ

(vestekbera fe kale in haza illa sihrun yu'ser in haza illa kavülbeşer seuslihi sekara) Müddessir 23-26 kibirini yenemeyip sırt çevirdi ve bu Kur'an dedi, olsa olsa sihirbazlardan öğrenilip nakledilen bir sihirdir, bu insan sözünden başka bir şey değil, ben onu Sakar'a sokacağım, ayeti delilidir.

Altıncı tabakanın ismi Seîrdir. Cenab-ı Hakkın zel-batş isminin mazharıdır. Gazap, şehvet, fitne, hile, zındıkların yeridir. Allah teala buyurdu :

وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ: (vecealnaha rucumen lişşeyatin ve a'tednalehüm azabesseir) Mülk-5 Bunları Şeytanlara atış taneleri yaptık ve onları alevli ateş azabına hazırladık, Yedinci tabakanın ismi Cehennem. Allah buyurdu.

"إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا (innel- lezine keferu min ehli kitabi vel müşrikine fi nari cehenneme halidine fiha) Beyyine-6 " Ehli kitap ve müşriklerden olan inkarcılar içinde ebedi olarak kalacakları cehennem ateşindedirler "

Şimdi vücut ikliminde, ariflerin beyanı üzere, cehennem kapısı yedidir : Beş duyu, gazap ve şehvet kuvveleri :

1-Görme kuvvesi ki, gözlerdir. Bakması haram olan şeyleri kalbe girip nefsi natıkaya süslü gösterir.

2-Kulaklar ise meşru olmayan çalgıları ve sözleri kalbe sokar.

3-Koklama kuvvesi ki, الدُّنْيَا جِيفَةٌ وَطَالِبُهَا كِلَابٌ (eddünya

cîfetün ve talibüha kilmabün) dünya bir cîfedir, talipleri köpeklerdir, hadisinin işaretiyle dünya cifesini kalbe sokar.

4-Tatma kuvvesi haram yiyecekleri kalbe sokar.

5-Dokunma : Meşru olmayan şeylere elini sürmek.

6-Şehvet-i dünya, dünyayı zevk etmek,

7-Gazap : cana kıymak vs.

Otuzyedinci hadis

إِنَّ لِكُلِّ بَيْتٍ بَابًا وَبَابُ الْقَبْرِ مِنْ تَلْقَاءِ رَجُلَيْهِ

(inne liküllü beytin baben ve babül kabri min tilka i ricleyhi)

Yani "Her evin bir kapısı vardır. Kabrin kapısı ölünün ayakları tarafıdır." Camiu's-sağîr sayfa 146

Kabre ziyarete vardığımızda, ayakları tarafından

"السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمَى أَنْتَ لَنَا سَلْفٌ وَنَحْنُ لَكَ خَلْفٌ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ"

(esselamü aleyke ya ammi, ente lena selefün ve nahnü leke halefün ve inna inşaallahü biküm lahikun)

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

وَعَلَى قَبْرِهِ وَعَلَى قُبُورِ أَهْلِ بَيْتِهِ بَعْدَ تَجَلِيَّاتِ بَيْنِ الْأَوَّلِيَّةِ وَالْآخِرِيَّةِ

(ve ala kabriihi ve ala kuburi ehli beytihi beynel evveliyeti vel ahiriyeti) Hazret-i rasûlün kabri ibtida evvel isminin nuru ki "أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ رُوحِي" evvelü ma halakallahu ruhî "

Allah önce benim ruhumu yarattı, intihası ahır isminin nurudur. Allah teala buyurdu :

أَلْهَيْكُمْ الشُّكَاثُرُ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ كَلَّا لَوْ

تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ثُمَّ لَتَسْتَلْنَ يَوْمَئِذٍ عَنِ

النَّعِيمِ

(elhakümüttekasürü hatta zürtümül mekabir kella sevfe ta'lemüne sümme kella sevfe ta'lemün kella lev ta'lemüne ilmel yakini leteravünnel cehim sümme leteravünneha aynel

yakin sümme letüs'elünne yevmeizin anin naim) Yani " Siz hissi lezzetler, fani hayaller, meguliyetiniz, ebedi hayat ve fitri istidadınızı vusûlden alıkoydu. Hissi lezzetler malınız ve evladınızdır. Ta ki ölümünüz ve kabre gömülmenize kadar dünya şughlu devam etti. كَلَّا : sizin

vehm u hayaliniz gibi olmadı. سَوْفَ تَعْلَمُونَ kella sevfe ta'lemün: ruhunuz bedenden ayrılıp bedeniniz harap olduğunda bilirsiniz ki fayda yoktur.

سُمْمَةٌ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ sümme kella sevfe ta'lemun : Hissi lezzetlerinizin fani, azabınızın baki olduğunu yakında bilirsiniz. Tefahur onadır. Bu suretle siz o tefahura uyanık olun.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ kella lev ta'lemüne ilmel yakın ilmel-yakin hisi hayatınızın fani olduğunu, ölüm halinde ve kabirde bilirsiniz. لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ leteravünnel-cehim :

Cehennemde ma-kamınızı görürsünüz. ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ : sümme leteravünneha aynel yakın Haşirden sonra cehenneme girişinizde azabı gözünüzle görürsünüz.

سُمْمَةٌ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ sümme letüs'elünne yevmeizin anin naim: Fani lezzetlere aldanıp hayatınızı nereye sarfınızdan sual olunursunuz. "

(Tekasür süresi). Rasûlullah sallallahü aleyhi vesellem buyurdu : " الْقَبْرِ حُفْرَةٌ مِنْ حُفْرِ النَّارِ أَوْ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ " (elkabru hufuratün min huferin nirani ev ravdatün min riyadil cenneti) yani "Kabir ya cennet bahçelerinden bir bahçe, yahut cehennem çukurlarından bir çukurdur." Şimdi kabir azabı ruhani nefse aittir. Cismani azap, ruh

bedendeiken bedene arız olan maddi hastalıklar, başının ağrması, ayağının kırılması, kolunun çıkması, cisim vasıtasıyla elemi nefse avdet eder. Nefsânî azap, evladının ölümü, malının çalınması, bağlara ve bahçelere arız olan afetlerde ancak nefis elem çeker. Rüya halinde yılan sokar, suda boğulur, ateşte yanar, uyandığında bedenini sağlam bulur.

Bedenin helakinde bu azaplar, doğrudan doğruya ruhun nefesine avdet eder. Kıyamete kadar kabir azabındadır. Dünyada aç, susuz kalır, cisim mevcut olduğu halde nefis elem çeker.

Şimdi beden vasıtasıyla nefsin sevinci: Rüyasında bir ziyafette kuzu ve kadayıflar yer, nefsi lezzet alır, uyanınca hayaldir. Rüya alemin nefis yiyecekleri yer, cesetsiz nefis lezzet alır. Kabir azabı da dünyada bırakmış olduğu malları, bahçeleri yılan ve akrep olarak nefsinin yanı olur. Kendinden başkası o azabı göremez. Rüyada gördüğü azaplardan arkadaşının haberi olmadığı gibi. Kabir rahatı ise, rüya aleminde peygamber ve evliya sofrasında manen gıdalandığı gibi, kıyamete kadar kabir rahatı budur.

Şimdi sefer dört çeşittir :

1-Hissolunan alemde seyri. Cisimle. Bunda hayvanlar da müşterektir.

2-Vehmolunan alemde seyri. Tren üzerinde, gemide seyri gibi. Şeytanî ve hayalîdir.

3-Seyr-i aklîdir ki, denizde gemisiz seyri gibi. " Hazret-i İsa suda yürüyor " dediklerinde Hazret-i rasûl, " yakini ziyade olsa havada uçardı " buyurdu.

4-Seyr-i ruhî. Havada seyri gibidir ki, arşa kadar mirac eder.

Şimdi kulun ölmesiyle his aleminde cesetle ölmüştür. Fakat ikinci seferi hayali vehmi olması.

Üçüncü sefer-i aklî ki, kabri cennet bahçesi olur. Denizler kadar genişdir. Bunlar ebrardır. Dördüncü hevaî seyr, evliyanın seyri gibi. Havada ve beş hazaratda devvarlarıdır. Bazıları cesedle dünyaya gelirler. Kabir aleminde görünürler. Melekûta yükselirler. Arş-ı alaya kadar yolları vardır. Bunlar kabir de mahpus değillerdir.

Otuzsekizinci hadis

إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ إِيْمَانِ الْمَرْءِ أَنْ يَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَهُ حَيْثُ كَانَ

(inne min efdali imanil mer'i en ya'leme ennellahe maahü haysü kane)

Yani " Kişinin imanının ziyade afdal, kişi nerede ise ilahi beraberliğin kendisiyle olduğunu bilmektir."

Bu hadis-i şerifin esrarı : Allah teala buyurdu :

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَتَعَلَّمَ مَا تَوَسَّوسَ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

(velakad halaknal insane ve naleümü ma tüvesvisü bihi nefsühü ve nahnü akrabü ileyhi min hablil verid) Yani " Biz azimüşşan insanı yarattık. Biz onun nefsi vesveselerini biliriz. Zira biz ona şah damarından daha ziyade yakınız." Kaf-16. Bu ayeti celilede ittihad ve hulül yoktur. Manevi yakınlık ki, ilmi ile, kudreti ile yakındır. Şimdi ittihad (birleşme) iki şey arasında olur. Hazreti Ali efendimiz buyurdu :

هُوَ مَعَ كُلِّ شَيْءٍ لَا بِمُقَارَاةٍ إِذَاتِي بِهِ ذَلِكَ الشَّيْءُ مَعْدُومٌ وَبِدُونِهِ لَيْسَ شَيْئًا حَتَّى يُقَارِنَهُ

(hüve maa külli şey'in la bil mukareneti izelleti biha zalikeş şey'u ma'dumun ve bidünihi leyse şey'en hatta yukarinehü) Yani " Cenab-ı Hak yaklaşıma olmaksızın her şey iledir. Hakkın vücudu olmaksızın şeyin nefsi

vücudu yoktur ki, mukarenet hasıl olsun."

Şimdi ittihad maddedir. Unsurların birleşmesiyle ademin cismi yaratılmıştır. Hulül ise, yediğimiz gıdanın kana dönüşüp bedeninin her cüz'üne hulülüdür. Bu hakikati anlamak için önce cisimlere taalluk eden ruhları bilmek gerekir.

1-Ruh-u tabii ki cemadî ruhtur. Cismin cüzlerini koruyup yekdiğerine karışmaktan alıkoyar. Beş duyu ki göz, kulak, tatma, dokunma ve koklamadır, bunları karıştırmadığı gibi, bütün beden bu ruhun evidir.

2-Ruh-u nebatî : Bir kuvvettir ki bedeni boyuna, enine ve derinliğine tedricen cismi büyütür. Yeri ciğerdir. Bir çocuk doğumu anından 20 yaşına kadar boyuna ve enine büyür. Fazla vücuda rububiyet müsaade etmez. Mahduttur. Hudut tayin olunmazsa minare kadar büyür.

3-Ruh-u hayvanî : Bir kuvvettir ki bütün bedene yayılır. Beden onun zorlamasıyla hareket edip, hissiyle eşyayı ayırdeder. Kulak sesleri, göz renkleri, tatma tatları, dokunma eşyayı ayırdeder. Hayvanlarda müşterektir. Merkezi yürektir.

4-Ruh-u aklî : Geçmiş ve geleceğe ait hayır ve şerri ayırdeder. Aklî bir kuvvettir.

5-Ruh-u sultan : Bir kuvvedir ki, vasıtasız olarak Allahdan aldığı peygamberlere vahy, evliyaya ilham denir. Bunların amiri Allahtır. Aldıkları emri harfiyyen ümmetlerine tebliğa memurdur.

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا

أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

" ve küntüm ezvacen selase, fe eshabül meymeneti ma

eshabul meymene ve eshabül meş'emeti ma eshabül meş'eme"

"Sabikûn, mukarrebûndur. İlimleri haktandır, doğrudan doğruya. Ümmetleri iki kısımdır:

Peygamberlerinin emrini ve tebliğini kabul edenler ashabı meymenedir. Ebrardır. Cennet ehlidir.

Emirlerini inkar eden müşrik ve münafıklar, ashab-ı meş'emedir ki cehennem ehlidir. Vakıa 7-12.

وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ
velakinnellahe ramā

S. Bu ayet-i celileye nisbeten şer'i teklif kulda ne surette tebeyyün ediyor ?

C. "مَا رَمَيْتَ إِلَّا اللَّهَ" (ma rameyte illallah) El-enfal-17 "sen atmadın, ancak Allah attı." failiyet hakda "إِذْ رَمَيْتَ" iz rameyte "sen attığında" de failiyet kulda tebeyyün ediyor.

S. "الضُّدَّانِ لَا يَجْتَمِعَانِ" = eddiddân la yectemian zıtlar bir araya gelmez " kaidesi üzere, hem Allah hem kul atmış oluyor ?

C. Ülûhiyyet-i mutlaka zıtları toplamıştır. يَاعْبُدِيْ إِفْعَلْ = ya abdi if'al ey kulum işle . Zira sen memur-u mevcutsun. Fakat nefsin fail görme, إِفْعَلْ if'al emri benimdir. Sen ma'dûm, hâdissin. Ben fiilimi sende işliyorum. İşlenen fiil senindir. Ben senden ganiyim. Eğer fiili nefesine isnad edersen şirk etmiş olursun. Eğer fiili nefsinde görmezsen, kafirsin. Şu halde fiilimi sende şuhûd et. Asla nefesine isnad etme. Şer'i teklifin ve tevhid-i e'falin sırrı budur. İfrata gidersen, cebriyyedir. Tefrita gidersen, kaderiyyedir.

Otuzdokuzuncu hadis

إِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ تُبْتَلَىٰ فِي قُبُورِهَا فَلَوْلَا أَنْ لَا تُدَافِنُوا
لَدَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُسْمِعَكُمْ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ الَّذِي أَسْمَعُ مِنْهُ
تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ
تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ تَعَوَّذُوا
بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ

(inne hazihil-ümmetetübtela fi kuburiha felevla enla tüdafin-nû ledeavtullahe en yüsmiaküm min azabbil-kabri llezi esmeu minhü taavvezû billahi min azabinnari, teavvezû billahi min azabil-kabri taavvezû billahi minel-fiteni ma zahara min ha vema batane taavvezû billahi min fitnetid deccali)

Yani " bu ümmet kabirlerinde azapla müptela olur. Kabir azabı korkusundan ölülerinizi defnetmeyip dışarda bırakmayadınız, ben Cenab-ı Allaha dua edip benim işittiğim gibi ölülerin kabir azabını işitirdiniz. Ateş azabından Allaha sığınınız. Kabir azabından Allaha sığınınız. Uzuvarınızdan ortaya çıkan kötü fiillerinizden ve kalbinizde gizli olan kötü ahlaktan Allaha sığınınız. Deccalın fitnesinden Allaha sığınınız." Kenzü'l-ummal C-15 No : 42508

Hız. Rasûl bu hadiste atıf vavıyla söylemeyip herbir

fitneden ayrı ayrı Allaha sığınmamızı emir buyurdu. Emrin mühim ve şiddetli olduğunu beyandır.

Bu hadis-i şerifin esrarı : Allah teala buyurdu :

وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقْتُ وَأَكُنُّ مِنَ الصَّالِحِينَ

(ve enfikû mimma razaknakûm min kabli en ye'tiye ahadekûmül- mevtü feyekûle rabbi lev la ahharteni ila ecelin karibin feessaddaka ve ekûn mines-salihin) yani "sizden birinize ölüm gelmezden evvel Allahın haklarını ve kulların haklarını ödeyip, infak edin. O kişi sekeratta ölüm emaresini gördüğünde " ya rabbi bana az bir vakit hayatımı uzat ve ecelimi geciktir ki, üzerimdeki hakları ödeyip salihlerden olayım" der." Münafikun - 10.

Şimdi bu hadis-i şerifte dört nesneden ülûhiyyete sığınmakla emir buyurdu. Bu sığınmayı fakihler ve alimler, dört ve iki rekatlı farz namazların son teşehhüdünde tahiyyat ve salavatları okuduktan sonra :

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ

(euzu billahi min azabinnari euzu billahi min azabil kabri euzu billahi minel fiteni ma zahara minha vema batane euuzu billahi min fitnetid deccali) Ateş azabından Allaha sığınırım, kabir azabından Allaha sığınırım, gizli ve açık fitnelerden Allaha sığınırım, deccal fitnessinden Allaha sığınırım" okumayı meşru kılmışlardır. Allah teala buyurdu :

إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ

(innallahe yüsmiu men yeşa vema ente bimüsmin men fil

kubûr) Yani " Ezelî istidadı olanlara Cenab-ı Hak sözünü işittirir, habibim sen kabirdeki ölülere hak sözünü işittiremezsin." Fatır - 22.

Halbuki hadis-i şerifte : لَقِّنُوا أَمْوَاتَكُمْ بِكَلِمَةِ لِأَلَهٍ إِلَّا اللَّهُ (lekkinû emvatekûm bikelime-i la ilahe illallah) Yani "siz ölülerinize kelime-i tevhîd ile telkîn edin" buyurmuştur. (ya beni آدَمَ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ (ya beni Ademe la ta'büdüş- şeytane innehü lekûm adüvvün mübin) Yani " ey ademoğulları şeytana tabi olmayın. Zira şeytan sizin imanınıza düşmandır. " Yasin - 60. Adem dört harftir : mim = ruh-u cemadî, dal = ruh-u nebaî, ikinci elif = ruh-u hayvanî, baştaki elif ruh-u insanî ki, imandır.

İmanı olmayanlar hayatta yani ruh-u hayvanî ile dünyada diridir. Bunlara dünyada ve kabirde sözünü işittiremezsin. Ancak telkini imanı olanlar işitir. " الْمُؤْمِنُونَ لَا يَمُوتُونَ " (elmü' minûne la yemütûne) müminler ölmezler, hadisi şahittir.

İnsan kelimesi beş harftir. Allah isminin mukabilidir ki, beş hazarâtı toplamış olan hakikat-i Muhammediyyedir. Kur'an'da sekizyüzotuz (عَلِيمٌ) alîmün isminin mazharı olmasıyla evvel ve ahir ilimleri keşfolunmuştur. Bununla beraber " لِيَنْعَاهُ عَلَىٰ قَلْبِي " leyen'âhü ala kalbî yani " Benim kalbime toz ârız oluyor" Her gün yetmiş defa istiâze ederim, künh-ü zatdan hergün yetmiş derece, feyz-i akdesden yetmiş derece terfi etmesiyle " رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا " rabbi zidnî ilmen hitabıyla her an terfidedir.

Kırkıncı hadis

قَالَ جِبْرَائِيلُ وَمَا السَّاعَةُ وَمَا أَمَارَاتُهَا قَالَ : أَنْ تُلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ رِعَاءَ الشَّاةِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ

(kale cebrailü ve mas- saatü ? vema emaratüha ? kale : en telidel- emetü rabbeetaha, ve en tera l- hufatel- urate riaeş- şâti)

Yani "Cebrail hazret-i rasûle, kıyametin alameti nedir, diye sorduğunda, cevabı: Cariyenin efendisini doğurması, yalın ayak, çıplak çobanların büyük ve yüksek binalarda oturması kıyamet alametidir."

Cariyenin efendisini doğurması : O zamanda evlatlar kibir ve azametle rububiyet sıfatına bürünüp analarını kendilerine cariyeye hükmünde hizmet ettirdikleri zaman, ömründe servet görmeyen köylü ve çobanlar, şehirlerde apartmanlar alıp, kibirlenerek hareketlerini gördüğün vakit kıyamet alametidir.

Bu hadis-i şerifin esrarı :

Cenab-ı Hak rububiyetinin kemalini göstermek için, cariyeye hükmünde olan insanın, hayalinde bir takım harikulade fenleri hamile olup, zuhurunda nefsine ve aklına isnat edip, rububiyetini izharı demektir. Bir asır evvel görülmeyen ve bilinmeyen uçaklar, radyolar, telefonlar ve hala ortaya çıkmayan işlerin zuhuru tamamlanmayınca

kıyamet kopmaz.

Şimdi bu gördüğümüz ve içinde bulunduğumuz, dünya alemi ve şehadet alemidir ki, fanidir. Fakat Cenab-ı Hakkın pek çok alemleri vardır. Her aleme insan vasıtasıyla nazar ederse, şehadet alemi denir.

لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقَالَ فِي الْأَرْضِ اللَّهُ اللَّهُ yukale fil-ardı Allahü Allahü yani "yerde insan-ı kamilin bulunduğu müddetçe kıyamet kopmaz" Vasıtasız nazar ederse gayb alemidir. Ahiret ve ikinci nefha gaybdır. İnsan-ı kamilin o aleme intikaliyle, dünya gayb alemi, ahiret şehadet alemi olur.

Hadisin diğer manası : Anaların doğurduğu evlatlar, cebbar kibirli olup, analarını cariyeye hükmünde hizmet ettirmeleridir. O zamanda evlat beslemeden köpek eniği beslemek daha iyidir..لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَرَى عَشْرَ آيَاتٍ دَجَالٌ (la tekûmüs- saatü hatta tera aşra ayatin deccalün) Yani " Kıyametten evvel on büyük alamet görülecek, biri deccaldır."

Deccalın solunda cennet, sağında cehennem, iki gözü arasında kafir yazılıdır. O zamanda insanlar aç susuz kalacaktır. Her kim deccala tabi olup iman ederse, onun sofrasından yer içerse, ahirette asla felah bulmaz. Ateş ehlidir. Her kim ona itaat ve iman etmezse, ateşi nur olup cennet ehli olur.

Lanetli deccal bütün yeryüzünü seyahat eder, ancak Mekke ve Medineye giremez. Hükmü tamam olduğunda Hz.İsa gökten inip Beyt-i Mukaddeste kılıcıyla öldürür. Küçük kıyamet her insanda deccal fiilen ortaya çıkar. Enfüste deccal nefs-i emmaredir. Solunda cenneti tabiatından meydana

gelen hırs, tamah, şehvet, gazaptır. Sağında cehennemi az yemek, az uyumak, az konuşmak, insanlardan uzlet etmek, devamlı zikir, tam fikirdir. Deccalın alnında ya kafir yazılması, ariflerin, nefs-i emmaresinin kafir olduğunu bilmesidir. Meyhaneler, karhaneler onun zamanında ortaya çıkar. Hz. Rasûl Efendimiz :

سَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَكُونُ الْقَابِضُ فِيهِ دَيْتَهُ كَالْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرِ

(seye'tî alan-nasi zamanün yekünül-kabidu fihi dinehü kel-kabıdı alal- cemri) Yani "**Ümmetim üzerine bir zaman gelecek, o zamana dinini tutmak, ateş tutmak gibidir.**" Dinini muhafaza edene günde yüz şehid sevabı vardır.

Şimdi deccalın cenneti sinemalar, balolar, tiyatrolardır. Cehennemi camiler, tekkeler, medreselerdir. İman ehlinin makamları cennettir. "الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ" (eddünya sicnül-mü'mini ve cennetül-kafiri) Yani "**Dünya, mü'minin zindanı, kafirin cennetidir.**" hadisi bu zamana aittir.

Deccalın Mekke ve Medineye girmemesi, fena fillah makamıdır ki, hırs ve nefsinden fani demektir. Medine ise makam-ı Muhammedidir ki, sahve ve bakabillah makamıdır. Hz. İsa'nın Kudüste deccalı öldürme-si, ariflerin vücudunun kalblerinde tecelli eden ruhul kudsdür ki,

لَا يَتَقَرَّبُ عَبْدِي إِلَّا بِالنَّوَافِلِ فَإِذَا أَحْبَبْتَهُ كُنْتُ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ وَلِسَانَهُ وَيَدَهُ وَرِجْلَيْهِ

(la yetekarrabü abdî ileyye illa bin-nevafilü feiza ahbebtuhü ve lisanehü ve yedehü ve ricleyhi) **kulum bana ancak nafilelerle yaklaşır. ..Onu sevdiğim zaman kulağı, gözü, dili eli ve ayakları olurum,** hadis-i kudsisinin mazharı olan insan-ı kamildir.

Kırkbirinci hadis

إِنِّي لِأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا هَذَا الْعَضْبَانُ لَأَذْهَبَتْ أَلْدِي بِهِ
مِنَ الْغَضَبِ أَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

(inni lea'lemü kelimeten lev kaleha hazal gadbanü leezhebetillezi bihi miinel gadabi, Allahümme inni euzu bike mineş şeytanirracim)

Yani "**Hakikaten ben bir kelime bilirim. Öfkeli insanlar öfkesi zamanında söylese, öfkeden meydana gelen garîzî harareti ortadan kalkar**

" kelimesidir." İnni A'udü Bika Min Şeytanirracim

Kenzü'l-ummal C- 3 772

Bu hadisi şerifin esrarı :

Şimdi öfke beşer tabiatıdır. Unsurların en aşağısında gizlidir. Çakmak taşıdaki ateşin çakmakta gizlendiği gibi, çakmağı taşına vurunca gizli ateş meydana çıkar. Beden arzi yer küre gibidir. Yer kürenin merkezi ateştir, ilahi kudret ateşi su ile kuşatmış, suyu hava ile, havayı toprakla örtmüştür. Onun için önce geçen bir hadiste :

Öğle sıcağında namaz kılmayın ;

أَبْرِدُوا بِالظَّهْرِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ (ebridü bizzuhri feinne şid-detel harri min feyhü cehennem) buyurulmuştur. Cehennem küçüğüdür. İnsanda da garîzî hararetidir. Rutubet suyu, soğukluk hava ile örtmüştür.

Şu halde öğle vaktinde yer küreye yayıldığı gibi, garîzî

hararet de bedenın zahirine yayılır. Amir memura öfkelenđiđi vakit, kurdun koyunu gördüğünde tüyleri kabardığı gibi, kurt sıfatı infial eder. Memur amirine öfkelenđiđi vakit, dış yüzündeki kan içine intikal eder, benzi sararır. Akranına öfkelenđiđi zaman, gah sararır, gah kararır. Öfkeliğen insaniyet ruhu uzaklaşır, akıl tasarruf edemez, döğer, söğer, kırar, yarar kimse önünü alamaz. Ancak tevhibi ve sabrı hakim olur.

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانَ

(vecae rabbüke vel melekü saffen saffen ve cie yevmeizin bicehenneme yevmeizin yeetezekkerul insanü) Fecr süresi 22- 23 Rabbinin emri geldiği ve melekler saf saf dizildiği zaman her şey ortaya çıkacaktır. O gün cehennem getirilir, insan yaptıklarını birer birer hatırlar Büyük cehennem, yer küre هَبَاءٌ مُنْتُورًا hebaen mensüra "Toz duman" olmasıyla ortaya çıkıp, mahşer halkına şiddetli korku arız olur. O zamanda Hz. Rasülün büyük şefaati ortaya çıkar.

şimdi küçük cehennem ve büyük cehennem, küçük cennet ve büyük cennet mevcuttur.

Küçük cehennem, insanın garizî hararetidir. Aşırısı tehevür, eksikliği cebanettir. Ortası şecaattir ki, akl-ı meada hakimdir. Büyük cehennem yerin derinliğinde olan hararetin ortaya çıkmasıdır.

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ لَئِيسَ لَوْقَعَتِهَا كَذَابٌ خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا وَبُسَّتِ

الْجِبَالُ بَسًّا فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا

(iza vakaatil vakiatü leyse livak'atiha kazibe hafidatün rafia iza rucetil ardu raccen ve büssetil cibalü bessen fekanet

hebaen münbessen) Vakıa süresi 1- 6 "kıyamet koptuğu zaman, ki onun oluşunu yalanlıyacak hiç bir kimse yoktur, O alçaltıcı ve yükselticidir. yer şiddetle sarsıldığı , dağlar parçalandığı, dağılıp toz duman haline geldiği zaman " ayetleri delildir.

İnsandaki garizî hararetine hakim olamayanlar, büyük cehenneme girerler. حَافِضَةٌ hafidatün siccîne indirir. Akl-ı mead رَافِعَةٌ rafiätün ilhyiîne yükseltir. Akıl insan vücudunda ay benzeridir. Cennet-i me'vaya sahibini yükseltir. şimdi beşerde beş ruh vardır : Ruh-u cemağî, ruh-u nebatî, ruh-u hayvanî, ruh-u insanî ve ruh-u sultan. Eceli tamam olduğunda, önce ruh-u nebatisini hazreti Mikail alır, rububiyet hazinesine teslim eder.

Ruh-u sultanisi ki, peygamberler ve velilerde bulunur. Bizzat Allah alır.

أَلَلَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا (Allahü yeteveffal enfüse hıne mevtiha) Zümer - 42 "Allah ölenin ölüm zamanı gelince, ölmeyenin de uykusunda iken canlarını alır" ayeti delildir.

Ruh-u cemağîsi, ruh-u aklîsi ölüde kalır. Kabir azabı ruh-u cemağidedir. akıl, azabı ve safayı idrak için ayrılmaz.

Hazret-i Ömer "Ölü ile akıl beraber mi dir?" sualine cevaben "akıl ölüden ayrılmaz" buyurmuştur.

Kırkikinci Hadis

إِنِّي رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ عَجَبًا وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَدْ
اِحْتَوَشْتَهُ الشَّيَاطِينَ فَجَاءَهُ ذِكْرُ اللَّهِ فَخَلَّصَهُ مِنْهُمْ

(inni raeytül barihate aceben ve raeytû racülen min ümmeti kadihteveşethüş şeyatinü fecaehü zikrullahi fehalesahü minhüm)

Yani "Bu gece bir takım acailer gördüm. Ümmetinden bir adam gördüm, şeytanların hükmünde tavassut ediyor. Hemen zikrullah geldi, şeytanların tasallutundan kurtardı." Kenzü'l-ummal C- 15 No: 43592

Bu hadis-i şerifin esrarı :

Şimdi zakirin kalbine zikir girdiğinde, zikrin nuru ortaya çıkar. Şeytanları koğar. Garizî harareti söner. Hayvanî şehvetler tamamıyla söner.

Şimdi şeytanın hakikati, hakikat-i muhammediyenin garizî hararetinin kelimesinden yaratılmıştır. Önceleri ismi Azazil, künyesi Ebu mürrre. Önceleri Cenab-ı Hakka karşı "senden başkasına ibadet etmem. Beni ateşten, Adem'i topraktan yarattın. Ateş ulvî, toprak süflüdür." diyerek aklı kıyas yaptı. Batılı hak sureti ile göstermesiyle iblis oldu. Lanet elbisesini giydi. Hakkın huzurundan koğuldu. Doksan dokuz esmanın dâllinin mazharı olup, batılı hak suretinde göstererek ademoğlunu saptırır. (fehruc) فَأَخْرَجَ مِنْهَا فَاثَكُ رَجِيمٌ

minha feinneke racim) Hicr-34. Çık ordan, zira sen kovuldun

Yani " Ulvî makamdan süflî merkeze tenezzül et " (leim) لَيْنٌ أُخْرَتِنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا " iblis dedi : " ahharteni ila yevmil- kıyameti lehtenikenne zürriyyetehü illa kalilen) Ya rabbi benim ecelimi kıyamete kadar tehir edersen, elbette ademin zürriyyetini saptırırım. Ancak az kimseler benim sözümünden kurtulur. "

قَالَ الذُّقْبُ لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا

(kalezheb femen tebiake minhüm feinne cehenneme cezaüküm cezaen mevfüra) "Allah dedi : Git, her kim sana tabi olursa, onlar için mükemmel cehennem vardır. "

وَاسْتَفْزِزْ مَنْ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْلِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجْلِكَ وَشَارِكِهِمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدْتُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا

(vestefziz meniste minhüm bisavtike veeclib aleyhim bihaylike ve racilike ve şarikhüm fil emvali vel evladi ve idhüm ve ma yeidühümüş şeytanu illa gurura) " Acele git, gücün yettiği kadar sesinle, askerinle, ayağınla onların malında ve evlatlarında ortaklık et. Onlara dalalet suretinde hakkı va'det. Ancak şeytanın va'di gururdur." İsra 62, 64.

İblis, zat-ı haktan bu emri alınca, sevincinden yer küreyi doldurdu. " Bu sevincin nedir? " diyerek melekler sordu. " Mukarreb peygamberlere vermediği hıl'ati ve rütbeyi bana verdi. Bu ferd makamında ben nail olduğuma sevinirim. " Şimdi şeytanın sesi çalgılar, danslar, tiyatrolardır. Süvarileri, ilmiyle âmil olmayan, tarikat aleyhinde kötüleyen, zalimleri medheden hatiplerdir. Şeytanın piyade

askerleri, ilimsiz âbidlerdir. Ucub ve riya ile ibadetlerini imha ettirir. Mallarında ortaklığı, hırs, tamah ve meşru olmayan kazançlarıdır. Evlatlarında ortaklığı, besmelesiz ve şer'i nikahsız meydana gelen evlatlarıdır.

(inne keydeş- şeytani kane daife) " **إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا**

Esasen şeytanın hilesi zayıftır." Nisa - 66. Şeytanın fiilen kuvveti zayıftır. Fakat kalb aynasına girip vesvese ve iğva eder. Şeytanî havatır, kesif olan bir cismin ayna üzerinde görünmesi gibidir. Mesela aynanın karşısına yılan, köpek çıksa veya domuz çıksa, aynaya tesir etmez. Şeytan iğvası, hırs, tamah, vesvesesi köpeğin ayna üzerinde geçmesi, şehvetlerle vesvesesi, mecusî, papaz, kefere vesvesesidir. Fiilen işlemedikçe, şeytanî havatırdan mes'ul değildir.

Eğer ayna üzerine latif bir cisim, güneş çıksa, ziyası kalbe girer. Meleğe ait havatır ki daima kalbe hayır bırakır. Hakiki alimlerin ayet, hadis sözleri, güneş gibi latif cisimdir. Kalbe girer, istidatlı olan kalblere tesir eder.

Hazretü Ömer gibi hakiki alimlerin sözleri, istidadı olmayan kalblere tesir etmez. Ebu cehilin kalbi gibi.

Rabbani ilham, yukarıdan gelir. Peygamberlere gelirse vahiy, evliyaya gelirse ilhamdır. Nefsin havatırı ceseden gelir. Mübahlardır. Hayvanî ruhun yiyip, içip giymesi gibi.

Kırküçüncü hadis

أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ الْخَلْقَ
فَجَعَلَنِي فِي خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ فَجَعَلَنِي فِي
خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ قَبَائِلَ فَجَعَلَنِي فِي خَيْرِهِمْ قَبِيلَةً
ثُمَّ جَعَلَهُمْ بِيُوتًا فَجَعَلَنِي فِي خَيْرِهِمْ بَيْتًا فَأَنَا خَيْرُكُمْ بَيْتًا
وَأَنَا خَيْرُكُمْ نَفْسًا

(ene Muhammedünibnü abdil-muttalib, inneallahe teala halakal- halka fecealeni fi hayrihim sümme cealehüm firkateyni fecealeni fi hayrihim firkaten sümme caalehüm kabaile fecealeni fi hayrihim kabiletan sümme caalehüm büyüten fecealeni fi hayrihim beyten fene hayruküm beyten ve ene hayruküm nefsen)

Yani " Ben Muhammed b. Abdülmuttalibim. Allah teala yaratıkları yarattı, beni hayırlısı kıldı. Sonra yaratıkları iki fırka yaptı. Beni hayırlı firkadan kıldı. Sonra firkaları kabilelere ayırdı. Beni hayırlı kabileden kıldı. O da Kureyştir. sonra kabileleri hanelere taksim etti. Beni hayırlısından kıldı. O da Haşimdir. Ben hane yönünden sizin hayırlınızım, Hem şeref yönünden eşrefinizim."

Kenzü'l-ummal C -11 No : 31867

Bu hadis-i şerifin esrarı : Allah teala buyurdu :

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

(Ileka d caeküm rasülün min enfüsiküm azizün aleyhi ma anittüm harisun aleyküm bil- mü'minine raüfün rahim) Yani "Sizin cinsinizden ve ziyade afdalınızdan büyük rasül geldi. Çok kuvvetlidir. Sizin şirkiniz ve dalaletiniz ona meşakkat verir. Sizin iman ve hidayetinize hırslıdır. Mü'minlere rauf rahimdir." Tevbe -128.

Bu ayet-i celilede hazret-i rasülün doğumundan bahsetmeyip, teşrifinden bahis buyuruyor. Hikmeti nedir? "

حُبُّ الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ = hubbül-vatani minel-imani vatani sevmek imandandır." Vatan üçtür :

1-Allahın ilminde ve ayan-ı sabitede merbubiyetimiz ki, ilahi ilimde mevcut, nefsimiz hasebiyle ma'düm olup, vücud kokusu bulmadığı vatan-ı ilmdir. Burada zati sıfatlarıyla mevcuduz. O da vücud, kıdem, beka, vahdaniyet, muhalefetün lil havadis, kıyam binefsihi.

Bu vatanda zati sıfatlarla mücehheziz. Her kişi ilminde mevcut. Evvelimiz ve ahirimiz onun için malum. Nihayetsiz suretlerin yekdiğerinden seçilip tefriki, vahdaniyyet. Her kişinin yekdiğerine benzememesi, mühalefetün lil havadis. Her kişi nefsiyle kaim olması, kıyam binefsihi. Bu vatan elbisesi, nefs-i natıkadır.

نُورٌ مِّنْ نُورِ اللَّهِ مِ الشَّرْقِهَا وَإِلَى اللَّهِ مَغْرِبُهَا قَائِمٌ بِذَاتِهِ لَا يَأْتِيهِ سَاءٌ مِّنْ عَمَلِهِ (nurun min envarillahi minellahi meşrikuha ve ilallahı mağribüha, kaimün bizatihi la eyne) tarifıyla bilinir. Nitekim güneşin nuru mahalsiz ortaya çıkmadığı gibi, bizim de nefs-i natıkamızın mekanı yoktu. Şu halde ikinci vatana lüzum

görüldü. O da ,

2- evvelü ma halakallahü sırrıdır ki, sıfat-ı sübutiyyedir. Hayat ve sairemiz hakikat-i muhammediyeden zahir olduğundan Ebu'l-ervah, denildi. Nefsi natıkamızın bu sıfatlar gömleği oldu. Elestü hitabına bu sıfatlarla kabiliyet kazanıp, bütün adem oğlunda nur-u muhammedî mevcuttur. " كُلُّ مَسْئُودٍ يُؤَدُّ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ (küllu mevlüdün yüledü ala fitratil islami) "her doğan islam fitratı üzerine doğar, hadisi bu hakikate şahit ve delildir.

3-Üçüncü vatanımız, cismani vatandır. Ebul beşer hazreti Ademdir. Cesedimizin babası Ademdir. Şu halde hazreti rasül efendimiz ruhların vatani olan alem-i ervahdan, kevn ve beşeriyet alemine gelmesiyle " لَقَدْ جَاءَكُمْ " ileka d caeküm, buyuruldu.

Hazreti rasül efendimizin muhterem babaları Abdullah Mekke ve Medine arasında vefat etmiştir. Dedeleri Abdülmuttalib efendimizin himayesinde iken, anneleri Amine hatun altı yaşında olduğu halde mübarek zevci Abdullahın vefat yerinde defnolunmuştur. Sonraları hazret-i rasül efendimize peygamberlik geldiğinde, anne ve babasının kabrini şerefendirip iman telkiniyle kabul edip mü'min oldukları halde kabirlerindedir.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا

(inna erselnake şahiden ve mübeşşiran ve neziran ve dâyen ilallahı biiznihi ve siracen münira) ayeti celilesiyle taltif buyurmuştur: yani " Habibim seni alem-i kevn şahid, müjdeci uyarıcı ve Allahın izniyle Allaha çağıran nur saçan parlak bir sirac olarak gönderdim." Ahzab 45, 46.

Hazret-i rasûlün ana-babası hakkında bazı rusum alimleri, imam Azam'ın fıkıh-ı ekberine dayandırarak "مَاتَ أَبُوْنِ رَسُوْلٍ" mate eebeveyni rasûlillahi ala küfrin " yani " rasûlullahın ana-babası küfür üzere öldü " sözleri, kesinlikle İmam A'zam'a iftiradır. Kütüphanesinde-ki kendi el yazmasında bu ibare yoktur.

"مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا" Şimdi vatan-ı evvel, zat makamıdır. (mütü kable en temütü) hadisinin sırrı, fenafillahtır. Ruhlar aleminde hakikat-i muhammediyyeye tabi olarak sıfat-ı sübûtiyye gömleğini giymemiz, bakabillahtır.

Kevn aleminde unsur ve beşeriyet gömleğini giymemiz, ef'al ve ahkam ve sırr-ı şeriat makamıdır. "وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ"

"إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (vema halaktül- cinne vel-inse illa liya'büdün)" Biz insanları ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım, Zariyat - 56 ayeti ubudiyyetimize delil ve şahiddir.

Kırkdördüncü hadis

إِنَّ النَّاسَ لَيَحْجُونَ وَيَعْتَمِرُونَ وَيَغْرِسُونَ النَّخْلَ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَ مَاْجُوجَ

(innennase leyehuccüne ve ya'temirune ve yeğrisunen nahle ba'de huruci ye'cûce ve me'cûce)

Yani "Muhakkak insanlar ye'cüc ve me'cücün helakinden sonra, haccederler ve umre yaparlar ve hurma yetiştirirler."

Bu hadisin esrarı : Allah teala buyurdu :

قَالُوا يَا ذَا الْقُرْتَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

(kalu ya zel-karneyni inne ye'cûce ve me'cûce müfsidûn fil-ardı fehel nec'alü leke harceni ala en tec'ale beynena ve beynehüm sedden) Kehf - 94.

Zülkarneyn insan vücudunda nefsi natıkadır. Vücut ikliminde seyr u sefer etti. Cenab-ı Hak ona küllî ve cüz'î her şeyi verdi. Hatta ruh güneşinin, beden maddesi olan unsurlara tenezzülünü gördü. vecede inde he kavmen cemadî ruh ve nebatî ruhu buldu.

قُلْنَا يَا ذَا الْقُرْتَيْنِ إِمَّا أَنْ نَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا (kulna ya zel-karneyni imma en tüazzibe ve imma en tettehize fihim husnen) Ey nefsi natika, riyazatla ve helal lokma ile onları

terbiye et.

ثُمَّ اتَّبِعْ سَبِيلَ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطَّلَعُ عَلَىٰ قَوْمٍ

(sümme etbaa sebeben hatta iza beleğa matliaş- şemsi vecedeha tetluu ala kavmin) nefsi natika güneşin doğuşu makamına geldi, orada nazarı akıl, amelî akıl, fikir, firaset buldu. Bunların feyzini, ruh-u kudsdan aldıkları feyzi müşahede etti. Perdesiz ruhanî kuvvelerle müşerref oldu.

ثُمَّ اتَّبِعْ سَبِيلَ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السُّدَيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا

(sümme etbaa sebeben hatta iza beleğa beynesseddeyni vecede min dünihim kavmen la yekadûne yefkahûne kavlen) " Nefs-i natika seyrfillah tenezzül edip, melekût âlemiyle ecsad âlemi arasında bir kavim buldu. Onlar hayvanî ruh ve kuvveleri ki, beş dış duyu ve beş iç duyu, şehvet ve gadaptır. Bunlar hayvanî olduklarından nefsi natikanın sözünü anlamazlar. Yalnız hal diliyle: ye'cüc ki, heva, vehim hissi, me'cüc ki, hayalin vesveseleri, bunlar bizi dünya hırsı ve dünya celbinde ve zor işlerde çalıştırmakla rahatsız ediyorlar. Biz senin kemalatına imdad ve müdrikelerimiz suretiyle yardım edelim. Bizim bedenimiz arzını bozuyorlar, vaktinden evvel ölümümüze sebep oluyorlar, kale ma mekkennî fi hi rabbî.

Nefs-i natika cevap olarak : Rabbim bana küllî ve cüz'î manaları verdi. O kuvvetle mağribe ve meşrika seyr u sefer ettim, " فاعينوني بقرة " feemûnî bikuvvetin siz yalnız bana iş ve itaatla yardım edin, " اجعل بينكم وبينهم رداً " (ec'al beyneküm ve beynehüm radmen)aranıza ilmî hikmet ve şer'î kanunla set yapayım, " اتوني زبر الحديد " âtûnî zübaral-hadîd " siz çeşit

hatta " حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصُّدْفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا " hatta iza sava beynes-sadefeyni kalenfuhû " iki dağ müsavi olduğunda üfürün, zikrullah üç darbesiyle, " حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا " hatta iza cealehû naran " ta ki ateş oluncaya kadar. Ruh-u hayvaninin nefesiyle zikre devam edin.

" Her nefeste Allah adın de müdam, Allah adıyla olur her iş tamam."

" فَالِآتُونِي أَفْرَغَ عَلَيْهِ قِطْرًا " kale âtûnî üfırğ aleyhi kıtran Erimiş bakırları üzerine dökün. Yani : halis niyet ki ilim, ruh, amel ile ceset aranızda olan ruh-u hayvan birleşip yekpare bir sed olur.

" فَمَا اسْتَطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا " femestaû en yazherûhü vemastetaû lehû nakben "

Onlar seddi delemesler. " قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنِّي " kale haza rahmetün min rabbî Bu sed kanunu, rabbim tarafından beşeriyetin bakası için rahmettir.

" فَإِذَا جَاءَ وَعَدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَاةً ، وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا " feiza cae va'dü rabbî caalehü dekkae vekane va'dü rabbî hakkän Rabbimin va'di ki, ölüm geldiğinde, ruh-u nebatî ile imal olunmadıkça yıkılır, amel imkansız olur. Şu anda da beden ölümle harap olur.

" وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ " ve terakna ba'dahüm yevmeizin yemücü fi ba'dın "

Beden unsuru harap olunca, ye'cüc me'cüc cemadî ruh üzerine istila edip, saîd ise hayali cennete ve vahime-i sultana, şakî ise hayal putları, ateş ve vahşi hayvan suretinde

azap görür. " وَتَفِخُ فِي الصُّورِ فَجَمَعْتَاهُمْ جَمْعًا " ve nüfiha fissuri fecema'nahüm cem'an"

Haşır sûru üflendiğinde hayvanî ve nebatî ruhu toplanıp ruh ve ceset birlikte mahşerde toplanır. Bu ızdırarî ölümdür.

" مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا " mütü kable en temütü " da ef'alinden, sıfatından, vücudundan fani olup, vücud-u hakkanî ile baki hayat bulur.

Kırkbeşinci hadis

أَيْنَ الرَّاضُونَ بِالْمَقْدُورِ أَيْنَ السَّاعُونَ لِلْمَشْكُورِ عَجِبْتُ
لِمَنْ يُؤْمِنُ بِدَارِ الْخُلُودِ كَيْفَ يَسْعَى لِدَارِ الْغُرُورِ

(eyner- radûne bil maktûr, eynes saûne lil meşkûr, acibtü limen yü'minu bidaril huludi keyfe yes'a lidaril gururi)

Yani " Cenab-ı hakkın ezeli ilminde takdir ettiği mukadderata razı olanlar nerede? Şeriatimizde övülmüş olan işlere cehd u gayretle çalışan mücahidler nerede? Şu kul ki-ebedi olan cennet ve cehenneme iman ettiği halde, bekası olmayan, aldanma evi olan dünya için çalışmasına şaşarım." Kenzü'l-ummal C - 3 No : 5962

Bu hadis-i şerifin esrarı : Allah teala buyurdu :

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ
(vein min şey'in illâ indena hazainühü vema nünezziilihü bikaderin ma'lûm) Yani "Dünya alemine gelen rızıklar ve saire ancak bizim hazinemizden çıkarılır. Ancak halkın ihtiyacı nisbetinde indiririz." Hicr - 21.

Şimdi ilahi hazineler dört çeşittir :

1-Ayan-ı sabite ki, hükmü, ümmül-kitap olan akl-ı külden küllî olarak resmolunması.

2-Nefs-i kül olan levh-i mahfuzda sebeplere bağlanarak resmolunması.

3-Cüz'î semavî nefisler: şeriat lisanında dünya seması,

hakikatte hayal aleminde suret ve şekil zamanla kayıtlı olarak tasviri.

4-Dünya semasında, kalbde vücud bulup fiile çıkması.

Kur'an-ı kerimde ikibinyediyüz Allah ismi vardır. Azamet u celali ve lutfu kemali ve rahmet u cemali toplayıp ihata eden mutlak zat-ı vacib'ul-vücudun ismi olduğundan, zahiren ism-i a'zamını çoklukla zikir buyurmuştur. Sırf ubûdiyyet ve ta'zim makamıdır.

Alemlerin zuhurundan evvel vahdet-i zatta ferdiyetiyle zuhur eder. Alemlerin ezeli ilminde sabit ve ayan-ı sabitede ama-yı rab ve ama-yı merbublara kemmiyet ve keyfiyetlerini bil-kuvve tanzim buyurduğu makam-ı ülûhiyyet-i zattır. Bu gizli hazineden fiile ve zuhura çıkmalarını sevip gınâ-ı zatiyla rububiyetli mertebesine tenezzülüyle üç hazine ortaya çıktı :

1-Vahdet-i zatiyye, 2-Vahdiyyet, 3-Ehadiyyet"ül-esma.

"ولله الشُّكْلُ الْأَعْلَى" "zat-ı ülûhiyyetin misli yoktur, misali vardır." vclillahil meselül ala Nahl - 60.

أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلُّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا

(elem tera ila rabbike keyfe meddezzille ve lev şae lecaalehü sakine şümme caalneş şemse aleyhi delilen) Yani "Habibim, rabbinin rububiyet-i mutlakası kainatın gölgesini alemlerde yaydı. Gölgenin zuhuruna güneşi delil kıldı." Furkan-45.

Yani, habibim güneş vahdiyyetin perdesidir. Halk hayatı güneşten bilmeleriyle şirkte kalmışlardır. Halbuki Kur'anda dokuzyüz otuzyedide yerinde rububiyet ismini zikir buyurmuştur. Rububiyete ait dokuzyüz otuzyedide esmasının tasarrufu, perde arkasında esmasıyla tasarruf eden, vahid-i

mutlaktır. Rububiyete ait sözü geçen isimler, ehadiyet isimlerinin mazharları, her mevcut vahdiyyetten hissesi var, onunla mevcuttur.

Şimdi rububiyette beş hüküm vardır:

1-Telvinde sübut: Zat vahdiyyeti sabit olup eşyada tasarrufu, eşyanın telvini ve değişikliğidir. Gündüzü uzatıp onbeş saate çıkarması, geceyi kısaltıp dokuz saate indirmesi, şahıslar üzerinde kimine mülk ve saltanat sahibi, kimine zillet vermesi, bütün rububiyete ait isimleriyle eşyada tasarruf eden vahid-i mutlaktır.

2-Hak, hakkında çeşitli batıl itikad sahiblerine hakim ve sultandır.

3-Yaratıkların ihtiyaçlarını her birerlerinin rızkını vericidir.

"وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا" Bütün ruh sahiplerinin rızkına kefildir." vema min dabbetin fil ardı illa alallhi rizkuha) Hud-6.

Rızık hususunda halk üç kısımdır :

1-Tevekkül erbabı, bitkilerin rızıkları yağmur vasıtasıyla ayaklarına geldiği gibi.

2-Kanaat ehlidir, ehli hayvan, koyun keçiler çobanları vasıtasıyla gezerek, günlük rızıklarını yiyip, 'yarın Allah kerim 'derler.

3-Hırs ehli, dünya ehli ve hatta canavarlar gibi hırsızlık ve cinayetle rızıklarını alan dünya ehlidir.

4-Rububiyete ubudiyettir.

5-Hayatı sebeplere bağlamasıdır. Yere tohumu atıp, rızık beklemek gibi.

Kırkaltıncı hadis

أَهْلُ الْجَنَّةِ عَشْرُونَ وَمِائَةً صَفًّا ثَمَانُونَ مِنْهَا مِنْ هَذِهِ
الْأُمَّةِ وَأَرْبَعُونَ مِنْ سَائِرِ الْأُمَمِ

(ehlül cenneti işrone ve miete saffin semanune minha min haziihi l ümmeti ve erbeune min sairil ümemei)

· Yani "Cennet ehli yüzyirmi saf olup bunun seksen saffi Muhammed ümmeti, kırk saffi sair ümmetlerden. Her saffin uzunluğu bin sene, kalınlığı beşyüz senedir." Kenzü'l-ummal C - 12 No : 34513

Bu hadis-i şerifin esrarı : Allah teala buyurdu :

تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

(ta'rucul- melaiketü ver ruuhu ileyhi fi yevmin kane mıkdaruuhu hamsine elfe senetin) Yani " Beşerin ellibin senede urüc edeceği mesafeyi melekler, ruh bir günde kat eder." (Mearic-4)

Şimdi ruhlar alemi ki, melekut alemidir. O makamdan tenezzül edip misal aleminde suret giyip emlak-i tabaya, unsurlara kadar nüzûlümüzdür. Unsurlardan madenlere bir derece yükselmez. O makamda müddetimizi tamamlayıp bitkiler alemine yükselmek, oradan hayvanlara, oradan ademiyyet ve insaniyyet alemine yükselmek ki, sülûk ve yakaza, inabe, tevbe ve şeri hükümlerle nefsin menzillerine, sonra kalbe, ruha, sırta, hafiye, ahfaya. Ahfada zatullahda

fani olarak bekabillah ile ebedi hayata nail olur.

Ellibin sene inişimiz " كَيَوْمِ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ " keyevmin mıkdaruhu elfe senetin " yükselişimize işaretir.

Afakta ise ömür üçe taksim olunur :

1-Yeryüzünde en kısa ömür, insan nev'inin hayatıdır. Şeriat lisanında yerküreye nisbeten yedibin sene denildi.

2-Hayat sahibine nisbeten hayatın merkezi güneştir. Alem-i kevne gelip :

"هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئاً مَّذْكُوراً"

(hel eta alal insani hınün mined dehri lem yekün şey'en mezkûran) Yani " İnsanın insan vücuduyla mevcut olmazdan evvel, nice dehr ve devirler hasebiyle insan namı yok." İnsan-1 ise, bu hayatımız güneşe nisbetle ikiyüzbin seneye ulaşır.

3-Üçüncü hayat : "وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرَى"

(veennehü hüve rabbüş - şî'ra) " O zat rububiyyetinin kemaliyle şî'ranın rabbidir." (Necm-49)

Şî'ra nedir ? Güneşler güneşi ki , maddiyyat aleminden en önce yaratılandır. Yerküremizin güneşi ona tabi olduğu gibi, her alemin güneşi ona tabidir. Baka alemleri olan ruhlar aleminden ruhların seferi, diğer alemlerin açılışı, ve küremize bakan diğer dünyaların ömürleri ellibin sene olmasına, Kur'anın haber vermesi ile her gününe yedibin sene şer'î günler çarpıldığında, bütün alemlerin ömrü, beka mülkünden gelip fena mülkünde, yüzyirmi altı milyar sene sonra beka alemine urüc olunur.

Zahir isminin, evvel isminin hükmü, âhir isminin, bâtın isminin tasarrufu geçer, güneşlerin güneşinden hasıl olan maddi alemlerinde aslı ve çekirdeği ve mükemmel meyvesi

olarak âhir zaman peygamberi olan rasûlü's-sekaleyn, ve kane kabe kavseyin efendimizin kemal-i istidat ve kemal-i ahlak yönünden kainatın zübdesi ve en büyük nur-güneşi olmasıyla ancak Kur'ana muhatap ve bütün alemlerdeki mevcudatın peygamberi olması hasebiyle alemlerin Muhammedî birdir.

Nitekim hazreti Musa Tur'da "benden başka kelîm'i var mı?" diyerek hatırası üzerine, diğer alemlerin kırkbin Musa ile Tur'da mükalesini göstermesi, diğer alemlerin varlığına delildir. Diğer alemlerdeki ümmetlerinin toplanmasıyla mahşerde seksen saf olup, her saffın uzunluğu bin, kalınlığı beşyüz sene olması, diğer alemlerden gelen ümmetleriyle demektir.

Kırkyedinci hadis

الْأَعْمَالُ عِنْدَ اللَّهِ سَبْعَةٌ عَمَلَانِ مُوجِبَانِ وَعَمَلَانِ بِأَمْثَالِهِمَا
وَعَمَلٌ بَعَشْرٍ أَمْثَالِهِ وَعَمَلٌ بِسَبْعِمِائَةٍ وَعَمَلٌ لَا يَعْلَمُ ثَوَابَهُ
إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى فَأَمَّا الْمُوجِبَانِ فَمَنْ لَقِيَ اللَّهَ يَغْبِئُهُ
مُخْلِصًا لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَجَبَّتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَمَنْ لَقِيَ اللَّهَ
قَدْ أَشْرَكَ بِهِ وَجَبَّتْ لَهُ النَّارُ وَمَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً جُزِيَ بِمِثْلِهَا
وَمَنْ عَمِلَ حَسَنَةً جُزِيَ عَشْرًا وَمَنْ أَنْفَقَ مَالَهُ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ ضَعُفَ لَهُ نَفَقَتُهُ الدَّرْهَمُ بِسَبْعِمِائَةٍ وَالْدَيْنَارُ بِسَبْعِمِائَةٍ
دَيْنَارٍ وَالصِّيَامُ لِلَّهِ تَعَالَى لَا يَعْلَمُ ثَوَابَ عَامِلِهِ إِلَّا اللَّهُ

(el'amalü indellahi seb'atün amelani mücibani ve amelani biemsalihima ve amelün biaşri emsalihî ve amelün biseb'ı mietin ve amelün la ya'lemü sevabehü illallahü teala feemmel mu'cibani femen lekıyallaha yabüdüühü muhlısan la yüşrik bihi şey'en vecebet lehül cenneetü ve men lakıyellahe kad eşrake bihi vecebet lehün naru ve men amile seyyieten cüziye bimisliha ve men amile haseneten cüziye aşran ve men enfaka malehü fi sebilil-lahi du'ife lehü nefakatühüd-dirhemü biseb'ı mietin ved dinaru biseb'ı mieti dinarin vessıyamü lillahi teala, la ya'lemü sevabe amilihi illallahü)

Yani "Allah katında ameller yedi kısımdır. İkişi vacib olanlardır. İkişi emsalidir. Biri bire on emsali, biri bire yediyüz. Bir amel ki, ancak mükafatını Allah bilir. Vacib olanlar: Kişi salih bir amel işleyip Cenab-ı Hakka şirk etmeyerek kavuşsa, ona cennet vacib olur. Bir kul şirkle Allaha kavuştuğunda, cehennem ona vacib olur. Bir kul bir kötülük işlese, cezası mislidir. bir iyilik işlerse, on mislidir. Bir kul bir dirhem tasadduk ederse, mükafatı yediyüz mislidir. Bir amel ki, Allah rızası için oruçlu olsa, mükafatını ancak Allah teala bilir." Kenzü'l-ummal C - 6 No : 16143

Bu hadis-i şerifin esrarı : Allah teala buyurdu :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(ya eyyühellezine amenü kütibe áleykümüs sıyamü kema kütibe alellezine min kabliküm lealleküm tettekun) Yani "Ey mü'minler, sizden önce geçen ümmetlere oruç farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Kat'i olarak oruç sebebiyle müttaki olursunuz." Bakara 183.

Şimdi hakikat ehli oruç hakkında on ledünnî hikmet beyan eder :

1-Hakkın rububiyeti, mü'minlerin ubudiyeti ortaya çıkar. Çünkü rahmaniyyet sofrası umuma ait bir nimet olup, o nimetin sahibini takdir edemezler. Mü'minler ise mahza kul olup ancak oruç sebebiyle rahimiyyet sofrasına nail olurlar.

2-Fiili şükürdür. Oruçlu olmadığı vakit rahmaniyyetin hükmüyle bütün nimetleri nefsine ve sebeblere izafe eder. Oruçlu olduğunda, rahmaniyyette mübah olan nimetler haram olur. O zaman nimetlerin sahibi ve maliki mün'im-i

hakiki olan rahîmdir. Kuru ekmeği beğenmeyen ister zengin ister fakir müsavidir, iftar zamanına bir dakika da kalsa emrullahı bekler, iftar eder.

3- İnsanlar maişet yönünden muhtelifdir. Bir kısmı fakir, bir kısmı zengin. Zengin olanlar fakirlerin halini bilmez. Bütün mü'minlerin içerisinde zengin olanlara oruç sebebiyle açlığı tattırır. Fakirlerin halini anlayıp, kalbi merhamete gelip yardımeder.

4- مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ (men arafe nefsehü fekad arafe rabbehü) sırrını anlar. Kendisine bir rububiyet, bir enaniyyet süsü verir. imanyla oruç tutmasıyla mübahları, hatta suyu bile içemez. Bunların sahibini ve yaratana anlar. Kendisini, fakir ve aciz kul olduğunu anlaması, hakiki şükürdür.

5-Beşinci hikmet: Nefis kendisini demirden bir vücut tahayyül ettikçe gündüz dünya işlerine saldırır. Kendisinin etle deriden bir fani vucut olduğunu anlamak için rahmet kapısını çalmağa başlar. Manevi şükürle rabbini anlar.

6-Altıncı hikmet : شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ (şehru ramazan ellezi ünzile fiihil kur'anü) ayetinin delaletiyle ramazan ayında Kur'anın inişinin sırrını ve melekutiyyet kuvvetiyle asr-ı saadetteki ashabin hazreti rasûlden dinlediği, yahut cebrailin inişini, yahut ezeli kelamını harfsiz ve sessiz işitmesine sebep olur.

7-Yedinci hikmet : Ahiret ticaretidir. Nisan yağmuru gibi balıklar da cevher olduğu o Kur'anın harflerinin ve ayetlerinin nurlarını müşahede eder. Bütün vücuduna oruç tutturur. Beden dahilindeki makinistlere istirahat verir. أُرْوَاهُنَا

أَجْسَادُنَا (ervahuna ecsadüna) ruhlarımız cesetlerimizdir, sırrına mazhar olur.

8-Sekizinci hikmet: Oruç vasıtasıyla riyazata alışır. Helalden vazgeçtiği gibi, haram lokmaya irtikap etmez. Dahili makineleri nurlanır. Kalb ayağıyla mirac eder.

9-Dokuzuncu hikmet: Şeytan damarları kırılır. Firavunluğu ubudiyyete intikal eder. Nefis zat-ı hakkın nuru olmasıyla kendisine أَنْتَ أَنَا ، أَنْتَ أَنَا (ene ene ente ente) ben benim, sen de sensin , der. Açlık ubudiyyetini tanıtır.

10-Onuncu hikmet: Akıl, kalb, ruh, sır, hafı kuvvetlenir. Samediyet sıfatıyla cemalullahı müşahede eder. Onun için hadisin sonunda "ancak oruçlunun mükafatı benim" buyurmuştur.

Kırksekizinci hadis

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ سَبْعُ آيَاتٍ أَحَدِيهِنَّ بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَهِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ وَ
هِيَ أُمُّ الْقُرْآنِ وَهِيَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ

(elhamdülillahi rabbil alemine seb'u ayatin, ihdahünne bismillahirrahmanirrahim, ve hiyes seb'ul-mesani vel kur'anül azim ve hiye ümmül-kur'ani ve hiye fatihatül-kitabi)

Yani "Elhamdülillahi rabbil alemin yedi ayettir Yediden biri bismillahirrahmanirrahim tam bir ayettir. Hem seb'ul mesanî vel kur'anul azımdır. Ümmül kur'an ve fatihatül kitaptr." Kenzü'l-ummal

C-1 No: 2519 "وَيَمْتَعُ الْأَكْفَارُ مِنَ الْطَرَفَيْنِ فِي بِسْمِ اللَّهِ (ve yemneul-ikfara minet tarafeyni fi bismillahi) Yani İmam Şafiiye göre surelerin başındaki besmele başlı başına bir ayettir. altı bin yedi yüz on ayettir. Hanefiye göre surelerin evvelindeki bismillah ayet değildir. Surelerin arasını ayırmak için buyurulmuştur. Ayet ise ayet değildir, demek küfürdür. Şafii ayettir diyor. Ayet değilse ayet olmayana ayet demek, küfürdür. Fakihler her iki taraftan da küfrü men'ederler. Hadis-i peygamberîde ve muhakkıkîn ehline göre müstakil ayettir.

Kenz-i mahfiden alemin zuhuru bismelenin ba'sının

altındaki noktadan zahirdir. Şeyh Şiblî'ye "Senin hakikatin nedir?" dendiğinde cevaben "bismelenin altındaki noktayım" buyurmuştur.

Şimdi marifet-i vücud ve mebde-i alem büyük mushaftır ki, zat-ı hak tilavet-i hal ile bizim üzerimize tilavet etmiştir. Kur'anı okumak tilavet-i kavlidir. Şimdi besmele muahhar haberdir. Mübtedası hazfolunmuştur.

"ظُهُورِ الْعَالَمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" dir. (zuuhurul alemi bismillahirrahmanirrahim) Ebu Medyen Mağribi hazretleri :

مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا رَأَيْتُ الْبَاءَ مَكْتُوبًا عَلَيْهِ

(ma raeytü şey'en illa raeytül ba'e mektûben aleyhi) Yani "Hiçbir mevcud yoktur. Ancak üzerinde ba yazılmıştır." Şu halde nokta-i abd (عَبْد) üzerindeki ب noktası ma'buddur. Şu halde kul ma'buddan ayrılmaz.

Şimdi Allah ismindeki elifden bedel ب = 'ba zahir oldu. Zat-ı Hak kevni ortaya çıkardığında, zatını gizledi. İmam Ali Efendimiz : **إِنْ غَيْبَتْ بَدَا وَإِنْ بَدَا تَغَابَ** (in gibte beda ve in beda teğabü) buyurmuştur.

" Sen gaib olursan o zahir olur,
Sen zahir olursan o gaib olur "

Şimdi ب nin noktası kulun vücudu, س kulun nefsi-natıkası sakindir. munsur-u muhammediye risaletidir.

Allah'a en yakın odur. Bize Allahı bildiren odur. **إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ**

شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ (inne ersalnahu şahiden ve

mübeşşiran ve neziran ve dayen ilallahî) Ahzap-45-46 " Biz seni hakikaten bir şahit bir müjdeleyici ve uyarıcı olara gönderdik "buyurulmuştur.

Kur'anda iki ayette hemze açıktır: **بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبَهَا وَ مُرْسِيهَا** (bismillahi mecre he ve mürsaha) Hud-41 tecelli-i ef'aldir ki (**بِالسَّيِّئَةِ**) buyurmadı.

2- **اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ** (Alak-1) Tecellî-i sıfattır.

(**كُنْتُ سَعَةً وَ لِسَانَهُ وَ بَصْرَهُ**) küntü sem'ahü ve lisanehü ve basarahü sırrıdır.

Hazreti rasûlün sülûkünün başlangıcında tam tevazuu hasebiyle " **اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ** " ikra' bismi rabbike ayetindeki kesra, sülûkünün ortasında " **سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ** " sebbihisme rabbike ayetinde fetha, ve sülûkünün nihayetinde " **تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ** " tebarakesmü rabbike ayetinde zamme okunmuştur. Her şeyh gayb-ı mutlak olmasıyla ulviyyetten ve süfliyyetten haşir hem ancak sen zatını tenzih et. Kudsiyyet makamına gelesin.

Kırkdokuzuncu hadis

الذِّكْرُ الَّذِي لَا تَسْمَعُهُ الْحَفِظَةُ يَزِيدُ عَلَى الذِّكْرِ الَّذِي
تَسْمَعُهُ الْحَفِظَةُ سَبْعِينَ ضِعْفًا

(ez zikrullezi la tesmeuhul-hafezatü yezidü alezzikrillezi tesmeuhu l hafezatü seb(ine di'fen)

Yani "Hafaza meleklerinin işitmediği zikr-i hafi hafaza meleklerinin işittiği zikr-i celiden, Allah katında yetmiş derece daha yüksektir." Kenzül'ummal C - 1 No : 175

Bu hadis-i şerifin esrarı :

Allah'ı zikrin kısımları vardır :

"الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ"

(ellezine yezkürünellahe kıyamen ve kuuden ve aala cünübihim) " O kullarım, Allahı ayakta, oturarak ve yanlarına yattıkları halde de zikr ederler." Al-i İmran -191. Ayakta zikir, lisanın zikridir. Oturarak zikir, rükünlerin zikridir ki : elin zikri : eliyle helalinden maişetini temin etmektir, çünkü " ibadet on kısımdır, dokuzu helal kazanmaktır." Gözün zikri : İbret ki, büyük mushaf olan şahadet alemini tilavet-i hal ile okumaktır. Nefsin zikri: Nefis hangi makamdadır? Emmarede ise levvameye... ta mutmeinneye kadar halen ve fiilen hareketi, nefsin zikridir. Kalbin zikri : İlim, marifet, muhabbet, aşkla vuslatır.

Allahı zikir, maddi-manevi rızkının genişlemesine

sebeptir.

Zikirden vazgeçmek maişetin daralmasına sebeptir.

Şimdi evvela her mü'mine farz olan, Allah'ı bilip zikretmektir. Allah nasıl bilinir ?

"هُوَ اسْمٌ وَاجِبُ الوجودِ الْمُسْتَجْمِعُ الصِّفَاتِ الْكَمَالِيَّةِ وَالْجَلَالِيَّةِ وَالْجَمَالِيَّةِ"

(hüve ismün vacibül vücudil müstecmius sıfatil kemaliyyeti vel celaliyyeti vel cemaliyyeti) Yani, bütün isimleri ve sıfatları toplayan saltanat-ı hakkıyye ve halkıyyeyi havi olan zat vacibül'vücuddur.

Şimdi vücud dört çeşittir :

1-Vacibül'vücuddur ki, zat-ı Haktır.

İsmi Allahtır. İki vechi vardır :

a) Ahadiyyet vechi : Vacibül vücud ki :

"فَوَلَّوْا وُجُوهَكُمْ لِمَسْجِدِ الْحَرَامِ" fevelli vecheke şatral mescidil haram yüzünü Mescid-i Harama doğru çevir " Bakara-148 istikbal-i kible burasıdır.

2-b)Cenab-ı hakkın vahıdiyyet vechi : Vücut-u mutlak dır ki : "فَايْتَمُوا لِي وَابْتِغُوا وَجْهَ اللَّهِ" feeynema tüvellü fesemme vechullahi bu makamdır.

3-Vücut-u izafî : Vücut-u mutlaktan sıfat ve isimlerinin bize cereyanıdır. Mesela : Vücut-u mutlak bir kuldan hayat nurunun cereyanının kesmesi, o kulun ölümüdür.

4-Vücut-u zillî : ki , o da dünyadır.

Şimdi (Allah) kelimesi altı harfi toplamıştır. Dördü açıktır :

1-Baştaki hemze; 2. ve 3. hemezeden sonraki iki lam; 4- bir de he; 5-Allah okuyup da yazılmayan ikinci lamı çeken eliftir. 6-Birisi de Allahın he sinin vavidir. Sonu hüvedir.

(اللَّهُمَّ)

Şimdi ülûhiyyet erkanının manevi unsurları dördtür: Evvel, âhir, zâhir, bâtın. Bütün isimleri toplayan bu dört isimdir. Halkıyyetle zâhir ve bâtın ismini gösteren ikinci lamdır ki, ayan-ı sabitede bütün mevcudatın ilmidir, sıfatıdır. Birinci lam mümkünattır ki, istidatları nisbetinde ikinci lamdan feyz alırlar.

Kulun istidadı şakî ise, ikinci lamdan mudil ismini alır.

Şimdi isimler ikinci lam, mümkinat ki, birinci lam da tasarruf ancak ikinci lamı çeken vahıdiyyet elifidir ki, zâhir ve bâtına hakimdir. Zat-ı ahadiyyet bu alemler sona erdirmek murad buyurduğunda, hakkıyyet ve halkıyyet lamlarını kaldırarak, ortada evvel ve âhir kalır, çokluk fani olur. Allahın elifi he de toplanır. Gayb-ı mutlak olan hüviyyet kalır.

İkinci neş'ede ahadiyyetle tasarruf eder. Dünya neşesinde vahıdiyyetle tasarruf ettiği gibi.

Ellinci hadis

الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ ارْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ
يَرْحَمَكُم مِّنْ فِي السَّمَاءِ

(errahimune yerhamühümür rahmanü irhamü men fil ardi yerhamküm men fis semai)

Yani " Merhamet edenelere rahman rahmet eder. Yerde olanlara merhamet edin, gökteki melekler size merhamet etsin." Kenzül-ummal C- 3 No : 5969

Şimdi besmelede (errahmanü) kelimesi yedi harftir : Elif, lam, ra, ha, mim, nun, mim ile nun arasında elif. Şimdi elif ilim, lam irade, ra kudret, ha kelam, mim basar, nun semi', mim ile nun arasındaki elif hayat.

(rabbüs-semavati vel ardi vema beynehümar rahmani la yemliküne minhü hitaben) Nebe' süresi " Semavat ve arzın ve ikisi arasında bulunanların rabbıdır. O rahmandır, o gün insanlar Ona karşı konuşmaya yetkili değildirler. Semavat melekattan mimdir. arz mülkden nundur. Nunun noktasını cer ettiren Elif = bu ayetteki rahmandan murat hayat elifidir. Çünkü altı sıfat hayata bağlıdır. Hayat olmasa diğer sıfatlar fanidir." (küllü mawlud yöldü alı fıtrate islami illa ebevahü yüvevidanihi ..) " Her doğan islam üzerine doğar." Buradaki baba

ruhdur. Ana cesedir. teklife medar olan akıl-bülüğdan ruhunun kemali akıldır. Cisminin kemali cesedir. Elif alemdir. Birdir. İlişği olan murat edilenler nihayetsizdir. Lam iradedir. Birdir. İlişği olan murat edilenler nihayetsizdir. Ra kudret. Birdir. İlişği olan mukadderat nihayetsizdir.

Müfidatın akli nihayetsiz, müfidatın şeyyeti nihayetsiz, müfidatın kahtı nihayetsizdir. Sözlere nihayetsiz, işitmeleri nihayetsiz, görmeleri nihayetsiz.

Şimdi melekût aleminden ruhdur, elest hitabına muhataptır. Sen ma'dum iken ilm-i sabıkın yani ayan-ı sabitede mukteza-yı ilm batan alemlerden tasfiye ederek zahir oldun.

Şu halde ey ruh, halktan bana en sevgili ve en mükerrem yaratık yaratmadım. Seninle alırım, seninle veririrm. Sana mükafat, şana itap. Ancak mükellef sensin. Şimdi zat sıfatlarıyla örtülü, isimleri ekvan ve eserleriyle örtülüdür.

Cenab-ı Hak her kime eserlerinin perdesini kaldırıp isimleriyle tecelli ederse, ekvanda tecelli eden isimlerdir. Ekvan perdesini kaldırırca, ef'al tecellisi olur, tam tevekkül hasıl olur. Ef'al perdesini kaldırırca, vahdette fani olur, tamamıyla muvahhid olur. Şimdi nun: ruh-u hayvani cisimdir ki, kevden meydana gelmiştir. Alem-i mülkdendir. Nunun noktası alem-i ceberuttandır.

Sülûkle tevhid-i zat makamında :

أَرْوَاهُنَا عَصَادُنَا أَرْوَاهُنَا عَصَادُنَا أَرْوَاهُنَا
ervahuna ecsadüna ecsadüna
ervahuna hadis-i şerifinin sırrı zahir olur.

Elhibirinci hadis

الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ وَالصَّلَاةُ
فِي مَسْجِدِي بِأَلْفِ صَلَاةٍ وَالصَّلَاةُ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ
بِخَمْسِمِائَةِ صَلَاةٍ (رَامُوز)

(essalatü fil mescidil harami bimieti elfi salatın ves salatü fi mescidi bielfi salatın ves salatü fi beytil makdisi bihamisi mieti salatın)

Yani "Mescid-i haramda namaz kılmak diğer mescidlerde yüzbin rekat namaza karşılıktır. Benim mescidimde namaz kılmak diğer mescidlerde bin rekat namaza karşılıktır. Kudüste namaz kılmak diğer mescidlerde beşyüz rekat namaza karşılıktır." Ramuz-218.

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

Şimdi zat-ı hak ilminde tesbit ve ayan-ı sabitede tefrik ettiği ilminde mevcut, hariçte ma'dum olan mevcudatı maddi ve cismi olarak icadını kün emriyle ızhar eyledi.

Kün emri nefes-i rahmandır. Üç harftir. İşba' olduğunda dokuz olur. Kef üç, vav üç, nun üç toplam dokuz oldu. Dokuz felekler meydana geldi. Arş, kürsi, yedi semavat, bunlar kudret arsası üzerine küşad olundu. Bu firkanın sanii ve mucidi ve faili nefes-i rahmandır.

"الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى" errahmanü alel arşisteva Taha-5

Rahman Arş'ı istiva etmiştir, ayeti delildir.

Eflakin devrinden önce dört tabiatler: Sıcak, soğuk, rutubet ve kuruluk hasil oldu. Kuruluktan toprak, rutubetten su, soğukluktan hava, sıcaktan ateş dört unsur hasil oldu. Unsurlardan üç mevalid: Madenler, bitkiler ve hayvanlar meydana çıktı.

Şimdi Ademin cisminin ihtiyacını temin için bunlar önceden yaratıldı.

Sonra: **خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ** (halakal insane min saylsalin kelfahhani ve halakal canne min maricin min nar) Rahman 14-15 "Allah insanı pişmiş çamura benzeyen bir balçıktan yarattı. Cinleri öz ateşten yarattı" ayetinin işaretleriyle Ademin vücut unsuru dört unsurdan yaratıldı. Vücudun zahiri toprak, su eceli müsemmasına kadar bakidir. Batını hava ve ateşten yaratıldı. Dışarıdan gelen hava soğukluk ithalidir. Vücut içinden çıkan zehirli hava ateştir. İhracattır. Şu halde Ademin cismini yirmisekiz harfle süsledi.

" Hak teala çün yarattı Ademi,
Kıldı Ademle müzeyyen alemi"

Yirmisekizin yedisi emmare sıfatlarıdır :

Topraktandır: Hırs, tamah, şehvet, gadab, hased, kin, cimrilik. Yedisi levvamedir. Sudandır: Cehalet, hamakat, yalan, gıybet, çok yemek, çok uyumak, çok cima'dır. Yedisi mülhemedir. Havadandır : Kibir, ucub, riya, fitne, fücür, hile, insanları ifgaldır. Yedisi mutmainnedir : tevazu, sehavet, adalet, şecaat, iffet, kamil iman, salih ameldir. Şimdi nefsi natıkanın ilgisini yirmibir harften kesip, yedi harfle süslemektir.

يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً (ya eyyetühen nef-sel mutmeinne , ircii ila rabbiki radiyeten merdiyyeh) " Fecir süresi-27-28 "Ey huzura kavuşmuş insan, sen ondan hoşnut, o da senden hoşnut olarak rabine dön " emri üzere harfleri kelime yapmaktır. Raziye kelimesi yedidir: Tevekkül, sabır, rıza, teslim, tezekkür, tefekkür, korkuyla ümit arası olmaktır. Burası velayet makamıdır. Marziyye harfleri yedidir : İlim, hılim, irfaniyet, muhabbet, aşk, zevk, sekirdir. Vücutta beyt-i makdis, mutmainne makamıdır. O makamda namaz, emmare, levvame ve mülhemede beşyüz rekata karşılıktır. Raziye makamı, mescid-i nebidir. O makamda namaz, bin rekata karşılıktır. Velayet makamıdır. Marziyye mescid-i haramdır. Nübüvvet makamıdır. O makamda namaz, yüzbin rekata karşılıktır.

Elliikinci hadis

الطَّهَارَاتُ أَرْبَعُ قَصُّ الشَّارِبِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَتَقْلِيمُ
الْأظْفَارِ وَالسُّوَاكِ (رَامُوز)

(ettaharatü erbeun kasruş şaribi ve halkul aneti ve taklimul azfari vessivaki)

Yani "Temizlik dördtür. Bıyıklarını kesmek, kasıklarını kazımak, tırnaklarını kesmek ve misvak." (Ramuz-221)

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

Şimdi ana temizlik dördtür :

1-Zahirî temizlikler : İnsan bedenini kirlerden ve pislikten temizlemek. Zahirî beş duyusunu : Meşru olmayan suretlere bakmamak, kulağıyla meşru olmayan sözleri dinlememek, dokunmasıyla meşru olmayan şeyleri tutmamak, burnuyla meşru olmayan şeyleri koklamamak, tatmamak.

2-Şimdi bâtinî temizlik altıdır :

1-Hayal temizliği: Batıl itikadlardan, mazi ve istikbal düşüncelerinden temizleyip cilalamaktır. Çünkü hayal alemi, melekûtun ve nasûtun arasında sultan-ı berzahiyedir.

"meracel bahreyni yeltekiyani beynehüma berzehun la yebgiyani" iki denizi birbirine kavuşturmak üzere salıvermiştir. Aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmazlar. Rahman 19-20 ayeti delildir.

Melekûtta ilahi hüküm misal aleminde suret giyer. Sonra o suretin cismi bu aleme gelir.

"innî raeytü ahade aşera (innî raeytü ahade aşera) "ben rüyamda on bir yıldızla güneş ve ayı... gördüm. Yusuf-4 Hazreti Yusufun rüyası gibi. Mısıra sultan olmadan önce rüya ile misal aleminde suretini gördü. Bu alemde kulun sözleri ve işleri hayali vücudu giyer. Berzah alemi ise kabir alemdir. Kul hayır ve şerden ne kazandıysa evvela kabirde bulur :

"yevme tecidü küllü nefsin (yevme tecidü küllü nefsin) "Herkesin iyilik olarak yaptıklarını da kötülük olarak yaptıklarını da karşısında hazır bulduğu günde". Al-i Imran - 30 ayeti delildir.

Şu halde kulun hayali maddelerden tecerrüd edip cilalandığı vakit, hazret-i rasûlü ve Cenab-ı Hakkı isimler hasebince isimler suretinde müşahede eder. Hazret-i rasûlün:

"raeytü rabbi ala sureti şabbın (raeytü rabbi ala sureti şabbın) "raeytü rabbi ala sureti şabbın emrane) hadisi gibi. Ve imam Azamın Cenab-ı Hakkı rüyada doksan dokuz isimleri suretinde müşahede ettiğinde "Yarabbi kulların sana imanla kavuşmasına sebep nedir?"

"Sabah namazının farzıyla sünneti arasında

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُحَيِّيَ قَلْبِي بِنُورِ مَعْرِفَتِكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا بَدِيعَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ

allahümme inni es'elüke en tuhyiye kalbi binuri marifetike ya Allahü ya Allahü, ya bedias semavati vel'ardı) buyurdu.

2-Bâtinî temizlikten ikincisi akıl temizliği: İlahi isimler ve rabbani sıfatları kayıtlamak. Mesela: Razzak ismini ekinlere

hasr etmek, yalnız mümkünler üzerine hasr etmek. Halbuki manevi rızık olan ilimler, sırlar, velayetten cahil kalmaktır

كَلِمًا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا

(külleme dahale aleyha zekeriyyal mihraabe vecede indaha rızkan) "Zekeriya onun yanına mabede her girişinde, orada bir rızık bulurdu" Al-i Imran-37 Bu ayetteki rızık maddi ve manevi rızka şamildir. Bütün ilahi isimler, zâhir ve bâtına şümüllüdür.

3-"Bâtınî temizlikten üçüncüsü: Fikir temizliği: Dalalet fırkalarının itikadından fikri temizlemektir.

" سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي ثَلَاثَ وَ سَبْعُونَ فِرْقَةً " (setefferiku ümmeti selase ve seb'une firkatene) ümmetim yetmiş üç fir-kaya ayrılacaktır " Ancak ehl-i sünnet itikadıyla tefekkürdür.

4-Kalb temizliğidir: Rahmanın manzaru olan kalbi masivadan temizlemektir.

5-Ruh temizliğidir: Allah tarafından kendine verilen kuvveti vahıdeye isnat etmemek. لا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ la havle vela kuvvete illa billahi diyerek bütün havl ve kuvveti hakka isnat etmektir.

6-Altıncısı: Nefs-i natıkanın kendisine yardımcı olmak üzere verilen yirmisekiz hadimden tecerrüd edip zat-ı ahadiyyetde ifna olmağı.

Ellitüçüncü hadis

الْعَيْنَانِ ذَلِيلَانِ وَالْأُذُنَانِ قُمْعَانِ وَاللِّسَانُ تَرْجُمَانُ وَالْيَدَانِ جَنَاحَانِ وَالْكَبِدُ رَحْمَةٌ وَالطَّحَالُ ضِحْكُ وَالرِّيَّةُ نَفْسُ وَالْكَلْبَتَانِ مَكْرٌ وَالْقَلْبُ مَلِكٌ فَإِذَا صَلَحَ الْمَلِكُ صَلَحَتْ رَعِيَّتُهُ وَإِذَا فَسَدَ الْمَلِكُ فَسَدَتِ رَعِيَّتُهُ

(el-aynani delilani, vel üznani kum'ani, vellisanü tercümanü vel yedani cenahani velkebedü rahmetün vettıhalü dıhkün verrietü nefesün velkilyetani mekrun, velkalbü melikün feiza salahal melikü salahat rayyetühü fezie fesedel melikü fesede rayyetühü)

Yani " Gözler nefs-i natıkanın delili ve casusudur. Kulakları muhabiri ve telefonudur. Lisanı tercümanıdır. Elleri kanatlarıdır. Nitekim rüyada uçması elleriyledir. Ciğeri merhamet yeridir. Dalağı gülme yeridir. Riyesi yani ciğerin üzerindeki öd ki, hastalık musluğudur. Fazla su içerse öksürür. Şarap içerse sarhoş olur. Böbrekleri açıldığı vakit mekir ve hile yeridir. Kalb nefs-i natıkanın sarayıdır. Ne vakit nefs-i natıka olan sultan iyi olursa, rayyesi olan azaları iyi olur. Fasit olursa, rayyesi olan azaları fasit olur." Kenzü'l-ummal C-1 No : 1206

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

Şimdi nefs-i natıkanın bu kevn aleminde yirmisekiz rayye ve azası vardır. Nefs-i natıkanın beden şehri dört unsurdan bina olunmuştur. İki zâhirî toprak, su. İki bâtınî hava, ateştir. Bunlar cemadî ruhtur. Beden şehrinin bekası için dokuz nebatî ruh amelesi vardır :

1-Cazibe kuvvesi, 2-Müştehiye kuvvesi, 3-Maşife kuvvesi, 4-Hazıma kuvvesi, 5-...kuvvesi, 6-Tihaliye kuvvesi, 7-Meraiye kuvvesi, 8-Keylaliye kuvvesi, 9-Mühime kuvvesi.

Şimdi midedeki çeşitli yiyecekleri ciğer karıştırarak kan şeklinde kılar. Kanın üzerinde bir kara köpük hasıl olur. Ona sevda denir. Tihaliye kuvvesi onu cezbedip dalakta kılar. Sonra imal olunan kanda karışık su hasıl olur. O suyu böbrekler cezb edip mesaneden sidik olarak çıkarır. Safi kan kalır. O kan damarlar, sinirler vasıtasıyla bütün beden şehrine dağılır. Kanın hulasası erkeklerde meni, kadınlarda süt olur.

Eğer tihalda bir illet arız olursa, sevdayı cezb etmezse, kan sevda ile karışıp, beden şehrinde cinnet, cüzam, humma hastalıkları hasıl olur. Eğer merareye bir illet gelirse safrayı ayıramaz. Beden şehrinde baş ağrıları ve kasmalar olur. Bunlara nebatî ruh denir. Ağaçlara arız olan hastalık gibi çiçekleri döker, meyvesiz kaldığı gibi.

Şimdi hayvanî ruhun oniki hizmetçisi vardır :

Beşi dış beş duyu: İştme, görme, dokunma, koklama ve tatma kuvveleri.

Beşi iç beş duyu: Hiss-i müşterek, hayaliye, vahime, müfekkire ve hafıza kuvveleri: İki de şehvet ve gazap. Bunlar hayvanî ruhun hizmetçileridir.

Yirmi altı: Akl-ı maaş: Dünya işlerine yardımcıdır. Yirmiyedi: Aklı maad: Ahiret işlerine hizmetçidir.

Yirmisekizinci akl-ı mütenebbih ki, kitap ve hadis-i nebevidir.

Akl-ı maad uhrevi vazifesini ilahi emirden ve peygamberin tebliğinden alır.

Bu yirmisekiz harf, bunlar vasıtasıyla nefs-i natıkanın nefsinin bilip nereden geldi? Neden bu aleme geldi? Mercii nereyedir? Saadet ve şekaveti nedir?

Ancak bu dünyaya gelmesinden maksad marifet-i hüma ve muhabbet-i anka kazanıp aslı olan " innâ lillâhi ve innâ ileyhi raciun = اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاٰجِعُونَ " sırrına hatm-i nüfus etmesidir.

Elidördüncü hadis

الْقُلُوبُ أَرْبَعَةٌ فَقَلْبٌ أَجْرَدٌ فِيهِ مِثْلُ السَّرَاجِ وَقَلْبٌ أُغْلِفَ
مَرْبُوطٌ عَلَى خِلَافِهِ وَقَلْبٌ مَنْكُوسٌ وَقَلْبٌ مُصْفَحٌ
فَأَمَّا الْقَلْبُ الْأَجْرَدُ فَقَلْبُ الْمُؤْمِنِ سِرَاجُهُ فِيهِ نُورُهُ
وَأَمَّا الْقَلْبُ الْأُغْلِفُ فَقَلْبُ الْكَافِرِ وَأَمَّا الْقَلْبُ الْمَنْكُوسُ
فَقَلْبُ الْمُنَافِقِ عَرَفَ ثُمَّ أَنْكَرَ وَأَمَّا الْقَلْبُ الْمُصْفَحُ فَقَلْبٌ
فِيهِ إِيْمَانٌ وَنِفَاقٌ وَمِثْلُ الْإِيْمَانِ فِيهِ كَمِثْلِ الْبَقْلَةِ
يَمْدُهَا الْمَاءُ الطَّيِّبُ وَمِثْلُ النِّفَاقِ فِيهِ كَمِثْلِ الْقَرْحَةِ يَمْدُهَا
الْقَيْحُ وَالْدَّمُ فَأَيُّ الْمُدَّتَيْنِ غَلَبَتْ عَلَى الْأُخْرَى غَلَبَتْ عَلَيْهِ

(el-kulübü erbaatün fekalbün üçride fihi mislüsşeraci ve kalbun uğlife merbutun ala hılafigi ve kalbun menküsun ve kalbun musfahun feemmal kalbul ercarü fekalbül mü'mini siracühü fihi nuruhu ve emmel kalbül eğlafü fekalbül kafiri ve emmel kalbül menküüsü fekalbül münafiki arafe sümme enkeru ve emmel kalbül usfahu fekalbün fihi imanün ve nifakun ve meselül imani fihi kemeselil bakleti yemüddüha l maüt-tayyibü ve meselün nifakü fihi kemeselil-karhati yemüddühel kayhu veddemü feeyyül müddeteyni galebət alal uhra, galebət aleyhi)

Yani " Kalbler dört çeşittir : 1-Kalb-i ecred: Küfür ve nifaktan mücerred olan kalb. Ziya da kandil gibidir. Bütün vücudunu ziyalandırır. 2-Kalb-i ağlef: Kudret mührüyle mühürlenmiştir. 3-Kalb-i menkus: Münafığın kalbidir. 4-Kalb-i musfahtır. Amma kalb-i ecred ki, mü'minin kalbidir, nuru kalbinde imanıdır. Kalb-i ağlef kafirin kalbidir. Amma kalb-i menküsun münafığın kalbidir ki, hakka iman eder, sonra inkar eder. Amma kalb-i musfah iman ve nifak olan kalbdır. Kalbde iman olan bakla gibidir ki, suyu tayyib, yani salih amel sebebiyle uhrevi hurmeti yapar. Kalbde ni-fak olanın misali hasta kalb olup irin ve kan han-gisi galip olursa helak eder. Kan vereme, irin dünya sarhoşluğuna işarettir." Kenzü'l-ummal C- 1 1226

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

Şimdi, Allahın nurlarından bir nur olan nefis-i natıkanın hükümet yeri olan kalb, geniş olmasıyla dört hükümdara selahiyeti vardır. Onlar emmare, levvame, mülheme, mutmainnedir. Nefis-i natıka emmareye dönüşürse, sarayında bütün kuvveler kendisinin hükmüne geçip, beden şehri Fir'avunun hükmüne geçer.

Şehvet-i hinziriyeye tabi olmuş olursan, senden sadır olan yedi nefis-i emmare sıfatlarıdır ki, hırs, tamah, şehvet, gazap, hased, kin, cimriliktir. Beden şehrine bunlar hakim olur. Eğer gazap köpeğine tabi olursan, senden sadır olan aşırı öfke, yersiz sözler, halkı diliyle ve eliyle incitmektir. Eğer vahime-i şeytaniyye sıfatına tabi olursan, diğer emmare ve levvame sıfatlarıyla birleşip mekr, hile, fitne, hıyanet,

kibir, ucub, riya ile tamamıyla Fir'avun olup ağlef kalblerden olursun.

وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا

(velev ennena nezzelna ileyhimül melaikete ve kelleme-hümül mevta ve haşarna aleyhim külle şey'in kubulen ma kanü liyü'minü) Yani " Eğer onların üzerine melekleri indirsem, kabirdeki ölüleri söyletsem, her şeyi önlerinde toplasam yine de iman etmezlerdi." (En'am-111). وَإِذْ جَعَلْنَاكُمْ

مِنَ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ الْخ (veiz neccey-naküm min ali firavne yesümüneküm süel azabi) "Biz israiloğulları olan beden mısırını kalb-i musa vasıtasıyla necat verdik. Firavun onların oğul evlatları olan ma'neviyetlerini kesip kızlarına yani nefsin kuvvelerine hayat verirdi.." (Bakara-49) Şimdi nefs-i natıka mülkün hükümdarı olan akla tabi olursa nefs-i mutmainne olur. Vekilleri: iman-ı kamil, salih amel, tevazu, sehavet, şecaat, adalet, iffet sıfatlarıyla ebrar olur. Ecred kalblerden olur. Eğer levvame sıfatları galip olursa vekilleri yedidir: Cehalet, hamakat, yalan, gıybet, çok yemek, çok uyumak, çok cima' sıfatlarıyla musfah kalblerden olur. Şu halde emmarede lisani şeytan söyler. Levvamede sözleri hayvani, fiilleri de hayvani olur. Mutmainnede melek söyler. Bütün beden şehri kalb-i musaya geçer.

Elibeşinci hadis

الْمُسْلِمُ إِذَا سُئِلَ فِي الْقَبْرِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَذَلِكَ يُشَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ (رَامُوز)

(el müslimü ize süile fil kabri yeşhedü en la ilahe illallahü ve enne muhammeden rasulullah fezalike yüsebitüllahül-lezine amenu bilkavlis sabiiti fil hayatiddünya ve fil ahireti)

Yani "Müslim kabirde sual olunur. Cevabında der. eşhedü en le ilahe illellah.. وَاللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ...
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
eşhedü en la ilahe illallahü ve enne muhammeden rasulullah Bu şahadeti Cenab-ı Hak dünyada mü'minlerin gönlünde sabit kıldığı gibi ahirette de sabit kılar." (Ramuz - 235 Kenzü'l-ummal C- 15 No : 42498) ve (İbrahim 27).

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَانِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (şehidellahü ennehü la ilahe illa hüve vel melaiketü ve ülül ilmi kaimen bil kıstı la ilahe illa hüvel azizül hakim) Yani zat-ı hak kainatı yaratmazdan evvel, cesetlerimizi yaratmazdan onbin sene evvel, ruhlarımızı yarattı. Ruhları yaratmazdan dörtbin sene evvel rızıklarımızı yarattı.

Rızıklarımızı, ruhlarımızı ve cesetlerimizi yaratmazdan evvel, göklerde olan yıldızlar yaratılmadan evvel kendi zatına "Benden başka Allah yoktur" diyerek şehadet etti. Meleklerin şehadeti, levh-i mahfuzu keşfen müşahede edip "

وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ (vela ratbin vela yabisin illa fi kitabin mübinin) " yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır." En'am-59 ayetinin beyanı üzere, daha kainat vücut bulmadan, vücut bulduktan sonra kainatta tasarruf eden Allah olduğuna şehadet ettiler. Hazreti Rasûlullah efendimiz :

أَيُّنَ اللَّهُ قَبْلَ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَالَ أَنْ فِي الْعَمَاءِ . مَا الْعَمَاءُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ فَوْقَهُ هَوَاءٌ وَمَا تَحْتَهُ هَوَاءٌ

(eyne İlahü kable halkısemavati vel ardi kale innehü fil amai, mel amaü ya rasülellahü leyse fevkahü hevaün vema tahtehü hevaün) Yani "Cenab-ı hak yerleri, gökleri yaratmazdan evvel neredeydi?" sualine cevap olarak "Amâ'da idi. Amâ nedir ya rasûlallah?" üstünde ve altında hava yoktu." buyurması, Cenab-ı Hakkın zatı غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ganiyyün anil alemin olup, zatından cevap vermek caiz olmadığından, sıfatından cevap verdi. Ki âyan-ı sabitedir. Vücut kokusu duymamıştır. Amâ'ise amâ-yı rab ki, bütün ilahi isimler. Amâ-yı merbub bütün mevcudatın ayanı.

Bunlar istidad lisanıyla, isimler tasarruf yeri, ayan vücutsuz idi. Bunlar amâ'da (ya bedi') ismine müracaat edip alemleri, misli geçmeyen alemleri inşa eyle dediler. Bedi' ismi hâlık ismine havale etti. Gerçi yaratmak bana verildi, fakat üstümde kâdir ismine müracaat edin, kâdir ismi mürîde,

mürîd âlime, âlim ismi gerçi bu alem ilmimde yaratılması sabittir. Fakat bütün isimlerin reisi Allah ismine müracaat edin. Bütün isimler, bütün âyan (ya Allah) diyerek zikirlerinin nurundan Allah isminin müsemması hakikat-i Muhammediyye zahir oldu. O zat-ı Muhammedî "Sizler makamınızda sabit olun. Ben medlûlüm alemlerden gani zata perdesiz olarak müracaat edeyim. Medlûl olan zat "الرَّحْمَنُ"

"عَلَّمَ الْقُرْآنَ" errahmanü allemel kur'ane def'aten ilahi kanun olan Kur'anı öğretti. Sonra (kün) emriyle, önce dokuz felekler kudret arsası üzerinde nefes-i rahman ile deverana başladı. Devrinden dört tabâyı', dört unsur, üç mevalîd, sonra: هَلَاكَالَ إِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ

"يَقَابُطِ اللَّهِ الَّذِينَ آمَنُوا" Adem'in cismi yaratıldı. Şimdi "يَقَابُطِ اللَّهِ الَّذِينَ آمَنُوا" Amenü yani mü'minlerin (Hâdî) isimlerine mazhar olan mü'minlerin imanı, dünya aleminde ve kabir aleminde sabit olan iman bu imandır.

Ellialtıncı hadis

النَّائِمُ الطَّاهِرُ كَالصَّائِمِ الْقَائِمِ

(ennaimüt tahiru kes saimil kaimi)

Yani " **Abdestli temiz olarak uyuyanın, gündüzleri oruçlu geceleri ibadetli olanlar gibi sevabı vardır.**"Kenzü'l-ummal C- 9 25999

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

Şimdi taharet iki kısımdır :

1- Ma'kületil-mana: Yani necaset dışta görünmeyip mütenebbih akıl vasıtasıyla akl-ı maadın idrakidir. Hadesten taharet.

2- Ma'kületil-his: Yani akl-ı maaş beş duyu vasıtasıyla zahiren pisliği hisseder.

1- Ma'kületil-mana olan pislik : Ayetteki **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ الْخ**

yaeyyühellezine amenü iza gumtüm ilassalati yani "Manevi huzuruma gelmek istediğinizde yüzünüzü ve ellerinizi dirseklere kadar yıkayın. Başınızı meshedin, ayaklarınızı topuklara kadar yıkayın." Maide- 6. Bu zâhirî temizlik ki, dört azada pislik görünür, değildir. Ma'kületil-manadır. Hakikatte yüz, kalbdır. Manzar-ı rahman olan kalbinizi masivadan yıkayın ki, nefsi-natıkanın yüzüdür. Ellerinizi dirseklere kadar yıkamak :

Yenilen ve giyilen şeyler, nikahlanan ve mesken, bunları tedarikte " **عَدُّنْيَا جِيفَةً وَطَالِبَهَا كِلَابٌ** " eddünya cîfetün ve talibüha

kilabün " **dünya bir cifedir. Talipleri köpeklerdir**" bu manevi pisliği yıkamak demektir.

Başınızı mesh demek, akl-ı maaşın tasarruf ettiği hayalinizi zulmetten ve hissî suretlerden, vahime-i şeytaniyyenizi hile ve hakdan başka suret ve putları silin ve müfekkire kuvvenizi uzun emel icadlarını ve hafıza kuvvelerinizi ahiret menfaatinde fayda vermeyen harfleri siliniz.

Aklara kadar yıkamak : Nefs-i natıkanızı süflî olan ve ayak seviyesinde olan emmarenin, levvamenin ve mülhemenin[•] sıfatlarını tamamıyla yağmur suyu ile yıkayınız.

Şimdi temizliğe ait su iki çeşittir :

1- Yağmur suyu: Emri akıl ve fikirden temiz sırf vahiy ve ilham olan ilimlerdir.

2- Çeşme ve kuyu suları: Akıl ve fikirle ictihad olunan ilimlerdir.

. Onun için İmam Cafer efendimiz İmam A'zam'a

أَوَّلُ مَنْ قَاسَ إِبْلِيسُ la tekıs evvelü men kase İblisü Sen aklî kıyası terk et. Evvela kıyas eden iblîsdir." sözüyle vahiy ve ilham ilmine işaret buyurmuştur. **إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ** (innemal müşriküne necesün) tevbe-27 ayeti de manevi pisliğe işaret eder.

2- Ma'kületil-his: Şimdi necasetten taharet demek: Akl-ı maaş beş duyu vasıtasıyla zâhir olan maddî pisliktir. O da dörttür: **حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ** (hurrimet aleykümül meytetü ved demü ve lahmül hınziri) Yani ölü, kan, domuz eti, insanın mesanesinden çıkan sidik, arkasından çıkan pisliktir. (Maide-3). Şimdi ölü hakikatte, ilim ve marifetten boş olan, cehl-i mürekkeptir.

أَقَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ بِالْعِلْمِ وَالْإِيمَانِ (efemen kane meyten faahyey-nahü bil ilmi vel imani) Şimdi kan hakikatte, hevadan oluşup, akaidini bozar. أَقْرَأْتِ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوِيَهُ (eferacayte menittahaze ilahehü hevahü) "Heva ve hevesini tanrı edinen ve Allah'ın kendi katındaki bir bilgiye göre saptırdığı.." Casiye-23 Şimdi domuz hakikatte, haramdan beslenen vücuttur.

- Kamil taharetle abdestli uyumak kâim ve sâim gibidir. Nitekim hazreti rasûl efendimiz teheccüdden sonra uyurdu ki yakaza halinde aklıyla, uyku halinde kalbi, akli ve nefsiyle mirac ederlerdi. Onun için uykudan kalkar, abdest almazdı.

Elliyedinci hadîs

بَكَّرُوا بِالصَّلَاةِ فِي يَوْمِ الْغَيْمِ فَإِنَّهُ مَنْ تَرَكَ الْعَصْرَ حَبِطَ عَمَلُهُ

(bekkiru bissalati fi yevmil gayyimi feinnehü men terakel asra habita amelüühü)

Yani "**Bulutlu günde namazınızı muhafaza edin. Bilhassa ikinci namazını terkeden amelini iptal eder.**" Kenzü'l-ummal C- 7 No: 19385

Bu hadîs-i şerifin ledünnisi :

Evvela vakti tayin etmektir. Şimdi vakit ma'kuldür. Hissen vücudu yoktur :

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

(inne iddetes şühuri indellahisna aşeere şehran fi kitabil-lahi yevme halakas semavati ver ard) "Muhakkak Allah tealanın ilminde ve levh-i mahfuzunda sabit idi. Gökleri ve yeri yarattığında oniki ay zahir oldu." (Tevbe - 36)

لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ (lita'lemû adedes sinine vel hisabe)

"Bu ayların alametiyle seneler zahir olacak. Hakka karşı ubudiyetinizi ve halka karşı muamelenizi sizin bilmeniz içindir. (İsra -12)"

Şimdi Hak teala kevn alemini ilminden vücut sahrasına çıkarmayı irade buyurunca "kün = كُنْ" emriyle dokuz felek zahir oldu. Atlas feleği olan arş-ı ala müdevver, küresel bir

şekilde harekete ve devre geldi. Fakat müdevver bir halkanın başlangıcı ve nihayeti bilinmediği gibi, atlas feleğinin vazifesini icra için " وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ " ves semai zatil Büruci ayetinin beyanı üzere atlas feleğin cereyan ve seyri ve geçecek yerleri oniki burç sabit olarak koydu. Bunlardan oniki makul oldu.

" وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (veşşemsü tecri limüstekarrin leha zalike takdirul azizil alim)

Güneşin müstekar olması oniki burcu tamam edip, sene başı muharremden kıyamete kadar aynı minval üzere devr eder.

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ (vel kameera kadder-nahü menazile hatta ade kel urcunil kadim) ayetinin beyanı üzere ay güneşe tabi olup, yirmisekiz menzili tamam edip hurma dalı gibi incelikte yeniden avdet eder. (Yasin-39). Bunların devrinden aylar meydana gelir. Yerin de güneşin etrafında devrinden, doğuşundan gündüz, batışından gece hasil olur.

أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيْ النَّهَارِ (ekımsı salate tarafeyin nehari) Hud -114 "gündüzün iki ucunda gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl" ayetinin beyanı üzere sabah namazıyla akşam namazının vakitleri hasil olur.

Bu hükümlerin hissî misali: Bir büyük gemi, Marsilya'dan hareket edip, Atlas Okyanusunda yüzerek, Afrikaya oniki istasyonda ulaşır.

Şimdi felek-i atlas olan arş-ı a'la, yer kürede Atlas Okyanusu gibidir. Üzerinde seyreden gemi, güneş misalidir. Uğradığı istasyonlar ay misalidir. Amerika'da bulunması,

bizim gecemiz Amerikanın gündüzüdür. Bu suretle vakitler kıyamete kadar aziz-ü alim olan zat'ul vahidın hükmündedir. Şimdi namazın vakitlerine gelince :

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا (innessalate kanet alel mü'minine kitaben mevketen) Nisa-103 "çünkü namaz mü'minler üzerine vakitleri belli bir farzdır" farzıyyetine kat'i delildir.

Şu halde vakit müeddaya zarf, edasına şart, vücübuna sebep. Sabah namazının vakti, ikinci fecrin yani fecr-i sadığın doğmasından güneş doğmasıya kadardır. Şafakta şafiî kılar, son zamanı güneşin doğmasına yakın hanefi kılar, müstehabdır.

Öğle namazının vakti, dikilen bir şeyin gölgesi uzamakta son bulup kısılmağa başladığı vakitten, bir misli oluncaya kadar İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammedin görüşleri. İkinci namazının ilk vakti, öğle namazının vaktinin bitimi olup son vakti güneşin batışına kadardır.

Akşam namazının vakti, güneş battıktan sonra ufuktan kızılılık kayboluncaya kadardır. Yatsı namazının vakti, akşam namazının vakti, akşam namazı vaktinin nihayetinden sabah namazının başlama vaktine kadardır.

Şimdi vakitlerin ledünnü ve hakikati diğer hadislerin ledünnünde beyan olunacaktır.

Ellicikizinci hadis

تَحْتَ الْبَحْرِ نَارٌ وَ تَحْتَ النَّارِ بَحْرٌ وَ تَحْتَ الْبَحْرِ نَارٌ

(tahtel bahri narun ve tahten nari bahrun ve tahtel bahri narun)

Yani " **Denizin altında ateş, ateşin altında deniz, denizin altında ateş mevcuttur.**" Kenzü'l-ummal C- 6 15217

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : **وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ** (vekane arşühü alel mai) Arş ve gökler yaratılmadan arş-ı azam su üzerinde idi. (Hud - 7)

Zat-ı Hakkın nefes-i rahmanı olan cemalinin mazharı cevher-i beyza meydana gelip, tatlı derya zuhur edip, deryanın altında ism-i celalinin mazharı ateş deryası meydana geldi. Mezkur ateş deryası kaynayıp buharından yedi tabaka gökler meydana geldi.

İkinci denizi hava ateş vasıtasıyla yedi tabaka yer meydana geldi. Birinci tabaka yer, iskan olduğumuz arz-ı nüfustur. Gayet beyaz ve güzel kokusu vardı. Hazreti Ademin ısyanı sebebiyle yerin kokusu ve rengi gitti. Dörtte üçü su, biri kara. Bu kısmın da dörtte üçü meskûn değil biri meskûndur.

Şimdi İskender Zülkarneyn güneşin battığı yere sefer etti. Orada ahali üzerine asla güneş doğmayıp daima gecedir. Güneşin doğduğu yere sefer etti. Oranın ahali sırf mü'min olup, asla gece görmez. Yatsı namazı onlardan sakittir. O ahalinin hükümdarı hazreti Hızır'dır. Gayb adamları,

kutuplar orada iskan ederler. Daima gece olan garbda ye'cûc me'cûc iskandadır. Bin evlat yetiştirmeden ölmez. Beşeriyet onların onda biridir. Kıyamet alameti güneşin garptan doğması, onların arzımızı istila etmesidir. Arzımızı ifsad etmesi, bütün yiyecek ve içeceklerimizi yiyip içmeleridir.

2- Yerin ikinci tabakası, yeşil arz ve ibadet arzıdır. Bu arzın şekli kürevi, bin senelik mesafe tamamıyla meskûndur. Mü'min olan cinnilerin yeridir. Bizim arzımıza ziyarete gelirler. Mü'minlere aşıklardır. Nitekim Abdülkadir Geylani hazretlerine intisabları sebebiyle şeyhu's-sekaleyn denir.

3- Yerin üçüncü tabakası sarı arzıdır ki, arz-ı tabiattir. Cinnilerin kafirleri iskan olunur. Kürevi şekli dörtbin seneliktir. Tamamıyla meskûndur. Abidlerin ibadetini bozmak için arzımıza gelirler.

4- Dördüncü tabaka kırmızı arzıdır. Arz-ı şehvet denilir. Kürevi şekli sekizbin senedir. Tamamıyla meskûndur. İblisin zürriyeti orada meskûndur. Arzımıza gelip, mü'minlere katil ve hırsızlık ilka ederler.

5- Beşinci tabaka mavi arzıdır. Arz-ı tuğyan denir. Cin ve şeytanların ifritleri meskûndur. Kürevi şekli onyedibin senedir. Ademoğluna hakimler. Nitekim hazreti Süleymanın köşkünü intikal ettiren İfrit onlardandır.

6- Altıncı tabaka siyah arzıdır. Arz-ı ilhad denir. Kürevi devri otuzbeşbin senedir. Mercede şeytanların iskan mahallidir.

7- Yedinci tabaka şega arzıdır. Cehennem zebanilerinin iskanlarıdır. Kürevi devri yetmişbin senedir. Dağlar gibi yılanlar, inekler gibi akrepler mevcuttur. Altı yedi kat cehennemdir. Cenennem halen mevcuttur. Haşirden sonra açılacaktır.

Elidokuzuncu hadis

تُفْتَحُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ نِصْفَ اللَّيْلِ فَيُنَادِي مُنَادٍ هَلْ مِنْ دَاعٍ فَيَسْتَجَابُ لَهُ هَلْ مِنْ سَائِلٍ فَيُعْطَى هَلْ مِنْ مَكْرُوبٍ فَيُفْرَجُ عَنْهُ فَلَا يَبْقَى مُسْلِمٌ يَدْعُو بِدَعْوَةٍ إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ إِلَّا زَانِيَةً تَسْعَى بِفَرْجِهَا أَوْ عَشَارًا

(tüftehu ebvabüs semai nısfelleyley feyünadi münadin hel min dan? feyüstecabü lehü, hel min sailin feyu'ta, hel min mekrubin feyüferracü anhü, fela yebka müslimün yed'u bida'vetin illastecabe lehû illa zaniyeten tes'a biferciha ev aşşarun)

Yani "Gece yarısında göğün kapıları açılır. Bir melek nida eder ki "Dua eden var mıdır? Açılır, selamete çıkar, hiçbir müslim dua ettiğinde ancak zat-ı hak duasını kabul eder, boşa gitmez. Ancak iki taifenin duasını kabul etmez: Biri ırzını satarak geçimini temin eden zaniye kadın, biri yol kesen yolda eşkıyalık yapan." Kenzü'l-ummal C- 2 3357

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

وَبَيْنَمَا فَرَقْتُمْ سَبْعًا شِدَادًا (ve beneyna fevkaküm seb'an şidaden)

"Ey ademoğulları üstünüzde muhkem yedi tabaka gökleri bina ettim." (Nebe'-12). Şimdi felek, göklerde iskan

olunan meleklerin yeridir. Yıldız onların kandilidir.

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِصَابِغٍ (velekad zeyyennes semae ddünya bimesabiha) ayeti delildir. "and olsun, dünya semasını kandillerle süsledik" (Mülk-5)

Şimdi birinci göğün kandili ay, ikincinin utarid, üçüncünün zühre, dördüncünün güneş, beşincinin merih, altıncının müşteri, yedincinin zühal.

Şimdi birinci göğün kandili ay hayvanî ruhun merkezidir. Arzımızı tedbir eder. Nitekim bizim hayvanî ruhumuz bedenimizi hareket ettirdiği gibi. Dünya göğünün feleği beyaz gümüştedir. Merkez-i Adem aleyhisselamdır. Zürriyyetine kıyamete kadar hayat ondan gelir. Eğer üzerimizde dünya göğü olmasa hayvanî hayat söner, camid olur. Diğer yıldızlarla süsledi. Nitekim hayvanî ruhun bedenimizi iç ve dış beş duyu ile, şehvet ve gazapla süslediği gibi. Dünya göğünün hakimi meleklerden İsmail aleyhisselamdır. Ana rahmindeki melek rabbinin emriyle çocuğun hayvanî ruh nefh eder. Ecelini, saadet ve şekavetini onun emriyle takdir eder.

وَيُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ve yüsavviruküm fil erhami keyfe yeşäu (Al-i imran-6) "rahimlerde sizi dilediği gibi şekillendirir " ayeti delildir.

Şimdi dünya göğünün feleği bin senelik yoldur. Arzımızdan mesafesi beşyüz seneliktir. Bizim gözümüzle gördüğümüz havadır ki bir kilometre mesafeyi görür. İkinci gök rengi bozdur. Onüçbin senelik felektir. Kandili utariddir. Hakimi melek Nuhaildir. Hakikat-i Muhammediyenin fikrinden yaratılmıştır. Arzımızı fikri ile tasarruf eder. Katibdir. Biz fikrimizle eşyayı tasarruf ettiğimiz gibi, hazreti

Nuhun ruhaniyyeti oradadır. Bu aleme ilim ve sanat talim eden, ikinci gökten melekler emri her kişi, bu alemde sanayi yolları ve fenler talim eden, o gökten gelen meleklerin talimidir. Üçüncü göğün rengi sarıdır. Kandili zühredir. Devir mesafesi binbeşyüz senelik yoldur. Hakimi melek süraildir. Hakikati Muhammediyyenin hayalinden yaratılmıştır. Rüyada görülen şekilleri misalen ve aynen onlar tasvir ederler. Kabirde sual melekleri onlardır. Hazreti Yusuf'un ruhaniyeti üçüncü semadadır. Mü'minlerin hayali onlar vasıtasıyla ve isimlerin hayali onlar vasıtasıyla ve isimlerin kuvvetiyle cilalanır. Sadık rüya hasıl olur. Hazreti Yusuf'un *إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا* aşara kevkeben rüyası, şerbetçinin ve asılan ekmekçinin ve Mısır melikinin rüyası bu melekler vasıtasıyladır.

4- Dördüncü semanın rengi safi beyaz, kandili güneştir. Devri onyed bin sene. Hakimi İsrail. Kalb-i muhammediyyeden yaratılmıştır. Hazreti İdris, İsa ve Süleyman aleyhimüsselamın ruhaniyetleri buradadır. Hazreti İsrail kuvvet cihetinden bütün meleklerin kuvvetine üstündür. Sidre'den yerin altına kadar hakimdir. Emri altında bulunan melekler onun emriyle gabzu ve bestu isimlerine mazhardır. Daima hayat suru bedende, haşirden sonra surda mevcut olan ruhları bedenlerine ulaştırmağa memurdur.

5- Beşinci semanın rengi kırmızıdır. Feleğinin devri ondokuz bin senelik mesafedir. Kandili Merihtir. Meleği Azrail aleyhisselamdır. Vehm-i Muhammediyenin nurundan yaratılmıştır. Hazreti Yahya ve Harun aleyhimasselamın ruhaniyetleri oradadır. Onun için hazreti Yahya cennetle cehennem arasında koç suretinde ölümü boğazlayacaktır. Hazreti Azrail kabza memurdur. Maiyetinde sayısız rahmet

ve azap melekleri vardır.

6- Altıncı semanın rengi nuranî göktür. Maliki Mikail aleyhisselamdır. Devr-i felekisi yirmiikibin senelik mesafedir. Kandili müşteridir. Hazreti Musa'nın ruhaniyyeti oradadır. Hazreti Mikailin hükmünde sayısız melekler vardır. Her kişinin rızkını göndermeğe memurlardır. Bir kişinin tayin olunan rızkı sonunda, hazreti Mikailden hazreti Azraile malumat verip, sonra Azrailin hükmünde olan meleğe emreder. Arzda filan şehir filan mahallede Allah kulunun ruhunu getirmesini emreder.

7- Yedinci semanın rengi siyah nurdandır. Maliki hazreti Cebraildir. Akl-ı Muhammediyyenin nurundan yaratılmıştır. Peygamberlere kitap götürmeye memurdur. Hazreti İbrahimin ruhaniyeti oradadır. Hükmünde sayısız melek vardır. Kalblerde iman ve ikana memurdurlar. İlham meleği burasıdır.

Sidre-i münteha Cebrailin makamıdır. Kemale gelmiş velileri mirac ettirir. Feleğin devri yirmidörtbin senelik mesafedir. Akl-ı mead ile uhrevi amellerini talim ederler. Üstünde dört felek vardır :

1- Arş-ı ala feleği, 2- Kürsi, 3- Atlas feleği ki, Sidre-i münteha feleğidir, 4- Heyûla feleği, 5-Heba feleği, 6- Tabayi' feleği, 7- Anasır feleği, 8- Mükevkeb feleği ki, zühal feleğidir, 9- Felek-i müşteri, 10- Merih feleği, 11- Güneş feleği, 12- Zühre feleği, 13- Utarid feleği, 14- Ay feleği, 15- Ateş feleği, 16- Hava feleği, 17- Su feleği, 18- Toprak feleği.

Bu onsekiz felek, onsekiz bin alem demektir. Bunların üstünde mele-i a'la vardır. Hazreti Adem'e secde ile emrolunmamıştır. Bunlar zat-ı Hakta aşklarıyla

müheyminidir. Binaların üstünde nun feleği onun üstünde kalem-i a'la feleği, onun üstünde hakikat-i muhammediye, hepsinin üstünde ğaniyyun anil-alemin olan zat-ı ahadiyyettir. Vahidiyyetiyle bütün alemleri istila ve tedbir eder.

Altmışıncı hadis

ثَلَاثُ مُهْلِكَاتٍ وَثَلَاثُ مُنْجِيَّاتٍ وَثَلَاثُ دَرَجَاتٍ وَثَلَاثُ
كَفَّارَاتٍ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْمُهْلِكَاتُ قَالَ شُحُّ مَطَاعٍ
وَهَوَى مُتَّبَعٌ وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ قِيلَ فَمَا الْمُنْجِيَّاتُ؟
قَالَ تَقْوَى اللَّهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَّةِ وَالْإِقْتِصَادُ فِي الْفَقْرِ
وَالْغِنَى وَالْعَدْلُ فِي الرِّضَى وَالْعُضْبُ قِيلَ فَمَا الْكَفَّارَاتُ؟
قَالَ نَقْلُ الْأَقْدَامِ إِلَى الْمَسَاجِدِ وَأَنْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ
الصَّلَاةِ وَإِتْمَامُ الْوُضُوءِ فِي الْيَوْمِ الْبَارِدِ أَمَّا الدَّرَجَاتُ
فَأَطْعَامُ الطَّعَامِ وَإِفْشَاءُ السَّلَامِ وَالصَّلَاةُ فِي الْيَلِّ وَالنَّاسُ
نِيَامٌ

(selasün mühlikatün ve selasün münciyatün ve selasün deracatün ve selasün keffaratün kıyle ya rasülellahü mel mühlikatü? kale şuhun mutaun ve hevan müttebeun ve 'cabül mer'i binefsihi kıyle mel münciyatü kale takvallahi fissirri vel alanıyyeti vel iktusadü fil fakri vel gınai vel adlü fir rıda vel gadabi kıyle femel keffaratü kale naklül akdami ilal mesaciidi ventizarussalati ba'des salati ve itmamül vudui

fi yevmil baridi emmedderacatü feitamüttaami ve ifşaüselami vessalatü filleyli ven nastü niyamün)

Yani "Üç haslet helak olmaya sebeptir, üç haslet kurtuluşa sebeptir, üç haslet derecelere sebeptir ve üç haslet keffaretlere sebeptir. Ashab tarafından "helake sebep nedir ya rasûlallah?" suallerine cevaben :

- 1- Nefs-i natıka cimriliğe itaat etmesi,
- 2- Nefs-i natıka hevaya tabi olması,
- 3- Nefs-i natıkanın kendini büyük görmesidir.

Nitekim İsa aleyhisselam havarilerine hitaben: "Nice kandilleri rüzgar söndürür, nice abidlerin amelini ucub ifsad eder" "kurtuluşa sebep nedir" sualine cevaben :

- 1- Gizli ve aleni Allahdan korkmak,
- 2- Fakirlik ve zenginlik zamanında iktisad etmek,
- 3- Rıza ve öfke vaktinde adalet etmektir.

Keffaretlerden cevaben :

- 1- Yürüyerek uzak yerden cemaate devam etmek,
- 2- Bir namazdan sonra diğer namazı gözlemek,
- 3- Soğuk günde soğuk suyla abdest almak.

Derecelere cevaben:

- 1- Yemek yedirmek,
- 2- Selamı yaymak,
- 3- İnsanlar uykudayken gece namazı kılmak

Kenzü'l-ummal C- 11 33594

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

İslamiyyetin hakikatini beyan eder.

Şimdi oruç zatın tecellisidir. Bu sırrı anlamak için önce ruhların çeşidini bilmektir :

1- Cemadî ruhtur ki vazifesi. cismin bölümlerini koruyup birbirine karışmaktan engel olur.

2- Nebatî ruh bir kuvvet ki, cismi boyuna, enine ve derinliğine tedric ile büyütür. Yeri ciğerdir.

3- Hayvanî ruh bir kuvvet ki, bütün bedene yayılmıştır. Beden onun isteğiyle hareket edip, hissiyle eşyayı bilir. Yeri kalbdır.

4- İnsanî ruhdur ki, emr-i ilahidir. قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي kulir ruuhu min emri rabbî (İsra-85) ayeti bu ruh-u insaniyi beyan eder.

O bir cevherdir ki, her maddeden mücerrettir. Tasarrufu ve yeri kalbdır.

Şimdi sırf ruh-u sultanî ve ruh-u insanî ile doğan İsa Aleyhisselamdır. Hakkında :

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا (vesselamü aleyye yevme vüldtü ve yevme emütü ve yavme üb'asü hayyen) Yani "Doğum günüm ve ölüm günüm ve ba's günümde selametteyim." (Meryem-15) Hakikat erbabına nazaran üçler, yediler, kırklar mevcuttur.

Hakikatte üçler demek: Tecelli-i zat, tevhid-i zat, fena-i zatta bulunan mahza kullar üçlerdir.

Hazret-i İsa'nın doğumu tecellî-i zat, peygamberliği tevhid-i zat, ölümü fena-i zattır. Şimdi hakikat ehline nazaran oruç tecellî-i zat, namaz tevhid-i zat, hac fena-i zattır. Bu makamda bulunan veliler de üçlerdir. Şimdi zekat demek, hacdan sonra ravza-i mutahharada manevi ilm u irfan alıp bu dünyada diğerlerini irşad eder.

Şhadet ise uhrevîdir. Bu makamda dünya ile ahiret arasında davetle sübûtî sıfatlar ... hazret-i cem' makamında olanlar yedilerdir. Başları kelamdır. Diğer sıfatlar kelama tabidir. Kırklar muhammed ümmetidir. Reisleri, peygamberlerin imamı hazret-i Muhammed Mustafa (S.A.V) dir. Ümmete akvalde, ef'alde ahlakda ve itikadda tabi olanlar kırklardır.

Altmışbirinci hadis

ثَلَاثٌ قَدْ فَرَّغَ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ الْقَضَاءِ فِيهِنَّ لَا يَبْغِينَ
أَحَدَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغَيْتُمْ
عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلَا يَمْكُرَنَّ أَحَدُكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ:
وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ وَلَا يَنْكُثَنَّ أَحَدُكُمْ فَإِنَّ
اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ

(selasün kad ferağallahü teala minel kadai fihinne la yebgiyenne ahadüküm feinnellahe teeala yekulu ye eyyühennasü innama bağyüküm ala enfüsiküm vela yemküranna ahadüküm feinnellahe yekulu vela yehyikul mekrus seyyiü illa biehlihi vela yenküsenne ahadüküm feinnellahe teala yekuulu: femen nekese feinnema yenküsi ala nefsihi feth-10)

Yani "Üç nesnenin kazasından Allah fariğ olmuştur :

1- Kimseye zulmetmeyin. Zira Allah teala 'Ey insanlar, başkasına zulmünüz ancak kendinize aittir' buyuruyor.

2- Hiç kimseye mekr u hile etmeyin. Zira Allah teala 'Fena hile ancak failine aittir' buyurur.

3- Sizden biriniz ahdi bozmasın. Zira Allah teala

'her kim ahdini bozarsa, ahdi bozma habibim sana ait değildir, ahdini bozana aittir' buyuruyor."

Kenzü'l-ummal C- 16 43922

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

" ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ " (nun vel kalemi vema yesturûn) nun hakikatte nefsi küle, şeriat lisanında levh-i mahfuzdur.

وَمَا يَسْطُرُونَ vema yesturûn Suver-i enbiya ve mahiyeti ve âyan-ı sabite ki, Allahın ilminde sabit olan kaza ve kaderin fiilen ve zahiren levh-i mahfuzda tafsilen zuhurudur.

Mesela Zeydin, Allahın ilminde ne surette sabit ise levh-i mahfuzda şahsiyeti, filan zamanda dünyaya gelmesi, filan yerde doğumu ve üzerinde cereyan eden halleri ve bütün mevcudatın da bu surette levh-i mahfuzda tamamen yazılmasıdır. Bu da iki türlüdür:

1- Kaza-i muhkem, 2- Kaza-i mübremdir.

Kaza-i muhkem, ilahi sıfatlara ait olan hükümlerdir ki " يَا تَبْدِيلَ لِحَالِكِ اللَّهِ la tebdîle lihalkillah Allah'ın yaratışında değişme yoktur " Rum-30 tebdil ve tağyirden münezzehtir. Her peygamberin zamanında emr olunan şeriat ve ilahi hükümler. Nitekim bizim peygamberimizin şeriatı kıyamete kadar baki olması kaza-i muhkemdir.

Şu halde levh-i mahfuz peygamberlere ve varisi olan velilere ve meleklerle keşfolunur.

" وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً " "veiz kale rabbüke innî caülün fil ardı halîfeten "Bakara-30 "hatırlaki rabbın meleklerle, ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi" Meleklerin Hakka karşı itirazları, levh-i mahfuzda gördükleri beşeriyetin halleridir. Zat-ı Hakkı görüp de itirazları değildir.

Hadid-22

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا

" ma esabe min musibetin fil ardı vela fi enfüsiküm illa fi kitabın min kabli en nebraeha" Ey kullarım, ılmelyakin sizin malumunuz olsun, levh-i mahfuzda mukadder olan emri sizin kesbiniz, hıfzınız, hazeriniz, acziniz, ihmaliniz, gafletinizin dahlî ve tesiri yaktur.

Şu halde elinizden çıkan menfaatlerin ve üzerinize arız olan şerhlerin giderilmesinde kesinlikle müessir olamazsınız. Hem üzerinize gelen nimetlerin ve şerhlerin zevali için de ferah etmeyin. Halen sizin cisminizi yaratmazdan ellibin sene evvel levh-i mahfuzda mukadderdir." Ki kaza-i muhkemdir. Şimdi kaza-i mübrem, halkıyyete aittir. Ki

" يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ " yemhullahü ma yeşâu ve yüsbit " (Ra'd -39) tebdil ve tağyir olur.

" ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ " zaheral fesadü fil berri vel bahri bima kesebet eydin nasi

"Karada ve denizde zahir olan belalar, sizin ellerinizin kazandığıdır." (Rum-41)

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ

ayeti kaza-i mübrem hakkındadır. kulillahümme malikel mülki tü'til mülke men teşâu ve tenziul mülke mimmen teşâu ve tüzzü men teşâu ve tüzellü men teşâu (Al-i imran- 26) Deki, mülkün gerçek sahibi olan Allahım ! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden geri alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın "

" الصَّدَقَةُ تُرَدُّ الْبَلَاءَ وَتُزِيدُ الْعُمْرَ " essaadakatü teruddül belae ve

tezidül umra "sadaka belayı def eder, ömrü de uzatır" hadisleri de kaza-i mübreme aittir.

İmam Hüseyin efendimizin şehadeti, diğer peygamberlerin hazreti Zekeriyya gibi ağaçta biçilmesi, hazreti Yahyayı yahudilerin boğazlaması emr-i muhkemdir.

Şu halde kaza-i mübrem ve muhkem ancak peygamberlere ve varisi velilere keşfolunur.

Onun için istiazeleler ve dualar kaza-i mübreme aittir.

"قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ" kul euzu birabil falak ve "قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ" kul euzu birabbinnasi " ve buna benzer ayetler belki emr-i mübremdir diyerek istiaze eder, muhkeme ise tesiri yoktur. Kudsi hadiste Allah teala buyurur :

مَنْ لَمْ يَرْضَ قَضَائِي وَلَمْ يَصْبِرْ بِلَائِي وَلَمْ يَشْكُرْ نِعْمَانِي فَلْيَطْلُبْ رَبًّا سِوَانِي

(men lem yerda kadaî ve lem yasbir belaî ve lem yeşkür na'maî fel yatlub rabben sivaî) Yani "Kazama razı olmayan, belama sabretmeyen, nimetlerime şükretmeyen benden başka bir rab talep etsin."

Başlıca rabbanî nimetler, sübûtî sıfatların eserleridir. Bu sıfatları nefsine isnad eden, rububiyetle ortak olup (eme ene ente ente) demekle rabb-i mutlakdan bağlantıyı kesip dünyada ukbada husran içerisinde kalb huzurunu kaybedip helak olur. Ruh-u insanîsini kaybedip hayvanî sıfattan fareler gibi bir taraftan yerken arkasından tersler.

Altmışikinci hadis

ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ تَعَالَى وَيَضْحَكُ إِلَيْهِمْ وَيَسْتَبْشِرُ بِهِمُ
الَّذِي إِذَا انْكَشَفَتْ فِتْنَةٌ قَاتَلَ وَرَاءَهَا بِنَفْسِهِ لِلَّهِ فَمَا أَمَّا أَنْ
يُقْتَلَ وَإِمَّا أَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ وَيَكْفِيَهُ فَيَقُولُ: أَنْظَرُوا إِلَيَّ
عَبْدِي هَذَا كَيْفَ صَبَرَ لِي بِنَفْسِهِ وَالَّذِي لَهُ امْرَأَةٌ حَسَنَةٌ وَ
فِرَاشٌ لَيْنٌ حَسَنٌ فَيَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ فَيَقُولُ يَذُرُّ شَهْوَتَهُ
فَيَذْكُرُنِي وَلَوْ شَاءَ رَقَدَ وَالَّذِي إِذَا كَانَ لِسَفَرٍ وَكَانَ مَعَهُ
رَكْبٌ فَسَهَرُوا ثُمَّ هَجَعُوا قَامَ مِنَ السَّحَرِ فِي السَّرَّاءِ
وَالضَّرَّاءِ

(selasetün yuhibbühümüllahü teala ve yadhakü ileyhim ve yestebşiru bihimüllezi izenkeeşefet fietün kateele veraeha binefsihi lillahi feimma en yuktele ve imma en yensurahüllahü ve yekfihi feyekulu: unzur ila abdî haza keyfe sabera li binefsihi velezi lehü imraetün hasenetün ve firaşün leyyinün hasenün feyekumu minelleyli feyekulu yezeru şehvete hü feyekkuurunî velev şae rakade vellezi iza kane liseferin ve kane maahü rakbün feseherü sümme heceü kame minessaahari fis serrai veddarrai)

Yani " Üç taifeye Allah teala hazretleri muhabbet eder ve onlara güler yani kemaliyle onlardan razı olur, onlardan sürur duyar :

1- Savaşta bir cemaatle birlikte savaşa girer, cemaat bozulur, bu yalnız olarak savaşa devam eder. Halis niyyeti ya şehid ya gazi olurum, der. Cenab-ı hak meleklerine hitap ederek "şu kuluma bakın, benim rızam için nasıl sabreder ?"

2- Bir kulun güzel hanımı var, yumuşak, güzel yatağı olduğu halde şehvetini ve rahatını terk eder, sırf rızam için gecede zikreder ,buyurdu.

3- Bir kulum arkadaşlarıyla sefer eder. Onlar uydukları vakit, darlıkta ve bollukta kalkıp teheccüdü eda eder." Kenzü'l-ummal C- 15 43350

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

Bu üç taife manevi adamlar. Kalb ehli. Tabâyi'den çıkmışlardır.

Şimdi kalbin hakikati dört nesneden yapılmışlardır :

"الله نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِ كَمِشْكَاءٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ" Allahü nurus semavati vel ardı meselü nurihi kemişkatın fiha mısbaḥ Nur -35 Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun temsili içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir."

ayeti delildir. Mesela kevnî olan gece karanlığından kurtulmak için: Maddi lamba ve yağı ve fitili ve üzerinde ziyasıdır. Kalb lambası: 1-Kamil iman, 2-Salih amel, 3-Yağı ilm u marifet, 4-Fitili aşk mahabbetullah, ziyası hidayetullahtır. Bunlar akl-ı maadın hükmünde uhrevi ve ebedi hayata ve Allahın cemaline ulaştırır. Afakta beşeriyetin dünya hayatı ve sıhhati dört nesneyle sabittir :

1-Amirlerin adaleti, 2-Alimlerin irşadı, 3-Zenginlerin cömertliği, 4-Fakirlerin duası. Şimdi amirler, tabiatlerden soğukluk, alimler hararet, zenginler rutubet, fakirler kuruluktur. "وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ" ve min külli şey'in halakna zevceyni (Zariyat- 49) emr u fermanı üzere her şey zevc yaratılmıştır.

Amirler, alimlere tabi olursa adalet doğar. Zenginler fakirlere tabi olursa muhabbet doğar. Zenginler zekatını tamamıyla verirse, fakirler zenginlere servetinin artması hakkında dua ederler. Zira servet artıkça fakirlere hisse fazla gelir. Zenginler zekatlarını vermezse fakirler zenginlere düşman olur, bolşeviklik doğar. Amirler alimlere tabi olmazsa, zulüm ve densizlik doğar.

Şimdi maddi doktorlar tabiata hakimdir. Hastanın harreti galipse soğukluk, soğukluğu galipse hararetle tedavi eder. Manevi doktor peygamber ve varisi evliya olan kalb doktorlarıdır : Küfrü imanla, riyayı ihlasla, kibri tevazu ile, cimriliği cömertlikle, gazabı şecaatle, şehveti iffetle, cehli ilimle, çok yiyip çok uyumayı riyazatla, hırs ve tamahı kanaatle tedavi edip, nefs-i natıkayı bu hastalıklardan kurtararak miraca ulaştırırlar.

Altmışüçüncü hadis

جَعَلَ اللَّهُ مَا يَتَخَرَّجُ مِنْ ابْنِ آدَمَ مَثَلًا لِلدُّنْيَا عَنْ ابْنِ كَعْبٍ
هُوَ كِنَايَةٌ عَنِ الْغَائِطِ وَالْبَوْلِ يَعْنِي مَا يَتَخَرَّجُ مِنْهُ كَانَ قَبْلَ
ذَلِكَ الْوَأَنَا مِنَ الطَّعَامِ طَيِّبَةً نَاعِمَةً وَشَرَاباً سَائِغاً مَرِيّاً
فَصَارَ عَاقِبَةُ ذَلِكَ مَا تَرَوْنَ فَالِدُّنْيَا حُلُوَّةٌ خَضِرَةٌ وَالنُّفُوسُ
تَمِيلُ إِلَيْهَا وَالْجَاهِلُ بِعَاقِبَتِهَا يُنَافِسُ فِي زِينَتِهَا وَ
زُخْرِفِهَا ظَنّاً أَنَّهُا تَبْقَى لَهُ أَوْ هُوَ يَبْقَى لَهَا وَالْعَاقِلُ لَا
يَطْمَئِنُّ إِلَيْهَا وَلَا يَغْرُبُ بِهَا عِلْماً بِأَنَّهَا زَائِلَةٌ مُسْتَحِيلَةٌ وَإِنْ
سَاعَدَتْ مُدَّةً فَالْمَوْتُ لَا مُحَالَهَ يُدْرِكُ صَاحِبَهَا

(caalellahü ma yeteharracü min ibni Ademe meeselan liddünya an ibni Ka'bin hüve kinayeten an il gaitü vel bevlü ya'ni ma yeteharrecü minhü kane kable zalike elvanen minet taami tayyibeten naimeten ve şeraben saigan meriyyeen fesara akıbetü zalike ma teravne feddünya hulvetün hadıratün ven nüfusü temıylü ileyha vel cahilü biakıbetiha yünafisü fi zinetiha ve zuhrufuha zannen ennea tebka lehü ev hüve yebka leha vel akılü la yetmeinnü ileyha vela yeğurru biha ilmen biennea zailetün müstehıletün ve in

saadet müddeeten felmevtü la muhalete yüdrükü sahibeha)

Yani "Allah teala Ademoğlunun önden ve arkadan çıkan kazuratını, dünyaya benzetti. Hadisi rivayet eden Übey b.Ka'b tefsir etti ki, sidik pistir. İnsan karnına girmeden evvel yiyecekten çeşitli renkte aziz, latif süt idi, içecekten henien merien, bedene meşakkatsiz girendi. Altı saat sonra sidik ve pis olduğu sonucunu görürsünüz. Şimdi dünya görünüşte tatlı, zevkli, çeşitli renklerde görünür. Dünya ehlinin nefisleri meyleder. Cahil insan, zenginliğine aldanıp süsüne ve renklerine rağbet eder ve zan eder ki, kendisiyle karar bulur. Yahut mal baki kalır.

Akıllı insan, tamah edip aldanmaz, kesin olarak bilir ki, fanidir. Her ne kadar bir müddet müsaade eder se de, kurtuluş yoktur. Her halde ölüm ona yetişir."

Bu hadis-i şerifin Kur'anda ayeti :

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ فِيهَا مَتَاعٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ
وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهيجُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي

الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

(l'emü ennemal hayatüddünya leibün ve lehvün ve zinetün ve tefahurun beyneküm ve tekasüürün fil emvali vel evladi kemeseli gaysin a'cebel küffara nebatühü sümme yehicü musferran sümme yeküünü hutamen ve fil ahireti azabün şedidün ve mağfiratün minellahi ve rıdvän vemel hayatüddünya illa metaul gurur)Yani "Ey insanlar, dünya hayatının müddeti, çocukların oyunları gibi batıldır.

Geçici bir sevinçtir. Zinetli görü-nür. Servetinizle birbirinize iftihadır. Hem mallarınızın ve evlatlarınızın çokluğuna. Dünya ehlinin misali, yağ-murun yetiştirdiği, ziraatçının da hoşuna giden nebat gi-bidir. Yeşillenir. Sonra sararır, sonra saman kalır. Dünya ehline ahirette şiddetli azap vardır. Taat ve kanaat ehli ahirette mağfiret ve Allahın rızasına nail olur. Ancak dünya hayatı aldanma metaidir." (Hadid-20)

Aleyhisselam efendimiz buyurdu :

كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعَدَّ نَفْسَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

(kün fid dünya keenneeke ğarîbün ev abiru sebîlin ve adde nefseke min ashabil kuburi) Yani " **Dünyada sanki gurbetteymişsin gibi ol veya yolcu gibi ol, mekan edinme ve kendini kabir ashabından say.**"

eddünya cifetün ve talibüha kilabün

"**Dünya cifedir, talibi köpeklerdir.**" Yani nefsi emmare, levvame, mülheme erbabına cifedir. Hırslarının ve tamahlarının neticesi dünya malı olup, hırsla emelden sonra ebedi cife olur. Bu malların hayaliyle kabir azabına sebep olur. Mutmainne erbabı kanaatla hayvanına yedirip şükreder. Razıye, marzıyye, safiye erbabı tevekkül, rıza, sabır ve teslimle kendilerini kabir ashabından sayarlar.

Altıncı dördüncü hadis

خَيْرُ أُمَّتِي عُلَمَاءُهَا وَخَيْرُ عُلَمَاءُهَا رُحَمَاءُهَا أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَغْفِرُ لِلْعَالِمِ أَرْبَعِينَ ذَنْبًا قَبْلَ أَنْ يَغْفَرَ لِلْجَاهِلِ ذَنْبًا وَاحِدًا أَلَا إِنَّ الْعَالِمَ الرَّحِيمَ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَنْ نُورُهُ قَدْ أَضَاءَ يَمْشِي فِيهِ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ كَمَا يَسْرِي الْكَوْكَبُ الدَّرِّيُّ

(hıyaru ümmeti ulemaüha ve hıyaru ulemaiha ruhemaüha ela veinnallahe teaala yağfiru lil alimi erbeine zenben kable en yağfira lil cahili zenben vahiden ela innel alimer rahime yeciü yevmel kıyameti ve enne nurahü kad edae yemşi fihi ma beynel meşriki vel mağribi kema yesril kevkebüd dürriyyü)

Yani "Ümmetimin hayırlısı alimleridir. Alimlerin hayırlısı, halka merhametli olandır. Bilin ki, kesinlikle Allah teala, cahilin bir günahını affından önce alimin kırk günahını affeder. İyi bilin ki, merhametli olan alimler, kıyamet gününde kevbeb-i dürrî gibi nuru parladığı halde gelir. Nurunun ziyasından halk magrible meşriki yürürler."Kenzü'l-ummal C- 10 28778

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

Övülen alimler, hazreti rasûlullah nazil olan vahyin bazılarını vücudunda isbat eden alimlerdir.

el-ulemaü verasetül enbiya alimler

peygamberlerin varisleridir, buyurulmuştur.

Şimdi hazret-i rasûlullah'a nazil olan Kur'an sekiz cihetten vahy olunur :

1- Rüyada aldığı vahiy :

"erru'yal "الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ الرَّجُلِ الصَّالِحِ سِتَّةٌ وَ أَرْبَعُونَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ" hasenetü miner racülis salihî sittetün ve erbeune cüz'en minen nübüvveti "

"**Sadık rüya nübüvvetin kırkaltıda biridir.**" (Ramuz-209) Şu halde bizim gördüğümüz rüyanın kuvveti hazret-i rasûlün rüyasına nisbeten bir cüzdür. Onun rüyası bizim rüyadan kırkbeş derece yüksektir.

2- İkinci vahiy, meleğin kalbine nefhetmesi :

"nezele bihi r-ruuhul "نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ" emin aala kalbîke liteküne minel münzirin "

"Ey Muhammed, uyarılardan olman için onu cebrail senin kalbine indirmiştir." (Şuara-193, 194)

نَفَثَهُ رُوحُ الْقُدُسِ قَلْبِي لَنْ يَمُوتَ أَحَدٌ حَتَّى يَسْتَكْمِلَ رِزْقَهُ فَتَحَلَّوْا

nefesehü ruuhul kudusii kalbî len yemûte aahadün hatta yestekmile rizkahü fetehallû " "**Ruhul-kudüs kalbime nefhetti : Hiç bir kimse rızkını tamamlamadıkça vefat etmez. Siz güzel olarak helalinden kazanın.**"

3- Üçüncü vahiy : Cebrailin insan suretinde gelmesi : Hazret-i Cibril, misal aleminde melekîyet elbisesini çıkarıp beşerîyet elbisesiyle gelmesinde hikmet ünsiyettir. Bu surette gelen vahiyde mübarek dudaklarını ezber üzere tahrik ederdi. Hazır olan ashab görürdü. "لَا تَحْرُكُ بِهِ لِسَانَكَ" la tüharik bihi lisanek " Kıyame - 16, ayetiyle lisanının tahrikine lüzum görülmemiştir. Fakat ikinci vahiyde mübarek kalbinin

tazyikinden terlerdi. Ashab vahiy geldiğini bilirlerdi.

4- Hazret-i Cibrilin aslı yaratılışı üzere gelmesidir. Çünkü ilk vahiy " **اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ** " ikra' bismi rabbike " nurunun doğuyu ve batıyı kaplamasından hazreti Haticeye " **زَمِّلُونِي** " zemmilûnî buyurmasıdır.

5- Beşinci vahiy : Sözün aksetmesidir. Sessiz dağda Ali dediğinde karşıdan Ali sesi işittiğin gibi . O, bu kabildendir.

6- Perde arkasından : Hazret-i Musa'ya harfsiz sessiz söylemesi gibi. **وَمَا كَانَ لِيَشْرَأَنَّ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا عَالِيًا** vema kane libeeşerin en yükellimehüllahü illa vahyen Allah bir insanla ancak vahiy yolu ile ... (Şûra 51.) Yani zatı batın olup sıfatıyla kelimadır.

7- Yedinci vahiy : Miracda doksanbin kelamı zatıyladır. Bu mahalde cemalini müşahede etmesidir. Necm Suresi 11 ve 12.

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى أَفْئُتَارُونَتهُ عَلَى مَا يَرَى ma kezebel füadü ma raa efetümarunehü ala ma yera Necm 11- 12 gözleri ile gördüğünü kalbi yalanlamadı, onun gördükleri hakkın-da şimdi kendisi ile tartışacak mısınız ? ayetleri delildir.

8- Sekizinci vahiy : Rüyada müşahedesidir :

رَأَيْتُ رَبِّي عَلَى صُورَةِ شَابٍ أَمْرَدٍ قَطُّ وَعَلَى رَأْسِهِ تَاجٌ مِنْ زَبْرَجَدٍ وَعَلَى قَدَمَيْهِ رَأْيْتُ رَبِّي عَلَى صُورَةِ شَابٍ أَمْرَدٍ قَطُّ وَعَلَى رَأْسِهِ تَاجٌ مِنْ زَبْرَجَدٍ وَعَلَى قَدَمَيْهِ " raeytü rabbi ala sureti şabbîn emrade kattu ve ala ra'sihi tacün min zebercedin ve aala kademeyhi na'leyni min zehebin

Almışbeşinci hadis

دَعَامَةُ الدِّينِ وَأَسَاسُهُ الْمَعْرِفَةُ بِاللَّهِ وَالْيَقِينُ وَالْعَمَلُ
النَّافِعُ قِيلَ وَمَا الْعَقْلُ النَّافِعُ قَالَ الْكَفُّ عَنِ مَعَاصِي اللَّهِ
وَالْحِرْصُ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

(deametüd dini ve esasühü el marifetü billahi vel yakinü vel aklün nafiu kiyle vemel aklunnafiu kale elkeffü an maasillahi velhırsu aala taatillahi azze ve celle)

Yani "Dinin direği ve temeli, ilmel-yakin, aynel-yakin ve hakkal-yakin Allahı bilmektir, faydalı akıldır. Faydalı akıl nedir diye sorulduğunda, nefsi natıkayı masiyetlerden men'etmek ve aziz ve celil olan Allaha itaattir."Kenzü'l-ummal C- 3 7047

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ
عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى
أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَقَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يَرُدُّ إِلَى

أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا

(yaeyyühen nasü in küntüm fi raybîn minel ba'sî feinna halaknaküm min türabın sümme min nutfetin sümme min alakatin sümme min mudgatin muhallakatin ve gayri muhallakatin linübeyyine leküm ve nukırru fil erhami ma neşâu ila ecelin müsemma sümme nuhrıcüküm tıflen sümme litebluğu eşüddeküm ve minküm men yüteveffa ve minküm men yüraddü ila erzelil umuri likeyla ya'leme min ba'di ilmin şey'en)

Yani "Ey insanlar, ölümden sonra dirilmenizde şüphe ederseniz, biz sizi topraktan, sonra tıynden, sonra donmuş kan, sonra bir lokma et tam hıkat olarak, bir kısmını dünyaya gelmeden düşük sakat olarak yarattım. Kudretim kemali ortaya çıkmak için ana rahminde dokuz ay tamamına kadar hapsettim. Sonra çocuk olarak rahimden çıkardım. Sonra akıl bülûğa erdirdim. Sizden bazınıza çocuk iken ölüm yetişti. Bazınız da ömrün en rezil dönemine ulaştı. Çocukluk haliniz gibi akıl ve kuvvetten kesilip bildiklerinizi unutursunuz."

أَيُّهَا النَّاسُ أَيْحَسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

"Biz insanı başı boş hadimsiz olarak terk ettik mi zanneder ?" (İnsan - 36.)

Şimdi her insanda yedi melek vardır :

1- Melek-i erham : Bir lokma etin içerisine inci gibi kemikler, sinirler ve damarlarla işleyip ruh nefholduğunda o melek erkek mi dişi mi, saîd mi şakî mi, yaşı uzun mu kısa mı, levh-i mahfuza bakıp öylece tasvir eyledi. Bu melek birinci semadan melek-i İsmailin ordusundan gelir. Bu meleğin ismi akl-ı dürr-ü yektadır.

2- Çocuk yedi yaşına girdiğinde ilme ve yazma sanatına kabiliyeti olup ikinci semadan nuhailin ordusundan bir melek gelir. Sanat ve ilmi öğretir. Ölümüne kadar ilim ve sanatı artar. İstidadına göre radyo, atom ve çeşitli fenler öğretir. Nitekim hazreti Nuhun gemisini öğreten bizzat nuhaildir. Sırf dünyevi işlerini öğrettiğinden ismi akl-ı maaşır.

3- Üçüncü semadan gelen melek surailin ordusundan gelir. Nefs-i natıkanın zahiren gördüklerini ve rüyada gördüğü suretleri hayaline nakşeder. Bu meleğin ismi hayal

meleğidir. Nefs-i natıkanın emriyle hayaline nakşettiği suretler, hissolunan putlar ise " زَيْنٌ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ " züyyine linnasi hubbuş şehevati " Al-i Imran - 14 "nefsani arzulara, özellikle kadınlara ... karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı "sahıbiyle kabre beraber gidip, hayalindeki suretler fiile çıkıp onunla azap olunur.

Şeriat lisanında münker denir.

Hayalindeki suretler, camiler, mescidler, Kabe ve ahirete ait salih amel ise, amelleri fiile çıkıp cennet bahçelerinden bir bahçe olur. Şeriat lisanında hayal meleğinin ismi nekir olur.

4- Dördüncü semadan gelen melek hazreti İsrailin ordusundan gelir. Ruh sahiplerinin hayatını temin eder. Bir anda iki nefes alırız. Biri müsbet biri menfidir. Müsbet bardır. menfi hardır. Meleğın ismi hayat meleğidir.

5- Beşinci semadan gelen melek hazreti Azrailin ordusundan gelir. Her kişinin rızkını temin eder. İsmi razzak meleğidir. Amiri olan hazreti Mikailden emir almayınca rızkını kesmez.

7- Yedinci semadan gelen melek, hazreti Cebrailin ordusundan gelir. Sırf uhrevi işlerini öğretir. İsmi akl-ı meaddir. Nefs-i natıkanın imanının kemali, amelinin salahı, marifetullahı yakinen bilmesi ve aşk ve muhabbetinin kemali hasebiyle sidre-i muntehaya kadar yol bulur.

والَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا nehüm sübülena Ankebut - 69 " bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz " tecellisiyle mirac eder.

Bu nefs-i natıka islam nuruyla inşirahî mertebesinde sadr diye isimlendirilir.

العِلمُ نَشْرَاهُ لَكَ سَدْرَكَ eelem neşrah leke sadreke

Murakabe ve muhabbet kalb diye adlandırılır. Müşahede mertebesinde sır diye isimlendirilir. Tecelli-i e'fal ve sıfat ve zat mertebesinde ruh diye adlandırılır.

Bu makamlarda nefs-i natıkanın münacatı :

اللَّهُمَّ زَيْنَ ظَوَاهِرِنَا بَعْبُودِيَّتِكَ وَبَوَاطِنِنَا بِمَعْرِفَتِكَ وَقُلُوبِنَا بِمُحِبَّتِكَ وَأَسْرَارِنَا بِمُشَاهَدَتِكَ وَأَرْوَاحِنَا بِمُعَايَنَتِكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Allahümme zeyyin zavahirana biubudiyetike vebevatmına bimarifetike ve kulubena bimuhabbetike ve esrarene bimüşahedetike ve ervahana bjmuayenetike ya zel celali vel ikram veya erhamer rahimin

Altmışaltıncı hadis

ذَكَرَ اللَّهُ فِي الْغَافِلِينَ بِمَنْزِلَةِ الصَّابِرِ فِي الْفَارِسِ

(zakirullahi fil gafiline bimenziletis sabiiri fil fariyye)

Yani "Gafiller arasında Allahı zikreden zakir, düşmandan firar eden arkadaşlarına uymayıp yalnız başına cihad eden gibidir." Kenzü'l-ummal C-1 1855

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : Allah teala buyurdu :

فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ (fezkuurullahe indel meş'aril harami vezkürühü kema hedaküm)

Yani "meş'aril-haram gayriye müşahedesi haram olan makam-ı hafada zikir cemalullahı müşahede etmektir. Hafi zikirden evvel hidayet ettiğim makamlarda zikir ettiğiniz gibi." (Bakara-198)

Şimdi zikrin mertebeleri altıdır :

1- Dilin zikri, 2- Kalbin zikri, 3- Sırrın zikri, 4- Ruhun zikri, 5- Hafanın zikri, 6- Zatın zikri.

1- Birinci mertebeye dilin zikridir ki zikr-i nefistir. Nefs-i natıkanın emmarede, levvamede, mülhemede zikridir. Yani emmare sıfatlarından, levvame ve mülheme sıfatlarından tecerrüd ve halasıdır salahıdır.

2- İkinci mertebesi kalbin zikridir ki ef'alullahın nurunu eşyada müşahede etmesidir. Bu makamda nefsi natıka mutmain olur.

3- Üçüncü mertebesi sırrın zikridir ki, mükāşefe-i ulûm ve

tecelliyat-ı sıfattır.

4- Dördüncü mertebesi ruh-u sultanın zikridir ki, nur-u zatın mülahazasıyla beraber sıfatların nurlarını müşahededir.

5- Beşinci mertebesi hafi zikridir ki, bakıyye-i ünsiyye ile beraber cemal-i zatı müşahededir.

6- Altıncı mertebesi zikr-i zat ki, şühud-u zatı bi irtifail bakıyye.

Allah teala buyurdu :

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ

elem tera keyfe faale rabbüke biashabil fil celem yec'al keydehüm fi tadrilin ve erseele aleyhim tayran ebabil

Bu sure-i celilenin zahiri malum.

Şimdi bātında nefsi emmare Ebrehedir. Onun vekilleri olan gazap, şehvet, hırs, tamah, hased, cimrilik, kin fesat askerleridir. O nefsi emmare her an beytullah manendi olan, marifetin mahalli ve hikmeti cami olan kalbi tahrip kasdıyla hucum eder. Salih amellerini ganimet malı gibi yağma eder.

Bu surette ey nefsi natıka, nefsi emmareyi ebabil orduları gibi olan evrad ve ezkar ile beytullahdan afdal olan kalbini onun mekr u hilesinden ve elinden kurtarmağa çalış ki ,vesvesesinin şerrinden selim olasın.

Eğer Ebrehe hakkında gayretullah zuhur etmeyip kasıt ve iradesi elinde kalsaydı fesat ortaya çıkarıp, bina tahrip eder, Beytülharam sarayını yerle bir ederdi. Aynı şekilde sen de nefsi emmarenin irade ve kastını elinde bırakırsan, evrad ve ezkar askeriyle mukabele ve mücadele etmezsen maarifin madeni ve ilimlerin hikmeti olan kalbini harap edip, nefsi natıkanın bedenden tasarrufunu selbeder, Mekke olan

vücudunu türab, sonra ahirette giriftar-ı azab, bu yüzden harabeder.

Şu haldé ilm u marifetle ve amel-i salihle zâhirini, ilm-u ledün ve hikmet ile bâtnını süslemelisin.

Çünkü ilimle hikmet, cisimle can gibidir. Birbirinden ayrılmaz. İlim lisandan lisana gelir, hikmet manadan kalbe gelir. İlim kulağa akar, hikmet kalbe akar. İlim mülk aleminin hazinesidir. Hikmet melekût aleminin hazinesidir.

Altmışyedinci hadis

رَأَيْتُ جِبْرِيلَ عِنْدَ السُّدْرَةِ وَعَلَيْهِ سِتْمَاءٌ جَنَاحٍ يَنْتَشِرُ مِنْ
رِيشِهِ الدُّرُّ وَالْيَاقُوتُ

(raeytü cibrile indessidrati ve aleyhi sittümiyeti cenahın yenteşiru min rişihî d-dürri vel yakutu)

Yani "Hazret-i Cibrilin aslı hılkatini Sidre'de gördüm. Üzerinde altıyüz kanadı var. Her kanadında dürr ü yakut ile süslenip tüylerinden yayılıyor." Kenzü'l-ummal C- 6 15169

Bu hadis-i şerifin ledünnisi : Allahü teala buyurdu :

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكَةِ رُسُلًا أُولَى أَجْنَحَةٍ مِثْنَى وَثَلَاثَ وَ
رُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ لَكُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(Elhamdülillahi fatırıs semavati vel ardı calil melaiketi rusülen üli ecnihatin mesna ve sülase ve rubaa yezidü fil halkı ma yeşäu innellahe ala külli şey'in kadir)

Yani" gökleri ve yeri yaratan hem iki kanatlı, üç kanatlı, dört kanatlı melekler, iradesi taallukunda halkta daha ziyadesinin, altı yüz kanatlı Cebrail'i her şeye kadir olan Allah'a hamdolsun." (Fatır -1)

Şimdi kanaat ve kuvvet ilimdir. Hz. Cebrail altıyüz nevi ilme maliktir. Onun için peygamberlere kitap indirmeye memur olmuştur. (İlilafi

kurayşin ilafihim rihleceş şitai ves sayf) Kureyş - 1-2 " Kureyş'e kolaylaştırıldığı , evet, kış ve yaz seyahatleri onlara kolaylaştırıldığı için "zahiri malumdur. Hakikatte Kureyş, insan vücudunda nefs-i natıkadır. Kureyş'in kış mevsiminde Yemen'e , yaz mevsiminde Şam'a seferleri gibi , nefs-i natika da hayvanının gıdasını temin için ticaret maksadı ile mülheme-i Şam'a aklı maaş, akl-ı amelî kanatları ile meşru ticarete iner. رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ ricalün la tülhihim ticaratün vela bey'un an zikrillahi ayetiyle metholunmuş-lardır. " Onlar o erkeklerdir, onları ticaret ve alış veriş Allah'ı zikirten namaz kılmaktan ve zekat vermekten alıkoymaz. Onların Allah katında nuruna, derecelerine mani olmaz. (Nur-37).

Dört kanatla levvameye inerler : Gıdaiyye, namiyye müvellide, musavvire ile emri ilahi ile neslin bakasına hizmet eder. يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا yaeyyühennasü külü mimma fil ardı halalen tayyiben (Bakara-168). Ey insanlar yeryüzündeki helal ve güzel olanları yiyiniz " Asla Şam'ın esfeli safilin olan nefsi emmareye tenezzületmezler. Hz. rasülün :

خَيْرُكُمْ مَنْ لَمْ يَتْرُكْ آخِرَتَهُ لِدُنْيَاهُ وَلَا دُنْيَاهُ لِآخِرَتِهِ وَلَمْ يَكُنْ كَلًّا عَلَى النَّاسِ

(hayruküm men lem yetruk ahiretehü lidünyahü vela dünyahü liahiratihü ve lem yekün kellen alen nasi) sizin en hayırlınız dünyası için ahiretini, ahireti için de dünyasını terketmeyip insanlara da yük olmayandır" emrine uyarak maaş ve gıdalarını yedikten sonra iki kanatla - ki akl-ı maad ve müfekkire ile kalb Kabesinde namaz kılarlar.

" يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ " yeeyühellezine amenü iza nudiye lissalati min yevmil cumuati fes'av ila zikrillahi " Cuma-9 " ey iman edenler, cuma günü namaza çağrıldığı zaman hemen Allah'ı anmaya koşun " emriyle hemen Şam'dan mescide gelirler. Tamamıyla dünyeviişlerini terkederler. Aşk harareti galeyana gelince: Kamil insan , salih amel, marifetullah, muhabbetullah dört kanatlı razıye makamında melekûta, marzıyye makamında ceberûta, safiye makamında lahûta kadar yükselip miraç ederler.

Altmışsekizinci hadis

سَاعَةٌ مِنْ عَالِمٍ يَتَكِيءُ عَلَى فِرَاشِهِ يَنْظُرُ فِي عِلْمِهِ خَيْرٌ
مِنْ عِبَادَةِ الْعَابِدِ سَبْعِينَ عَامًا

(saatün min alimin yettekiü ala firaşiihi yenzuru fi ilmihi hayrun min ibadetil abidi seb'îne âmen)

Yani " Bir alimin bir saat döşegi üzerine dayanıp ilim mütaleası, bir abidin yetmiş sene ibadetinden hayırlıdır."Kenzü'l-ummal C- 10 28789

Bu hadis-i şerifin ledünnisi: Allah buyurdu :

أَلَمْ تَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَوَضَعْنَا عَنكَ وَزُرْكَ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ

(eelem neşrah leke sadrake veveda'na anke vizrak ellezi enkada zahrak ve rafa'na leke zikrak feinne maal usri yüsrann inne maal usri yüsrann feiza ferağte fensab ve ila rabbike ferğab)

Zâhirî manası "Habibim biz senin göğsünü yarmadık mı? Ve sırtına ağırlık veren yükü kaldırmadık mı? Hem senin zikrini yükseltmedik mi? Muhakkak her zorluğun yanında kolaylık vardır. Yine zorlukla beraber kolaylık vardır. Halka davetinden boşaldığın vakit istirahat et. Rabbinden talep et." (İnşirah Suresi)

Ledünnisi : Ariflerin alimlerinin ve peygamber varislerinin dört türlü seyri vardır: 1- Seyr-i fillah, 2- Seyr ilellah, 3- Seyr anillah, 4- Seyr-i maallah.

Şimdi seyr fillah: Arif-i billahın fiillerinden, sıfatından, vücudundan fani olması, fena fillah, مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا mûtû kable en temûtû sırrı. Hazret-i rasûlün "Gezen ölü görmek isterseniz, hazreti Ebubekire bakın." Bir arifin fenası tamam olunca hakkanî ruh verilip cem' makamına davet olunur. Burası velayet makamıdır ki, seyr ilallahdır. Bu makamda hak, vahıdiyyetiyle zahir olur, halk batın olur. فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ.

فَعَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ. feeynema tüvellû fesemme vechullah bu makamdır. Hakki isimleri, fiilleri ve sıfatlarıyla müşahede eder. إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا inne maal usri yüsrann. Bu cem' makamı kolaylıktır.

Bu makamdan seyr anillah ile nübüvvet makamın gelir. Halk zâhir hak bâtın olur. فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا feinne maal usri yüsrann tecelli eder. Nitekim velayet makamındaki cem'dir. Halkta tasarruf eden Haktır. Emirlerin ve yasakların tesiri olmaz. Sonra nübüvvet makamına rucu' edince kalb halkla perdelenip, Hak bâtın olur. Velayet makamında yalnız "إِلَهِ" la ilahe illallah zâhir olur. Nübüvvet makamına rucu'

etmesiyle "مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ" muhammedün rasulullah mefhumu bâtın olur. Nübüvvet makamında Hak bâtın olmasıyla nübüvvet yükü zatına ağırlık vermesiyle sadr darlığı meydana geldi. Sonra ayrıca kolaylık ile "أَلَمْ تَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ" elem neşrah leke sadrak" ayetiyle fütûhatla sadr şerhi meydana gelip cem'ul-cem' makamında bakabillah ve temkin hasıl olup, kesrette vahdeti ve vahdette kesreti

müşahedesiyile seyr maallah zahir olur. Sadr şerhi burasıdır.

فَأِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ = feiza ferağte fensab davet makamı sonunda makamına halife nasbedip aslın olan ahadiyyet makamına rağbetli ol."

Şimdi peygamber varisi olan alimin bir saat mütalaası abidin yetmiş sene ibadetinden hayırlı olması, cem'ul-cem' makamında olan alim-i billah içindir. Şeyh-i ekber gibi zatlar bu makamdadır.

Şimdi vücut ikiliminde gönül bülbülü nefs-i natıka, gökleri ve yeri seyran ve pervaz eder. Üç kanatla mülheme-i şama, dört kanatla levvame-i şama, yedi kanatla emmare-i şama pervaz eder.

İki kanatla mutmainne gönül Kabesini seyran edip rabbine âbid olup, nefs-i natıka mücerred nur-i ilahi olup girmiş olduğu iklimin suret ve elbisesini giyer. Mutmainnede melek olur. Şamdan külliye alakasını keser. Mülheme ve levvamede beşeriyet elbisesini giyip meşru ticaret edip yiyip içer.

ene beşerun mislüküm أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ ene beşerun mislütüküm bu makamdır. Emmare elbisesi hayvaniyyet elbisesidir. Vahşi hayvan olup domuz ve maymun suretine manen nesholur.

Yemen cihetine yönelmesinde, raziyede velayet, marziyyede nübüvvet-i tarifiiye, safiyede ilahi elbisesini giyip "صِبْغَةَ اللَّهِ" sıbğatellahi bu makamdır.

Şimdi nefs-i natıkayı üç şeyden korumak vaciptir: 1- Nem, 2- Gam, 3- Vehim.

Şimdi nem beden şehri olan cismini rutubetten koruma, gam gönül sarayını gam ve kederden koruma, vehim nefs-i

natıka olan gönlü uzun emel ve süflî şeylerden korumaktır. Bu ise nefs-i natıka bülbülünü üç türlü terbiye etmektir: 1- Terbiye-i deva-i mazi, 2- Terbiye-i şifa-yı hal, 3- Terbiye-i emel-i istikbal.

1- Terbiye-i deva-i mazi : ilm u irfan.

2- Terbiye-i şifa-i hal : Salih amel, zikrullah, Kur'an tilavet etmek.

3- Terbiye-i emel-i istikbal : Aşk, şevk, zevk.

Beşerî sıfatı olan akıl ve iradesini aşk ateşiyle ifna etmek, nitekim su tencerede ateşin yüz derece hararetiyle buhar olup havaya uçtuğu gibi, sen de bu halde hakiki mirac edip cemaüllahi müşahede edersin.

Altmışdokuzuncu hadis

سَيَاتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ مِنْهُمْ أَلْفُ
رَجُلٍ وَ زِيَادَةٌ لَا يَكُونُ فِيهِمْ مُؤْمِنٌ

(seye'tü alan nasii zamanün yüsalla fil mescidi minhüm elfü
racülin ve ziyadetün la yekünü fihim mü'minün)

"İnsanlar üzerinde istikbalde bir zaman gelir ki,
o zamanda onlardan bin kişi ve daha ziyadesi
mescidde namaz kılarlar. İçlerinde tamamıyla
namazı eda eden kamil mü'min bulunmaz."

Kenzü'l-ummal C- 11 31105

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ
قَوْلًا لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ وَ يَمْتَعُونَ الْمَاعُونَ

(eraeytellezi yükezzibü bid din fezalikellezi yedu'ul yetim
vela yehuddu ala taamil miskin feveylün lil musallin ellezine
hüm an salatihim sahün ellezine hüm yüraüne ve yemneünel
maün)

Zahiri manası : "Ey habibim, şu şanı hakir olan, ahiret
gününi inkar eden o zelil kişi, yetimin hakkını vermeyip
koğar. O cimri ne kendi ne de başkası yetime yemek
yedirmekten men'eder. Şiddetli azap ve helak o namaz
kılanlar için ki, onlar namazlarından gafil olup vakitlerini
zayi ederler. Böyle namaza mükafat istemek, merkep

arısından bal talep etmek gibidir. Onlar ibadetlerini riya
üzere yaparlar. Farz olan zekatı vermedikleri gibi, halka
lazım olan kap, ateş, tuzu men' ederler." (Maün suresi)

Şimdi namaz üç nevi'dir :

1- Mahiyet-i salat : Namazın mahiyetini bilmek için lutfen
fatiha suresini inzal buyurdu. Şimdi fatihanın evveli beş
isimdir : 1- Üluhiyyet, 2- Rububiyyet, 3- Rahmaniyyet, 4-
Rahimiyyet, 5- Malikiyet.

Bu beş isim hakkıyettir.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ vema halaktül cinne vel inse illa
liya'büdün "cinlileri ve insanları ancak bana ibadet
etsinler diye yarattım" Zariyat-56 ile bizim ubudiyyetimizi
namazla tahdid buyurur. Şu halde bu beş ismin hakkını
bilmek, mahiyet-i salattır.

Bu beş esmanın mukabili ubudiyyettir. إِيَّاكَ نَعْبُدُ iyyake
na'büdü nün mukabili üluhiyyet-i zattır. إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ iyyake
nesteîn mukabili rububiyyettir. إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ihdines
sıratal müstakim mukabili rahmaniyyettir.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ sıratallezine en'amte aleyhim
mukabili rahimiyyettir. Gayril mağdubi aleyhim veledallin
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ gayril mağdubi aleyhim velad
dallin mukabili malikiyyettir.

2- Salat-ı cismanî : Şimdi cismani namaz, on iki şartla
melekuüyyete yükselerek malikiyyet sıfatını giyininip "الَسْتُ"
elestü hitabını hatırlamaktır.

3- Salat-ı ruhanî : Ruhanî namaz ise ceberut ve lahut

alemlerini katedip cemalullahı müşahede etmektir.

Bu makâmda "essaletü miracü'l-mümin **الصَّلَاةُ مِعْرَاجُ الْمُؤْمِنِ**" "namaz müminin miracıdır" buyurulmuştur. Abdülkadir Geylani efendimiz namazın hakikatini beyan ederek buyurur: **لَمَلِكُ شَيْطَانِ الْعَالَمِ وَالْمَلَكُوتِ شَيْطَانُ الْعَارِفِ وَالْجَبْرُوتُ شَيْطَانُ الْوَاقِفِ وَاللَّهُ مِنْ وَرَاءِ ذَلِكَ**

el-mülkü şeytanul aliimi velmelekûtü şeytanul arifi velceberutu şeytanul vakıf vallahü min verai zalike

Bu ledünnî sözün hakikati nedir? Mülk alemi ki, arşa kadar zahir olan maddiyat alemdir. Alim-i abid kibir, riya, süm'asıyla mülk onun şeytanı olmuştur.

Arif ise melekut aleminin isti'nafında meleğin aslı yaratılışını müşahede ile "Sen Allahsın" der. Ayakların kaydığı yerdir. Çünkü bir meleğin güzelliği ve cemali, mülk aleminde ne kadar güzeller varsa toplasan onun güzelliğine denk olamaz. Onun için hazret-i rasülü Cibril Sidre'de altıyüz nuranî vücudunu müşahede etmekle yukarı uruc edemeyip makamında kaldı. Ceberut aleminde vakıfın şeytanıdır demek, ceberut alemini isti'naf ettiğinde vahıdiyyetin bir esmasının nuru, ceberut aleminde bulunan meleklerin cümlesinin nuru toplansa ilahi isimlerden bir ismin nuruna denk olamaz. Esmasını mabud edinip vellahü min verai zelik verasında zatına vuslat edemez.

Nitekim hazret-i İbrahim :

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي

felemma cenne aleyhilleylü raa kevkeben kale haaza rabbî çocukluk halinde cisminin karanlığında zahir olan ruh-i hayvani ve kuvvelerini görünce ruh-ı hayvanı tasarruf eden

(muhyi) isimini görünce "bu rabbim" dedi. (En'am-76,78)

فَلَمَّا أَفَلَّ قَالَ لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ felemma efeele kale la uhıbbül afillin

Yani uyku aleminde ruh-u hayvanînin tesiri kaybolmasıyla "böyle kaybolan rabbe muhabbet etmem" dedi.

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَارِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي felemma raal kamera bazigan kale haza rabbî

Kalb makamına ulaşmasıyla (alim) ve (hakim) isimlerinin tecellisiyle kalbi nurlanıp bu isimlerin tecellisi "rabbim" dedi. **فَلَمَّا أَفَلَّ قَالَ لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ** felemma efeele kale la uhıbbül afillin ruh güneşinin nuruyla kalb kamerinin ziyası kaybolunca " bu rabbe de muhabbet etmem" dedi.

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَارِعَةً felemma raeşsemse bazigaten

Vaktaki (şehid, aliy, azim) isimlerinin tecellisiyle ruh güneşi zahir olmakla "bu rabbim, **قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ** kale haza rabbî ekber bu cümleden büyüktür " dedi.

Nur-u zatın tecellisiyle " **فَلَمَّا أَفَلَّتْ** felemma efelet ruh güneşi vahdette fani olmakla

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ innî veccehtü vecchiye lillezi fetaras semavati vel arda hanifen vema ene minel müşrikin , buyurur. Nef, kalb, ruh fani olup "ancak baki olan zat-ı ahadiyyete zatımı teslim ettim, müşriklerden olmadım" buyurdu. (El-En'am-79)

Yetmişinci hadis

صَدَقَةُ السَّرِّ تَطْفِيءُ غَضَبَ الرَّبِّ وَصَلَةُ الرَّحْمِ تَزِيدُ فِي
الْعُمْرِ وَفِعْلُ الْمَعْرُوفِ يَتَّقِي مَصَارِعَ السُّوءِ

(sadatüs sirri tütüü gadaber rabbi ve sıletür rahımı tezidü fil umri ve fi'lül ma'rûfi yekî mesaras-süi)

Yani "Gizli sadaka rabbın gazabını söndürür, sıla-i rahim ömrü ziyade eder, şer'in ve hakikatin güzel gördüğü şeyleri işlemek kötü helak yerine düşmekten muhafaza eder."Kenzü'l-ummal C-6 16026

Bu hadis-i şerifin sırrı : Hadis-i Nebevi :

إِنَّ لِلْعَبْدِ أَوْدِيَةَ سَبْعٍ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الصَّلَاحِ مَا دَامَ مُرِيدُ الصَّلَاحِ وَالْأَفْلاَ بِيَابِ اللَّهِ
عَبْدَهُ فِي أَيِّ وَادٍ يَهْلِكُ

(inne lil abdi evdiyetü seb'in vallahü yed'ü ileş salahı madame müridis salah ve illa fela yebalüllaha abdehü fi eyyi vadin yehliküü Yani "Kulun Allaha vuslat için yedi vadisi vardır. Allah kulunu salaha davet eder, kul o salahı murad edip mücahede ettikçe. Eğer bu yedi vadiyi tamamlamadan vefat ederse, Allah o kuluna hakiki kulum diyerek rahmet nazarıyla mübalat ve iltifat etmez. Hangi vadide helak olursa olsun."

Şimdi bu yedi vadi nefsi-i natıkanın sıfatları olan emmare, levvâme, mülheme, mutmainne, raziye, marzıyye, safiyedir.

1- Nefs-i emmare: Vahşî hayvanların elbisesini giyinerek ateş ehli olup, yedi cehennem derelerinde ebedi olarak azab olur.

2- Nefs-i levvame: Ehli hayvanların elbisesini giyinerek ateş ehlidir.

3- Mülheme: Gerçi bunlar âbidler, âlimlerdir. Kibir, riya gibi zulmet perdelerinden geçemeyip nefsi-i mutmainneye gelemesler. Bu üç ki, emmare, levvame, mülheme otuzbin zulmet perdeleridir.

4- Mutmainnedir. Bu makamda âbidler nefsiyle nefsi için ibadetlerde nur perdesi olup, ebrar olarak, cennet ehlidir.

5- Raziyedir. Marzıyye, safiye. Gerçi bunlar da dört nur perdeleri makamıdır. Kırkbin nur perdeleridir. Yetmişbin perdeyi geçip ta ötesinde zat-ı hakkı müşahede ve hakiki mirac burasıdır.

Mezkur hadis-i şerifte yedi vadi bu makamlardır.

وَالْتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ وَطُورِ سَيْنِينَ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ
ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

vet-tini vez zeytûni ve tûri sînîne ve hazal beledil emîn lekad halaknal insane fi ahseni takvîm sümme radednahü esfele safilîn illellezîne amenû ve amilus salihati felehüm ecrun gayru memnûn fema yükezzibüke ba'du biddîn eleysellahü biahkemil hakimîn

Zâhirî mana: "İncire, zeytuna, Tur-i Sina'ya, belde-i emin olan mescid-i harama kasem ederim ki, biz insanı intisab-ı kamet, husn-i suret ve câmi-i kemalat olarak ahsen-i ta'dilde yarattık. Zira akl-ı kemal ılm u ırfan ondadır. Böyle böyle kemalatla, nuranî elbiseyle esfel-i safilin olan kevn alemine reddettik. Ancak kendi tabiatlarından esfel-i safiline

meyletmeyen peygamberler gönderdik. İman ve salih amelle onlara tabi olanları, nuranî elbiselerini zayıf etmeyip onlar için arkası kesilmeyen ecir ve mesûbat vardır.

" فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدَ بِالَدِّينِ " Ey habibim, delaleten ve nutkan ceza ve din gününü haber vermende seni ne şey tekzib eder?"

" أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ " Aleysellahü biahkemil hakimin " Allahü zülcelal sun'u tedbirinde hakimlerin en adaletlisi olmadı mı?" بَلَىٰ belâ Oldu ki yarattıklarından her birine layık olduğu şeyle hükmeder.

Şimdi incirin maddeten faydası ve özelliği : Hazret-i Rasûl:

كُلُوا فَبِئْسَ مَا تَطْفِيءُ الْبَسَاصِرَ külü feinncha tütüfül bevasıra buyurmuştur. Yani: "İncir yiyin, çünkü incir basuru keser, balgamı tahlil eder, böbrekleri temizler, mesane, ciğer ve tihalda mevcut setleri açar."

Zeytinin faydası ve özelliği : Hazret-i Rasûl hadisinde buyurmuştur :

عَلَيْكُمْ بِالزَّيْتِ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمُرَّةَ وَيُذْهِبُ الْبَلْغَمَ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيَمْنَعُ الْغَشَىٰ وَيُحْسِنُ الْخُلُقَ وَيَطْيِبُ النَّفْسَ

(aleyküm biz zeyti feinnehü yekşiful murrate ve yüzhibil belğame ve yeşüddül asabe ve yemneul gaşye ve yuhsinul huluka ve yütübün nefse) Yani "Ey ümmet ve ashabım, zeytin yağına devam edin. Zira o safra kesesini açar, balgamı giderir, sinirlere kuvvet verir, baygınlığı giderir, ahlakı güzelleştirir, nefesi güzel eder."

Zeytin üçbin sene yaşar.

Şimdi Tin suresinin nefisler hasebiyle manası :

وَالزَّيْتِ وَالتَّيْنِ vettini = Ruh-u sultan,

وَالزَّيْتُونِ vezzeytûni = Nefs-i natıkadır ki, ana rahmine düşen meni çekirdeğidir. Ondandır şecere-i insan olmuştur.

وَطُورِ سَيْنِينَ ve tûri sînîne = Beden cinsinden olmayan akıldır. Şecere-i nefsin teklifine medardır.

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ve hazal beledil emîn = Nefs-i natıkanın tasarruf ettiği kalbdır. Ki, bütün vücudun müstemilatını havidir. Ki, insan-ı kamildir. Zira o vücut, beytullah olan kalbdır. Harem-i halil ve manzar-ı celil olup bütün kemalâtı câmi, ve esrar-ı mevlayı hâvî olmuştur. Onu bütün ağıyar bulutlarından pak eyle. Ta ki, muhabbetullah hanesi olmağa layık ola.

Tin suresinin hakkıyyet hasebiyle manası :

وَالزَّيْتِ وَالتَّيْنِ vettini = Ahadiyyet-i zat,

وَالزَّيْتُونِ vezzeytûni = Vahıdiyyet,

وَطُورِ سَيْنِينَ ve tûri sînîne = Ferdiyyet,

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ vahaazal beledil emîn = Hakayık-ı hakkıyye ve halkıyyeyi câmi üluhiyyetdir.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ lekad halaknal insane fi ahseni takvîm

"Biz insanı, akl-ı kemal, marifet-i yezdan, husn-i melâhat, necm-i saadet, remz-i beşaret, sırr-ı vahdet, hıfz-ı emanet, nur-i hidayet, sıdk-ı maharet, emr-i itaat, mülk-i tamamet üzere yarattık.

حَلَفْتُمْ أَطْوَاراً halakaküm atvaran (Nuh-14) "Her birinin istidadı nisbetinde kimini ehl-i marifet, kimini ehl-i muhabbet, kimini ehl-i hıl'at, kimini ehl-i tevhid, kimini ehl-i şevk, kimini ehl-i fena, kimini ehl-i hıkmət, kimini ehl-i müşahede, kimini zürra', kimini ehl-i ticaret, kimini ehl-i sanat, kimini ehl-i kitabet üzere yarattık. Kiminin ruhunu ceberut nurundan, kiminin aklını melekut nurundan, kiminin kalbini maden-i kurbdan, safiye cisimlerinin cennet toprağından, muhtelif tavırlar üzere yarattık. Ta ki, alem-i men'ı erfı nefse fıkdu men arafe nefsehü fekad arafe rabbe-hü mısdakı üzere, marifet-i nefse ulaşıp ondan marifetullah tahsil eylesün." Zira marifet-i nefis vasıtasıyla marifet-i rabbil'alemin hasıl olur.

Yetmişbirinci hadis

ضَرَبَ اللَّهُ تَعَالَى مَثَلًا صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا وَعَلَى جَنَّبَتِي
الصِّرَاطِ سُورَانَ فِيهِمَا أَبْوَابٌ مَفْتَحَةٌ وَعَلَى الْأَبْوَابِ
سُتُورٌ مُرْحَاةٌ وَعَلَى بَابِ الصِّرَاطِ دَاعٍ يَقُولُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ
أَدْخُلُوا الصِّرَاطَ جَمِيعًا وَلَا تَتَعَوَّجُوا وَدَاعٍ يَدْعُوا مِنْ
فَوْقِ الصِّرَاطِ فَإِذَا أَرَادَ الْإِنْسَانُ أَنْ يَفْتَحَ شَيْئًا مِنْ تِلْكَ
الْأَبْوَابِ قَالَ وَيْحَكَ لَا تَفْتَحْهُ فَإِنَّكَ إِنْ تَفْتَحْهُ تَلِجْهُ
فَالصِّرَاطُ الْإِسْلَامُ وَالسُّورَانِ حُدُودُ اللَّهِ وَالْأَبْوَابُ
الْمَفْتَحَةُ مَحَارِمُ اللَّهِ وَالِدَّاعِي مِنَ فَوْقِ وَأَعْظُ اللَّهُ فِي
قَلْبِ كُلِّ مُسْلِمٍ

(daraballahü teala meselen sıratan müstekimen ve ala cenbetes sıratı sūrani fıhima ebvabün müfettahatün ve aalal ebvabi sūtürun mürhatün ve ala babis sıratı dam yekülü ya eyyühen nasü udhulussırata cemian vela teteavvecü ve dam yed'ü min fevkis sıratı feiza eradel insanü en yeftaha şey'en min tilkel ebvabi kale veyhake la teftahhü feinneke in teftahhü telichü fessıratul islamü vessūrani hududullah vel

ebvabül müfettaahatü meharimullahi ved daî min fevkî
vaizullahi fî kalbi külli müsîlimin)

Yani "Allah teala hazretleri sırat-ı müstakimi darb-ı mesel ile beyan ediyor: Bir yol ki, iki taraflarında bina olunmuş iki kale var. Kalenin duvarlarında açılmış kapılar var. Kapıların üzerinde örtülü perdeler var. Yolun kapısı üzerinde bir davetçi: Ey insanlar sırat yoluna cümleten girin, sakın sağa sola meyletmeyin. Sıratın fevkinde bir davetçi de; örtülü olan kapıları bir insan açmak isterse ona: Ey insan, örtülü olan kapıları açma, sana yazık olur, açarsan, girersin, diye nida eder.

Şimdi sıradan murat islamiyettir. Kaleler hududullahtır. Açılacak kapılar, Allahın haramlarıdır. Yolun başındaki davetçi, Allahın kitabıdır. Sıratın fevkindeki davetçi, her mü'minin kalbine ilham eden melektir." Kenzü'l-ummal C-1 921

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

وَالْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ

(vel asri inel insane lefi husrin illellezine amenû ve amilus salihati vetevasav bilhakki vetevasav bis sabri)

Yani zâhirî mana: "Asrın rabbine kasep ederim ki, insan cinsi, mesai ve ömürlerini sırf fani işlere sarfta husrandadırlar. İnsan iman sıfatı, salih

amel ve güzel hasletlerle birbirine hakkı vasiyet edenler husrandan salimdir."

Şimdi avamın sabrı:

Emirlerini işlemeğe sabırda yüz derece, musibete sabırda ikiyüz derece, masiyeti ve yasaklarını terkte sabır üçyüz derecedir. Bu avamın sabrıdır. Havassın ve ariflerin sabrı beş nevi'dir:

1- Sabr lillah, 2- Sabr fillah, 3- Sabr maallah, 4- Sabr anillah, 5- Sabr billah.

1-Sabr lillah.:

وَلْيَبْلُوكُمْ بَشِيءٌ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالشُّمَرَاتِ وَبَشِيرٍ
الصَّابِرِينَ " veleneblüvenneküm bişey'in minel havfi velcui ve naksın minel emvali vel enfüsi vessemerat ve beşşiris sabirin Bakara-155 "Andolsun ki, sizi biraz korku ve açlık, mallardan canlardan ve ürünlerden biraz azaltma ile deneriz. Sabredenleri müjdele " Sabır demek :

حَسْبُ نَفْسٍ عَنِ الْجَزَعِ عِنْدَ قَوَاتٍ مَّرْغُوبٍ أَوْ وَقُوعٍ مَكْرُوهٍ (habsü nefsin anil ceza inde fevati mergubin ev vuku mekruhın) Nefsin rağbet ettiğinin gitmesi ve çirkin gördüğünün gelmesiyle nefsi şikayetten hapsetmektir. Bu islamiyetin başlangıcıdır.

el imanü nisfani nisfün
sabrın ve nisfün şükrun iman ikidir, yarısı sabır, yarısı şükürdür, buyurulmuştur.

2- Sabr fillah: İman ehlinin tarikata intisap edip, kendi isteğiyle tarikata ait mücahedeleri ki : Az yemek, az uyumak, az konuşmak, insanlardan uzlet, daimî zikir, tam fikirdir. Bunları yapması, intisaptan önceki fuzulî adetleri terki, sabr fillahtır.

3- Sabr maallah : Daima Allah ile huzurda olup, tevhid-i ef'al, tevhid-i sıfat, celal ve cemal tecellilerini aynı nazarla müşahedesi, sabr maallah.

4- Sabr anillah : Her tasarrufun Allahın olduğunu bildiği halde, Allahtan gelen musibeti halka isnad ederek sabırsızlık hasıl olur. Sabr anillah olup, huzurullahdan uzak olur.

5- Sabr billah :

وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ vema sabruke illa billahi (Nahl-127)

Bu makam cem'ul-cem' makamıdır. Allah ile sabreder ki, mahlukatın istidadı şakî olanlar saîd olanlara düşman olurlar. Firavunun Hz.Musaya, Nemrudun Hz.İbrahime, Ebucehilin Hz.Rasûle düşmanlıkları gibi.

Yetmişikinci hadis

عِلْمُ الْبَاطِنِ سِرٌّ مِنْ أَسْرَارِ اللَّهِ تَعَالَى وَحِكْمَةٌ مِنْ
حِكْمِ اللَّهِ يَقْذِفُهُ فِي قُلُوبِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

(İlmül batını sirrun min esrarillahi teala, ve hikmetün min hikemillahi yakzifuhu fi kulûbi men yeşâü min ıbadihî)

Yani "İlm-i batın, Allah tealanın sırlarından bir sır, hikmetlerinden bir hikmettir. Kullarından dilediğinin kalbine koyar." Kenzü'l-ummal C-10 28820

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

İki gruba batın ilmi verilmez :

1- Bid'atle mütekebbir,

2- Dünyayı seven ve hevasına uyan kalblere batın nuru girmez.

Allahteala buyurdu :

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْآبَتْرُ

inna a'taynakel kevser fesalli lirabbike venhar inne şanieeke hüvel ebter

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ inna atynakel kevser = Ey ekmel-i vücud ve nur-i yezdan, kesrette vahdet marifetini ve vahdette kesret marifetini, yani vahıdın isimleriyle çok suretinde tecellisini, vahidin nurunun halkıyyet çokluğunda zuhurunu, ve halkıyyetin çokluğunun hakkın vahıdiyyet aynasında tecellisini sana verdik.

فَحَلَّ لِرَبِّكَ fesalli lirabbike Vahıdiyyet-i zatı ayn-ı kesrette müşahedende namazı şuhud-u ruhla ve huzur-u kalble, inkiyad-ı nefisle, taat-ı bedenle ki, bütün azalarını kıyamda, rukuda, sücudda tahrik ile salat-ı kamileyi eda edesin.

وَأَنْحَرُ venhar = Telvinle şühud alemine beşeriyetle zahir olmaktan dahi mümkünde vücudunda fani olmakla ebter olma. Ebedî hayatla hak ile baki olasın.

إِنَّ شَأْنَكَ هُوَ الْأَيْتَرُ inne şanieke hüvel ebter = Sana tabi ve bu makama nail olmayanlar ebterdir.

İmam Cafer Sadık hazretlerine bir kimse Kevser'den sordu. Cevap "Cennette bir nehirdir ki, Cenabı Hak dedem Muhammed Mustafa'ya va'dedip onda çok hayır vardır. Kaynağı arşın altından olup ondan Sidre'ye dökülür. Ondan Firdevs cennetine, ondan mahşerde bir havza girer. Onun rengi süttten beyaz, şekerden leziz, kokusu amberden daha güzeldir. Ondan bir kere içene asla susuzluk arız olmaz. Onun köşelerinde ciharyarlarım ümmetimi suvarlar. Dedem yalnız ümmetinin alimlerini kendi eliyle içirir."

İkinci bir kimse geldi. "Ya İmam Kevser nedir?" "Kur'an'dır" buyurdu. "وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ" ve nünezzilü minel kur'ani ma hüve şifaün ve rahmetün lil mü'minine İsra - 82 ayetiyle istidlal etti.

Üçüncü bir kimse sordu. "Marifetullahtır" "مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ" men arafe nefsehü fekad arafe rabbehü Dördüncü bir kimse sordu. "Kevser Ehl-i beyttir. Kaynağı Fatimatüzzehra'dır" buyurdu. Sual meclisinde hazır bulunan müridi "Ya İmam, gelen sorulara Kevser'den dört türlü

cevap verdiniz, hikmeti nedir?"

"Birinci soran şeriat makamında, maddî havzı beyan ettim, ikinci soran tarikat makamında, ona "Kur'andır" dedim. Üçüncü soran marifet makamında, ona "Ehl-i beyttir" dedim.

Ey ekmel'ül-vücut sana halef şer'an, tarikaten, marifeten, hakikaten nice insan-ı kamiller verdim.

Şimdi insan-ı kamil :

هُوَ الْجَامِعُ لِجَمِيعِ الْعَوَالِمِ الْإِلَهِيَّةِ وَالْكُونِيَّةِ الْكُلِّيَّةِ وَالْجَزَائِيَّةِ وَهُوَ كِتَابٌ جَامِعٌ لِّلْكَتُبِ الْإِلَهِيَّةِ وَالْكُونِيَّةِ فَمِنْ حَيْثُ رُوحِهِ وَعَقْلِهِ كِتَابٌ عَقْلِيٌّ مُسَمًّى بِأَمِّ الْكِتَابِ وَمِنْ حَيْثُ قَلْبِهِ كِتَابُ اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ وَمِنْ حَيْثُ نَفْسِهِ كِتَابُ الْمَحْوِ وَالْإِثْبَاتِ فَهُوَ صَحْفُ الْمَكْرَمَةِ الْمَرْفُوعَةِ الْمُطَهَّرَةِ الَّتِي لَا يَحْسِبُهَا وَلَا يَذْرُكُ أَسْرَارَهَا إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ مِنَ الْحُجَبِ الظُّلْمَانِيَّةِ نَسَبَةَ الْعَقْلِ الْأَوَّلِ إِلَى الْعَالَمِ الْكَبِيرِ وَحَقَائِقَهُ بِعَيْنِهَا نَسَبَةَ الرُّوحِ الْإِنْسَانِيِّ إِلَى الْبَدَنِ وَقَوَاهُ وَأَنَّ النَّفْسَ الْكُلِّيَّةَ قَلْبُ الْعِلْمِ الْكَبِيرِ كَمَا أَنَّ النَّفْسَ النَّاطِقَةَ قَلْبُ الْإِنْسَانِ وَلِذَلِكَ يُسَمَّى الْعَالَمُ بِالْإِنْسَانِ الْكَبِيرِ

(hüvel camiu licemil avalimi il ilahiyyeti vel kevniiyeti femin haysü ruhihi ve aklihi kitabün akliyyün müsemma biümmilkıtabi ve min hayü kalbihi itabullevhıl mahfüz ve min hayü nefsihi kitabul mahvi vel isbatü fehüve suhufül mükerramatül merfuatül mutahheratülleti la yehussüha vela yüdrükü esraraha illal mutaherun minelhucebiz zulmaniyyeti nisbetül aklıl evveli ilal alemil kebiri ve hakaikıhi biayniha nisbetürruhıl insanî ilbedeni ve kuvahü ve ennenefsel külliyyete kalbül alemil kebiri kema ennen nefsen natıkate kalbulinsani ve lızalike yüsemmal alemü bilinsanil kebiri)

Manası : İnsan-ı Kamil, bütün ilahi alemleri, küllî ve cüz'î kevnîyeti toplayan, ilahî ve kevnî kitapları içine alan bir kitab-ı mübindir. Ruhu ve aklı haysiyetiyle ümmül-kitap, kalbi haysiyetiyle levh-ı mahfuz, nefs-i haysiyetiyle mahv u isbat kitabıdır. Ki, kutsî kılınmış, yüceltilmiş, arınmış sahifeler ancak insan-ı kamildir. Zulmanî perdelerden temizlenmiş olan insanlar his ve esrarını idrak edebilirler. Akl-ı evvelin alem-i kebîre ve aynıyla hakaikına nisbeti, ruh-i insanînin bedene ve kuvvelerine nisbeti gibidir. Nefs-i külliyye alem-i kebîrin kalbidir. Nefs-i natıka insanın kalbi olduğu gibi. Bu cihetten aleme, insan-ı kebîr denilir.

Yetmişüçüncü hadis

غَيْبٌ لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا اللَّهُ وَلَوْلَا تَمَرُّعُ قُلُوبِكُمْ وَتَزْيِيدُكُمْ فِي الْحَدِيثِ لَسَمِعْتُمْ مَا أَسْمَعُ قَالَ فَذَكَرَ: مَرَّ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ الْآنَ وَيُقْتَتَانِ فِي قَبْرِهِمَا قَالُوا مَتَى هُمَا يُعَذَّبَانِ

(gaybün la ya'lemüühü illallahû velev la temerrâga kuulubüküm ve tüzeyyidüküm fil hadiisi lesemi'tüm ma esmeu kale fezekera: merra ala kabrayni fe kale innehüma leyüazzibanil âne ve yüftenani fi kabrihima kalû meta hüma yüazzebani) Yani "Rasûlullah efendimiz iki kabre uğradı.'Kabirde sakin olan bu iki ölü azap olunuyorlar. El'an azapları kabirlerinde daimdir.'buyurdu. Ashab 'bu ölüler nasıl azap oluyorlar?" dediklerinde 'Bunların azap görmeleri sizce gaybdır. Gaybı ancak Allah bilir. Nolaydı, kalbleriniz masivadan mütecerred ve malayani sözleriniz çok olmasa benim işittiğim kabir azabını siz de işitirdiniz." Kenzü'l-ummal C- 15 42542

Bu hadis-i şerifin ledünnisi: أَلْهَيْكُمْ التُّكَاثُرُ حَتَّى زُرْتُمُ الْقَبَائِرَ كَلًّا: سَوْفَ تَعْلَمُونَ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ثُمَّ لَتَسْتَلْنَ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ hatta zürtümül makabir kella sevfe ta'lemune sümme kella sevfe ta'lemune kella lev ta'lemune ılmel yakın leteravünnel cehim sümme letera-vünneha aynel yakın sümme letüs'elünne yevmeizin anin naim أَلْهَيْكُمْ التُّكَاثُرُ elhakümüt tekasüru=Dünya hayatından malınızın ve evladınızın çokluğu, hissi lezzetler ve fani hayaller; melekutiyyet lezzetlerinden, manevi ve baki kemalattan

sizi meşgul etti. حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرِ hatta zürtümül makabir= Hatta ecefiniz gelip ömrünüzü dünya hayatında tükettiniz. Halbuki ruhlar aleminden dünya alemine gelmekten maksat, Allah yolunda mücahede-i nefis edip nefs-i natikanızı esaretten kurtarmaktı. Yoksa mal toplamak, başkanlık kazanmak, iyş u ülfet, sırf öğünmekle ömür tüketmek değil. Kabirleri ziyaretten murad, onları düşünüp Azrailin kafilesi görünmezden evvel, ahiret metaini tedarik üzere olmaktır. كَلَّا kella=Ey ehl-i gafflet iş, çokluk ile öğünmek değildir. سَوَفَ تَعْلَمُونَ sevfe ta'lemune Sizler kabre girdiğinizde görüşünüzün hatasını bilirsiniz. ثُمَّ كَلَّا سَوَفَ تَعْلَمُونَ sümme kella sevfe ta'lemûn=Bundan sonra kabirden kalkma vaktinizde de reyinizin hatasını bilirsiniz. كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ kella lev ta'lemune ilme! yakın=Ey gafflet ehli, öğünmenizin akıbetini yakın ilmiyle bilseydiniz, o ilim sizleri imana ulaştırır ve salih amellere yöneltirdi. لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ leteravünnel cehim=Zat-ı pakime kaseim ederim ki, sizler ateşi uzak yerden gözünüzle görürsünüz. O vakit cehliniz ilme dönse gerek. ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ sümme leteravünneha aynel yakin Sonra cahimi yakîn gözü ile görürsünüz. Yani önceleri uzak yerden ateşin bazı özellikleri olan dumanı ve alevi kabirde görürdünüz. Sonra cahîmin içine girmenizde aynelyakin olan görüşle ateşin azametini müşahede edersiniz. ثُمَّ لَتَسْتَسْتَأْذِنَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ sümme letus'elünne yevmeizin anin naîm = Sonra o günde her nimetten sorulursunuz. Dünya hayatında nefsinizi hayvanlardan ayırmak için verdiğim akıl nurunu nerede sarfettiniz.

Yetmidördüncü hadis

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِذَا تَخَيَّرْتُمْ فِي الْأُمُورِ فَاسْتَعِينُوا مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

(kale aleyhisselam : iza tehayyertüm fil umuri festeînû min ashabil kuburi)

Yani "Ahiret işlerinde sıkıldığınızda kabir ashabi olan enbiya ve evliyadan yardım isteyin."

Bu hadisin işaretiyle bir mürid bakaya giden müşhidinden kabrinde ders ve feyz alır. Lakin murid mutmainne makamında olursa müşhidinin ruhuyla münasebet peyda eder. Müridin ruhu müşhidin ruhuyla konuşur. Çünkü ruhlar bedende gizli olan nefse çok aşıktır. Beden harap olunca ruh nefsin kabrinden ikinci neş'eye kadar ayrılmaz.

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ (الْوَاقِعَةُ)

ve emma in kane min ashabil yemin feselamün leke min eshabil yemin El-vakıa-90-91 "eğer o sağdakilerden ise, ey sağdaki sana selam olsun" Eğer nefs-i natıka mutmainnede nefeslerini tamamladıysa onun ruhu olan (hadî) ismi " الْقَبْرِ "

رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ el kabru ravdatün min rıyadıl cenneti" hadisi şerifinin muktezası hasebiyle cennet bahçelerinden salih amelin meyvelerini tattırır.

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا (آلِ عِمْرَانَ
küllü nefsin ma amilet min hayrin muhdaran (Al-i Imran -
30) ayeti delildir. وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ فَنُزِّلْ مِنْ حَمِيمٍ

ve emma in kane minel mükezzibined dallin fenüzülün min
hamîm (El-vakıa -92-93) Eğer nefs-i natıkasını emmare,
levvame, mülhemede nefeslerini tamamladıysa أَوْ حُفْرَةً مِنْ حُقْرِ
النَّيِّرَانِ ev huftratün min huferin niran hadis-i şerifinin
muktezası hasebiyle onun ruhu olan ve rabb-i hassı (mudıl)
ismi cehennemden zakkûm ve sıcak sular ile mahşere kadar
gıdalandırır ve azap eder.

وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْتَهَا وَبَيْتَهُ أَمَدًا بَعِيدًا (آلِ عِمْرَانَ)
vema amilet min süin teveddü lev enne beyneha ve
beynehü emeden baîden ayeti delildir.

فَعَمَّمَا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِيمٍ (الْوَاقِعَةُ)
kane minel mukarrabin feravhun ve rayhanün ve cennetü
naîm (El-vakıa - 88) . Eğer nefs-i natıka dünyada أُنْ
مُوتُوا قَبْلَ أَنْ

مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا makamında nefeslerini
tamamladıysa kabrinde mahpus olmayıp hazarat-ı hamsin
devvarlarıdır.

Beş alemde mekanları vardır.

Ey ahiret ve kabir keşfine talip olan.

Kabir ve ahiret işleri bilinmez. Ta ki ,ölüm bilinmeyince.
Ölümün hakikati bilinmez. Ta ki , hayat idrak olunmayınca.
Hayat da idrak olunmaz. Ruh-i insanî bilinmeyince. Ruh-i
insanî bilinmez. Nefs-i natıka bilinmeyince. Şimdi hakikatte
insan beden ile ruh terkibinden hasıl olmuştur. Ruh binici,

beden binektir.

Ruhun beden vasıtasıyla ahirette bir haleti vardır ki, ona
cismanî haşir denir. Bir hali de beden vasıtasıyla değildir.
Bedenin onda tesiri yoktur. Ona ruhanî haşir denir. Kabir
alemidir. Dünyada bile beden vasıtasıyla çektiği elem ve
hastalığa cismanî azap denir. Gördüğü zevk ve nimete
cismanî cennet denir. Beden vasıtasız bizzat ruha vaki olan
elem, hüzn ve ızdıraba ruhanî azap denir. Eriştiği sürur ve
rahata ve cümle vuslata ruhanî cennet denir.

Şimdi cismanî cennet: Nehirler, ağaçlar, meyveler, huriler,
gılmanlar, kasırlar, köşkler, vildan ve bahçelerdir. Cismanî
azap ki, yılanlar ve akreplerden, ateş, zakkum, hamîm,
katran elbiselerden ibarettir.

Bunları cümleten Kur'an açıklar. Hadislerde de yazılıdır.
İnadık ve tasdik ettik.

Ama ölümün hakikati ve ruhanî cennet ve ruhanî azap
dedikoduyla bilinmez. Ancak ruhanî zevk ile fehmolunur.
Onun için halkın avamının anlamadığını geçmiş alimlerimiz
onlara anlatmayı ihmal ettiler.

Hadis-i kutside :

أَعَدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ
(راموز)

A'dedtü libadiyes salihine ma la aynün raet vela üzünün
semiat vela hatara ala kalbi beşerin

buyurduğu hal ve zevka işarettir. yani "Salih kullarım
için gözler görmedik, kulaklar işitmedik, hiçbir
beşer kalbine hukur etmedik nimetler hazırladım."
(Ramuz-327) Küdürattan safi olan kalbin içinde melekut
alemine açılan pencereler vardır. Bu manalar onda şüphesiz

keşfolunur. Her kime ki, o pencere açılrsa, ahirette saadet kime müyesser olur? Ve ne sebeple olur? Ve şakavete erişen kimdir? Ve ne sebeple erişir? anlar. Hal ehline ve zevk ehline müşahede yoluyla malum olur. İşitmek ve görmek yoluyla değil.

Taklîdî imandır.

Şimdi ölümün hakikati :

İnsanın iki ruhu vardır :

1- Hayvanların ruhu cinsindedir ki, biz ona hayvanî ruh deriz.

2- Meleklerin ruhu cinsindedir ki, biz ona insanî ruh deriz. Hayvanî ruhun menbaı kalbdır ki, et parçasıdır. O ruh latif bir buhardır, tabayî'in imtizacından hasil olup kalbde karar eder. Damarların nabzı vasıtasıyla dimağa hareket eder. Bütün bedene yayılmakla gözde görmek, kulakta işitmek, lisanda zevk, burunda koku hasil olur. Bir evin orta yerine konan bir kandilin bütün evi aydınlatması gibi, o latif buhar olan hayvanî ruh da kalbde bir lambadır. Yağı gıda, fitili damarlar ve sinirler, ziyası akıldır. Mizacdan hararet ve bürüdetin tamamıyla değişimi ile hayvanî ruh ölür. Şeriat lisanında bedenın değişimine sebep ölüm meleğidir. Bedenden külliyyen hareket kesilir. Zamanın geçmesiyle rutubete ve kuruluşu toprağa inkılab eder. Toprağı Mikail'e, rutubeti Cebrail'e intikal eder. İkinci neş'ede bu dört melek vasıtasıyla yeniden havası İsrâfilden, harareti Azrâilden, toprağı Mikâilden, suyu Cebrâilden gelip,

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ
melekütü küllü şey'in Her şeyin mülkü kendi elinde olan Allah'ın şanı ne kadar yücedir "(Yasin 83) ayetinin hakikati zahir olur.

Yetmişbeşinci hadis

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى عَزَّ وَجَلَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلَامِي وَأَنَا هُوَ وَ
مَنْ قَالَهَا دَخَلَ حِصْنِي وَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ عِقَابِي

(kalellahü azze ve celle la ilahe illallahü kelimâ ve ene hüve men kaleha dahale hısnî ve men dahale hısnî emine ikabî)

Yani " Allah azze ve celle buyurdu: lâ ilâhe illellah cümlesi kelimamdır. ben azze ve celle kelimamın aynıyım. Her kim bu cümleyi söylerse lahutiyet kaleme girer. Her kim kaleme girse ikabından emin olur. " Kenzü'l-ummal C- 1 158

Bu hadis-i şerifin ledünnisi : Şimdi azap iki kısımdır :

1-Dünya azabı ki, kılıçla muharebe azaptır ki, müslümanların elinde zahirdir. Bir müşrik diliyle bu kelime-i tevhidi söylerse zahir olan kılıç kınına girer. O kimseyi kılıç kesmez.

2-Ahret azabıdır. Ki cehennemde görülmeyen ateştir. Bu tevhidi söyleyen kişi rahmet-i ilahi kısmına dahil olur. Dünyada ve ahirette azaptan emin olur.

كُلُّهُوَ اللَّهُ أَحَدُ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْرًا أَحَدٌ
kul hüvellahü ahad allahüs samed lem yelid velem yüled velem yekün lehü küfüven ahad = Ey muhatab-ı kamil, sen onlara buyur ki, o ma'budun bilhak zatında bir olup adedlenmekten beridir. Bu kadri âli surenin nüzul sebebi: Üluhiyet esrarından ve ubudiyet vazifelerinden habersiz, ömürlerini heba-i mensur geçiren müşrikler bir gün peygamberimizin

huzuruna gelip : Ya Muhammed, rabbini bize vasıflandır ki, o şiddetli demirden mi, kadid bakırdan mı, sert hamurdan mı, yeni keresteden midir? Sen onun vahdetine kail olup, bütün ihtiyaçları gören odur, dersin. Halbuki bir tane olsun, bütün yaratıkların hacetlerini görsün bu garip bir iş, şaşılacak bir itikaddır. Zira bizim ilahımızın çokluğu varken cümle alemin ihtiyaçlarını görmelerinde çok kusurları var, deyip cehaletlerini ortaya koydular.

O zaman onlara cevap olmak sadedinde vahdet unvanını cami ve ilahi esrarı hâvî olan sure-i celile nazil oldu.

Şimdi mukarrabîn ashabı rablerini (هُوَ) ile bilip onu ancak (الله) a raci kılıp, vahdet-i vücuda kail olup masiva görmezler.

Lakin ashab-ı yemin kurb mertebesinde olmayıp, hâliki mahluktan temyiz için lafzatullahın ilavesine muhtaç olurlar.

Müşrikîn olan ehl-i gaflet rablerini taaddüd üzere bilirler. Onun için lafzatullahın yanına (أحد) lafzı zam ve ilave oldu. Onların zayıf akidelerini ve bozuk fikirlerini red ve men' için. Halbuki bu üç esma hakikatte ancak zat-ı vacibul vücuddur. Allahü samed الصمد = Lafzatullah ikinci defa tekrarının hikmeti :

Zatı hakkın iki vechi vardır: Biri ahadiyyet, biri vahıdiyyettir. Samed vahıdiyyet yüzüdür. . أَيُّنَمَا تَكُونُوا .

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ eynema tekün ve küllüşey'in halikün illa vechehü ayeti ahadiyyet yüzüdür. Şimdi samed o ma'budun bilhak seyyid dir ki, bütün kainatın ihtiyacını teminde ona rücu' olunur. Müstağnin bizatihi olup cümle mahlukat

vücutta, kıvamda ona muhtaç olur. Zat ve sıfatında kamil olup bütün ihtiyaçlar ona raf' olunur.

Gaibde maksud, musibetlerde müstean ve alemin işleri üzerine hakim olup onun fevkında bir hakim olup onun fevkında bir hakim yoktur ki, ona bir şey vacib kılıp onun hükmüyle mahkum olsun.

Bu surette bütün kemalat ile mevsuf olup yok etmek ve var etmek ve her tasarruf onun kabza-i kudretine bağlı ve arifler indinde maruf ve zakirler indinde meşkur ve aşıkların kalblerinde mahbup olduysa, ona itaat ve emrine inkıyad lazım ve secde olunmağa layık ve müstehaktır.

lem yelid لَمْ يَلِدْ = Allah için çocuk olmadı ki, ona varis olsun. velem yüled وَلَمْ يُولَدْ = onun babası olmadı ki, o ondan mülküne varis olsun.

Yani gerek önceden ve gerek sonradan Cenab-ı Kibriya'ya yokluk nisbet olunmak muhal olduğundan fani bir şeyden sadır olmadı. Belki o ezelden vahid olup ondan babalık ve oğulluk denklik ve benzeşme ile olur.

Velhasıl Cenab-ı Bari olayların, sonradan olanların mahalli olmadığı gibi olaylar da onun mahalli olmadı. Yani Allah kainatın maddeten mahalli olmadı. Kainat da Allaha mahal olmadı. وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ . velem yekün lehü küfüven ahad = Hem bir kimse zatında ve sıfatında ona denk (mümasil) olmadı. Zira Allahu zülcelal hakiki sani' (yaratıcı) olup masivası masnu'dur. Halbuki sani' ile masnu' üluhiyette aralarında denklik, eşitlik olamaz ki, o masnu' sania küfüv ve denk olsun. Şimdi zat, üluhiyette ve hüküm ve tedbirinde ortağı olmayıp, kemal sıfatıyla mevsuf olup taaddüd ve ihtiyaçtan, oğul ve baba olmaktan münezzehtir.

HULASA : Şimdi ihlas suresi O'nun zati sıfatlarını içinde almıştır : (kul hüve قُلْ هُوَ) = Vücut, lem yelid لَمْ يَلِدْ = kidedem, velem yüled وَلَمْ يُولَدْ = beka, Allahü'samed اللهُ الصَّمَدُ = Vahdaniyyet, ve lem yekün له كُنْ لَهُ كُفُوا أَحَدًا = muhalefetün lil havadis, Allahü ehâd = kıyam binefsihi. Şimdi مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ men arafe nefsehü fekad arafe rabbehü hadisinin sırrı : Bizim nefsi-natıkamızın altı zatî sıfatı vardır: 1-İlm-i zatta mevcut, 2-İstidad-ı zatiyyesi itibariyle: kadim, 3-Kevnden sonra cennet ve cehennemde ebedi kalması: beka, 4-ولا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى vela teziru vaziratün vizra ühra (İsra-15, Fatır-17) ayetiyle, başkasının yükü kendine yüklenmemesi: vahdaniyyet, 5-Kevn alemine gelip bir şahsa benzememesi : muhalefetün lil havadis, 6-نُورٌ نURUN مِّنْ أَنْوَارِ اللَّهِ لَا أَيْنٌ binefsihi demektir.

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ velekad kerramna beni Ademe (İsra-70) "Adem oğlunu mükerrem kıldık" ayetinin muktezası üzere : insan-ı kamil, ahadiyyetle zatî sıfatların aynasıdır. Şu halde ilahi teklif zat-ı nefsi üzerine, subûti sıfatların mukabili : ruh hayatın eseri, vücut unsurunda takat kudretin eseri, işitmek sem'in eseri, görmek basarın eseri, lisan kelamın eseridir.

Şu halde (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) la ilahe illallah tevhid kelimesini kalbde tasdikimiz zatî sıfatımızladır ki, tevhid-i ef'al, tevhid-i sıfat, tevhid-i zat tasdikidir. (مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) muhammedün rasûlüllah cümlesini dil ile ikrar ve hazret-i rasûlün Allah

tarafından, emirlerini ifa, yasaklarından kaçınmak subûti sıfatlar mukabili ubudiyyetimizdir. Şimdi zatî isimleri on esmadır :

1-Allah, 2-Ahad, 3-Vahid, 4-Ferd, 5-Nur, 6-Hû, 7-Hayy, 8-Kuddüs, 9-Samed, 10-Vitr.

Bu isimlerden ubudiyyetimiz hasebiyle asla münasebetimiz yoktur. Üluhiyyet ile ubudiyyet mümasil olamaz. Bu hakikatleri fehmetmek " مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ " men arafe nefsehü fekad aarafe rabbehü sırrıdır ki, masnu' sâni'nin fiillerini bilmez.

"Sâni gör günde yüzbin türlü san'at gösterir, Kendini bildirmek içindir bu san'attan garaz"

Cenab-ı Hak yukarıda hadis-i kudsîde hısnı, ihlas suresi sûr buyurdu. Hısnın büyük kale. Kalenin surları yüzönç ayettir. Kaleye girmeyince içindeki surları bilinmez. O da tevhid kelimesidir. Surelerin en büyük ruhanîsi ihlas suresidir. Zata vuslat ve marifet bu surededir.

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) kul hüvallahü ahad hazret-i Cebrailin kanadında yazılmıştır. (الله الصَّمَدُ) Allahüs samed hazret-i İsrailin kanadında, (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ) lem yelid ve lem yüled hazret-i Mikailin, (لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوا أَحَدٌ) lem yekün lehü küfüven ahad hazret-i Azrailin kanatlarında yazılmıştır. (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) kul-hüvallahü ahad hazret-i Ebubekirin alnında, اللهُ الصَّمَدُ Allahüs samed Ömerin alnında, (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ) lem yelid ve lem yüled hazret-i Osmanın alnında, (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوا أَحَدٌ) velem yekün lehü küfüven ahad İmam Alinin alınlarında yazılmıştır.

Yetmişaltıncı hadis

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : إِذَا تَقَرَّبَ إِلَى الْعَبْدِ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ
ذِرَاعًا وَإِذَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَإِذَا
أَتَانِي مَشِيًا أَتَيْتَهُ هَرَوَلَةً

(kalellahü teala: iza tekarrabe ileyyel abdü şibran tekarrabtü ileyhi ziraan ve ize tekarrabe ileyye ziraan tekarrabtü ileyhi baan ve iza eetani meşyen eteytüühü herveleten)

Yani "Kul bana bir karış yaklaşırsa ben de ona bir arşın yaklaşırım. Kul bana arşınla yaklaşırsa ben de ona kulaçla yaklaşırım. Kul bana yürüyerek yaklaşırsa ben de ona koşarak yaklaşırım."Kenzü'l-ummal C- 1 1137

Bu hadis-i kudsînin ledünnîsi :

" وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا " vellezine cahedü fina lenehdi-yennehüm sübülena (Ankebut-69)

Yani " Vuslat için mücahede eden ehl-i sülûk kullarımı vuslat yollarına hidayet ederim?"

Bu ayet-i celilenin delaletiyle bu hadis-i müteşabihatın manası: Bir kul nefsi emmare, levvame, mülhemedden karışla mutmainne makamına gelmesidir. Zat-ı Hakkın arşınla mukabele etmesi, kalbinden meleket kapısını açmasıdır. Kul arşınla razıye makamına gelmesi, zat-ı Hakkın kulaçla mukabelesi, ceberut kapısını açmasıdır. Kul

yürüyerek marzıyye makamına gelmesi, zat-ı Hakkın kulaçla mukabelesi, ceberut kapısını açmasıdır. Kul yürüyerek marzıyye makamına gelmesi, zat-ı Hakkın herveleyle mukabelesi, lahût kapısını açmasıdır. Haşa Cenab-ı Hak gelip gitmekten münezzehtir.

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

iza cae nasrullahi velfethu ve raeyten nase yedhulune fi dinillahi efvacen fesebbih bihamdi rabbike vestagfirhu innehu kane tevvabe

إذا جاء نصر الله = Ey hidayet nuru, ne vakit Allah-ı zülcelalin sana düşmanlık edenler üzerine imdad-ı melekutiyye ile yardımı,

والفتح velfethu = ve Mekke vesair kafir beldelerinin fethi eriştiğinde, rabbını tesbih ve tahmid eyle, buyurup zâhirî fetihle habibini müjdeledi. Nitekim bâtinî fetihle müjdelediği ve tamamladığı gibi.

Şimdi fütûhat üç kısımdır :

1-Rab tealanın kullarına rızık kapısını, afiyet elbisesini ve faydalı ilimleri fethidir ki " نَصْرُ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ " nasrun minellahi ve fethun karib (Saff-13) ayeti ile işaret buyurdu.

2-İkinci fetih : Feth-i mübindir ki, Hak teala bazı kullarına velayet makamının, ilahi teceliyatın ve yüce isimlerinin sırrını fethidir. Ona da إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا inna fetahna leke fethan mübina (Fetih -1) ayeti ile işaret eyledi.

3-Feth-i mutlak olup zâhire ve bâtına şamildir. Ki, Allah teala bazı kullarından dünya rûsumunu mahv edip

muhabbetini kalbinden çıkarmakla vahdet kapısını ve ayn-ı şuhudu ve Nur-u Ahmediyyenin zuhurunu ona fethidir. Ki ,bu da izoeece nasrullahi..(Nasr - 1) ile işaret olunmuştur.

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا
veraeyten nase yedhulune fi dinillahi efvace = Ey cihanın nuru ve rahmanın feyz membaı, sen cevheri pak insanların hak dine takım takım girdiklerini görürsün. Ümmülkura olan Mekke-i mükerremenin fethinden önce insanlar islam dinine birer birer, ikişer ikişer girerlerdi. Mekkenin fethi hicretin sekizinci senesinde gerçekleşmekle Mekkedden ve havalisinden cenk cidal olmayıp kendi nefsleriyle isteyerek dehalet-i islam ettiler.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ = Rabbin celle şanühü hazretlerine hamdettiğin halde tesbih et. Efendimiz buyurdu :

كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ : سُبْحَانَ اللَّهِ
وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ

(kelimetani hafifetani alellisanii sakiletani fil mizani habibetani iler rahmani: subhanelahi ve bihamdihi sübhanellahil azim Yani " **iki kelime dilde söylenmesi hafif, mizanda ağır, rahman yanında sevgilidir: sübhanellahi ve bihamdihi sübhanellahil azim kelimeleridir.**" Devam eden dünya ve ahiret saadetine nail olur.

وَاسْتَغْفِرْهُ = vestağfirhü = Ey rasullerin şahı, hazmen li nefsihi olarak ve amelini kısa ve masivaya iltifatla senden sudur eden terk ola ki, istidrak için Allahı zülcelalden mağfired talep eyle. Zira istiğfarda hakkın vücudunu görmek

ve nefis için aslah ve ekmel olan menfeatleri talep eyle. Zira istiğfarda bütün el'al ve sıfattan geçip fenafillah derecesidir.

Bu sure nazil olduğunda hazreti-i rasül efendimiz minbere çıkıp belığ hutbesinde bu hadisi buyurdu :

إِنَّ عَبْدًا خَيْرُهُ اللَّهُ بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ لِقَائِهِ فَاخْتَارَ لِقَاءَ اللَّهِ
hayyerahüllahü beyneddünya ve beyne likaihi fehtara likaellahi (Ruhulbeyan, c.4, Nasr suresi) Yani "**muhakkak kulunu Cenab-ı Hak dünya hayatı ile Allah'ı vuslat arasında muhayyer bıraktı, kul Allah'ı kavuşmayı tercih etti**" buyurdu. Dünyayı terk edip lika-i mevlayı derk ve ihtiyar ettiğini ilan eyledi. Hemen Siddik-i A'zam firakına dayanamayıp, va firkat va hasreta deyip ah u enin ağladı. Cümle mecliste bulunanların kalblerini ayrılık ateşi kapladı.

Sonra cihanın rasülü ve rahmanın sevgilisi (S.A.V) gözünün nuru hazreti Fatıma (R.anha) yı nurlu huzuruna alıp ayrılık haberiyle onu hatırlattı. O zaman hazret-i Fatıma ve seadet-i hatimenin gül yüzü kül misali olup ibretnüma gözlerinden yaşları ceyhun eyledi. Ve mahzune kalbini ayrılık ateşiyle şerha şerha eyledi. Bu suretle o belagat bağının goncası (S.A.V) efendimiz haline merhamet edip, mucizesini ızhar kabilinden buyurdu ki " Ey gözümün nuru ağlama, sineni ayrılık ateşiyle dağlama, ehl-i beytimden en evvel bana kavuşan sensin." Sonra tebessüm buyurup kalbleri sürur ile doldu. Sonra nebiden altı ay sonra maşukuna kavuştu.

إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا
innehü kane tevvaba = Allahu zülcelal hazretleri mükellefiyyeti yarattığından beri istiğfar edenlerin tevbelerini kabul etmede belığ oldu. Bu suretle her tevbe ve istiğfar

eden tevbesinin kabulünü beklesin. Zira rabb-ı kerim tevvab'ür-rahim olup istiğfar ehlini sever. Nitekim tevbe ve istiğfar yüzünden tevbesini kabûlü sevdiği gibi ve lakin (إِنَّهُ) innehü kane gaffara makamında (تَوَّابًا) tevvabe varid olması işarettir ki vakıa kulun kalb hulusuyla olan istiğfarı kula fayda verir. Eğer o kimsenin istiğfarı günahlarına bir daha dönmek niyetiyle olursa "السَّائِبُ مِنَ" günahlarına bir daha dönmek niyetiyle olursa "

الذَّنْبِ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ" ettaibü minez zenbi kemen la zenbe lehü " **günahına tevbe eden günah işlememiş döner** " hadisiyle (gaffar) ile (tevvab) in manası anlaşılmıştır.

Şimdi tevbenin hakikati :

rabbiğfirli ve livelideyye رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ rabbiğfirli velivalideyye = (Nuh - 38) Ya rab nefsi natıkamı nurunla ört. Ruhlar aleminde baba makamında sübûtî sıfatlardan hasil olan varlıkları, kevn aleminde ana makamında olan anasını mı varlıktan ört.

velimen dehale beytiye وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي = Nefs-i natıka makamına giren mü'minleri de mağfiret eyle. Nefs-i natıkaya tabi olan mü'minleri ve taibleri de.

Yetmişyedinci hadis

كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ إِلَّا الَّذِي مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَنْمُو لَهُ عَمَلُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ يُؤْمِنُ مِنْ فَتَنِ الْقَبْرِ

(küllü meyyetin yuhtemü alâ amelihî illellezi mate murabitan fî sebîlillâhi feinnehû yenmû lehû amelühû ila yevmil-kıyameti ve yu'menü min fettanil kabri)

Yani "Her ölenin ölmesiyle amel defteri mühürlenir. Ancak ila-yı kelimetullah için harp meydanında nöbet bekleyen kişinin defteri mühürlenmez. Sağlığında işlediği amelin neması kabrine gelir. Kıyamet gününe kadar. Hem fettan-ı kabr olan münker-nekirden emin olur." müstedrak C -2 144

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

Şimdi vücut ikliminde murabıt nefsi natıka, onun manevi ameli "نُورٍ مِنْ أَنْوَارِ اللَّهِ" nurun min envarillahi olup zati sıfatlarıyla bizatihi kaimdir. Ki vücut, kıdem, beka, vahdaniyet, muhalefetün ilhavadis, kıyam binefsihi'dir. Sonra ruhlar aleminde babası sübûtî sıfatlar oldu. Kudretin dışında altı sıfattır: Hayat, ilim, irade, semî', basar, keldamdır. Bu sıfatlarla أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ elestü birabbiküm hitabına

muhatap oldu. Sonra " (fi yevmin kane mikdaruhû hamsîne) elfe senetin Melekler ve ruh (Cebrail) oraya miktarı dünya senesi ile elli bin yıl olan bir günde yükselip çıkar "(Mearic-4) ayetinin işareti ile elli bin sene devrinden sonra dört unsur anası kudretle ana rahminden varlık sahrasına gelip, rüşd yaşında ilahi tekliflere bilfiil muhatap ve mahkum oldu. Bu ana-baba vasıtasıyla nefsi natıka ikinci defa doğup ismi veled-i kalb oldu.

Şimdi babanın sermayesiyle kazandığı ticaret: Kamil iman, marifetullah, muhabbetullahtır.

Ana sermayesiyle kazandığı ticaret: İslamiyyet ki, oruç, namaz, hac, zekat ve kelime-i şhadettir.

Şu halde baba sermayesi baki, ana sermayesi amel defterinin mühürlenmesidir.

Şimdi ana sermayesi bir milyon ruh-i hayvanınin teabbüdüdür ki, 120 sene ömürlü olması ecel-i müsemmadır. Bu rakamı doldurmadan ölmesi ecel-i kazadır. Şu halde unsurların toprağından otuz, suyundan 30, havasından 30, ateşinden 30 ki, 120 senedir.

عِلْمُ الْإِلْمَانِ عِلْمُ الْإِلْمَانِ وَ عِلْمُ الْإِلْمَانِ عِلْمُ الْإِلْمَانِ el-ilmü ilmâni ılmüt-tıbbi lil-ebdani ve ılmul-fıkhî lil-edyani" hadisiyle vücudunun sıhhatini tamamıyla muhafaza ederse ruh-i hayvanî ecel-i müsemmasını bulur. Sıhhatini muhafaza etmezse ecel-i müsemmasını bulmadan, ecel-i kaza ile ölür. Şimdi ecel-i müsemmasını bulmak, ahlak-ı hamidedir. Ecel-i kaza ahlak-ı zemimedir. Hırs, tama', gazap ve sairedir.

Baba sermayesi altı milyondur :

Akl-ı maaş : Halalinden ve tayyibinden tedarik, akli mead : Uhreviyyesini tedarik için bir milyondur. Aynı şekilde irade,

sem', basar, kelam. Ve nefsi natıkanın nefsi-i mutmainne ruh-ı insanîsi kamilen altı milyondur. Nefsi-i natıka bunlardan mes'uldür. Nefsi-i natıka, kabirde baba sıfatlarıyla mükafat ve mücazat görecektir. Haşir vaktinde ana vücudu gelmesiyle ruh ve ceset birlikte haşir-i ecsadî ile mükafatı cennet, mücazâtı cehennemdir.

ferîkun fil cenneti ve ferîkun fis seîr "bir fırka cennette, bir fırka cehennemdedir "Şura 7. ayeti haşir-i ecsadîye delildir. Haşir vaktinde ana sıfatları olan unsurlar, müktesep vücut derecesinde şekillenir. Namazdan nuranî toprak, oruçtan nuranî su, hacdan nuranî hava, zekattan nuranî ateş kazanıp, nefsi-i natıkanın ebedî hayatı şhadettir.

Eğer nefsi-i natıkanın bu alemde kazancı nefsi-i emmareyle tamamlandıysa, müktesep vücudu vahşî hayvanlar vücuduyla, levvameyle ise ehli hayvanlar vücuduyla bu sıfatların üzerine eklenerek, mülhemeyeyle ise cin-şeytanlar vücuduyla cehennem ateşine girer.

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينٌ

(kul ya eyyühel kafirune la a'büdü ma ta'büdune vela entüm abidune ma a'büd vela ene abidun ma abedtüm vela entüm abidune ma a'büd leküm dinüküm veliye din

Manası : قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ kul ya eyyühel kafirune = Bu surenin nüzul sebebi : Kureyşin reislerinden bir topluluk peygamberimizin huzuruna geldiler. "Gel ya Muhammed, sen bizim dinimize tabi ol, biz de senin dinine tabi olalım. Birer sene, sen bizim

dinimize gir, bir sene de biz senin dinine girelim. Eğer senin dininde hayır görürsek sana tabi oluruz, eğer bizim dinimizde hayır görürsek bizim dinimizde karar bulalım " deyince bu sure-i celile nazil oldu : "Ey ekmel vücut ve alemin mürşidi, Allahın ilminde imansız olarak ölmeleri sabit olan kafirlere söyle ki , onların gayr-i mec'ul istidatları a'yan-ı sabitede küfür üzeredirler."

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ la a'büdü ma ta'büdune = Ben, gelecek zamanda sizin halen mabudunuz olan putlara ibadet etmem. Zira ben daima şühud-u zat ile hakkı müşahidim. Siz ise hevanız sebebiyle yapma ilahlara ve hayalinizde musavver, aklınız ile muayyen ilah olan putlara taparsınız.

O risaletin madeni ve hidayet feyzinin membaı (S.A.V) efendimiz, nübüvvetten ve Kur'an-ı kerimin nüzulünden evvel, İbrahim (A.S) in şeriati üzerine hac, gusül, abdest, oruç ve saireyi toplu olarak Hira dağında ubudiyyet ve ibraz-ı huşuuyet üzere olan kudsi ibadeti mezkur şeriate tatbik ederek, nazenin ömrünü hak yoluna sarfederdi. Çocukluğundan peygamberliğine kadar şeriate aykırı olan nesnelere ondan sadır olmayıp, doğruluk yolunda müstakim olup, asla putlara ibadet ve itaat etmedi.

Ta ki, ruhlar aleminden zuhurundan beri mevlanın seçtiği, nebiler nebisi, rasül-i kibriya olup yaratılış ve huy itibariyle rabbu'l-alemînin güzidesiydi. Şu halde ezelde doğru ve mevlanın güzidesi olan gelecekte eğri olmaz. Kafirlerin fiiline iştirakle mevsuf putlara tapıcı olmağa ebeden meyl ve rağbet etmez.

Nitekim İmam Ali (R.A) ana karnındayken bazı zaman annesinin karnında şiddetle hareket ederek annesine asla puta secde etmekten mani olurdu. Bu surette ana karnında olan

bir çocuğun hali ve şanı böyle olursa, peygamberlerin halini kıyas et ki, ne keyfiyetle putlara ibadet ederler."

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ = vela entüm abidune ma a'büd Ve şimdiki halde benim ibadet ve gayet huzu' ettiğim Allahu zülcelale siz gelecek zamanda ibadet eder, değilsiniz. Halbuki benim mabudum ibadete layık ve müstehaktır ki, zatında ve sıfatında yüce olup hacetleri bitirir, ölüleri diriltir, hayatta olanları öldürür. Sizin putlarımızda bu kuvvete malik olmayanı nasıl mabud edineyim, asla etmem.

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ = Halbuki ben sizin ibadet edip huzurunda alçaldığımız putlara cahiliyyet zamanında da ibadet etmezdim. Ne ihtimal ve ne cesarettir ki, islam zamanında ve ilahi vahyin nüzülü sırasında onlara ibadet ederim ?

Zira ben onların menfaatlarını göremem ve zararlarını bilirim. Halbuki onlar ruh vermeğe, hastalara şifa ve dertlilere deva etmeğe üzerlerinde olan zinetlerini, en zayıf yaratık olan sinekleri def'etmeğe ve nefislerini ondan kurtarmağa güç yetiremezler. Bu suretle gerek talip ve gerek matlûp zayıf olup, onları ilah edinmek akıllının karı ve düşünenin fikri değildir. O halde onların ahiret gününde faydaları şudur ki, boyunlarına bağlanıp cehennem içinde onlara ortak olarak azaplarının ziyadeleşmesine sebep olurlar.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ = Ve sizler şu anda benim ibadet ettiğim ma'buda ibadet etmediniz. Cehlinizin kemali ve anlayışınızın kıtlığından dolayı.

Bu suretle ne ben batıla ibadet ederim ve ne siz hakka

ibadet edersiniz. Zira onlar imanın kadrini ve nübüvvetin şerefini anlamadıklarından hayvanlar zümresine katılmış olup ma'budun bilhakka nail olamadılar. Bu surette onların ibadetleri kabule şayan olmayıp, ömürlerini yaratılış gayelerinin dışında sarf ile telef edip, asıl maksaddan mahrum kalmışlardır. Şimdi hazreti Ömer (R.A) gibi ezeli saadeti olanlar, ma'budun bilhakkı bilip, tevhid yolunda ve ibadetlerini Allahu zülcelale hasredip, putları ve ağaçları ma'bud edinmeyip, iki cihanda selamet bulmuşlardır.

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ leküm dinüküm veliye din = sizin şirkten ibaret olan dininiz sizin için hasıldır. Benim tevhıdden ibaret olan dinim maksada yakındır. Sizin ilahınız sonradan olma ve yapmadır. İbadetiniz onun üzerine bina edilmiştir.

Velakin benim ma'budum kadim ve sani' olup işe uygundur. Ben size Bari zülcelal üzere tebliğa memurum. Üzerinize hucceci diktim. Eğer sizler doğru yola yürürseniz, rehin olan nefs-i natikanızı mevlanın azabından kurtarmış olursunuz. Eğer ondan kaçınırsanız, nefsinizi mevlanın azabına davet etmiş olursunuz.

Denildi ki, bu sure mana yönüyle mensuhtur. Halbuki cihad üç çeşittir: Kalble, lisanla, kılınçla. Kalble buğzdir. Mekke'de mü'minlerin azlığı sebebiyle lisanla mücadele buyurdular. Sonra Medine'de mü'minlerin çoğalmasıyla kılınçla mücadele emrolundu.

Yetmişsekizinci hadis

كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَدُّ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ حَتَّى يُعْرَبَ عَنْهُ لِسانَهُ
فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ

(küllu mevlüdin yüledü ala fitratil islami hatta yüarribe anhü lisanehü feebevahü yühevvidanihi ev yünassiranihi ev yümeccisanihi)

Yani "Her doğan, islam hilkati üzere doğar. Ta ki, lisanı konuşmaya başlayınca ya tevhid kelimesini le ilehe illellah der, yahut küfür söyler, puta iman eder." "إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا" imma = şakiran ve imma kefura ayetinin (insan-3) delaletiyle ezeli saadetini yahut ezeli şakavetini ızhar eder. Eğer ana- babası yahudiyse yahudi, hristiyansa hristiyan, mecusi ise mecusi olur." Kenzul Ummal 1-1308

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

Nefs-i emmare yahudidir. Levvame hristiyan, mülheme mecusidir.

Eğer babasının ahlakı hasid ise ana tabiatı kurt olup ikisinin birleşmesinden hasıl olan çocuk, ölümünden sonra kurt doğar. Diğer emmare ahlakı da bunun gibidir. Eğer babası nefs-i levvamede cahil ise anası sığır olup ölümünden sonra sığır doğar. Eğer babası emmare levvame sıfatları üzerine kibir, gazapla mülheme olursa babası şeytan anası cin olup, şeytan doğar. Eğer babası mutmainnede kamil

mü'min ise, anası da insan ise insan doğar. Babası veli ise veli doğar. Babası rasûl ahlakıyla muttasıf ise, anası marziyye²⁶ olup evlat rasûl doğar. Babası بِأَخْلَاقِ اللَّهِ tehallaku biahlakıllahi ise, anası nefsi-safiye olup

لَا يَتَّقَرُّ عَبْدِي إِلَّا بِالتَّوَّاقِلِ إِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ وَلِسَانَهُ الخ la yetekarrabü abdi illa binnevafile i za ahbebtühü küntü sem'ahü ve basarahü ve lisanehü "kulum bana ancak nafilelerle yaklaşır. Onu sevdiğim zaman kulağı, gözü ve lisanı ...olurum " hadisinin mazhar olur. Allah buyurdu :

إِذَا زَلَّزِلَتِ الْأَرْضُ زَلَّزَالِهَا وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوُا أَعْمَالَهُمْ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ، فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

iza zülziletil ardu zilzaleha ve ehrcatil ardu eskaleha vekalel insanü ma leha yevmeizin tühaddisü ahbaraha biene rabbeke evha leha yevmeizin yasdürun nasü eştaten liyürav a'malehüm fe men ya'mel miskale zerratin hayran yerah ve men yamlel miskale zerratin şerran yerah

Yani : " إِذَا زَلَّزِلَتِ الْأَرْضُ زَلَّزَالِهَا " iza zülziletil ardu zilzaleha = Yayılmış arz kıyamet saati için şiddetli bir hareketlenmeyle tahrik edildiği vakit, " وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا " ve ehrcatil ardu eskaleha = Arz, birinci nefha vaktinde içerisinde bulunan kenz ve defineleri, ikinci nefha vaktinde içerisinde ve karnında olan ölüleri dışarıya çıkarır.

Hadis-i şerifin meali üzere arz, içinde olan hazineleri ve ölüleri kusar. Nitekim midesi bozulan kimse karnındaki yediğini kustuğu gibi. O vakit dehşetin kemalinden, adam

öldüren öldürdüğünü, çalan çaldığını ikrar eder. Her şahıs kabahatini ikrar eder.

" وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا " vekalel insanü ma leha = O vakit insan der ki : arzın hali ve şanı nedir ki, şiddetli ızdırapla sarsılıp içinde gömülü olan acip şeyleri dışarıya atar. Sonra iman ehlinin akılları başına gelip "bu zelzele rab tealanın va'dettiği zelzeledir ki, onu ifa eyledi" derler.

Küfür ehlinin Muhammedî irfanları olmayıp, marifetullah tahsilinden uzak ve aklı-ı meaddan mahrum olmalarıyla o dehşeti idrak edemeyip deli koyun gibi olurlar. " يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ "

أَخْبَارَهَا yevmeizin tühaddisü ahbaraha = O günde arz, Cenab-ı Hakkın konuşurmasıyla üzerinde meydana gelen hayır ve şerden haber verir.

Onun için rasûl-i ekrem (S.A.V) efendimiz şefkatle buyurmuştur ki, "Ey ashabım, sizler sahralarda kelime-i tevhidi ve diğer zikir çeşitlerini çok söyleyiniz. Zira o zikirlerin sesini gerek yer ve gerek üzerindeki taşlar, ağaçlar işittiklerinde, yarın şehadet gününde onlar hayır amelinize şehadet edip şehadetleri manevi huzurda makbul olsa gerektir." بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا bienne rabbeke evha leha = Şu bile ki, Allah teala yere, üzerinde işlenen fiilleri haber vermesini ilham eder.

الظَّاهِرُ جَمْرُ الْبَاطِنِ ezzahiru cisrul batınıdır. Yani " zahir batının köprüsüdür."

Şimdi yerin hareketi zâhirdir.

Enfüste arz bedendir. İnsanın bedeni bir yayılmış arz misalidir. Ruhun ayrılması zamanında arz sarsılıp içinde olan buğz, adavet ve fesat çeşitleri vahşi hayvanlar gibi bütün

kötü tabiatı dışa çıkar. Bedeninde bir şey kalmaz. İşlediği amellerden nedamet mercii ve musır görmekte çeşitli zillet, azlık ve fakrını ortaya koyar.

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ yevmeizin yasdürun nasü eştaten liyürav a'malehüm

Kıyamet gününde insanlar sevab ve ikabdan yaptıklarının karşılığını görmeleri için kabirlerinden mevkiya fırka fırka dağılık halde dönüp gelirler. Ve aralarında bir münadi seslenir ki "Şu mü'min-i kamil ve arif-i amil olanların yüzleri ay gibidir. Bunlar dünyada mezellet toprağına yani secde-i rahmana yüz koyup ta sabaha kadar ömürlerini tamamlayan Allah tealanın veli kullarıdır " Bu surette mahşer yerinde onların kadir ve şerefleri ortaya çıkar.

Zira ehlüllah dünyadayken tabiat alemi zindanından çıkıp beşeriyet takvası elbisesiyle uçmuşlardır. Kendi resimlerinden bir nesne kalmayıp, mevcudat kevnini terk edip, hakiki matlup olan Allahu zülcelal ile yar olup, onunla ünsiyet edip iki cihanı tuzak bulmuşlardır. Ve gece gündüz her matlubu terk edip, onun marifeti kadehiyle devamlı mest olup, ilahi esrarı ve cemal-i ba kemali müşahede etmişlerdir.

Nitekim Cenab-ı rabbül-alemîn hazreti Davud (A.S) a vahyetmiş ki "Ya Davud, benim muhabbetime meyl eden evliya kullarıma müjdele ki, onlarla aramızda olan perdeleri lutfumla kaldırıyorum ki, onlar beni basiretleriyle müşahede ederler."

Asi mü'minler, mevlanın huzuruna dönüşlerinde kötülüklerine nadim ve pişman olup, acaba bizlere şefaatteder bir zat yok mudur diyerek ah u enin üzere nice mevkılarda seyr ve sülük ederler.

Mahşere gelen bir fırka da kafirlerdir. Yüzleri siyah olarak,

çıplak ve uryan, bukağı ve kelepçelerle bağlı olarak mevkiya sevk olunurlar. Onlar arasında bir münadi seslenir ki "Ey mahşer ehli, bunlar dünyada doğru yola gitmeyip, vehim ve hayal ile hükmedenlerdir. Onlara nimet veren Bari tealaya ve habibinin emrine aykırı hareket üzere ömürlerini tüketenlerdir. " يُحْشَرُ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ إِلَيْهِ . yuhşerul mer'ü maa men ahabbe ileyhi" hadisi şerifinin medlûlü üzere "**her şahıs muhabbet ettiği refikiyle haşrolunurlar.**" Mesela salih salihle, fasık fasıkla, münafık münafıkla, mecusi mecusiyle refik olarak mevkı'larını görmek hikmetiyle fırka fırka sevk olunurlar.

femen yamel miskale zerratin hayran yerah ve men ya'mel miskale zerratin şerran yerah

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَعْمَلُونَ = Yani saıdler fırkasından bir kimse küçük bir karınca ağırlığında hayırlı amel işlemiş ise ahirette onun sevabını görür. Şakiler fırkasından bir kimse de küçük bir karınca ağırlığında şer işlemişse o da ahirette onun cezasını görür.

Bir gün Aişe-i sıddıka (R.anha) bir üzüm tanesini isteyene verdiği yanında bulunan kadınlardan biri "Ya sıddıka bir tanecik amelden sayılıp sadaka olunur mu ?" deyince bu ayeti kıraat buyurdu.

Bu ledünnî sure-i celileyi bir defa okumak, Kur'anın dörtte birini okumaktır.

Yetmişdokuzuncu hadis

لِكُلِّ شَيْءٍ حَقِيقَةٌ وَمَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ
مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ

(liküllü şey'in hakikatün vema belağa abdün hakikatel imani hatta ya'leme enne ma esabehü lem yekün liyuhtiehü vema ahtaehü lem yekün liyusibehü)

Yani " Her şey için bir hakikat vardır. Kul imanın hakikatına nail olamaz. Ta ki, kula isabet eden hayır kulun hatasızlığından ve kula isabet eden şer de kulun hatası sebebiyle olmadığını, katiyen hayr ve şer mukadder ve Allahtan olduğunu bilmesi, imanın hakikatıdır." Kenzü'l-ummal C- 1 103

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

Bir kul, imanın kemali ve hakikatin nuru kalbine girerse, kula isabet eden hayra kulun akıl ve feraseti ile nail olmadığı ve kula isabet eden hayra kulun akıl ve feraseti ile nail olmadığı ve kula isabet eden şer de kulun bilgisizliği ve tedbirsizliğinden olmadığını, kesinlikle bilip

" وَأَفْوَضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ innullahe basirun bil ıbadı " işimi Allah'a havale ediyorum. O kullarını en iyi görendir" Mü'min44. ayetinin muktezası ile iman edip kalb-i selim ve gam kederden salim olur. Şimdi hakikatler dört nevidir :

1-Mukaddes zatın hakikati,

2-Sıfat hakikatleri,

3-Ef'al hakikatleri,

4-Eşya ve mükevvenat hakikatleri.

1-Şimdi mukaddes zat hakikati: Hak, gayr ve gayriyet itibar nazarına alınmaksızın kendi zatına, kendi zatında ve kendi zatı için, kendi zatıyla künh-ü zatdan zat-ı ahadiyyete zuhurudur.

2-Sıfatların hakikatleri : İlmî ve gaybî tecellîdir. Vücut-u hakkın kendi ilminde henüz vücut-u aynı ile muttasıf olmayan isimlerin hakikatleri ve eşyanın hakikatlerinin suret ve kabiliyet ve istidad-ı gayr-ı mec'uleleriyle zatına zuhuru ilm-i ezeli ve a'yan-ı sabite denir.

3-Fiillerin hakikatleri :

Tecellî-i vücudi teha'dır ki, vücut-u hakkın a'yanın istidad ve kabiliyetleri hasebiyle ruhan ve misalen ve hissien zuhur ve bilfiil vücut ılmindeki dışarda tasarrufudur. Bu makam tevhid-i ef'aldir.

4-Kevniyye hakikatleri de üçtür: Ulviyye, süfliyye, berzahıyye.

1-Ulvî kevnıyye hakikatleri : Ruhlar alemidir.

2-Süflî kevnıyye hakikatleri : Dünya alemindeki hissiyyat ve mahsûsattır.

3-Berzahî kevnıyye hakikatleri : Berzah alemi, hayal alemi, misal alemidir. Şimdi kader sırtına ait mezkur hadisin kadere ait tafsili kadir suresinde beyan olunmuştur :

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تَنْزِيلُ الْمَلَكَةِ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ

inna enzelnahü fi leyletil kadri vema edrake ma leyletül

kadri leyletül kadri hayrun min elfi şehrin tenezzelül melaiketü verruhu fiha biizni rabbihim min külli emrin selam hiye hattâ matlalü fecri

inna enzelnahü fi leyletil kadri = Muhakkak biz azametimizle hak ile batıl arasını ayıran, hidayet ve dalalet yolunu beyanda bütün kitaplara üstün olan Kur'an-ı kerimi kadir gecesinde levh-i mahfuzdan dünya semasında sabit olan Beyt-i izzete indirdik. Sonra ilahi sırların mahremi olan hazreti Cebrail (A.S) o Beyt-i izzetten yirmiüç senede ihtiyaca cevap olacak şekilde parça parça habibi ekrem (S.A.S) üzerine indirdi.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ .
= Ey nübüvvet nuru, sana kadir gecesinin künh-ü hakikatini ve kemal-i faziletini ne şey bildirdi ? Yani Habibim, sen zat-i pak-i gevher, onun künh-ü hakikati hakikat-i Muhammediyyendir. Lakin şahadet alemine beşeriyet elbisesini giymekliğin, kadir gecesidir. O enbiyanın serveri (S.A.V) efendimize tecellî-i ef'al recep ayının ilk ilk gecesini zuhur etmiştir. Ve tecellî-i sıfat şabanın yarısında vaki olmuştur. Ve tecellî-i zat kadir gecesinde ihsan olunmuştur.

Şimdi o geceye kadir denmesinin hikmeti, Allahu zülcelal hazretleri o gecedan itibaren bir seneden diğer seneye kadar vaki olacak çeşitli işleri, günlerin ve ayların ahvalini ezeli ilmine muvafık olarak takdir edip onları, vakitleri sevk eder. O takdir olunmuş işleri dört müdebbire teslim eder. Alemin ahvalinin bir senelik bütçesini tanzim eder.

Rızıkların, bitkilerin ve yağmurların defterini hazreti Mikail'e, harplerin, rüzgarların, zelzele ve yıldırımların defterini hazreti Cibril'e, amel ve maarif defterini hazreti

İsrafil'e, mustabetlerin defterini hazreti Azrail'e teslim eder.

Bu surette Allahın takdiri üç bölünüp, bir : Ezeli takdirdir ki asla değişikliği kabul etmez. İki: Ezeli ilminde takdir olunan işleri levhi mahfuza yazmakla meleklerle göstermektir. Bu şaban-ı şerifin onbeşinci berat gecesidir. Üçüncü takdir : Defterleri melekler yazıp dört müdebbire teslim olunur. Bu takdir kadir gecesinde olur.

Şimdi birinci takdire takdir-i ezeli, ikinci takdire takdir-i izharî, üçüncü takdire takdir-i teslimî denir.

Bu hikmete binaen surede kadir üçtür.

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ
= Kadir gecesinde olan ibadet, onda kadir olmayan bin aydan afdaldır. İbni Abbas (R.A.) den rivayet olunur ki, bir gün peygamberimizin huzuruna İsrailoğullarından bir adam gelerek bin ay omuzunda silahla düşmana karşı durduğunu söyledi. Efendimiz de "Onların ömürleri uzun olmalarıyla ibadetleri çok olur. Benim ümmetimin ömrü kısa, ibadeti az olur." diyerek kalbleri mahzun olunca, Cenab-ı Hak bu sureyi indirdi.

Ey fakirlerin sığınağı, mahzun olma. Biz azimüşşan ümmetine bir gece ihsan ettik ki, onda olan ibadetin sevabı, sözü geçen adamın ibadet ve cihadından hasıl olan sevaptan ziyade hayırlı ve afdaldır " diye müjde buyurdu.

تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ .
ver ruuhu fiha biizni rabbihim min külli emrin = Kadir gecesinde rablerinin izniyle melekler ve ruh, takdir olunan her bir iş için yere inerler.

Şimdi meleklerin inmesinin hikmeti, kainatın efendisi bu müsaferethaneden aslı vatani olan lahût alemine intikalleri

yaklaştığında ümmet-i merhumesinin perişan hallerini düşünüp "Acaba ya rabbi, benden sonra hak canibinden onlara ne muamele olunur ? Halleri neye müncer olur ?" diye tefekkürde iken, o hakiki aşık, maşûkunun kalb-i nebevisinde olan kederi def için mahrem-i esrarı ve enis-i dildarı olan Cebrail (A.S) ı habib-i ekremine gönderdi. Ve buyurdu ki "Ya rasûlallah, rabbin celle şanüh sana selam eder. Ümmetin hakkında sen maşuku müjdeleyip, ben onun ümmetlerine enbiyaya muamele ettiğim gibi, onlara kadir gecesi melekleri indirip, haklarında istiğfar ve hayır dualar ederler."

Hz. Ka'b (R.A) den rivayet olunur ki Sidre-i müntheha'da bir takım melekler vardır ki, onların sayısını ancak Bari teala bilir. Halbuki hazreti Cebrail'in makamı, Sidre'nin ortası olup, onlara reis olarak kadir gecesinde yeryüzüne inerler. Elllerinde dört adet sancak olup, birini rasûlün kabrine, birini Ka'benin haremine, birini Beyt-i mukaddese, birini yer ile gök arasına dikerler. Yeryüzünde tevhid ehline ibret nazarıyla, fikrullah ve zikrullah ile musafaha ederler. Fakat yasak meclislerden kaçarlar.

Yine kadirde ölülerin ruhlarına izin verilir. Evlerinin kapılarını devrederler. " Ey dünya hayatıyla mesrur, ehil ve akrabalarına karşı mağrur olan kişiler, bizler için sadaka verin, yemek yedin ve Kur'an okuyun. Zira bizler dünya hayatının gıdasından kesildik. Ruhanî gıdaya ve Allaha istiğfara muhtacız. Bizler de sizin gibi bu hanelerde oturur, dünya metayıla mağrur olurduk. Meğer ki, mal ve evlat insana fayda vermez. Belki selim kalb ve güzel amel fayda verir imiş " diyerek hallerini ifade ederler.

Bunları işitmek kalb kulağıyladır." سلام " selam = Bari

zülcelal hazretleri kadir gecesinde selametten başka bir şey takdir etmez. " هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ " selamün hiye hatta matlalı fecr Kadir gecesinde meleklerin mü'minlere selamı, güneşin batmasından fecr-i sadığa kadardır.

Şimdi kadir gecesinde en az iki rekat namaz, her rekatte bir fatiha, üç ihlas-ı şerif okusa selamdan sonra : " sübhane men hüve kaimün deimün..

سُبْحَانَ مَنْ هُوَ قَائِمٌ ... سُبْحَانَ مَنْ هُوَ دَائِمٌ لَا يَلْهَى سُبْحَانَ مَنْ هُوَ حَافِظٌ لَا يَغْفُلُ
سُبْحَانَ مَنْ هُوَ غَنِيٌّ لَا يَفْقُرُ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ جَوَادٌ لَا يَبْخُلُ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ حَلِيمٌ
لَا يَعْجَلُ

sübhane men hüve kaimün sübhane men hüve daimün la
yelha sübhane men hüve hafizun la yağfülü sübhane men
hüve ganiyyün la yakfuru sübhane men hüve cevadün la
yebhalü sübhane hüve halimün la ya'celü

dese, sonra :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ
الْعَظِيمِ

sübhanelahi velhamdülihahi vela ilahe illallahü vallahü ekber
vela havle vela kuvvete illa billahil aliyyil azim diyerek
okusa, zat-ı Hak o kuluna gözler görmedik, kulaklar
işitmedik ve hatıra gelmeyen hesapsız nimetler ve hur u
gilmanlar ihsan etse gerektir.

Sekseninci hadis

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : لَنْ يَنْفَعَ حَذْرٌ مِنْ قَدَرٍ وَلَكِنَّ
الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزِلْ فَعَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ
عِبَادَ اللَّهِ

(kale aleyhisselam: len yenfaa hazerun min kaderin
velakinned duae yenfeu mimma nezele ve mimma lem yenzil
fealeyküm bidduai ibadellahi)

Yani " Cenab-ı Hakkın takdir ettiği hükümden
hazer etmek, elbette fayda vermez. Lakin dua,
inen ve inmeyen musibetlere fayda verir. Öyleyse
ey Allahın kulları dua edin." Kenzü'l-ummal C-2 3123

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

Şimdi Allahın kazası iki kısımdır :

1-Muhkem kaza ki, asla değişmez. Nitekim hazreti rasûl
efendimiz Cenabı Hakka iki dua etti. Birine icabet etti,
diğerine icabet etmedi. 1-Ümmetim arasında fırkacılık
olmasın". Bu duaya icabet etmedi. 2-"Bütün ümmetime
kafirten düşman musallat etme" duasına icabet etti ki,
mübrem kazadır. Fırkacılık muhkem kaza, icabet
buyurmadı.

İmam Hüseyin efendimizin şehadeti gibi muhkem kazaya
dua fayda vermez.

Ancak *الصَّدَقَةُ تَرُدُّ الْبَلَاءَ وَتَزِيدُ الْعُمْرَ* essadakatü teruddül belae ve
tezydül umra = sadaka belayı giderir. Ömrü arttırır "

mübrem kazadır. Onun için Kur'an-ı Kerimdeki dua ayetleri
mübrem kazadır. Hazreti Zekeriyyanın duası ve diğer
peygamberlerin duaları gibi. Fakat Hz.İbrahimin babasına
istiğfarında icabet olunmadı. Şakaveti muhkemdir.

Allah teala buyurdu :

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي
الْعُقَدِ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

kul euzü birabbil falakı min şerri ma halak ve min şerri
gasikın iza vakab ve min şerrin neffasati fil ukadi ve min
şerri hasidin iza hased

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ kul euzü birabbil falak= Ey kamil muhatap,
sabahın rabbine sığınırım de. Zira sabah vakti mahşere
misaldir. Kabir gecedir. Nitekim sabah vaktinde bütün hane
halkı dışarıya çıkarlar. Kimisi maişet darlığında sarhoştur.
Kabirden çıkan mü'minler salih amelleri olmadığından onlar
da sarhoştur. Bazıları sabah vaktinde borçlusundan kaçır.
Mahşerde hak sahibi yakasını tutar. Kimi a'ma, kimi topal,
kimi mahzun, kimi mesrur, kimi de ölmezden evvel hesabı
dünyada görmüş. Dünya şahları gibi süslü elbiseler ve
başlarında taçlar, melekten süvariler gelip, tantanalı hayvana
binerek ikram ve taltifle meydan-ı hazretin yolunu tutarlar.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ min şerri ma halak = Rab tealanın icad eylediği
herşeyin şerrinden. Bu surette cismanî şerlere ve gerek
ruhanî şerlere cümlesine şümulü vardır. Cismanî şer;
insanların kahır, nimetin zevali, akıbetin değişmesidir.
Enfüste ise ahlakın münkerlerinden, şer amellerden sığınırım
demektir.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ve min şerri gasikın iza vakab = Ayın

simsiyah husûfundan sığınırım. Hatta rasûl-i ekrem (A.S) ayın husûfunda hazreti Aîşe (A.S) in elinden tutup, mübarek parmağıyla aya işaret edip "Ya Aîşe, şu ayın şerrinden ve onda vukubulan münkerlerden Bari zülcelale sığın. Zira ğasik vekabdır ki, afetlerin çokluğuna, fitne çıkmasına ve sihrin tesirine medardır" buyurdu. Onun için husûf vaktinde sihrin tesiri gayet serî-i vukûbdur.

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ve min şerrin neffasati fil ukadi = Ve düğümleri üfüren büyücü kadınların şerrinden sığınırım. Burada kadınlar cins olup "الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ" erricalü kavvamüne alen nisai Nisa -34.

Mısdakinca erkek kısmı onların zabiti ve işlerinin kefilî olmuşlar iken, dünyanın reyhanı olmakla muhabbetleri erkeklerin kalblerine büyücünün sihri gibi celbettiklerinden sihircilere manend olmuşlardır. Binaenaleyh onların çoğu erkekler üzerine galip ve hükmedici olup, tedbirden tedbire ahiret işlerini unutup sırf dünya ile meşgul etmeleriyle

" إِنَّ النِّسَاءَ شَيَاطِينُ خُلِقْنَ لَنَا نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ " innen nisae şeyatînü hulikne lena neüzü billahi min şerriş şeytani "buyurulmuştur.

İmam Şafiî rahîmetullah hazretleri : "النِّسَاءُ وَالْأَوْلَادُ فِتْنَةٌ" Yani " ennisau vel evladü fitnetün Kadınlar, bizim için halkolunan şeytanlardır. Şeytanın şerrinden Allaha sığınırız" buyurmuştur.

Hz.Davud (A.S) iki çeşit dua etti :

1-" Ya rabbi ahirette vebal olan maldan, babasına hakim olan evlattan, vaktim gelmeden pîr-i fani kılan kadından, söz kabul etmeyen gafil kalbden sana sığınırım."

2- "Ya rabbi zikreden lisanı, şükreden kalbi, sabreden bedeni, dinime yardımcı olan salih kadını ihsan eyle" diye dua etmiştir.

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ve min şerri hasidin iza hased = Ve hased edenin şerrinden ki, hasedini ızhar edip onun muktezası üzere hareket eder. Bu misilli hasetçinin hasedinden sığınırım.

Şimdi irfan için önce lazım olan budur ki, hüdanın nazargahı olan kalbini kötü vasıfların dört esasından temizleyip salim olmaktır :

1-Hased, 2-Kibir, 3-Tûl-i emel, 4-Acele. Bu dört tabiattan doğar. Çünkü Cenab-ı Hak :

Seksenbirinci hadis

إِبْنُ آدَمَ أَجْلُكَ يَضْحَكُ مِنْ أَمَلِكَ قَضَائِي يَضْحَكُ مِنْ
حَذْرِكَ وَتَقْدِيرِي يَضْحَكُ مِنْ تَدْبِيرِكَ

(İbnü Ademe ecelüke yadhakü min emelike kadaî yadhakü min hazerike ve takdîrî yadhakü min tedbîrike)

Yani " Ey Ademoğlu, ecelin emeline güler, kazam hazerine güler, takdirim tedbirine güler."

" قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ الَّذِي يُوَسْوِسُ
فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ "

Kul eûzü birabbinnasi melikin nasi ilahin nasi min şerril vesvasil hannas ellezi yüvesvisü fi sudûrin nasi minel cenneti ven nasi

(Kul eûzü birabbinnasi) Ey habibim, insanların işlerini tedbîr eden, onlara zarar verecek nesnelere def'eden, salih olan şeyleri ifaza eden rabbi zülkemale sığınırım, de.

İnsanların yaratıcısı ve maliki olup, dilediği gibi tasarruf eder. Peygamberler (aleyhimusselem) insanların melik olup, onları istikamet yoluna delil olmalarıyla melik manendi olup, Allah vergisi olan tasarrufa malik olmuşlardır. Fakat gerek peygamberler gerek varisleri mecazî malik olup, hakiki malik tarafından naib ve naibin

naibi olup emrullahı insanlara ulaştırmağa memurdurlar. Hatta bazı ârife melikin varisidir.

Ben karınca gibi hüdanın memlûkü olup, benim için milk ve malikiyet selbolunmuştur. Belki malikül-mülk vacibül-vüceddur ki, cümle alem onun memlûkü olup, yarıkların boyunları Allahın ipiyle bağlıdır. **إِلَهِ النَّاسِ** ilahin nasi = O, onların ma'bududur. Her bir ahadin ona onda ortaklığı yoktur. zira Bari tealanın malik olması, sırf insanlar üzerine bina kılınmış değildir. Belki üluhiyyet üzere müesses olan ma'budiyyet ve küllî tasarruf üzere tamam kudretini gerektiren üluhiyyet yoluyladır.

min şerril vesvasil hannas = O şeytanın şerrinden ki, o daima vesvese verici olup, adeti Allahın zikrini işitince tehir eder. Zikri daim olanın kalbi uyumaz. Kalbi uyumayan, şeytanın vesvesesini bulmaz. Allahı zikir manada büyük bir ateştir. Ağyarın girmesine mani olur. **الَّذِي**

ellezi yüvesvisü fi sudûrin nasi = O lanetli insanların sadrında gizli söz ile söyler. Hatta sözü kalbe dahil olup, onunla halkı hak yolundan saptırır. Bu surette insanın sadrı ev mesabesinde olmuştur ki , şeytan o sadra girmekle istediği fesadı kalbe bırakır. Şimdi kalbden irade ve emirler çıkıp sadırda toplanır. O toplanan emirler, kalbin veziri bulunan dıştaki beş duyuya taksim olunur. O taksim olunan emirleri, kalbe oturan padişahın emri üzere, beş duyular vezir misali işlemeye ve icraya koşuşurlar.

Pes kalb padişah, lisan tercüman, beş duyular vezir misali olup, onlar kalbin hukmüyle mahkum olurlar.

Şimdi kalbi ıslah eyle ki ıslahı, helal lokmadır.

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ minel cinneti vennas= O insanların sadrında gizli sözü söyleyen cinden olduğu gibi insden de olur.

Şimdi şeytan insana on şeyle vesvese verir :

- 1-Dünya hırsı. Devası: Tevekkül.
- 2-Uzun emel. Devası : Ölümü hatırlamak.
- 3-Dünya zineti ile mağrur eder. Devası: Bir anda mahvolur.
- 4-Hased. Devası : Sabır.

6-Kibir. Devası : Tevazu.

7-Gıybet. Devası : Hürmet.

8-Dünya sevgisi. Devası : İhlas.

9-Dünya mansıbı. Devası : Huşu ve zillet.

10-Cimrilik. Devası : Cömertlik, seha ve kerem.

Seksenikinci hadis

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا تُرْزَقُ الطَّيْرُ تَغْدُوا خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا

(kale aleyhisselam: lev enneküm tetevekkelûnee alellahi hakka tevekkülühi lerazekaküm keema türzekut tayru teguddû hımasan ve terûhu bitanen)

Yani "Nolaydı, siz hakka tevekkül hususunda tevekkülün hakkıyla mütevekkil olaydınız. Kuşların rızıklandığı gibi sizi de rızıklandırır. Nitekim onlar sabah aç olarak çıkarlar, akşam tok olarak dönerler. " Müstedrak C -4 No : 318

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

Şimdi tevekkül, kul aczini itiraf edip her hususda hakka itimad edip dayanmaktır. Şu şartla ki, Hak tealanın لَا تَسَاعِلْ إِلَّا

بِاللَّهِ la faile illallah olduğunu yakinen bilip, bütün mevcudatta halık, razzak, mu'ti, mani' Allah olduğunu bilerek, güzel bir surette ziraatten, ticaretten, sanayiden, yazmaktan rızıkınızı kazanıp, sebeplerden bilmemektir. Müsebbibul-esbabdan bilmek hakiki tevekküldür. Gerçi samedanî kudret kuşları uçmadan yuvalarında dourmağa kadirdir. Fakat onların uçmasına bağlamıştır. Nitekim hazreti Meryem'e :

وَهَزَى إِلَيْكَ بِجِدْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا حِينًا

(ve hüzzî ileyki biciz'in nahleti tūsakit aleyki rutaben

ceniiyyen) Yani " ya Meryem kuru hurma ağacını salla, taze hurmalar dökülsün (Meryem-25) buyurmuştur. Hazreti Meryem'e sallamadan da vermeğe kadirdir.

Şu halde rızkı Ali'den, Veli'den, ticaretten, sanattan bilmek, gizli şıktır.

Şimdi zatının muhabbetini bulan veliler, esmanın ve esbabın hükmünden çıkıp, manen rızıklanır.

Nitekim hazreti Meryem hakkında :

كَلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

küllema dahale aleyha Zekeriyyal mihrabe vecede indeha rızkan kale ya Meryemü enna leki haza kalet hüve min indillahi innellahe yezuku men yeşâu bigayyri hisab

Yani "Her ne zaman hazreti Zekeriyya Meryem'in hucre sine girdiğinde yaz zamanında kış meyvesi, kış mevsiminde yaz meyvelerini bulunca " ya Meryem bu rızıklar kimin tarafından geliyor?" dedi. " Allah'dan geliyor. Cenab-ı Hak dilediği kuluna böyle kesbsiz rızık ihsan eder, buyurdu." (Al-i Imran -37)

Nitekim Ebû Medyen Mağribî üç sene Ka'beden çıkmadı. Rızkın nereden geliyor? dediklerinde "Ben Allah'ın misafiriyim. Beytin sahibi rızkımı ihsan ediyor" buyurdu.

Allah teala buyurdu :

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ

elem tera keyfe faale rabbüke biashabil fil elem yec'al keydehüm fi tadrilil ve erseele aleyhim tayran ebabil termihim bihicaratin min siccil fecealehüm keasfin me'kül

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ elem tera keyfe faale rabbüke biashabil fil Ey habibim, celle şanühü hazretlerinin filini, haberlerin teşürüyle işitip, fil ashabına olan sun'unun eserlerini gözünle görmüş gibi ilminle, ruhunla görmedin mi? Zira rahmet madeni Cenab-ı risalet (S.A.V) efendimizin doğumundan ellibeş gece önce fil vak'ası zuhur etmişti. Bu sure Mekkede nazil olmuştur. Hikmeti : Habibim sana cevr u cefa eden Kureyş yakında cezalandırılırlar. Nitekim fil ashabının cezalandırıldığı gibi. Zira rabbın azizdir, intikam sahibidir. Onun intikam almasından kimseler kurtulamaz.

Şimdi fil vak'ası irhâsattan sayılır. Zira irhâsat, peygamberlikten önce zahir olan hariku'l-adedir. Nitekim sıcaaktan korumak için bulutun gölgelemesi, Cenabı risalet bir yere yöneldiğinde taşların ve ağaçların selam vermesi...

Şimdi Ka'beyi yıkmak için Ebrehe'nin getirmiş olduğu fil, Ka'beye yönelmezdi. Bu kadar büyüklüğüyle Ebû Hüreyre (R.A.) nin kedisinden korkar, kedi arslandan, arslan da kuzudan korkardı.

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ = elem yec'al keydehüm fi tadrilil = Habibim, rabbın fil ashabının Kabe-yi mükerremeyi tahribi hakkında kasedtikleri mekr ve hilelerini boşa çıkarıp iptal etmedi mi ?

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ = ve erseele aleyhim tayran ebabil = ve rabb-i zülcelal onların üzerine ebabil kuşlarından çok cemaat gönderdi. Ve maksadları olan Ka'beyi yıkmaya nail olamayıp helak oldular.

Şimdi ebabil kuşları, rasûlullahın hicret sırasında girdikleri mağaranın üzerine yuva ve yumurta yapan güvercinler değil bunlar olduğunu Saîd-i Hudrî (R.A) rivayet etmiştir. Ki,

Ka'beyi korumak için deniz tarafından gelmişlerdir. Onların cins ve sülalesindendir. **تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ** termîhim bihicaratin min siccîl = O ebabillerin her biri fil ashabının üzerine taş atar. Ki, o taşlar balçıktan düzülmüş, ateşte pişmiş, taşa dönüşmüştü. Taşların miktarı mercimekten büyük, nohuttan küçüktü. Her kuşta üç adet bomba olup, ikisi kanatlarında, biri gagasında. Her taşın üzerinde helak olacak kafirlerin isimleri yazılıydı.

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ fecealehüm keasfin me'kûl = Alemlerin rabbi fil ashabını, içine güve düşen ekin yaprağı faydadan uzak olduğu gibi, onların da vücudları harap ve helak oldu.

Şimdi enfüste nefsi emmare Ebrehe, onun gadap ve şehveti, buğz ve adaveti fil ve askeridir. O da Allahın evi ve marifet yeri ve hikmet camii olan kalbi tahrip kasdıyla her an hücum eder.

Salih amelleri ganimet malı bilip yağma eder.

Bu surette sen de Ebrehe-misil olan nefsi emmareyi ebabil askeri misali olan evrad ve daimi zikirle onun mekr ve hilesinde zaaf ve helak ilka edip, Allahın evinden afdal olan kalbini onun elinden kurtarmağa sa'yu gayretle mücahede edip, şer ve vesvesesinden salim olasın.

Allah teala buyurdu :

لِيَلْفِ كُرَيْشٌ إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ

İlîlafi kurayşin îlafihim rihleteş şitai ves sayfi felya'büdû rabbe hazal beytillezi et'amehüm min cun ve amenehüm min havf

İlîlafi kurayşin îlafihim rihleteş şitai ves sayfi felya'büdû rabbe hazal beytillezi et'amehüm min cun ve amenehüm min havf

rihleteş şitai ves sayfi = Habibim, rabbin teala fil ashabını helak etti. Ta ki, Kureyş Mekke haremî civarında oturmağa ülfet etsinler. Çünkü onlar ticaret kastyyla kışın Yemene, yazın Şam tarafına yolculuk edip, gerek Yemen ehli ve gerek Şam ehli " bunlar Allahın evinde iskan olunuyorlar " diye hürmet ve ülfet ederlerdi.

Şimdi Kureyşin ticaretle iştigallerine sebep: Önceleri onlar çok fakir olup, kemaliyle açlığa dūçar olduklarında, arlanıp kendileri ve ıyali bir yere çıkararak kendilerini helak ve ölüm deryasına garkederlerdi.

Bu cinayet üzere ısrarlı iken Kureyşin efendisi, Benî Haşimin dedesi İbni Abdi Menaf Şamdan dokuma ustaları getirip bunlara dokumacılık öğretti. Dokudukları malları kış zamanında Yemene, yaz zamanında Şama götürüp ticaretiyle açlıktan salim ve zengin oldular.

" **فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ** " felya'büdû rabbe hazal beyt= Şimdi Kureyş Ka'benin rabbine, ihsan olunan nimetlere mukabil, ibadet etsinler. **الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ** ellezi et'amehüm min cun ve amenehüm min havf = Allahu zülcelal velcemaal Kureyşi açlık felaketinden ve korktukları Ebrehe'nin şerrinden emin kıldı.

Şimdi enfüsî manası: Vücut ikliminde Kureyş nefsi natıkadır. Vücutun ulvîsine ve süflîsine hakimdir. Ulvî ciheti razıye ki, melekut, merziye ki ceberut, ve safiye ki, lahût. Karargahı nefsi mutmainne ki, kalb Ka'besidir.

Süflî cihet-i Şamdır ki nefsi mülhemedede meşru ticaret yapar. Nefsi levvamede helalinden yiyip içmesi ve çiftleşmesidir. Bu iki beşeriyet sıfatıdır. Ve ilahi kanundur ki, nebilere ve velilere şamildir. Şamın esfel-i safilini olan

emmareye tenezzül etmezler. Çünkü emmare hayvaniyet sıfatıdır.

Şu halde³ nefs-i natika anasından alakayı kesip bürudet hasıl olur, siccîne gider. Babası vasıtasıyla mirac eder. Hararet galip geldiğinde anası tarafı olan Şama yönelir. Gıdasını ve çiftleşmesini ifadan sonra " وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا " ve in küntüm cünüben fattahherû " şayet cünüp iseniz gusledin ...ayetinin (Maide - 6) beyanı üzerine temizlenip Allahın evi olan Ka'bede istikrar eder.

Seksenüçüncü hadis

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا جَابِرُ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ قَبْلَ الْأَشْيَاءِ نُورَ نَبِيِّكَ مِنْ نُورِهِ فَجَعَلَ ذَلِكَ النُّورَ يَدُورُ بِالْقُدْرَةِ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى وَلَمْ يَكُنْ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ لَوْحٌ وَلَا قَلَمٌ وَلَا جَنَّةٌ وَلَا نَارٌ وَلَا مَلَكٌ وَلَا سَمَاءٌ وَلَا أَرْضٌ وَلَا شَمْسٌ وَلَا قَمَرٌ وَلَا جَنِّيٌّ وَلَا إِنْسِيٌّ فَلَمَّا أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ قَسَمَ ذَلِكَ النُّورَ أَرْبَعَةَ أَجْزَاءٍ فَخَلَقَ مِنَ الْجُزْءِ الْأَوَّلِ الْقَلَمَ وَمِنَ الثَّانِيِ اللَّوْحَ وَمِنَ الثَّلَاثِ الْعَرْشَ ثُمَّ قَسَمَ الْجُزْءَ الرَّابِعَ أَرْبَعَةَ أَجْزَاءٍ فَخَلَقَ مِنَ الْأَوَّلِ حَمَلَةَ الْعَرْشِ وَمِنَ الثَّانِيِ الْكُرْسِيَّ وَمِنَ الثَّلَاثِ بَاقِيَ الْمَلَكَةِ ثُمَّ قَسَمَ الْجُزْءَ الرَّابِعَ أَرْبَعَةَ أَجْزَاءٍ فَخَلَقَ مِنَ الْأَوَّلِ السَّمَوَاتِ وَمِنَ الثَّانِيِ الْأَرْضِينَ وَمِنَ الثَّلَاثِ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ ثُمَّ قَسَمَ الرَّابِعَ أَرْبَعَةَ أَجْزَاءٍ فَخَلَقَ مِنَ الْأَوَّلِ نُورَ أَبْصَارِ الْمُؤْمِنِينَ وَمِنَ الثَّانِيِ نُورَ قُلُوبِهِمْ

وَهِيَ الْمَعْرِفَةُ بِاللَّهِ تَعَالَى وَمِنْ الثَّالِثِ نُورَ أَلْسِنَتِهِمْ وَ
هُوَ تَوْحِيدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

(kale rasûlullahü sallellehü aleyhi vesellem: Ya Cabiru innallahe halaka kablel eşyai nura nebiyyike min nurihi fecaale zaliken nura yedûru bil kudrati haysü şaallahü teala ve lem yekün fî zalikel mevti levhun vela kalemün vela cennetün vela narun vela melekün vela semaün vela ardaun vela şemsün vela kamerun vela cinniyyün vela insiyyün felemma eradellahü teala en yahlukal halka kaseme zaliken nura erbaate eczain. Fehalaka min el cüz il evveli lkaleme ve minessanil levha ve mines salisil arşe sümme kaseme lcüz'er- rabia erbaate eczain fehalaka minel evveli hameleil arşe ve mines sanil kürsiyye ve mines salisi bakıyel melaiketi sümme kasemel cüz'errabia erbaate eczain: fehaalaka minel evveli s semavati ve mines sani eleradîyne ve mines salisil cennete venara sümme kasemer rabia erbaate eczain: fehalaka minel evveli nûra ebsaril mü'mi-nîne ve mines sanî nûra kulûbihim ve hiye lma'rifetiü billahi teala ve minessalisi nûra elsinetihim ve hüve tevhîdün La ilahe illallahu Muhammedün rasûlullahi)

Yani "Hz.Cabir (R.A) Cenab-ı Hak kainatı yaratmadan evvel neyi yarattı ? ya rasûlallah dedi. Efendimiz cevap olarak " Evvela senin peygamberinin nuruyla yarattı." O nuru kudretiyle dilediği gibi döndürdü. Halbuki o vakitte ne levh,

ne kalem, ne cennet, ne cehennem, ne melek, ne gök, ne yer, ne güneş, ne ay, ne cin, ne ins ki, mevcudattan eser yoktu.

Cenab-ı Hak mahlukatı yaratmak istedi. Benim nurumu dört kısma ayırdı. Birinci kısımdan yüce kalemi, ikinciden levh-i mahfûzu, üçüncüden arşı yarattı. Kalan bir kısmı dörde taksim etti. Birinciden hamele-i arşı, ikinciden kürsiyi, üçüncüden diğer melekleri yarattı. Kalan kısmı dörde ayırdı. Birinciden gökleri, ikinciden yerleri, üçüncüden cennet ve cehennemi yarattı. Kalan kısmı dörde ayırdı. Birinciden mü'minlerin gözlerinin nurunu ki , marife-tullahtır, üçüncüden lisanlarının nurunu ki, tevhid-i lailahe illallah muhammedun rasûlullah'tır yarattı. Kalan birden üç mevalid ki, madenler, bitkiler, hayvanlardır, yarattı " buyurdu. Müstedrak C - 1 No : 254

Allah teala buyurdu :

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا

(Ya benî Ademe huzû zîneteküm inde külli mescidin ve külû veşrabû vela tûsrifû)

Yani " Ey mü'minler, yiyeceğiniz içiniz, fakat israf etmeyiniz." (A'raf - 31)

Büyük meşayih efendilerimizin müridlerini az yemekle terbiyeleri beş türlüdür :

1-İlk yol: Bir ziyafette üç beş yemekten birini tercih edersin.

2-Ehven yol: Miktarda az, kuvvette mutedil pastırma, yumurta gibi.

3-Eshel yol : Günde bir defa yemeğe kendini alıştırmaktır.

4-Ağrabî yol : Çok yiyenlerle sofrada bulunmamaktır.
5-Ahrabî yol : Yüz dirhemden başlayıp günde bir dirhem noksanla elî dirheme indirmektir.

Hazret-i Ömerin günde on lokma tenavülü gibi.

Vücut düşmemek için yüz dirhemlik yaş ağaç kesip, terazinin bir gözüne ağacı, bir gözüne gıdasını koyup, gıdasını ağacın kurumasıyla azaltırsa vücut düşmez.

Hacı Bekir Efendinin Kasideler isimli eserinden teberruken iki tanesi buraya alınmıştır.

MÜNÂCÂT-I KÜBRÂ

Elhamdü lillâhillezî halegal insâne min nûr. Vessalâtü vesselâmu alâ seyyidînâ muhammedin mazharil envâr. Ve alâ âlihî ve ehl-i beytihî bisebebi gıyâminnâsi binnûr.

Cemî-i esmâ ve sıfâtı câmi' saltanat-ı hakkıyye ve halkıyyeyi hâvî makâmı uluhuyyet-i zâtta sana ibadet ederim Allahım.

Cemî-i esmâ ve sıfâtı sâtir saltanat-ı hakkıyye ve halkıyyeyi gâhir makâm-ı ehadiyyet-i zâtta vücûdumdan fâni olayım Allahım.

Cemî-i esmâ ve sıfâtı zâhir saltanat-ı hakkıyye ve halkıyyeyi lâmi' makâm-ı vâhidiyyet-i zâtta vücûdunla mevcut olayım Allahım.

İlm-i zâtta cemî-i mevcudâtı tesbit ve âyân-ı sabitede tefrik makâm-ı ferdiyyet-i zâtta saadet isterim Allahım.

Ekser-i nâs saltanat-ı halkıyyeden gâfil esmâ vü efâliyyeden câhil makâm-ı nûr-u zâtta cemâlini göreyim Allahım.

Gayb-i mutlakta hüviyyet-i zâtta makâm-ı küh-ü zâtına hayran olayım Allahım.

Hayât-ı sermedî ayn-i zâtta makâm-ı hayy-i zâtta hayât-i ebedi isterim Allahım.

Ayn-ı zâtta zâtının kemâli makâm-ı kuddussıyyet-i zâtta saltanat-ı halkıyyeden tecrid olayım Allahım.

Ayn-ı zâtta zâtın ihtiyaçtan münezzeh makâm-ı samedıyyet-i zâtta senden gayrıye muhtaç etme Allahım.

Kıyâmet-i kübrâda nûr-u zâtın zuhuruyla bütün mevcudâtı ifnâ makâm-ı vitriyyet-i zâtta yalnız bırakma Allahım.

Bihurmet-i esmâiz zâtiyyetil husnâ ve bihurmet-i seyyidinel Mustafa fakîr kemter Sıdkî kulunun münâcâtını kabul eyle Allahım.

SULTÂN-I SALAVÂT

Allahümme salî ve sellim alâ seyyidinâ nefsi-i muhammed,
Ve alâ enfâs-i ehl-i beytihi bi adedi tecelliyât-i zâtiyye.

Ve alâ ruhihi ve alâ ervâh-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-is sıfatiyye.

Ve alâ nurihî ve alâ envâr-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-il ef'âliyye.

Ve alâ kalbihî ve alâ kulûb-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-il
esmaiyye.

Ve alâ aklîhi ve alâ ukûl-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-il ilmiyye.

Ve alâ fikrihi ve alâ efkâr-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-il irâdiyye.

Ve alâ vehmihi ve alâ evhâm-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-il
celâliyye.

Ve alâ hayâlihî ve alâ hayâlât-i ehl-i beytihi biadedi şûnât-il ilâhiyye.

Ve alâ himmetihî ve alâ himem-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-il
kemâliyye.

Ve alâ sûretihî ve alâ suver-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-il
cemâliyye.

Ve alâ cismihi ve alâ ecsâm-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-is
samedâniyye.

Ve alâ gabrihi ve alâ gubûr-i ehl-i beytihi biadedi tecelliyât-i beynel
evveliyyeti vel âhirriyye.

Allahümme bellîğ salâte abdikel fakîr es Sıdkî alâ rûhi seyyidinâ
Muhammd.

Ve alâ ervâh-i ehl-i beytihi minnâ salâmen ve tahiyye.

(Hacı Bekir Sıtkı Visalî HALICIOĞLU 'K.S')
(1882 - 22.10.1962)